

MIKKELI

Mikkelin kaupungin tilinpäätös 2017

Mikkelissä merkittävien tapahtumien ja muutosten vuosi 2017	5
Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa.....	7
Luottamushenkilöorganisaatio	10
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	24
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa	26
Henkilöstömäärä	28
Ympäristötilinpäätös.....	30
Riskienhallinnan järjestäminen.....	40
Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	43
Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	47
Tuloslaskelman analysointi	49
Rahoituslaskelman analysointi	53
Taseen analysointi	55
Kokonaistulot ja -menot	60
Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne, ohjaus ja valvonta	61
Konsernituloslaskelman analysointi	65
Konsernin rahoituslaskelman analysointi	67
Konsernitaseen analysointi.....	69
Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä	73
Talousarvion toteutuminen	75
Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen 2017.....	77
Tasapainoiseen kasvuun tähtäävät ohjelmat.....	88
Konsernin tavoitteiden toteutuminen	90
Toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutuminen	112
Keskusvaalilautakunta	115
Tarkastuslautakunta.....	115
Kaupunginvaltuusto.....	115
Konsernipalvelut.....	116
Ympäristölautakunta.....	121
Kasvatus- ja opetuslautakunta.....	126
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta.....	138
Tekninen lautakunta	149
Maaseutu- ja tielautakunta	169
Rakennuslautakunta	172
Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen	177
Talousarvion toteutuminen	178
Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen.....	181
Investointien toteutuminen.....	183
Rahoitusosan toteutuminen.....	188
Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tulosarvioiden toteutumisesta.....	189

Tilinpäätöslaskelmat.....	193
Tuloslaskelma	195
Rahoituslaskelma.....	196
Tase.....	197
Konsernin tuloslaskelma.....	199
Konsernin rahoituslaskelma	199
Konsernitase (lyhyt).....	200
Liitetiedot.....	203
Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	205
Konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskeva liitetieto	206
Laskennallisia verovelkoja koskeva liitetieto.....	207
Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	208
Kunnan tilinpäätöksen esittämistapaa koskeva liitetieto	209
Eriytetyt tilinpäätökset -liikelaitokset	229
Otavan Opiston liikelaitos.....	231
Mikkelin Vesiliikelaitos.....	243
Eriytetyt tilinpäätökset -taseyksikkö	263
Etelä-Savon pelastuslaitos	265
Allekirjoitukset.....	277
Luettelo ja selvitykset	281

Mikkelissä merkittävien tapahtumien ja muutosten vuosi 2017

Mikkelin kaupungin vuosi 2017 oli monessa suhteessa onnistunut. Vuoteen vaikuttivat suurelta osin Asuntomes-sut, Essoten kuntayhtymän syntyminen, uusi luottamushenkilöorganisaatio sekä yleisen taloudellisen suhdanteen nousu.

Mikkelissä pidettiin onnistuneet Asuntomessut kesällä 2017. Messut antoivat merkittävän piristysruiskeen Mikkelin elinvoiman kehittämiseksi ja toivat Mikkelille näkyvyyttä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Asuntomessuilla kävi yhteensä yli 134 000 kävijää. Kesä 2017 oli onnistunut myös Mikkelin matkailutoiminnan kannalta, sillä pelkästään messukävijät jättivät Mikkeliiin yhteensä 13 752 000 euroa. Asuntomessuilla Mikkelissä pääteemana oli asumisen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja viikoittaiset ohjelmalliset sisällöt liittyen hyvinvointiin, harrastuksiin, tulevaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen houkuttelivat kävijöitä ympäri Suomen.

Vuosi 2017 oli Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän, Essoten, ensimmäinen toimintavuosi. Essoten toiminta on käynnistynyt kokonaisuutena onnistuneesti ja Etelä-Savon maakunnalla on hyvät lähtökohdat valmistautua Sote- ja maakuntauudistukseen 2020. Osuuskauppa Suur-Savo yhdessä Essoten kanssa osti Mikkelin kaupungin omistaman Etelä-Savon Työterveys Oy:n, jolloin yhtiön laajentumismahdollisuudet maakunnalliseksi toimijaksi vahvistuivat. Kaupan on arvioitu vahvistavan Mikkelin keskussairaalan ja seudun elinvoimaa sekä kehittävän maakunnan terveystalouden tarjontaa.

Kaupungin uusi luottamushenkilöorganisaatio aloitti toimintansa valtuustokauden alkaessa kesäkuussa 2017. Konserni- ja elinvoimajaoston toiminnalla tavoitellaan kaupunkikonsernin yhteisten strategian mukaisten tavoitteiden edistämistä.

Hyvä taloudellinen suhdanne näkyy myös kuntataloudessa

Taloudellinen suhdanne on nyt suotuisa, ja suhdannehuipun arvioidaan ajoittuvan vuosille 2017–2018. Kaupungin taloudellinen tulos vuonna 2017 muodostui hyväksi osin kertaluonteisten tuloerien avulla. Kaupungin talouden voidaan todeta olevan tulokellisesti tasapainossa, mutta tulevaisuuden investointien rahoitusvaatteet edellyttävät talouden sopeuttamisen jatkamista. Tilikauden tulos muodostui 3,8 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi ja taseessa on kertyneitä ylijäämiä 4,9 miljoonaa euroa.

Mikkelin kaupungin työttömyysaste laski vuoden takaisesta ollen 11,7 % (13,9 % vuonna 2016), mikä on 2,2 prosenttiyksikköä alempi kuin vuoden 2016 lopussa. Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2017 lopussa oli 12,5 % (14,7 % vuonna 2016) ja valtakunnallinen taso 11,2 % (13,6 % vuonna 2016).

Syntyvyyden alhainen taso on haaste tulevaisuudelle valtakunnallisesti. Vuoden 2017 lopussa Mikkelissä oli 54 278 asukasta, mikä on 216 asukasta vähemmän kuin vuonna 2016.

Tulevaisuuden kehityssaskelia

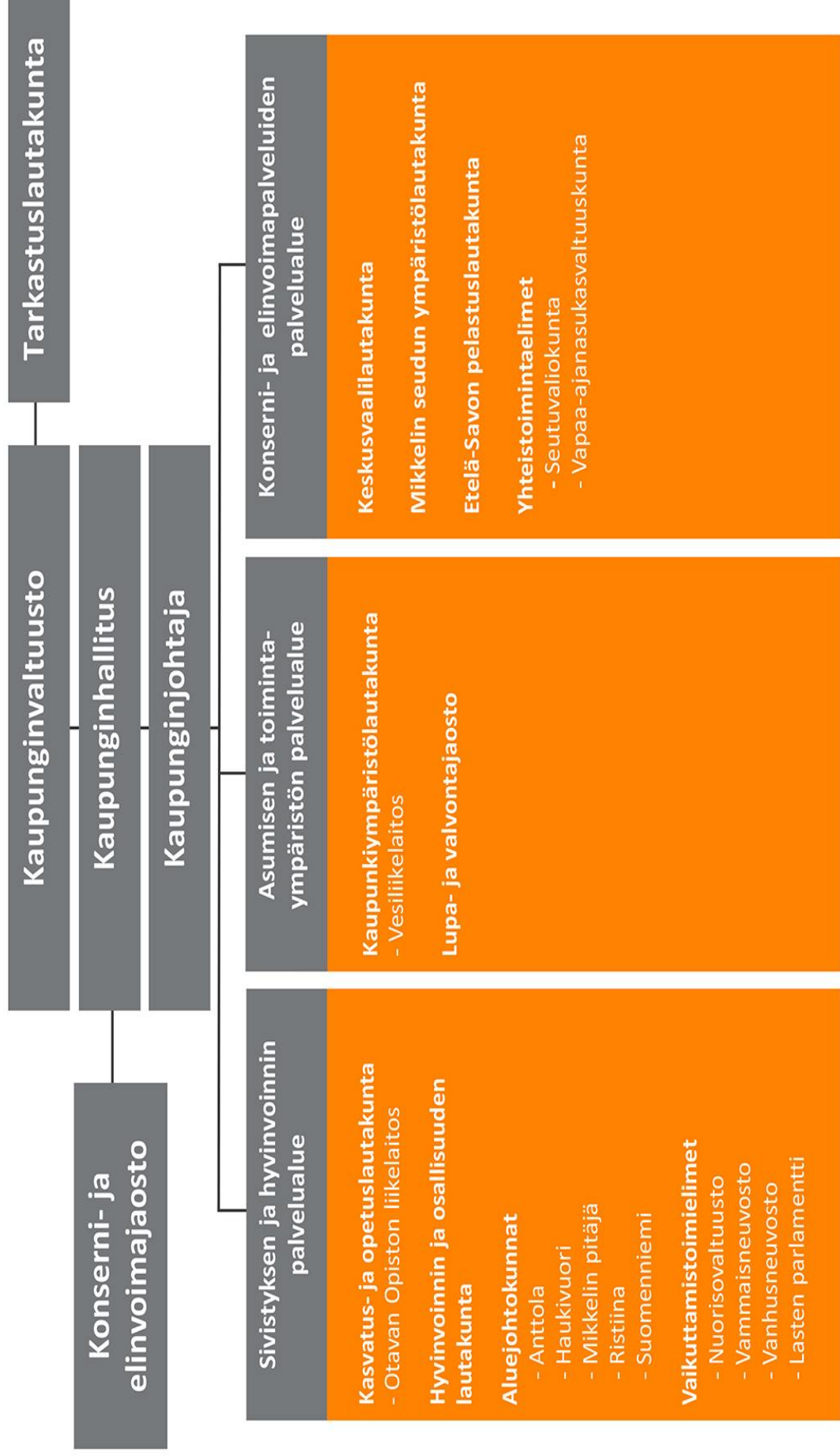
Uudistetun strategian päämääränä on hyvän elämän, kestävä kasvun, korkean osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli. Elinvoimaisuutta vahvistetaan ohjelmilla, joita ovat EcoSairilan, Memory Campuksen, Kalevankankaan hyvinvointikampuksen sekä matkailun- ja vapaa-ajanohjelma.

Sote- ja maakuntauudistuksen vaikutuksia kaupungin talouteen on monelta osin vaikea arvioida pitkällä aikavälillä. Kaupunkirakennetyöryhmä valmistelee keväällä 2018 kokonaissuunnitelman keskeisistä kaupungin toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Erityisesti koulurakenteessa pyritään hakemaan uusia kokonaispalveluratkaisuja.

Timo Halonen
Kaupunginjohtaja

Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

Mikkelin kaupungin organisaatio

Luottamushenkilöorganisaatio

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO 05/2017

KAUPUNGINVALTUUSTO 1.1. - 31.5.2017

Vaalit 28.10.2012

Puheenjohtaja

Taavitsainen Satu, sosionomi (AMK), toiminnanjohtaja

1. varapuheenjohtaja

Olkkonen Kirsi, toiminnanjohtaja, agrologi

2. varapuheenjohtaja

Miettinen Mauri, metsänhoitaja, maaherra emeritus

KOK	Aho Eero	ylipalomies, turvallisuuskouluttaja
SDP	Aholainen Markku	maakunta-asiamies
KD	Ahonen Liisa	lähihoitaja
SDP	Barck Paavo	eläkeläinen, sähköasentaja
VIHR	Berndt Rauni	terveyskeskuslääkäri
KESK	Harmoinen Taina	MMM, viestintäalan yrittäjä
PS	Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
PS	Himanen Vesa	kiinteistönhoitaja, laitospäällikkö
SDP	Hokkanen Marita	apulaisjohtaja, opettaja
SDP	Huoponen Marianne	sosionomi, (ylempi AMK)
PS	Tissari Markku	metsäkoneurakoitsija
KOK	Hölttä Elina	YTK, koulutussosiologian ja -politiikan opiskelija
KD	Järvinen Sami	toiminnanjohtaja, aluemyyntipäällikkö
KESK	Kakriainen Markku	insinööri, toimitusjohtaja
KESK	Kauppi Marja	fysioterapeutti
KESK	Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
PS	Kivinen Harri	yrittäjä
KOK	Koivikko Jyrki	kirkkoherra, opettaja
SDP	Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja
KESK	Kuikka Seija	lääketieteen tohtori, erikoislääkäri
SDP	Lehkonen Raine	lehtori, pääluottamusmies
VIHR	Liikanen Veli	nuorisotutkija
KOK	Mielonen Hannu	yrittäjä
KOK	Miettinen Mauri, 2.VPJ	metsänhoitaja, maaherra emeritus
KOK	Miettinen Olli	yrittäjä, toimitusjohtaja
KESK	Moilanen Pekka	kirvesmies, yrittäjä
KOK	Nepponen Olli	prikaatikenraali, evp.
SDP	Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
KESK	Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
KOK	Oksman Juhani	insinööri
KESK	Olkkonen Kirsi, 1.VPJ	toiminnanjohtaja, agrologi
KESK	Pekonen Petri	maanviljelijä
KESK	Piispa Matti	maaseutuyrittäjä
KESK	Puikkonen Tero	yrittäjä
KOK	Pulkkinen Satu	sairaanhoidaja, TtM
SDP	Pyrhönen Heikki	projektipäällikkö
VIHR	Pöntinen Minna	myyntineuvottelija, tradenomi
PS	Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
KESK	Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
KD	Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri
PS	Roivas Jari	varastomies
KOK	Salonen Oksa Armi	yrittäjä, toimitusjohtaja
SDP	Seppälä Arto	ylitarkastaja
KESK	Siitari Keijo	yliluutnantti evp, maanviljelijä
PS	Korhola Anne	omaishoitaja
VIHR	Siitonen Mikko	historian ja yhteiskuntaopin lehtori

KOK	Soininen Mali	yksikönjohtaja, KM
KESK	Strandman Jaana	rehtori, erityisopettaja
SDP	Taavitsainen Satu, PJ	sosionomi (AMK), toiminnanjohtaja
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
KOK	Toivakka Lenita	kansanedustaja, KTM
KOK	Toivonen Hannu	eversti evp.
SDP	Tullinen Hannu	pääluottamusmies
SDP	Turkia Markku	psykologi, eläkeläinen
SDP	Ukkonen Osmo	eläkeläinen, kirjailija
SDP	Vartiainen Jaana	sosiaalikasvattaja, esikoulunopettaja
KOK	Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
KESK	Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä
KESK	Ylönen Päivi	oppisopimuskoordinaattori, KM

Valtuuston varajäsenet 1.1.- 31.5.2017

KESK	Siiskonen Pirjo	professori, varajohtaja
KESK	Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
KESK	Noponen Katriina	maaseutuyrittäjä, poliisin sosiaalityöntekijä
KESK	Puustinen-Kiljunen Tanja	maatalouslomittaja
KESK	Alanen Juhani	maakuntaneuvos, eläkeläinen
KESK	Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
KESK	Leppänen Toni	sähköasentaja
KESK	Hulkkonen Hannu	terveystarkastaja
KESK	Sihvonen Jari	sähköteknikko
KESK	Partio Keijo	maatalousyrittäjä, eläkeläinen
KESK	Häkkinen Sanna	psykoterapeutti, yrittäjä
KESK	Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä, metsätalousinsinööri (AMK)
KESK	Tarkiainen Samuel	metsätalousinsinööri, hankinta-asiamies
KESK	Härkönen Jyrki	maanviljelijä
KESK	Lehtinen Pertti	toimitusjohtaja, yrittäjä
KESK	Parkkinen Pekka	maaseutuyrittäjä
KOK	Soininen Mali,	yksikönjohtaja, KM
KOK	Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen
KOK	Rasola Nina	yrittäjä, toimitusjohtaja
KOK	Kuikka Ari	everstilutnantti evp., maanpuolustuspiirin päällikkö
KOK	Suhonen Antti	asianajaja, varatuomari
KOK	Teittinen Sari	terveystieteiden maisteri, ESH-kätilö
KOK	Puhakka Paavo	DI, talotekniikan myyjä
KOK	Lahti Jari	luokanopettaja, vararehtori
KOK	Puntanen Pia	FM, historian tutkija
KOK	Pöntinen Jukka	pääluottamusmies, muusikko
KOK	Viljakainen Eetu	opiskelija
KOK	Kukkola Harri	yrittäjä
KD	Ruotsalainen Pertti	lähetyskasvatussihteeri
KD	Sippo Pekka	yrittäjä, eläkeläinen
KD	Siikavirta Pekka	kirkkomuusikko
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
SDP	Teittinen Leena	myymäläpäällikkö, eläkeläinen
SDP	Saukkonen Lauri	maalari
SDP	Harmoinen Jorma	sähköurakoitsija
SDP	Lahikainen Markku	toimittaja, FM
SDP	Härkönen Sirkka	lähihoitaja, pääluottamusmies
SDP	Ylönen Teijo	työvalmennuskeskuksen johtaja
SDP	Tessieri Enrique	B.A., monikulttuurisuuskoordinaattori
SDP	Himanen Markku	tietoliikenneasentaja
SDP	Liukkonen Seppo	autonkuljettaja
SDP	Savander Susanna	rehtori, FM
SDP	Nurmi Ilkka	KM, luokanopettaja
SDP	Putkonen Ilkka	äidinkielenopettaja
SDP	Sikanen Mikko	pääluottamusmies
SDP	Rautiainen Sari	ravitsemistryöntekijä, pääluottamusmies

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Kauppinen Helena, PJ	opettaja
Pulkkinen Rauno,	osastonhoitaja, eläkeläinen
Karvo Timo, VPJ	musiikinopettaja
Lankinen Jukka	eläkeläinen, yrittäjä
Ruottinen Outi	MMM, agronomi

Varajäsen siinä järjestyksessä kuin kutsutaan kokoukseen

Elkharam Tiina	vrittäjä
Rautiainen Kaija	palveluneuvoja
Härkänen Keijo	metsäteknikko
Elo Veikko	eläkeläinen, yrittäjä
Lappi Riitta	projektipäällikkö

KULTTUURI-, NUORISO- JA LIIKUNTALAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Toivonen Hannu	eversti evp.
Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen
Särkkä Niina	sairaanhoitaja, maa- ja metsätalousyrittäjä
Kinni-Jenu Milja	iltapäivätoiminnan ohjaaja
Kolmisoppi Jenni, VPJ	kieltenopettaja
Huoponen Marianne, PJ	sosionomi (ylempi AMK)
Pyrhönen Heikki	projektipäällikkö
Tessieri Enrique	B.A., monikulttuurisuuskoordinaattori
Hassinen Sanni	terveydenhoitajaopiskelija
Kiljunen Kyösti	metsäneuvoja
Sihvonen Jari	sähkötekniikko
Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
Siiskonen Pirjo	professori, varajohtaja
Roivas Jari	varastomies
Korhola Anne	omaishoitaja
Vuori Juha, Kh:n edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Viljakainen Eetu	opiskelija
Ahonen Hannu	opistoupseeri evp., yrittäjä
Ruottinen Outi	MMM, agronomi
Pöntinen Minna	tradenomi
Taivalantti Jukka	nuorisotyönohjaaja
Laamanen Teemu	tietojenkäsittelyopiskelija (AMK)
Putkonen Ilkka	äidinkielenopettaja
Paasonen Leena	sosionomi, (AMK), ohjaaja
Töyryn Kirsä	myyjä
Kiesilä Taneli	eläkeläinen
Mustonen Eero	työnjohtaja
Nykänen Osku	notaari
Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
Asikainen Katariina	laivavirkailija
Korhola Annuriikka	

KÄRÄJÄOIKEUDEN LAUTAMIEHET 1.1. - 31.5.2017

Laamanen Hannu	lomittaja
Katajamäki Arvo	seurakuntamestari
Heikkilä Anja	sisustaja, artesaani
Gråsten-Tarkiainen Tarja	herastuomari
Himanen Aija	toimitusjohtaja
Manninen Reino	huoltopäällikkö
Sirkka Härkönen	eläkeläinen
Korhonen Jaakko	asentaja
Loisa Hannele	sairaanhoitaja
Valtonen Veli-Jussi	tehdastyöläinen
Varjus Tapani	yrittäjä
Mielonen Hannu	yrittäjä
Puhakka Matti	laitosmies
Jalkanen Jari	rehtori
Kaukonen-Ripatti Susanna	toimistosihteeri
Liukkonen Saara	yrittäjä
Himanen Vesa	laitosmies
Marttinen Jussi	muusikko
Pulkkinen Marja	vapaa toimittaja
Pihlaja Leila	lehtori

MAASEUTU- JA TIELAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Miettinen Olli, VPJ	yrittäjä, toimitusjohtaja
Paanila Juha	hallinto- ja talousjohtaja
Kartano Pirjo	KM, luokanopettaja
Ahonen Liisa	lähihoitaja
Kemppainen Satu	sosionomi (AMK), painopinnanvalmistaja
Nikulainen Pia	myyjä
Lyttikäinen Voitto	eläkeläinen
Siitari Keijo, PJ	maanviljelijä
Harmoinen Taina	viestintäalan yrittäjä
Härkönen Jyrki	maanviljelijä
Kosunen Aili	yrittäjä
Himanen Vesa, kh:n ed.	

Henkilökohtainen varajäsen

Toivonen Jukka	yrittäjä
Kirjalainen Miikka	kirjanpitäjä
Rantanen Suvi	merimies, taksinkuljettaja
Kuikka Pirkko	lähihoitaja
Pöyry Tuula	insinööri (AMK)
Klen Susanna	kotiäiti, kahvilatyöntekijä
Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
Tarssanen Heikki	maaseutuyrittäjä
Kohvakka Tuula	lähihoitaja
Viitikka Jari	metsäkoneenkuljettaja
Korhola Anne	omaishoitaja

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Varajäsen	
Koivikko Jyrki, VPJ	kirkkoherra	Ojanen Atte	vastaava isännöitsijä
Hölttä Elina	opiskelija	Selenius Leila	vastaava ohjaaja
Vihermäki Eeva	psykoterapeutti	Kontturi Helen	yrittäjä
Berndt Rauni,	terveyskeskuslääkäri	Pulkinen Yrjö	muusikko, soolosoittaja
Tarkiainen Samuel	metsätalousins., hankintaesimies	Sanisalo Jarkko	henkilöstökoordinaattori
Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä	Piispa Matti	maaseutuyrittäjä
Kontunen-Karhula Katri	mehiläistalouslyrittäjä	Kauria Henna	farmaseutti
Strengell Janne	henkilöstöasiantuntija	Stolyarov Stanislav	linja-auton kuljettaja
Ukkonen Osmo, PJ	eläkeläinen, kirjailija	Harmoinen Jorma	sähköurakoitsija
Rautiainen Sari	ravitsemistyöntekijä, pääluottamusmies	Nikulainen Pia	myyjä
Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu	Paasonen Arto	trukinkuljettaja
Rusakko Susanna	myyjä	Loisa Hannele	sairaanhoidtaja
Paukku Markku	FM, historian tutkija ja yht.kuntaopin opettaja	Asikainen Katariina	FM, laivavirkailija
Pekonen Petri, kh:n edustaja			

RAKENNUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Peura Eija	lehtori	Halme Wilhelmiina	tekstiilitaiteilija
Kervinen Jaana	yhteisöpedagogi AMK	Soininen Mali	yksikönjohtaja, eläkeläinen
Kortelainen Hannu	yrittäjä	Nousiainen Jouko	everstiluutnantti evp
Väisänen Kauko, VPJ	yo-merkonomi	Mynttinen Jarmo	insinööri
Haukijärvi Erja	diplomi-insinööri, tradenomi	Pajunen Leevi	kauppatieteiden maisteri, eläkeläinen
Tirkkonen Markku		Lauanne Jani	elektroniikka-asentaja
Savander Susanna	rehtori, KM	Nyyssönen Nina	myyjä
Arnell Kalevi	eläkeläinen	Toiviainen Harri	rakennusmies
Piispa Matti	maaseutuyrittäjä	Kohvakka Asko	eversti evp
Suutari-Piispa Eija	AMK-hortonomi	Puustinen-Kiljunen Tanja	maatalouslomittaja
Korhola Anne, PJ	omaishoitaja	Härkönen Päivi	yrittäjä
Väänänen Jaakko, kh:n edustaja			

MIKKELIN PALVELUTUOTANTOYKSIKÖN SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMEN TUOTANTOLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Moilanen Pekka, PJ	kirvesmies, yrittäjä	Miralem Alic	ravintoloitsija
Noponen Katriina	poliisin sosiaalityöntekijä	Kauppi Marja	fysioterapeutti
Häkkinen Sanna	psykoterapeutti, yrittäjä	Kopakkala Heidi	opiskelija
Partio Keijo	maatalousyrittäjä	Laamanen Hannu	maatalouslomittaja
Ylönen Teijo, VPJ	työhönvalmennuskeskuksen johtaja	Rahikainen Ismo	myyntineuvottelija
Aholainen Markku	maakunta-asiamies	Suovalkama Kirsi	erikoistyövoimaneuvoja
Härkönen Sirkka	lähihoitaja, eläkeläinen	Rahikainen Pirkko	päiväkodin johtaja
Pulkinen Satu	sairaanhoidtaja	Seppälä Maarit	hoitaja
Mielonen Hannu	yrittäjä	Tarkiainen Lauri	kauppatieteiden opiskelija
Aho Eero	ylipalomies-sairaankuljettaja	Jalkanen Jari	luokanopettaja/rehtori
Elo Veikko	eläkeläinen, yrittäjä	Haikarainen Jaana	myyjä
Pietiläinen Maija	YTM, miestyönkehittäjä	Mäkeläinen Paula	hoitotyönyliopettaja
Järvinen Sami	aluemyyntipäällikkö	Hirvonen Timo	toimittaja
Oinonen Maritta	kätilö, terveydenhoitaja AMK, (Hirvensalmen kunta)	Marttinen Timo	lääkintävahtimestari, eläkeläinen (Hirvensalmen kunta)
Valtonen Helvi	(Puumalan kunta)	Reponen Timo	(Puumalan kunta)
Salo-Oksa Armi, Kh:n edustaja			

MIKKELIN SEUDUN SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Varajäsen	
Turkia Markku, PJ	psykologi, Mikkeli	Haatainen Pekka	mielenterveyshoitaja
Kovanen Jaana	koulutuspäällikkö, opettaja Mikkeli	Hokkanen Outi	lomittaja, Mikkeli
Soininen Mali	yksikönjohtaja, Mikkeli	Kontinen Juha	rehtori, eläkeläinen, Mikkeli
Auvinen Pekka	metsätalousinsinööri, Mikkeli	Kortelainen Hannu	toimitusjohtaja, Mikkeli
Kauria Outi	mökkiryttäjä, Mikkeli	Silvonen - Jokinen Leena	teologian maisteri, Mikkeli
Hartonen Ari	Mäntyharjun kunta	Kuoksa Liisa	Mäntyharjun kunta
Nykänen Tapani, VPJ	Kangasniemen kunta	Tiihonen Hannu	toimitusjohtaja, Kangasniemen kunta
Vekki Kirsi	Pertunmaan kunta	Lindberg Arja	Pertunmaan kunta
Salenius Leila	Hirvensalmen kunta	Herrala Sigita	Hirvensalmen kunta
Hämäläinen Timo	Puumalan kunta	Kontinen Teuvo	Puumalan kunta
Teittinen Sari, kh:n edustaja			

MIKKELIN SEUDUN SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNNAN YKSILÖJAOSTO 1.1. - 31.5.2017

Jäsen	Varajäsen
Nykänen Tapani, VPJ	Hämäläinen Timo
Vekkelä Kirsi	Kauria Outi
Hartonen Ari	Auvinen Pekka
Turkka Markku, PJ	Lepänen Susanna
Soininen Mali	Kovanen Jaana

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Elkharam Tiina	yrittäjä	Suutari-Piispa Eija	hortonomi
Kurvinen Minna	asiakaspalvelija	Puhakka Seija	
Kakriäinen Markku	toimitusjohtaja	Alanen Juhani	maakuntaneuvos
Tullinen Hannu, VPJ	päätuottamusmies	Ylönen Teijo	työhönvalmennuskeskuksen johtaja
Teittinen Leena	myymäläpäällikkö	Toijonen Merja	erikoissuunnittelija
Klèn Tanja	yrittäjä	Paasonen Arto	trukinkuljettaja
Oksman Juhani, PJ	insinööri	Laukkanen Asko	isännöitsijä
Korhonen Tea-Tuulia	myyntineuvottelija	Mielonen Hannu	yrittäjä
Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri	Riikonen Marjukka	sairaanhoitaja
Aaltonen Janne	noutomyyjä	Marttinen Jussi	muusikko
Piispa Leevi	sairaalapastori	Rautio Tiia	sairaanhoitaja

TEKNINEN LAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Henkilökohtainen varajäsen	
Puntanen Pia	FM, historiantutkija	Manninen Jyrki	alueellinen riskipäällikkö
Rasola Niina	yrittäjä, toimitusjohtaja	Kankkunen Tarja	toimitusjohtaja, yrittäjä
Puhakka Paavo PJ	DI	Korhonen Leena	kiinteistönvälittäjä
Heikkilä Pekka	suoelubiologi	Lausas Pekka	tietotekniikkakouluttaja
Puikkonen Tero, VPJ	yrittäjä	Ylönen Päivi	oppisopimuskoodinaattori
Strandman Jaana	rehtori, erityisopettaja	Panula-Ontto-Suuronen Anni	erikoissuunnittelija
Kauppi Marja	fysioterapeutti, yrittäjä	Kurvinen Minna	asiakaspalvelija
Siirääinen Jukka	työnjohtaja	Viitikka Jari	metsäkoneen kuljettaja
Paasonen Leena	sosionomi, (AMK), ohjaaja	Hokkanen Outi	lomittaja
Hokkanen Marita	opettaja, apulaisohjaaja	Riepponen Tapio	DI, yrittäjä
Liukkonen Seppo	autonkuljettaja	Härkönen Keijo	asentaja-koneistaja
Ruotsalainen Raimo	apulaisjohtaja	Juopperi Topias	sorvari
Heinänen Raimo	lähiuokayrittäjä	Tissari Markku	metsäkoneurakoitsija, maanviljelijä
Seppälä Arto, Kh:n edustaja			

TEKNISEN LAUTAKUNNAN JAOSTO 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Varajäsen	
Puntanen Pia, PJ	FM, historiantutkija	Pöyry Raili	psykologi
Ojanen Atte	vastaava isännöitsijä	Miettinen Olli	toimitusjohtaja
Puikkonen Tero	yrittäjä	Siirääinen Jukka	työnjohtaja
Strandman Jaana	luokanopettaja	Ylönen Päivi	oppisopimuskoodinaattori
Nyyssönen Nina	myyjä	Nikulainen Pia	myyjä
Himanen Markku	tietoliikenneasentaja	Riepponen Tapio	DI, yrittäjä
Heinänen Raimo	lähiuokayrittäjä	Tissari Markku	metsäkoneurakoitsija
Seppälä Arto, kh:n ed.			

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.1. - 31.5.2017

Jäsen		Varajäsen	
Pekonen Petri, PJ	maanviljelijä	Tarssanen Heikki	maaseutuyrittäjä
Panula-Ontto-Suuronen Anni	erikoissuunnittelija	Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä
Pöyry Raija, VPJ	opettaja	Suuniittu Ulla-Maija	kehittämispäällikkö
Nyström Erika	asiakasvastaava	Moilanen Anneli	toiminnanjohtaja
Velling Nalle	aikuisopiskelija	Auvinen Pekka	metsätalousinsinööri
Liikanen Veli, kh:n edustaja			

NUORISOVALTUUSTO 1.1.-31.5.2017

Heikkinen Aaro	Ristiina
Heinikainen Kaisla	
Helmola Niko	
Korpelainen Paavo	Suomenniemi
Kurvinen Kusti	Ristiina
Malinen Linda	
Marttinen Emma, 2.VPJ	
Mikkonen Niko	
Nykänen Roope	
Partio Juho	Suomenniemi
Purhonen Pape, 1.VPJ	
Rahikainen Aliisa	
Ripatti Wiktor	
Salmikunnas Ida	Ristiina
St. Clair Stevenson Simone, PJ	
Tiihonen Julia	
Toivanen Eveliina	Anttola
Urpilainen Aada	Ristiina
Vahvaselkä Lotta	
Vauhkonen Nea	Haukivuori
Vicari Lars	
Honkanen Miika, varajäsen	

ANTTOLAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Noponen Katriina	maaseutuyrittäjä
Leppänen Toni	sähköasentaja
Harmoinen Jorma, PJ	sähköurakoitsija
Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja
Leinonen Tiina, VPJ	yrittäjä
Kauppi Juhani	kehittämiskoordinaattori
Kuva Ilkka	työsuojelupääällikkö, eläkeläinen
Salonranta Suvi	
Pylkkänen Ilpo	
Korpikallio Titta	
Kukko Helena	
Himanen Vesa, kh:n edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Pöyry Jouko	talonmies/vahtimestari
Harmoinen Tanja	viestintäalan yrittäjä
Penttinen Riitta	maatalouslomittaja
Toijonen Merja	ennakointiasiantuntija
Laiho Mikko	opettaja
Piskonen Tarja	taloussihteeri
Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
Ketola Jerry	
Hahl Oiva	
Tullinen Sinikka	
Romo Eeva	terveydenhoitaja

HAUKIVUOREN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Pulliainen Liisa, VPJ	fysioterapeutti
Kohvakka Arto	eversti, evp
Teittinen Leena	eläkeläinen
Häkkinen Jarmo	sähköasentaja
Laukkanen Leo, PJ	kauppaneuvos
Eromäki Sanna	lehtori
Numento Mirva	terveydenhoitaja
Kohvakka Ilpo	maanviljelijä
Manninen Veli	toiminnanjohtaja
Karppinen Mika	automaatioinsinööri
Vauhkonen Pekka	
Saloviini Minna	
Häkkinen Eva	muotoilija
Lehkonen Raine, kh:n edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Kekkonen Minna	maatalousyrittäjä
Hänninen Ville	metsäkoneenkuljettaja
Nikula Pia	myyjä
Kääriäinen Martti	yrittäjä
Forsblom Tarja	yrittäjä
Tissari Markku	metsäkoneurakoitsija
Siikavirta Pekka	kirkkomuusikko
Niemi Raimo	
Pirttinen Sari	toimitusjohtaja
Kohvakka Harri	
Vauhkonen Mirva	kotiäiti
Mattila Hanne	kotiäiti/maanviljelijä
Kohvakka Hannu	metsäkoneyrittäjä

RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Puhakka P. Olli J (Paavo)	diplomi-insinööri
Puhakka-Matilainen Eija	yrittäjä
Kortelainen Hannu	toimitusjohtaja
Tikkanen Petri, VPJ	työsuojeluvaltuutettu
Klèn Tanja	yrittäjä
Vartiainen Jaana	lastentarhanopettaja
Viitikka Jari, PJ	metsäkoneenkuljettaja
Hämäläinen Ari	maatalousyrittäjä
Kilpeläinen Kaija	vakuutusvirkailija, eläkeläinen
Elkharam Tiina	yrittäjä
Rantalainen Erkki	diplomi-insinööri
Härkönen Päivi	yrittäjä
Kuusela Jukka	
Teittinen Sari kh:n edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Korhonen Jan-Mika	
Pönniö- Kanerva Tarja	kahvilan emäntä
Ahonen Hannu	
Liukkonen Seppo	autonkuljettaja
Töyrynen Kirsu	myyjä
Hassinen Sanni	terveydenhoidon opiskelija
Siiräinen Jukka	työnjohtaja
Härkönen Jyrki	maanviljelijä
Suutari-Piispa Eija	AMK-hortonomi
Palmgren Marjo	sairaanhoitaja
Kolmisoppi Jenni	kieltenopettaja
Himanen Vesa	kiinteistöhoitaja, laitosties
Siitonen Mikko	lehtori

SUOMENNIEMEN ALUEJOHTOKUNTA 1.1.- 31.5.2017**Jäsen**

Heikkilä Markku	yrittäjä
Kauppi Marja	fysioterapeutti
Kilki Hannu, VPJ	metsuri
Ruottinen Outi	toiminnanjohtaja
Kosunen Aili	yrittäjä
Pallassuo Veikko	yrittäjä
Korhonen Risto, PJ	opistoupseeri evp
Viitikka Ville	yrittäjä
Korhonen Kirsu	toimitusjohtaja
Kauria Outi, kh:n ed.	

Henkilökohtainen varajäsen

Kiesilä Olli	yrittäjä
Liukkonen Terttu	yrittäjä
Ruotsalainen Raimo	asiantuntija
Särkkä Niina	sairaanhoitaja
Erola Päivi-Kristiina	kirjastovirkailija
Halttunen Sirpa	yrittäjä
Laamo Marja	eläkeläinen
Karhula Jussi	opiskelija, yrittäjä
Kiljunen Kyösti	metsäneuvoja

OTAVAN OPISTON LIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Tuupanen Esa	erityisopettaja
Marttinen Riia	projektiassistentti
Pietiläinen Maija, PJ	YTM, miestyönkehittäjä
Hasanen Satu	yhteisöpedagogi
Pajunen Leevi, VPJ	KTM, eläkeläinen
Asikainen Katariina	FM, laivavirkailija
Takatalo Erkki	koulutuspäällikkö, Jyväskylän yliopisto
Louhivuori Petri	henkilöstön edustaja
Kauria Outi, Kh:n ed.	

Varajäsen

Palonen Juhani	VTM, johtaja
Myyryläinen Veikko	artesaani
Pulkkinen Marja	YTM, toimittaja
Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä
Malual Peter	tulkki
Kähkönen Kati	osaston ylilääkäri
Nurmela Juha	tutkimuspäällikkö, tilastokeskus
Kekkonen Taru	henkilöstön edustaja

MIKKELIN VESILIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.5.2017**Jäsen**

Suomela Timo	henkilökunnan edustaja
Korhonen Tapani, PJ	kiinteistöhoitaja
Toijonen Merja	ennakointiasiantuntija
Kuikka Ari	everstiluutnantti evp.
Kontulainen Nina	lastentarhanopettaja
Partanen Helena, VPJ	matkailuopas
Himanen Aija	toimitusjohtaja
Hartikainen Jorma	
Kähkönen Kati, Kh:n ed.	osastonylilääkäri

Varajäsen

Viita Jarmo	henkilökunnan edustaja
Martikainen Anni-Mari	opiskelija
Niskala Ksenia	graafinen suunnittelija
Pöyry Reijo	työvalmentaja
Torniaainen Markus	luokanopettaja
Pöyry Jouko	talonmies-vahtimestari
Härkönen Päivi	yrittäjä

UUSI KAUSI alk. 1.6.2017

KAUPUNGINVALTUUSTO 1.6.2017 - 31.12.2017

Vaalit

9.4.2017

Puheenjohtaja

Kuikka Seija, erikoislääkäri

1. varapuheenjohtaja

Valtola Oskari, työterveyslääkäri

2. varapuheenjohtaja

Taavitsainen Satu, sosionomi (AMK), kansanedustaja

KOK	Aho Eero	ylipalomies, turvallisuuskouluttaja
SDP	Aholainen Markku	maakunta-asiamies
KD	Ahonen Liisa	lähihoitaja
SDP	Barck Paavo	eläkeläinen, sähköasentaja
VIHR	Hakala Kerttu	filosofian maisteri, toiminnohjaaja
KESK	Harmoinen Taina	MMM, viestintäalan yrittäjä
PS	Heinänen Raimo	lähihuokayrittäjä
SDP	Hokkanen Marita	apulaisjohtaja, opettaja
KESK	Hämäläinen Laura	opiskelija
KOK	Hölttä Elina	YTK, koulutussosiologian ja -politiikan opiskelija
SDP	Juhola Jatta	yhteiskuntatieteiden maisteri, kulttuurituottaja
KESK	Kakriainen Markku	insinööri, toimitusjohtaja
KESK	Kauppi Marja	fysioterapeutti
VIHR	Kauppinen Heli	viestintäsuunnittelija
KESK	Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
PS	Kivinen Harri	yrittäjä
KOK	Koivikko Jyrki	kirkkoherra, opettaja
VIHR	Kontulainen Nina	lastentarhanopettaja
SDP	Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja
KESK	Kuikka Seija, PJ	lääketieteen tohtori, erikoislääkäri
SDP	Kuitunen Soile	vaktiotieteiden tohtori, toimitusjohtaja
SDP	Lehkonen Raine	lehtori, pääluottamusmies
VIHR	Liikanen Veli	nuorisotutkija
KOK	Maczulskij Toni	toimitusjohtaja
PS	Marttinen Jussi	muusikko
KOK	Miettinen Olli	yrittäjä, toimitusjohtaja
KESK	Nykänen Heikki	maatalousyrittäjä
KOK	Oksman Juhani	insinööri
KESK	Olkonen Kirsi	toiminnanjohtaja, agrologi
KESK	Pekonen Petri	maanviljelijä
KOK	Puhakka Paavo	diplomi-insinööri
KESK	Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
VIHR	Pöntinen Minna	myyntineuvottelija, tradenomi
KD	Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
KESK	Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
KESK	Rouhiainen Risto	hallintonaari, KM, eläkeläinen
KD	Ruotsalainen Pertti	diakoni, eläkeläinen
KOK	Salo-Oksa Armi	yrittäjä, toimitusjohtaja
SDP	Seppälä Arto	ylitarkastaja
KESK	Siitari Keijo	yliluutnantti evp, maanviljelijä
VIHR	Siitonen Mikko	historian ja yhteiskuntaopin lehtori
KOK	Soininen Mali	yksikönjohtaja, KM
SDP	Strengel Jarno	pääluottamusmies, virastomestari
SDP	Taavitsainen Satu, 2. VPJ	sosionomi (AMK), toiminnanjohtaja
SDP	Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
SDP	Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaaliterapeutti

SDP	Tullinen Hannu	pääluottamusmies
KOK	Valtola Oskari, 1. VPJ	työterveyslääkäri
SDP	Vartiainen Jaana	sosiaalikasvattaja, päiväkodinjohtaja
KOK	Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
KESK	Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä

Valtuuston varajäsenet 1.6. - 31.12.2017

KESK	Ruuth Noora	maaseutuyrittäjä
KESK	Strandman Jaana	erityisopettaja, kasvatustieteen maisteri
KESK	Ylönen Päivi	oppisopimuskoordinaattori, kasvatustieteen maisteri
KESK	Sihvonen Jari	aluepäällikkö
KESK	Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
KESK	Kuuva Niina, 1.11. saakka	tohtorikoulutettava, projektipäällikkö
KESK	Lipsanen Heino	aluejohtaja, liikuntaneuvos
KESK	Sorasahi Vesa	DI, yrityskonsultti
KESK	Elkharam Tiina	yrittäjä
KESK	Hulkkonen Hannu	eläkeläinen, terveystarkastaja
KESK	Koponen Niina	henkilöstöasiantuntija, tradenomi (YAMK)
KESK	Härkönen Jyrki	maanviljelijä
KESK	Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
KESK	Matiskainen Jaakko	maatalousyrittäjä
KOK	Yli-Karro Ulla	terveydenhoitaja, TtM
KOK	Toivonen Hannu	eversti EVP
KOK	Rossi Jukka	yrittäjä
KOK	Vauhkonen Saara	yhteysöpedagogi, opiskelija
KOK	Marjalaakso Olli	hallintotieteiden maisteri
KOK	Sihvonen Juhani	majuri
KOK	Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
KOK	Heikkinen Miikka	everstilutnantti,, yrittäjä (sivutoiminen)
KOK	Nykänen Roope	yrittäjä, ylioppilas
KOK	Suhonen Antti	asianajaja, vVT
KOK	Kirjalainen Miikka	yrittäjä
KD	Soivanen Satu	ekonomi, TKI-asiantuntija
KD	Kolmisoppi Jenni	FM, kieltenopettaja
KD	Haukijärvi Erja	DI, eläkeläinen
PS	Himanen Vesa	kiinteistönhoitaja, herastuomari
PS	Liikanen Jere	insinööriopiskelija
PS	Korhola Anne	kirkon vahtimestari
SDP	Leskinen Ulla	myyjä, pääluottamusmies
SDP	Vainio Hanne	vanerityöntekijä
SDP	Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
SDP	Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
SDP	Nyyssönen Niina	lähihoitaja, lastenhoitaja
SDP	Ylönen Teijo	eläkeläinen
SDP	Siiskonen Anni	sairaanhoitaja
SDP	Katariina von Pandy-Seurujärvi	sairaanhoitaja
SDP	Pyrhönen Heikki	hankevastaava
SDP	Hakkarainen Juha	linja-autonkuljettaja
SDP	Veijanen Markku	toimitusjohtaja, maaajoukkuevalmentaja
SDP	Himanen Markku	tietoliikenneasentaja, eläkeläinen
SDP	Rautiainen Sari	ravitsemustyöntekijä, pääluottamusmies
SDP	Kaihila Eija	opiskelija
VIHR	Lahikainen Juuso	opiskelija
VIHR	Heikkilä Pekka	suojelubiologi
VIHR	Saikkonen Jukka	sosionomi
VIHR	Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri
VIHR	Kakkonen Ville	projektipäällikkö, DI
VIHR	Jouhkimo Panu	energia-asiantuntija

KAUPUNGINHALLITUS 1.7. - 31.12.2017**Jäsen**

Aholainen Markku (pj)	maakunta-asiamies
Olkkonen Kirsi (1. vpj)	toiminnanjohtaja, agrologi
Salo-Oksa Armi (2. vpj)	yrittäjä, toimitusjohtaja
Strengell Jarno	pääluottamusmies, virastomestari
Kuitunen Soile	vaktiotieteiden tohtori, toimitusjohtaja
Pekonen Petri	maanviljelijä
Pöyry Pekka	opettaja, yrittäjä
Koivikko Jyrki	kirkkoherra, opettaja
Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
Ahonen Liisa	lähihoitaja
Pöntinen Minna	myyntineuvottelija, tradenomi

Henkilökohtainen varajäsen

Juhola Jatta	yhteiskuntatieteiden maisteri
Väänänen Jaakko	maaseutuyrittäjä
Miettinen Olli	yrittäjä, toimitusjohtaja
Tikkanen Petri	työsuojeluvaltuutettu
Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaaliterapeutti
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
Harmoinen Taina	MMM, viestintäalan yrittäjä
Marjalaakso Olli	hallintotieteiden maisteri
Soininen Mali	yksikönjohtaja, KM
Pöyry Jukka	LVI-tekniikko
Hakala Kerttu	filosofian maisteri, toiminnanohjaaja

KONSERNI- JA ELINVOIMAJAOSTO 1.6. - 31.12.2017**Jäsen**

Marjalaakso Olli (pj)	hallintotieteiden maisteri
Heinänen Raimo (1. vpj)	lähiruokayrittäjä
Kakriainen Markku (2. vpj)	insinööri, toimitusjohtaja
Seppälä Arto	ylitarkastaja
Leskinen Ulla	myyjä, pääluottamusmies
Tissari Jenni	sairaanhoitaja, seksuaaliterapeutti
Kauria Outi	varatuomari, mökkiyrittäjä
Salo-Oksa Armi	yrittäjä, toimitusjohtaja
Saikkonen Jukka	sosionomi

Henkilökohtaiset varajäsenet

Soininen Mali	yksikönjohtaja, KM
Marttinen Jussi	muusikko
Kauppi Marja	fysioterapeutti, yrittäjä
Nieminen Kalle	terveystarkastaja, eläkeläinen
Siiskonen Anni	sairaanhoitaja
Vartiainen Jaana	sosiaalikasvattaja, päiväkodinjohtaja
Sorasahi Vesa	DI, yrityskonsultti
Vuori Juha	vanhempi konstaapeli, eläkeläinen
Siitonen Mikko	historian ja yhteiskuntaopin lehtori

ETELÄ-SAVON PELASTUSLAUTAKUNTA 1.1.-31.12.2017**Jäsen**

Loikkanen Tuomas	ylipalomes, eläkkeellä, Savonlinna, PJ
Rautiainen Kaija	palveluneuvoja, eläkkeellä, Mikkeli VPI
Panula-Ontto Suuronen Anni	ympäristösuunnittelun asiantuntija FT, Mikkeli
Lunkka Jarkko	yrittäjä, Mikkeli/Pertunmaa
Luntta Pirkko	yrittäjä, Mikkeli/Hirvensalmi
Matilainen Päivi	Mikkeli/Mäntyharju
Puustinen Veikko	erityispeltiseppä, Savonlinna/Punkaharju
Kokkonen Auvo	Savonlinna/Rantasalmi
Häkkinen Anna-Maija	rakennusarkkitehti, Sulkava
Suhonen Leena	yrittäjä, Pieksämäki
Heinonen Jaakko	insinööri AMK, Pieksämäki

Varajäsen

Reponen Sanna	maatilayrittäjä/myyjä, Savonlinna/Sulkava
Jonna Kuutsuo	opiskelija, Mikkeli
Jalkanen Jari	rehtori, KM, Mikkeli
Hytönen Minna	työvalmentaja, Mikkeli/Mäntyharju
Pellava Riitta	FK, Mikkeli/Puumala
Friman Jose	Mikkeli
Kosonen Seppo	toimitusjohtaja, Savonlinna/Savonranta
Kurikka Teemu	Savonlinna/Heinävesi
Uosukainen Olli	rovasti, Savonlinna/Rantasalmi
Ikonen Riitta	myynninedistäjä, Pieksämäki/Joroinen
Venäläinen Mika	messutuottaja, Pieksämäki

HYVINVOINNIN JA OSALLISUUDEN LAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017**Jäsen**

Juhola Jatta, pj	kehittämisen- ja koulutussuunnittelija, YTM
Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
Nieminen Aleksi	opiskelija
Lipsanen Heino	aluejohtaja, liikuntaneuvos
Sihvonen Jari	aluepäällikkö
Hämäläinen Laura	opiskelija
Pulliainen Liisa	fysioterapeutti
Sihvonen Juhani	upseeri, majuri
Toivonen Hannu	eversti evp
Kontulainen Nina (vpj)	
Haukijärvi Erja	Diplomi-insinööri
Pöyry Pekka, Kh:n edustaja	
Nykänen Roope, nuorisovaltuuston edustaja	
Vicari Lars, nuorisovaltuuston edustaja	

Henkilökohtainen varajäsen

Laurovuori Inka	tarjoilija, matkailuvirkailija
Pylvänäinen Jaakko	ravintolatyöntekijä
Hokkanen Johanna	metsäkoneenkuljettaja
Koponen Niina	tradenomi (YAMK)
Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
Jalkanen Jari	rehtori
Pakarinen Antti	DI, ohjelmistosuunnittelija
Nykänen Roope	yrittäjä
Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
Kinnunen Martta	opiskelija
Malinen Tuomo	yrittäjä, opiskelija

KASVATUS- JA OPETUSLAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Harmoinen Taina, pj
Tikkanen Petri
Vainio Hanne
Hakkarainen Juha

projektipäällikkö, yrittäjä
työsuojeluasiantuntija
vaneerityöntekijä
linja-autonkuljettaja

Henkilökohtaiset varajäsenet

Tarima Janne 29.12.2017 saakka
Paakkari Artturi
Orava Miika
Hokkanen Outi

asiakaspalvelija
pääluottamus mies
maatalouslomittaja,
pääluottamus mies
sosiaali- ja terveysalan
opettaja

Strengell Janne

henkilöstöpäällikkö

Pokkinen Kirsi, 13.11.17 saakka

Kuuva Niina 13. 11.2017 saakka

Ronkanen Ville Tapio

Kirsi Pokkinen 14.11.2017 lähtien

sosiaali- ja terveysalan opettaja

Vauhkonen Saara

yhteisöpedagogi, opiskelija

Särkkä Heidi

terveydenhoitaja

Yli-Karro Ulla

terveydenhoitaja, TtM

Haavikko Harri

yrittäjä, KTM

Aho Eero

palomestari, insinööri

Roos Tea-Tuulia

sijoitusasiantuntija

Lahikainen Juuso

opiskelija

Rautio Tiia

Sote-palveluasiantuntija

Kolmisoppi Jenni

kieltenopettaja, FM

Nykänen Heikki Juhana

talonhoitaja, eläkeläinen

Tissari Jenni, Kh:n edustaja

Janhunen Katriina, nuorisovaltuuston
edustaja

Ehrnrooth Edwin, nuorisovaltuuston
edustaja

KAUPUNGINVALTUUSTON VAALILAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Rouhiainen Risto PJ
Lehkonen Raine
Ruotsalainen Pertti
Liikanen Veli
Hölttä Elina VPJ

KTM
lehtori, fm
diakoni, eläkeläinen
nuorisotutkija
YTM, KM, yrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Harmoinen Taina
Hokkanen Marita
Marttinen Jussi
Pöntinen Minna
Maczulskij Toni

projektipääll., yrittäjä
opettaja
muusikko
tradenomi
toimitusjohtaja, yrittäjä

KAUPUNKIYMPÄRISTÖLAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Siitari Keijo
Väänänen Jaakko
Strandman Jaana
Kauppi Marja
Hokkanen Marita
Vartiainen Jaana
Tullinen Hannu
Himanen Markku
Puhakka Paavo
Soininen Mali
Himanen Vesa
Liikanen Veli
Hakala Kerttu
Koivikko Jyrki, Kh:n edustaja

maanviljelijä, yliluutnantti evp.
maaseutuyrittäjä, eläkeläinen
erityisopettaja, kasvatustieteen maisteri
fysioterapeutti, yrittäjä
opettaja
lastentarhanopettaja
parkettimallienvalmistaja
tietoliikenneasentaja, eläkeläinen
DI
KM, eläkeläinen, yksikön johtaja
laitosmies, VPJ
nuorisotutkija, PJ
luontokeskuksen toiminnanohjaaja

Henkilökohtainen varajäsen

Taskinen Terhi
Panula-Ontto-Suuronen Anni
Partio Keijo
Pöntinen Risto
von Pandy-Seurujärvi Katariina
Rautiainen Kaija
Pulkinen Esa
Ruotsalainen Raimo
Salonen Veli-Pekka
Kultanen Kirsi
Korhola Anne
Pylvänäinen Anni
Heikkilä Pekka

FM metsätalousyrittäjä
FT, ympäristönsuojelun asiantuntija
maatalousyrittäjä, eläkeläinen
yrittäjä
sairaanhoitaja (AMK)
palveluneuvoja, eläkeläinen
yrittäjä
asiantuntija, eläkeläinen
toimitusjohtaja, yrittäjä
sairaanhoitaja, KM
myyjä
opiskelija
vastaava suojelubiologi

KESKUSVAALILAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Grönlund Reijo
Suhonen Antti
Jouhkimo Panu
Kauppinen Helena PJ
Asikainen Katariina VPJ

lehtori, eläkeläinen
asianajaja, VT
energia-asiantuntija
opettaja, eläkeläinen
FM

Varajäsenet siinä järjestyksessä, kun heidät kutsutaan kokoukseen

Soivanen Satu
Härkönen Sirkka
Parkkinen Pekka
Pöyry Raili
Lausas Pekka

ekonomi, TKI-asiantuntija
lähihoitaja, eläkeläinen
maatalousyrittäjä
psykologi
ravintolatyöntekijä

TARKASTUSLAUTAKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Ylönen Teijo	monipalvelukeskuksenjohtaja, eläkeläinen
Teittinen Leena	myymäläpäällikkö, eläkeläinen
Kemppainen Satu	arkistosihteerä, sosionomi
Kauppinen Heli (vpj)	viestintäsuunnittelija, FM
Lahtinen Anne-Helena	
11.12.17 saakka	
Asikainen Katariina	laivavirkailija. FM
12.12.2017 lähtien	
Rouhiainen Risto	KTM
Sihvonen Jari	aluepäällikkö
Elkharam Tiina	yrittäjä
Oksman Juhani (pj)	insinööri

Henkilökohtainen varajäsen

Anttonen Pertti	luutnantti evp
Wallenberg Minna	vartija, järjestyksenvalvoja
Tähtinen Tiina	merkonomi, tilahuoltaja
Koski Mirja	sairaanhoitaja, eläkeläinen
Soivanen Satu	ekonomi, TKI-asiantuntija
Hulkkonen Hannu	terveystarkastaja, eläkeläinen
Hänninen Ville	metsäkoneenkuljettaja
Ruuth Noora	maatalousyrittäjä
Kirjalainen Miikka	yrittäjä

LUPA- JA VALVONTAJAOSTO 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Siitari Keijo (pj)	maanvielijä, ylil.evp
Väisänen Kauko (vpj)	yo-merkonomi
Rusakko Susanna	myyjä
Taskinen Terhi	FM, metsätalousyrittäjä
Heikkinen Miikka	everstil., yrittäjä

Henkilökohtainen varajäsen

Heinikainen Juha	maatalousyrittäjä
Lausas Pekka	
Tähtinen Tiina	merkonomi, tilahuoltaja
Strandman Jaana	erityisopettaja, KTM
Nousiainen Jouko	everstilutnantti

ANTTOLAN ALUEJOHTOKUNTA 1.6.-31.12.2017

Jäsen

Kauppi Sirpa	opettaja
Kiljunen Matti VPJ	työnjohtaja
Korhonen Jaakko	eläkeläinen
Leinonen Lotta	opiskelija, nuorisovaltuutettu
Paananen Maija-Liisa PJ	sosiaalityöntekijä, eläkeläinen
Parkkinen Timo	
Salonranta Suvi	

Henkilökohtaiset varajäsenet

Romo Eeva	kouluterveydenhoitaja
Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
Hämäläinen Reijo	mielenterveyshoitaja
Noponen Petri	luokanopettaja
Korhonen Tapani	kiinteistönhoitaja, eläkeläinen
Hyryläinen Minna	kauppias
Noponen Katriina	

HAUKIVUOREN ALUEJOHTOKUNTA 1.6.- 31-12-2017

Jäsen

Laukkanen Leo PJ	kauppaneuvos
Saloviin Minna	FI
Pöyhönen Mikko	kirvesmies
Koponen Niina, VPJ	tradenomi
Naumanen Eveliina	diplomi-insinööri
Moilanen Pekka	kirvesmies
Kantanen Seppo	paikallisvalvoja

Henkilökohtaiset varajäsenet

Valli Matti	hallituksen puheenjohtaja
Juutila Minna	maaseutuyrittäjä
Kohvakka Asko	eversti evp
Patja Terhi	automaatioinsinööri
Berndt Rauni	lääkäri
Manninen Veli	metsäesimies
Pentikäinen Petri	asemapäällikkö

MIKKELIN PITÄJÄN ALUEJOHTOKUNTA 1.6. - 31.12.2017

Jäsen

Räihä Teija, PJ	projektipäällikkö
Ervasti Kalle, VPJ	asianajaja, varatuomari
Laamanen Hannu	vahtimestari
Kajakoski Antti	maatalousyrittäjä
Keituri Ritva	eläkeläinen
Myyrjäinen Harri	kaivinkoneenkuljettaja
Kontio Heljä	maaseutuyrittäjä

Henkilökohtaiset varajäsenet

Vainio Hannele	vaneerityöntekijä
Hietala Jukka	lääkäri
Panula-Ontto-Suuronen Anni	ympäristönsuojelun asiantuntija
Tornainen Markus	luokanopettaja
Manninen Juhani	eläkeläinen
Hänninen Heli	opiskelija
Väisänen Kaija	työnsuunnittelija

RISTIINAN ALUEJOHTOKUNTA 1.6. - 31.12.2017**Jäsen**

Heikkinen Markku	metsätalousinsinööri
Hämäläinen Ari PJ	
Kolmisoppi Jenni	FM, kielenopettaja
Pönniö-Kanerva Tarja	restonomi
Tikkanen Petri VPJ	työsuojeluasiantuntija
Vartiainen Jaana	päiväkodinjohtaja
Viitikka Jari	yrittäjä

Henkilökohtaiset varajäsenet

Rummukainen Martti	
Turkki Tapani	jalkinetyöläinen
Särkkä Heidi	terveydenhoitaja
Rantalainen Erkki	
Korhola Anne	myyjä
Nironen Markku	eläkeläinen
Tähtinen Tiina	merkonomi, tilahuoltaja

SUOMENNIEMEN ALUEJOHTOKUNTA 1.6. - 31.12.2017**Jäsen**

Pakarinen Antti, PJ	DI, ohjelmistosuunnittelija
Harmonen Helena	palveluneuvoja
Rusakko Susanna, VPJ	
Tarhonen Terttu	lähihoitaja, eläkeläinen
Kauria Kari	yrittäjä
Korhonen Risto	opistoupseeri evp
Viitikka Ville	

Henkilökohtaiset varajäsenet

Erola Päivi-Kristiina	kirjastovirkailija
Tiihonen Hannu	
Kiiskinen Markku	vastaanottokeskuksen ohjaaja
Kurvinen Minna	
Kauria Henna	farmaseutti
Kontunen-Karhula Katri	
Kiesilä Olli	

OTAVAN OPISTON LIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.1. - 31.12.2017**Jäsen**

Liikanen Jere PJ	insinööriopiskelija
Patja Terhi VPJ	automaatioinsinööri
Hasanen Satu	elämäntaidon valmentaja
Kumpusalo Jukka	projektipäällikkö
Kurki Niina	henkilöstön edustaja
Kärkkäinen Inka	tarjoilija, matkailuvirkailija
Takatalo Erkki	asiantuntijaedustaja
Sorasahi Vesa	DI
Jokinen Harri, johtokunnan esittelijä	

Henkilökohtainen varajäsen

Heinänen Raimo	lähiruokayrittäjä
Ennsner-Kananen Johanna	tutkijatohtori
Strandman Jaana	erityisopettaja, kasvatustieteen maisteri
Gråsten-Tarkiainen Tarja	herastuomari, Venäjä-ekspertti
Luostarinen Aki	henkilöstön edustaja
Laamanen Teemu	autonkuljettaja, IT-tradenomi
Nurmela Juha	asiantuntijaedustaja
Hämäläinen Laura	opiskelija

VESILIIKELAITOKSEN JOHTOKUNTA 1.6. - 31.12.2017**Jäsen**

Pöyry Raili	psykologi
Rossi Jukka	yrittäjä
Korhonen Tapani (pj)	kiintoistönhoitaja, eläkeläinen
von Pandy-Seurujärvi Katariina	sairaanhoitaja
Korhola Anne (vpj)	myyjä
Velling Nalle	lippukuntakoordinaattori
Pöntinen Vesa	yrittäjä, eläkeläinen
Hokkanen Kimmo	henkilöstöedustaja

Henkilökohtainen varajäsen

Tiainen Sara	yrittäjä
Sensio Jani	toimitusjohtaja
Poikolainen Stig	koneenhoitaja, eläkeläinen
Toijonen Merja	ennakointiasiantuntija
Roivas Jari	varastonhoitaja
Lautamäki Jarmo	ympäristöinsinööri
Himanen Aija	toimitusjohtaja, eläkeläinen
Bergman Anne	henkilöstöedustaja

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys¹

Maailmantalouden kasvu on laaja-alaista. Erityisesti euroalueen talousnäköymät ovat vahvistuneet. Talouskasvun kiihtymisen myötä myös maailmankauppa on piristynyt ja kasvaa nyt selvästi maailman BKT:n kasvu nopeammin. Maailmankaupan kasvun suhde maailman BKT:n kasvuun on suurempi kuin viime vuosina, mutta pienempi kuin viime vuosikymmenellä. Maailmankauppa keskittyy aiempaa enemmän investointihyödykkeisiin, mikä johtuu näköymien kohentumisesta keskeisissä talouksissa.

Euroalueen vahva kasvu jatkuu, luottamus on korkealla ja investoinnit ovat elpyneet lähelle finanssikriisiä edeltävää tasoa. Työllisyystilanne on hyvä, mutta kuten Yhdysvalloissa, palkkakehitys on useissa maissa yhä maltillista, mikä heijastuu ostovoiman vaatimattomana kasvuna ja vaimeina inflaatio-odotuksina. Tästä huolimatta kuluttajien odotukset talous-kehityksestä ovat useissa maissa myönteiset.

Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 3,1 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana, asuntorakentamisen suhdannetilanteessa ei näy vielä rauhoittumista ja tuotannollisia investointeja on tehty runsaasti. Viennin nopeaan toipumiseen on vaikuttanut ennen kaikkea maailmankaupan kasvu ja myönteinen talouskehitys useimmissa Suomen tärkeimmistä vientimaista.

Vuonna 2018 talouskasvu hidastuu 2,4 prosenttiin. Syksyllä myönteiset merkit suhdannenousun jatkumisesta ovat vahvistuneet. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustointiminta. Tuotantomahdollisuuksia vuosia rajoittanut kysynnän vähäisyys näyttää vaivaavan yrityksiä aiempaa vähemmän. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan.

Vuonna 2019 BKT kasvaa 1,9 %. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu jää vuotta 2018 hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen hidastaa reaalista käytettävissä olevien tulojen kasvu, vaikka samalla työllisyyden paraneminen tukeekin sitä.

Suotuisa suhdannetilanne ei yksistään poista julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Väestön ikärakenteen muutos ja suurten ikäluokkien jääminen eläkkeelle on alkanut 2010-luvulla kasvattaa erityisesti eläkemenoja. Eläkemenojen kasvu supistaa työeläkelaitosten ylijäämää. Ensi vuosikymmenellä suurin menojen kasvupaine kohdistuu hoito- ja hoivamenoihin.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyi laskuun v. 2016. Velkasuhde alenee vuoteen 2019 mennessä vajaaseen 60 prosenttiin. Nimellisesti velka kasvaa kuitenkin edelleen kohoten vuosikymmenen loppupuolella vajaaseen 144 mrd. euroon. Velka on 2020-luvulle tultaessa siten korkealla tasolla, minkä vuoksi julkisen talouden liikkumatila on aiempaa pienempi mahdollisen uuden taantuman tullen.

Veroaste laskee lähivuosina selvästi. Veroastetta alentavat muun muassa kilpailukyky sopimus ja siihen kytketyt verokevennykset. Myös menoaste laskee selkeästi. Valtion budjetin tiukka menokuri pitää menojen kasvun hitaana ja työttömyysmenot supistuvat työllisyystilanteen parantuessa.

Työllisyys, työttömyysaste ja ansiotaso

Taloudellisen aktiviteetin laajapohjainen ja nopea voimistuminen on parantanut työllisyystilannetta vuoden 2017 aikana. Vahvana jatkuva talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostavat vuonna 2017 työllisten määrän 0,7 % edellisvuotta korkeammaksi, jolloin työllisyysaste nousee 69,4 prosenttiin.

Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työttömyys on laskenut hyvin hitaasti vuonna 2017 ja työttömyysasteen trendi oli lokakuussa 8,5 prosentissa. Työttömyysasteen hidas lasku johtuu ainakin osittain piilotyöttömien sekä muiden työvoiman ulkopuolisten aktivoitumisesta työnhakuun, mikä on normaalia suhdannetilanteen parantuessa. Ennuste vuoden 2017 työttömyysasteeksi on 8,6 %.

Työllisyyden kasvun jatkumiselle vuosina 2018 ja 2019 on varsin hyvät edellytykset. Työllisyyden kasvu nopeutuu vuonna 2018 1,0 prosenttiin ja työllisyys kasvaa 0,6 % vielä v. 2019. Työllisyysaste nousee näin 70,7 prosenttiin vuonna 2019. Työvoiman ulkopuolisten henkilöiden aktivoituminen työnhakuun hidastanee työttömyysasteen laskua vielä vuonna 2018, mutta ei yhtä voimakkaasti kuin kuluvana vuonna. Työttömyys pysyy siten melko korkeana koko ennustejaksolla voimistuneesta talouskasvusta huolimatta. Työttömyysaste laskee 8,1 prosenttiin vuonna 2018 ja edelleen 7,7 prosenttiin vuonna 2019.

¹ Lähteet: Valtiovarainministeriö: Taloudellinen katsaus Talvi 2017, Kuntaliitto 7.2.2018: Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2017 tilinpäätösarvot sekä talousarvot ja taloussuunnitelmat vuosille 2018 - 2019.

Ely -keskuksen työttömyysasteluvut perustuvat Työ- ja Elinkeinoministeriön tilastoon siitä, kuinka moni on ilmoittautunut työnhakijaksi TE -toimistoihin. Ely -keskuksen mukaan Suomen työttömyysaste oli 11,2 % vuoden 2017 lopussa (13,6 % vuonna 2016 ja 14,4 % vuonna 2015). Etelä-Savon työttömyysaste vuoden 2017 lopussa oli 12,5 % (14,7 % vuonna 2016 ja 16,2 % vuonna 2015). Mikkelin kaupungin työttömyysaste oli niin ikään laskenut vuoden takaisesta ollen 11,7 % (13,9 % vuonna 2016 ja 15,6 % vuonna 2015), mikä on 2,2 prosenttiyksikköä alempi kuin vuoden 2016 lopussa.

Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 0,2 % vuonna 2017. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 2,3 % v. 2017. Ansiotaso kasvaa 2,0 % vuosina 2018 ja 2019. Tämä ansiotason nousu on edelleen 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa korkean työttömyyden kanssa. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 3,0 % v. 2018 ja 2,6 % v. 2019.

Kuntien talous

Kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet ovat viime vuosina painottuneet menojen kasvua hillitseviin toimiin. Kunnallisveron korotukset ovat olleet hyvin maltillisia. Vuonna 2018 keskimääräinen kunnallisveroprosentti jopa laskee 0,04 prosenttiyksiköllä 19,86 prosenttiin. Lasku johtuu pitkälti Helsingin veronalennuksesta. Lisäksi kiinteistöverojen tuotot ovat jäämässä aiemmin arvioitua pienemmiksi, sillä hallitus perui kiinteistöveron alarajoihin suunnittelemansa korotukset. Vuoden 2017 yhteisöveron poikkeuksellisen hyvän kasvun taustalla on kertaluonteisia tekijöitä, joiden vaikutus ei ulotu tuleville vuosille. Siksi yhteisöveron tuotto laskee vuonna 2018.

Kuntien verotulot vuonna 2017 olivat yhteensä noin 22,54 miljardia euroa ja kasvoivat edellisestä vuodesta 2 %. Kunnallisverotulot kasvoivat vain 0,1 %, yhteisöverot kasvoivat 21,5 % ja kiinteistöverot kasvoivat 6,3 %. Yhteisöverojen kasvusta noin 64 % johtui yksittäisestä yrityskaupasta. Talouden suhdannehuippu ajoittuu vuosille 2017- 2018, jonka jälkeen kasvun odotetaan hidastuvan.

Etelä-Savon kuntien verotulot kasvoivat vähemmän kuin keskimäärin Suomessa. Kokonaisuutena verotulot kasvoivat Etelä-Savon maakunnassa 0,9 % ja Mikkelin kaupungilla 1,5 %; Mikkelin korotti tulo- ja kiinteistöveroprosentteja vuonna 2017. Valtionosuudet alenivat Suomen kunnissa keskimäärin 3,3 % ja Etelä-Savon maakunnassa 0,2 %, mutta kasvoivat Mikkelissä 1,2 %.

Alustavien tietojen mukaan vuonna 2017 asukasta kohden laskettu keskimääräinen kuntien lainamäärä oli 2.921 euroa, kun vastaava luku oli edellisvuonna 2.930 euroa. Etelä-Savon lainamäärä on 3.186 euroa (3.165 euroa/ asukas vuonna 2016) ja Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 3.642 euroa asukasta kohden vuoden 2017 lopussa (3.683 euroa/ asukas vuonna 2016). Kuntien ja kuntayhtymien sekä kuntakonsernien lainamäärä kasvoi kuitenkin kokonaisuutena 3,2 %.

Kuntien tulos parani koko maassa 21 % vuoteen 2016 verrattuna. Mikkelin kaupungin tulos parani 67 %, mutta tulokseen vaikuttivat useat kertaluonteiset tulo- ja menoerät. Kuntien tuloksien odotetaan olevan keskimäärin selvästi pienempi vuosina 2018 - 2019.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä (Essote) perustettiin 1.3.2016 ja Essoten toiminta käynnistyi uudessa laajuudessa 1.1.2017. Essoteen lähti mukaan koko sosiaali- ja terveystalveluiden laajuudella Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mikkeli, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen uudelleen järjestäminen edistää vuonna 2020 tapahtuvan valtakunnallisen maakunnallisen SOTE -uudistuksen toteutusta Etelä-Savon alueella.

Mikkelin kaupunki toteutti Etelä-Savon Työterveys Oy:n osakkeiden kaupan 1.9.2017. Etelä-Savon Työterveys Oy:n uusiksi omistajiksi tulivat Osuuskauppa Suur-Savo, jolle myytiin 51 % osakkeista ja Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, jolle myytiin 49 % osakkeista. Kaupan on arvioitu vahvistavan Mikkelin keskussairaala ja seudun elinvoimaa sekä kehittävän maakunnan terveystalvelujen tarjontaa.

Vuonna 2017 lopetti toimintansa YIT Kuntateknikka Oy, josta kaupunki omisti 60 % ja YIT 40 %. YIT Rakennus Oy osti YIT Kuntateknikka Oy:n infraliiketoiminnan kokonaisuudessaan liiketoimintakaupalla (liikkeen luovutus).

Kaupungin tulos muodostui ylijäämäiseksi 3,8 miljoonaa euroa, ja kaupungin talous on tasapainottunut edelleen vuonna 2017. Kaupungin reaalitalous oli vuosina 2013 - 2015 tappiollinen, jos tarkastelusta eliminoidaan vuoden 2014 kertaluonteiset satunnaiset tuotot, jonka avulla vuoden 2014 tilinpäätös muodostui ylijäämäiseksi. Vuonna 2016 kaupungin reaalitalous oli tasapainossa. Vuoden 2017 tuloksen arvioidaan kuvaavan hyvin kaupungin reaalitalouden tilaa myös siten, kun tarkastelusta eliminoidaan vuoden 2017 merkittävät kertaluonteiset tulo- ja menoerät.

Omaisuuksien myyntivoitot olivat 7,4 miljoonaa euroa. Kaupunki teki käytöstä poistuneista ja poistuvista kiinteistöomaisuudesta kertapoistoja yhteensä 6,17 miljoonaa euroa ja niitä koskien purkuvarauksia yhteensä 5,29 milj. euroa.

Essoten laskutus ylitti Mikkelin talousarvion 0,2 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystalvelujen kustannusten nousu on ollut hillittyä Essoten ensimmäisenä toimintavuotena. Essoten yksi keskeisin haaste on kyetä järjestämään sosiaali- ja terveystalvelut kustannustehokkaasti siten, että toiminnan kustannustaso on muihin maakuntiin vertailtuna kilpailukykyinen vuonna 2020. Sosiaali- ja terveystalveluiden kustannusten nousu vuosina 2018 - 2019 kasvattaa siirtyviä valtionosuuksia maakunnalliselle SOTE:lle ja vähentää vastaavasti kunnille jäävää valtionsuutta vuodesta 2020 alkaen.

Olennaiset tuloperusteiden muutokset

Kuntien yhteenlasketut verotulot kasvoivat keskimäärin 2 % vuonna 2017. Kunnallisverotulotilitykset kasvoivat kunnissa keskimäärin 0,1 %. Kuntien keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 19,91 % vuonna 2017, missä on nousua 0,04 prosenttiyksikköä vuodesta 2016. Yhteisöverotulot kasvoivat kunnissa keskimäärin 21,5 %. Kiinteistöverot kasvoivat kunnissa keskimäärin 6,3 %.

Mikkelin kaupungin yhteenlasketut verotulot kasvoivat 1,5 %. Kunnallisverotulojen kasvu oli 0,2 %. Yhteisöverotulot kasvoivat 16,8 %. Mikkelin kiinteistöverotulot kasvoivat 4 %. Mikkelin kaupunki korotti tuloveroprosenttia 0,5 prosenttiyksikköä sekä kiinteistöveroja vuonna 2017.

	2016	2017	Ero
Kunnallisvero	169 049 801	169 358 381	308 580
Yhteisövero	11 378 118	13 293 106	1 914 988
Kiinteistövero	18 214 540	18 947 333	732 793
YHTEENSÄ	198 642 459	201 598 820	2 956 361

Taulukko 1 Verotulojen kertyminen 2016 - 2017

Kuntien yhteenlasketut valtionosuudet alenivat 3,3 %. Mikkelin kaupungin valtionosuudet kasvoivat 1,2 %, jolloin valtionosuuksien kasvu oli 1,3 miljoonaa euroa. Mikkelin kaupungin valtionosuuksien myönteinen kasvu johtuu kuntien valtionosuus- ja rahoitusjärjestelmän uudistuksen siirtymätasauksesta. Mikkelin valtionosuuksien kasvu on noin 0,6 miljoonaa euroa vuonna 2018.

Merkittävät poikkeamat talousarvion mukaisessa toiminnassa

Toimintatuotot toteutuivat 4,5 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota suurempina. Omaisuuksien myyntivoitot ylittivät 4,4 miljoonaa euroa talousarvion ollen 7,4 miljoonaa euroa. Henkilöstömenot alittivat 3,2 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion. Talvelujen ostot ylittivät 3,7 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion, kun kiinteistö-

omaisuuteen tehtiin purkuvarauksia 5,29 miljoonaa euroa. Toimintakate poikkesi 4,3 miljoonaa euroa alkuperäisestä -297,8 miljoonan euron talousarviosta ja toteutuma oli -293,5 miljoonaa euroa. Muut rahoitustulot ylittyivät 3,7 miljoonaa euroa, mikä johtui erikoissairaanhoidon 2,1 miljoonan euron ylijäämäpalautuksesta vuodelta 2016 sekä osinkotuloissa 1,4 miljoonan euron talousarvion ylityksestä. Käyttöomaisuuden poistot ylittivät talousarvion 4 miljoonaa euroa, kun kiinteistöomaisuudesta tehtiin kertapoistoja 6,2 miljoonaa euroa.

Tilinpäätöksen vaikutus kuluvaan vuoden talousarvioon ja arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen käsittely ja menettely purettiin taseesta vuoden 2017 tilinpäätöksessä. Menettelyn purkaminen vähensi 7,1 miljoonaa euroa kaupungin aiempina vuosina kertyneitä ylijäämiä.

Kaupungin talousarvion 2018 käyttötalouden toteutuminen on voimakkaasti riippuvainen Essoten kuntalaskutuksen kehityksestä. Essoten kustannusten kehityksellä on myös merkittävä vaikutus jäsenkuntien valtionosuuksiin vuoden 2020 jälkeen; mitä alhaisempi Essoten kustannuskehitys on vuosina 2018 – 2019 sitä enemmän kunnille jää valtionosuuksia kuntien palvelutoimintaan ja veronkorotuspaine on pienempi.

Useiden koulujen sisäilman laadusta aiheutuvat väistötilarpeet, peruskorjaustarpeet ja tulevat uudet aluekouluratkaisut tulevat olemaan keskeisessä roolissa tulevassa taloussuunnittelussa. Koulutilaratkaisuilla on pitkäaikaisia vaikutuksia koulujen kustannusrakenteeseen ja keskimääräisiin perusopetuksen oppilaskohtaisiin kustannuksiin.

Kaupungin oman toiminnan arvioidaan toteutuvan kokonaisuutena tuloksen näkökulmasta paremmin kuin talousarviossa 2018 arvioitiin ja kaupungin talouden arvioidaan olevan ylijäämäinen vuonna 2018.

Henkilöstömäärä

	VAKINAISET					MÄÄRÄAIKAISET					HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
KONSERNIPALVELUT	272	256	246	316	282	54	47	40	43	18	326	303	286	359	300
YMPÄRISTÖPALVELUT	23	22	21	21	22	2	5	7	3	6	25	27	28	24	28
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI	1024	1046	1025	1000	0	224	179	218	244	0	1248	1225	1243	1244	0
Johtamisen tukipalvelut	12	15	11	6	0	0	0	0	0	0	12	15	11	6	0
Sosiaalipalvelut	142	133	92	97	0	34	27	29	39	0	176	160	121	136	0
Lapsiperheiden palvelut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Psykososiaaliset palvelut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Terveyspalvelut	272	289	268	268	0	31	38	35	34	0	303	327	303	302	0
Vanhusten palvelut	594	609	0	0	0	159	114	0	0	0	753	723	0	0	0
Vammais- ja vanhuspalv,			652	627	0			153	169	0	0	0	805	796	0
Mlin seudun sos. ja terv.	4	0	2	2	0	0	0	1	2	0	4	0	3	4	0
SIVISTYSTOIMI	1114	1102	1102	1057	1055	210	171	200	204	234	1324	1273	1302	1261	1289
Sivistystoimen tukipalvelut	17	16	6	2	4	2	1	3	2	2	19	17	9	4	6
Varhaiskasvatus	413	407	406	410	421	87	60	49	71	74	500	467	455	481	495
Perusop., lukiot ja kansalaisop.	550	549	553	520	513	93	90	116	110	134	643	639	669	630	647
Kulttuuri- nuoriso- ja liikunta	134	130	137	125	117	28	20	32	21	24	162	150	169	146	141
TEKNINEN TOIMI	190	185	179	173	152	38	12	33	29	29	228	197	212	202	181
Hall.,kaup.ymp./suunn./mitt./kiint.	73	75	69	58	53	1	2	4	3	0	74	77	73	61	53
Tilakeskus				17	12				1	2	0	0	0	18	14
Rakennusvalvonta	11	11	15	14	15	0	0	1	2	0	11	11	16	16	15
Maaseutu- ja tietoimi	106	99	95	84	72	37	10	28	23	27	143	109	123	107	99
LIIKELAITOKSET/TASEYKSIKÖT	360	312	285	270	257	104	97	58	47	59	464	409	343	317	316
Mikkelin Vesiliikelaitos	33	27	30	32	30	8	8	11	4	5	41	35	41	36	35
Etelä-Savon työterveys liikel.	45	45	0	0	0	1	5	0	0	0	46	50	0	0	0
Otavan Opiston liikelaitos	56	59	62	63	58	49	49	25	12	17	105	108	87	75	75
Etelä-Savon pelastuslaitos	208	163	176	175	169	45	33	21	31	37	253	196	197	206	206
Tilakeskus	18	18	17	0	0	1	2	1	0		19	20	18	0	0
	2983	2923	2858	2837	1768	632	511	556	570	346	3615	3434	3414	3407	2114

	TYÖLLISTETYT				
	2013	2014	2015	2016	2017
Konsernipalvelut	3	13	11	14	24
Sosiaali- ja terveystoimi	5	1	1	5	0
Sivistystoimi	14	12	15	14	19
Tekninen toimi	1	2	0	1	0
Etelä-Savon pelastuslaitos	0	1	0	0	0
YHTEENSÄ	23	29	27	34	43

Lisäksi 31.12.2017

Kansalaisopiston tuntiopettajia 105

Sivutoimisia tuntiopettajia 11

Sivutoimisia kerho-ohjaajia 6

Oppisopimussuhteisia 14

Sopimuspalkokuntalaisia 505

Sivutoimisia verkko-opettajia (Otavan opisto) 26

Palkat ja palkkiot tilikaudella 2017

Palkat ja palkkiot (sis. lomapalkkajaksotukset ja jaksotetut palkat)*

1000 euroina

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) yli (-) alle
Keskusvaalilautakunta	66		66	76	10
Tarkastuslautakunta	20		20	17	-3
Valtuusto	123		123	112	-11
Kaupunginhallituksen alaiset yksiköt	12 305	-37	12 268	10 816	-1 452
Ympäristölautakunta	1 105		1 105	1 086	-20
Sivistystoimi	40 920	-46	40 874	41 742	868
Kasvatus- ja opetuslautakunta	36 747	23	36 770	37 804	1 033
Kulttuuri-liikunta- ja nuorisolautakunta	4 173	-69	4 104	3 939	-166
Tekninen toimi	6 855		6 855	5 937	-918
Tekninen lautakunta	3 178		3 178	2 727	-451
Rakennuslautakunta	598		598	482	-116
Maaseutu- ja tielautakunta	3 079		3 079	2 728	-351
Taseyksikkö					
Etelä-Savon pelastuslaitos	9 214		9 214	8 801	-413
Liikelaitokset					
Otavan Opiston liikelaitos	3 055	-121	2 934	2 969	35
Mikkelin Vesiliikelaitos	1 211		1 211	1 369	157
	74 873	-204	74 669	72 924	-1 745

* palkat vähennettynä henkilöstökorvauksilla

Ympäristötilinpäätös

Mikkelin kaupungin ympäristötilinpäätöksessä keskitytään esittämään taloudelliset tunnusluvut ja toiminnan toteutuminen suhteessa ympäristönsuojeluvaatimuksiin. Ympäristötilinpäätös kattaa pääosin Mikkelin kaupunkiorjani-
saation toimintayksiköitä koskevat ympäristötulot ja -menot sekä ympäristöinvestoinnit. Ympäristötilinpäätökseen on otettu mukaan Mikkelin vesiliikelaitoksen ympäristöön liittyvät lupaehdot ja toiminnan toteutumisen tarkastelu suhteessa lupaehtoihin.

Kaupunkikonsernin muut yksiköt eivät kuulu tähän tarkasteluun. Etelä-Savon Energia Oy tekee oman ympäristö-
raporttinsa vuosittain. Metsäsairila Oy tekee oman vuosikertomuksensa, joka sisältää toimintaa koskevia tietoja ja tilinpäätöksen.

Ympäristötilinpäätöksen keskeisenä asiana on kunnan ympäristöriskien ja -vastuiden selvittäminen ja esittäminen kaupungin tilinpäätöksessä. Euroopan yhteisöjen komissio on antanut suosituksensa ympäristötilinpäätöksen teosta vuonna 2001 (2001/453/EY, Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 13.6.2001) ja kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen aiheesta 2009. Tässä ympäristötilinpäätöksessä on sovellettu kyseisiä ohjeita.

Ympäristökirjanpidossa tulo-, meno- ja investointierät on luokiteltu yleiseurooppalaista ympäristönsuojelutoimenpiteiden tilastoluokitusta soveltaen. Kestävän yhdyskunnan ja ympäristökirjanpitoon liittyviä laskentamenetelmiä ja niiden yhdenmukaisuutta on kehitetty yhteistyössä kuuden suurimman kaupungin kesken.

Ympäristötilinpäätöksen tietojen käyttö on luonteeltaan sellaista, että euromäärien ei tarvitse olla aivan tarkkoja –
menojen ja tulojen suuruusluokka on oleellista. Hyvin monet toiminnot pitävät sisällään ympäristömenoja, tähän on pyritty kokoamaan niistä oleellimmat. Ympäristökustannusten taloudellinen merkitys on todennäköisesti jonkin verran suurempi kuin tähän kerätyt ympäristömenot osoittavat.

Ympäristötaloudelliset tunnusluvut kuvaavat kaupungin taloudellista panostusta ekologiseen kestävyyteen. Seuraavassa on kerrottu ympäristötilinpäätöksen mittareiden muuttumisesta vuosien varrella sekä esitetty kuvaajien ja taulukoiden avulla ympäristötulojen, -menojen ja -investointien kehitystä vuosien 2006- 2017 aikana.

Ympäristötilinpäätöksen indikaattorit

Ympäristökustannusten osuuden erittely sekä arviointi on tapauskohtaista ja usein haastavaa. Vuoden 2016 ympäristötilinpäätöstä varten käytiin läpi useiden eri yksiköiden kanssa ympäristötilinpäätöksen indikaattoreiden ajantasaisuus. Tällöin keskusteltiin muun muassa siitä, onko viime vuosien aikana tullut esiin ympäristötuloja, -menoja ja/tai mahdollisia ympäristöinvestointeja, joita olisi hyvä ottaa laskelmissa huomioon.

Kaavoitus suunnittelun yksikössä huomattiin selkeitä kustannuksia muun muassa luonto-, maisema-, hulevesi- ja haitta-aineselvityksien osalta. Myöskään Tilakeskuksen purkukohteisiin liittyviä pilaantuneen maan kaivua, pilaantuneen maan ja esimerkiksi öljyisen betonijätteen poistoa ei ole aiemmin huomioitu.

Ulkoilman ja ilmastonsuojelun indikaattoreihin on vaikuttanut urakka-alueiden sekä käsitteiden muuttuminen, näin ollen eivät saadut ympäristömenot ole täysin vertailukelpoisia edellisiin vuosiin. Vuonna 2016 ylläpidonurakat kuskusta ja kehä siirtyivät tasaerälaskutukseen. Vaikutus näkyy jo vuoden 2015 lokakuun alusta lähtien, jolloin uudet ylläpitourakat alkoivat. Tämän vuoksi myöskään vuodet 2015 ja 2016 eivät ole täysin toisiinsa nähden vertailukelpoisia vaan suuntaa antavia. Vuoden 2017 luvuissa on mukana myös Ristiinan urakka-alue. Suomenniemi hoidetaan erillisopimuksella.

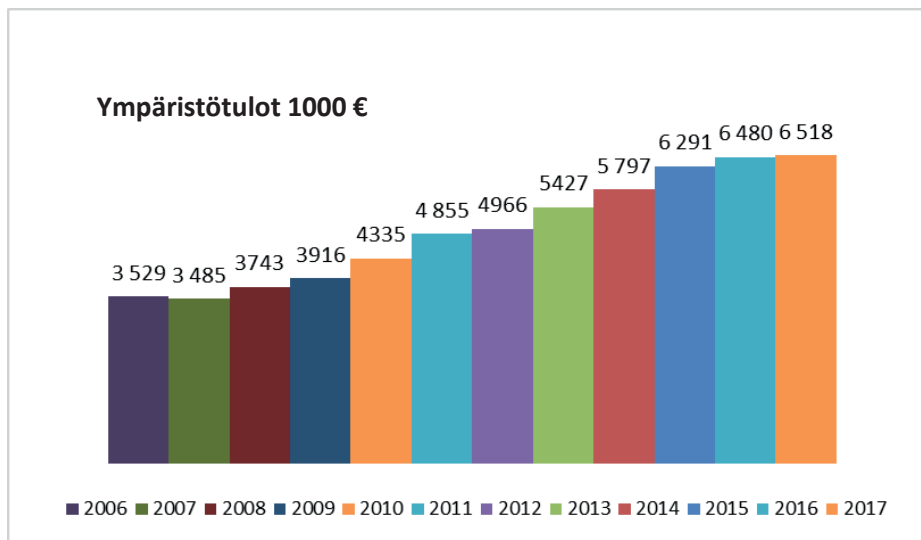
Käsitteenä puhtaanapito pitää sisällään sekä koneellisen että käsin puhtaanapidon (hiekotushiekan poisto- ja käsitte-
lykulut sekä katupölyn sidonta). Keskustan urakka-alueella tehdään paljon käsin puhtaanapitoa. Puistojen ja pihojen alueista ei saada eriteltyä tietoa kuluista.

Yhtenäisen ja johdonmukaisen tilastollisen kuvauksen saamiseksi kehitetään edelleen yksiköiden tapaa kerätä ympäristöön liittyvää kirjanpitoa. Kaupungin vuoden 2017 lopun asukasmäärää 54 274 on käytetty ympäristötaloudellisia tunnuslukuja laskettaessa.

Ympäristötulot ja ympäristömenot

Kaupungin yhteenlasketut ympäristötulot vuonna 2017 olivat 6,52 milj. euroa, joka on 8,1 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuloista. Asukasta kohden ympäristötuloja kertyi 120,1 euroa. Lähes kaikki tulot tulivat jätevesimaksuisista, mikä on noin 96 prosenttia kaikista ympäristötuloista.

Muita tuloja tuli muun muassa viranomaistehtävien hoitamiseen liittyvistä lupa- ja valvontamaksuista. Kaaviossa 1 on esitetty ympäristötulojen kehitys siitä lähtien, kun Mikkelin kaupunki on kerännyt tietoja.

Kaavio 1 Ympäristötulot 2006-2017

Vuonna 2017 ympäristömenot olivat 8,34 milj. euroa, joka oli 2,1 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista (poistot mukana). Asukasta kohden ympäristömenoja kertyi 153,7 euroa. Suurimmat menoerät olivat viemärlaitoksen poistot (25,5 %) ja jäteveden puhdistus (22,5 %). Ympäristömenoihin lasketaan myös ympäristönsuojeluun liittyvät verot ja veroluonteiset maksut, joita on jätevero, sähkövero ja polttoainevero. Vuoden 2017 tunnusluvuissa ympäristöperusteiset verot on laskuissa mukana, kun taas vuonna 2016 verot eivät olleet, joten tämä vaikuttaa hieman tunnuslukujen vertailuun (ks. taulukko 1).

Muita kuluja olivat muun muassa ympäristönsuojelun viranomaistehtävien hoitoon liittyvät kulut (328 000 euroa), vanhojen kaatopaikkojen hoitoon liittyvät kulut (165 000 euroa), katujen pölyämisen ehkäisystä johtuvat kulut (89 000 euroa) sekä kunnan toiminnoista syntyvien jätteiden käsittelyyn ja liikenne- ym. alueiden puhtaanapitoon liittyvät kulut (350 000 euroa). Maaperän ja pohjaveden suojeleminen pitää sisällään muun muassa puhdistustyöt, suunnittelun, tutkimukset sekä seurannan. Haja-asutusalueiden vesihuoltoavustuksia on annettu yhteensä noin 152 600 euroa vesi- ja jätevesiviemäreiden rakentamiseen.

Lopetettujen kaatopaikka-alueiden (Anttola, Haukivuori, Ristiina, Suomenniemi, Oravinmäki, Metsä-Sairila ja Tikkala) suotovesien ja ympäristön tarkkailuvelvoite kuuluu kaupungille osakassopimuksen mukaisesti. Oravinmäen kaatopaikalla suoritettiin huoltotoimenpiteenä suotovesialtaan tyhjennys, sakan poisto ja altaan paikkaus sekä kaatopaikan ympäristössä puuston poisto alueilta, joille on asennettu bentoniittimatto.

Ympäristömenot on esitetty ympäristönsuojeluluokittain vuosilta 2012 - 2017 taulukossa 1. Poistot ja ympäristövastuuvaroista maksetut menot ovat mukana taulukon luvuissa.

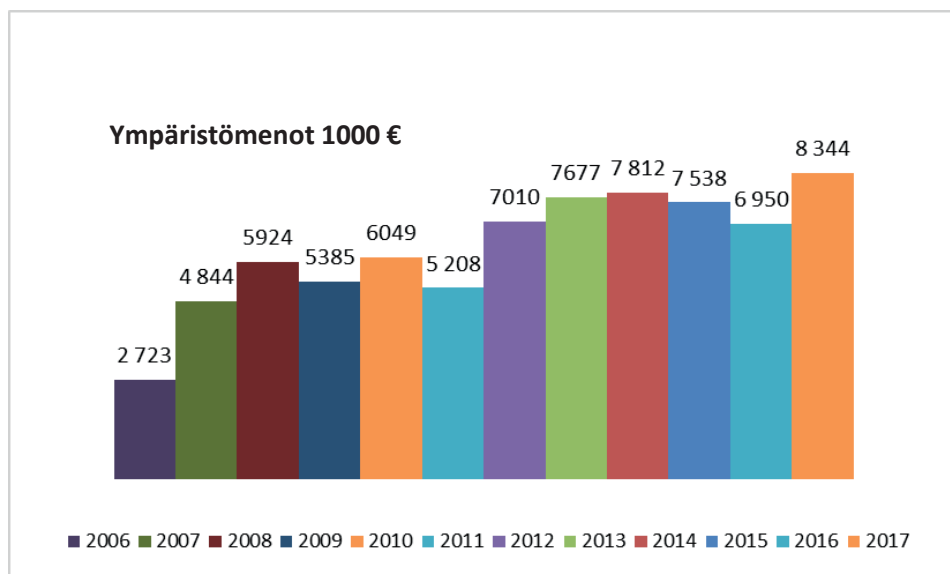
Ympäristömenot 1000 €	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu (*)	78	136	43	317	156	316
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	2700	3662	3 753	2 953	3 220	3 191
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	964	1135	894	1 086	746	796
4. Maaperän ja pohjaveden suojeleminen	278	211	403	318	433	341
5. Melun ja värinän torjunta	2	0	40	0	0	0
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	26	32	35	57	52	20
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	301	362	314	359	328	328
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	134	190	527	497	525	898
9. Ympäristöperusteiset verot (**)	269	533	368	512	-	947
10. Ympäristönsuojelun poistot	2258	1416	1 435	1 439	1 490	1 507
Yhteensä	7010	7677	7 812	7 538	6 950	8 344

Taulukko 1 Ympäristömenojen kehitys 2012 - 2017

(*) Ristiinan urakka-alue mukana vuodesta 2017 eteenpäin

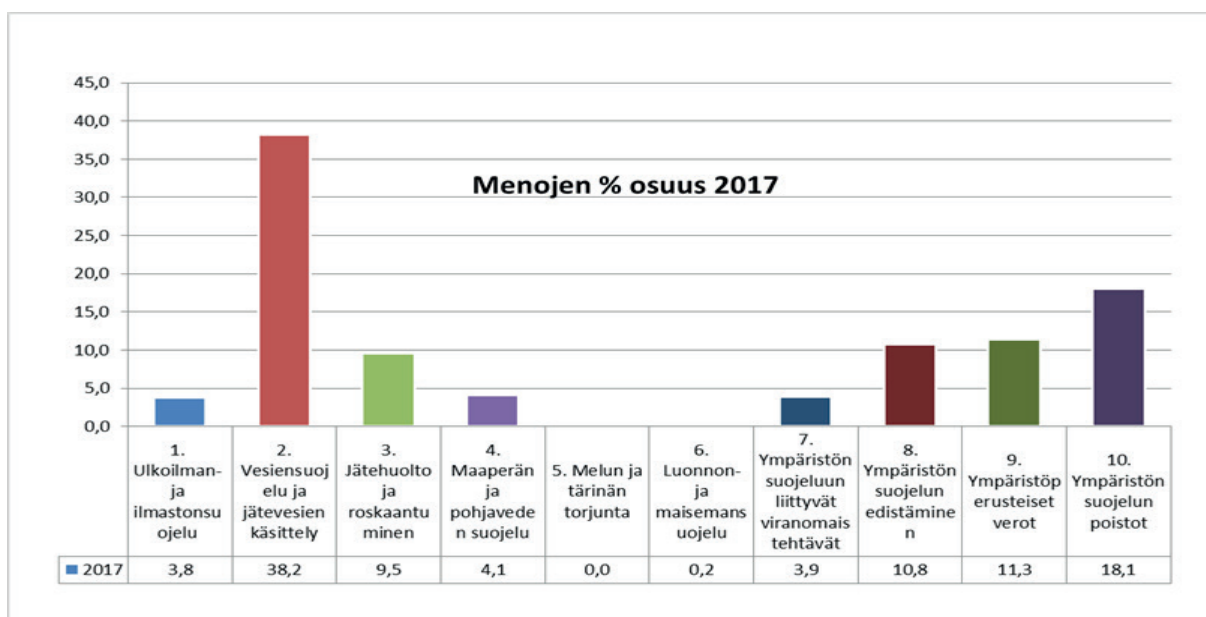
(**)verot puuttuu vuodelta 2016

Kaaviossa 2 on esitetty ympäristömenojen kehitys vuodesta 2006 lähtien. Kehitys on suuntaa antava. On todennäköistä, että tietoisuus ympäristömenoista on vaikuttanut niiden kirjaamiseen ja sitä kautta kulujen kasvuun.

Kaavio 2 Ympäristömenot 2006-2017

Kaaviossa 3 on esitetty kunkin ympäristönsuojeluluokan %- osuus vuoden 2017 ympäristömenoista.

Kaavio 3 Kunkin ympäristönsuojeluluokan %-osuus vuoden 2017 kuluista

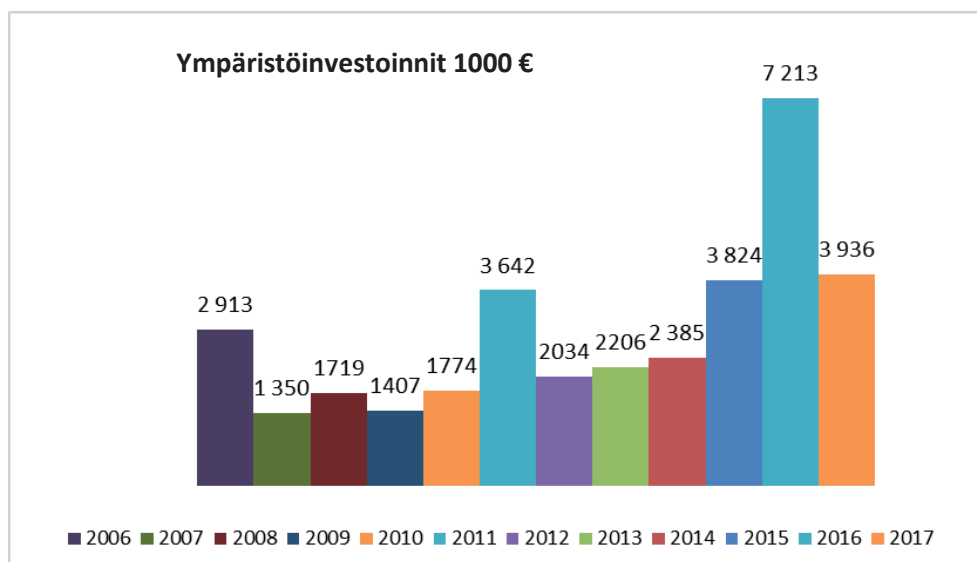
Ympäristöinvestoinnit

Kaupungin vuoden 2017 ympäristöinvestoinnit olivat 3,94 milj. euroa, mikä oli 9,3 prosenttia kaupungin kaikista käyttöomaisuusinvestoinneista. Asukasta kohti ympäristöinvestointeja kertyi 72,5 euroa. Suurimmat investointikohteet liittyivät jäteveden puhdistamiseen ja viemärintiin sekä melun torjuntaan ja ympäristön suojelun edistämiseen.

Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamo tullaan siirtämään Metsä-Sairilan jätekeskukseen. Puhdistamon rakentaminen etenee ja puhdistamo otettaisiin käyttöön vuonna 2020. Puhdistamon ja siirtoviemäreiden kustannusarvio on 45 milj. euroa. Itä-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt puhdistamotoiminnalle ympäristöluvan, jossa puhdistetun jäteveden purkupaikaksi on osoitettu Pappilanselkä. Puhdistusvaatimukset kiristyivät uuden lupapäätöksen myötä kaikilta osin. Puhdistusvaatimukset on esitetty jäljempänä kohdassa, jossa on esitetty puhdistamon toiminnan tulokset viime vuodelta.

Anttolan jätevedenpuhdistamo tullaan lakkauttamaan ja sen jätevedet johtamaan uudelle puhdistamolle v. 2021 – 2022. Uudet puhdistamohankkeet edellyttävät jätevesimaksun nostamista. Verollinen jätevesimaksu 2016 oli 3,00 e/m³, vuonna 2017 3,04 e/m³ ja vuonna 2018 jätevesimaksu on 3,09 e/m³.

Kaaviossa 4 on esitetty ympäristöinvestointien kehitys vuodesta 2006 lähtien.

Kaavio 4 Ympäristöinvestoinnit 2006 - 2017

Vuoden 2017 energiainvestointeja olivat Suomenniemen kirjaston aurinkosähköjärjestelmä ja Suomenniemen päiväkodin ilmanvaihdon ja lämmityksen parantaminen (yhteensä 80 000 euroa).

Meluasteiden rakentamiseen käytettiin 127 000 euroa. Vt5 hankkeessa välillä Savilahdensilta - Tuppurälankatu rakennettiin rampin reunaan melukaidetta, joka vähentää liikennemelua Graanin liikekeskuksen ja uuden kerrostaloalueen kohdalla. Samassa hankkeessa vanhan puretun betonisillan pulveroitu betonimurska sijoitettiin hyötykäyttöön Katajalahdentien rakenteisiin. Tulevaan Vt5 hankkeeseen on suunniteltu merkittävä määrä melusuojuuksia asutusten kohdalle (meluvalleja, melukaiteita ja meluaitoja).

Peruskorjattavien katujen suunnittelussa ja rakentamisessa on pyritty hyödyntämään olevia maarakenteita, esimerkiksi Valkoviklonkatu ja Sinirinnankatu.

Taulukossa 2 on esitetty vuoden 2017 ympäristötulot, -menot ja -investoinnit eriteltyinä ja verrattu tuloksia vuoden 2016 vastaaviin.

Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit	2017			2016		
	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €	Tulot 1000 €	Menot 1000 €	Investoinnit 1000 €
1. Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	0	316	0	0	156	0
2. Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	6 400	3 191	3 804	6 400	3 220	5 987
3. Jätehuolto ja roskaantumisen	34	796	1	0	746	250
4. Maaperän ja pohjaveden suojelu	0	341	0	0	433	0
5. Melun ja tärinän torjunta	0	0	127	0	0	832
6. Luonnon- ja maisemansuojelu	27	20	0	49	52	0
7. Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	57	328	0	31	328	0
8. Ympäristönsuojelun edistäminen	0	898	5	0	525	144
9. Ympäristöperusteiset verot	0	947	0	-	-	-
10. Ympäristönsuojelun poistot	0	1 507	0	0	1 490	0
Yhteensä	6 518	8 344	3 936	6 480	6 950	7 213

Taulukko 2 Ympäristötulot, -menot ja -investoinnit

Ympäristövastuut

Ympäristövastuu on aikaisemmista tapahtumista johtuva, ympäristöön liittyvä olemassa oleva velvoite, joka todennäköisesti tulee aiheuttamaan kuluja. Tällainen ympäristövastuuseen liittyvä vastainen kulu merkitään taseeseen joko pakollisena varauksena tai siirtovelkana. Vuoden 2017 ympäristövastuuvaukset on esitetty taulukossa 3.

Hanke	NCC:n tontit, Kirjala, Jääkärintie 35	Mannerheimintie, Tuulenmäen tontti	Graanin alue, puisto	St1 Laiturikatu
Ympäristövastuuvaraus	45 000 euroa	32 000 euroa	ei aiempaa varausta	ei aiempaa varausta
Vuosi 2018 arvioidut kunnostuskustannukset	60 000 euroa	70 000 euroa	5 000 euroa	25 000 euroa
Varauksen nosto 2017	15 000 euroa	38 000 euroa	5 000 euroa	25 000 euroa

Taulukko 3 Alustava arvio kunnostuskustannuksista kohteittain

Kaupungin ja Metsäsairila Oy:n välisessä sopimuksessa on sovittu, että Metsäsairila Oy vastaa jälkihoitotöiden toteuttamisesta Metsä-Sairilan jätekeskuksen kaatopaikalla. Metsä-Sairilan vanhan kaatopaikan sulkemistyöt kilpailutettiin syksyn 2017 aikana ja sulkeminen alkaa kesäkuussa 2018. Metsä-Sairilan jätekeskuksen varausta on kartutettu vähitellen.

Graanin alueella saattaa olla vielä pilaantuneita maita, joiden puhdistamisesta voi tulla vastuita myös kaupungille.

Ympäristöhankkeet 2017

Valssimyllykorttelin maaperän ympäristötekniset lisätutkimukset tehtiin alkuvuodesta 2017. Tehdyn tutkimuksen perusteella saatiin rajattua haitta-aineiden esiintymistä ja massamääriä sekä tarkennettua jätejakeiden esiintymistä.

Yritystonttien kartoittamista varten maaperätutkimuksia suoritettiin Haukivuorella (Kyyvedentie) ja Mikkeliissä (Jääkärintie). Maaperätutkimuksia tehtiin myös Paukkulan rannan alueella kaavoitusta varten.

Vanhoiksi kaatopaikoiksi epäiltyihin kohteisiin (Mikkelin maalaiskunnan vanha kaatopaikka ja Kovalantie 13) tehtiin maaperän ympäristötekniset maaperätutkimukset. Kovalantie 13 kohteen maaperän kunnostettiin loppuvuodesta 2017. Maaperän tutkimus- ja kunnostuskustannukset maksoivat yhteensä 43 000 euroa.

Rantakylän koulurakennuksen kaukolämmön kaivun sekä öljysäiliöiden poiston yhteydessä todettiin kahdessa eri paikassa öljyllä pilaantunutta maata. Pilaantuneet maa-alueet kunnostettiin vuoden 2016 aikana. Tämän jälkeen T-rakennuksen ja jo puretun rakennuksen ympäristössä suoritettiin kattava maaperän haitta-ainetutkimus. T-rakennuksen saneerauksen alkuvaiheessa todettiin rakennuksen alapuolisen maaperän ja osittain myös betonilattiarakenteiden pilaantuneisuus. Tehtyjen tutkimuksien perusteella hankkeesta tehtiin kustannusarvioita eri vaihtoehtoista ja niihin liittyvistä riskeistä. Ympäristö- ja terveystieteiden poistamiseksi T-rakennus purettiin ja sen alapuolinen maaperä kunnostettiin huhtikuun 2017 aikana massanvaihdoilla. Rantakylän koulun piha-alueen öljymaiden kaivu suoritettiin heinäkuussa koulun ollessa kiinni. Kohteesta poistettiin öljyllä pilaantunutta maata yhteensä n. 860 tonnia sekä öljyllä pilaantunutta betonia n. 107 tonnia. Maaperän kunnostus maksoi tutkimuksineen vuosien 2016-2017 aikana yhteensä noin 57 000 euroa.

Kiinteistökehitys Naistinki Oy purki Otavassa rakennuksia, joiden purkubetonille oli saatu sijoituslupa Insinöörinkatu 7 tontin täyttöön. Tämä käynnisti Insinöörinkatu 7 tontille läjitetyn pilaantuneen maan poiston. Pilaantunutta maata poistettiin yhteensä noin 2 600 tonnia sekä rakennusjätettä 7,5 tonnia. Vuosien 2016- 2017 aikana hankkeen kustannukset olivat yhteensä 61 000 euroa.

Insinöörinkatu 7 kiinteistölle oli myönnetty Mestarikone Riippa Ky:lle rakennuslupa 27.8.1974. Rakennuslupa on sisältänyt muun muassa ruiskumaalaamo- ja kuivatustiloja, polttoaineen säilytystiloja sekä maalivaraston. Alkuperäisen toiminnan jälkeen kohde on ollut muun muassa Savcor Oy:n käytössä ja nykyisin kohteessa toimii Savo-Solar Oy ja Saimaan Juomatehdas. Vuodenvaihteessa 2016- 2017 suoritettu täyttömaapenkereen kunnostus koski alueella aiemmin suoritettujen rakennustöiden yhteydessä rakennuksen itäpuolelle kasalle läjitettyjä pintamaita. Maa-ainekasat (täyttömaapenger) tutkittiin vuonna 2015, jolloin kasojen pohjoisosan (entisen maalaamon alue) koekuopista otetuissa maanäytteissä todettiin sinkillä pilaantunutta maata sekä puhallushiekkaa, jossa oli korkeita pitoisuuksia sinkkiä ja lyijyä. Todetut haitta-aineet olivat todennäköisesti peräisin alueen aikaisemmasta maalaamotoiminnasta.

Mannerheimintie 34 kohteessa purettiin rakennus, jonka alapuolinen maaperä kunnostettiin massanvaihdoilla keväällä ennen piha-alueen rakentamista. Kohdealueelta poistettiin noin 200 tonnia pilaantunutta maa-ainesta sekä jätejakeita noin 25 tonnia.

Tikkalan vanhalla kaatopaikalla on Mikkelin kaupungin toimesta aloitettu lokakuussa 2016 kaatopaikan sisäisen vedenpinnan hidas alennus pumpaamalla. Kohteessa pumpataan vanhan kaatopaikan suotovettä hitaalla pumpauspauksella Mikkelin kaupungin jätevesiviemäriin. Pumpauksen tavoitteena on alentaa jätetäytön suotovedenpintaa vähentäen näin Pahalammen ja sen alapuolisten vesistöjen (ojastot ja Kallajärvi) kuormitusta.

Jätetäytön sisäistä vettä on viemäroity vuoden 2017 loppuun mennessä noin 7 400 m³. Pumppausmäärä ei ole täysin riittävä katkaisemaan Pahalampeen suotautuvan veden määrää, mutta pidemmällä aikavälillä pumppausmäärällä pystytään vähentämään Pahalamesta purkautuvan veden kuormitusvaikutusta. Vuonna 2017 on suoritettu laitteiston säätämistä ja haettu optimaalisia toimintatapoja. Pumppulaitteistossa on ollut häiriöitä ja osin laitteistoa on jouduttu huoltamaan raudan sakkaantumisen aiheuttavien ongelmien vuoksi. Laitteistoa ja pumppuyksiköitä huolletaan tarpeen mukaan olosuhteista johtuvien häiriöiden poistamiseksi. Pumppauslaitteiston toiminnan turvaamiseksi ja pumpattavan veden määrän lisäämiseksi on parannettu kohteen paineilmalaitteistoa ja haetaan ratkaisuja muun muassa vaihtoehtoisten pumppauslaitteistojen käyttöön. Tikkalan pumppauksen konsultti- ja huoltokustannukset olivat vuonna 2017 yhteensä noin 29 000 euroa. Jätevesiviemäriin pumpatun suotoveden kustannukset olivat noin 9 300 euroa.

Painopiste kaupungin kehityksessä tulee siirtymään tulevaisuudessa Mikkelin satama-alueelle, joten sen maaperää on tutkittu hyvin kattavasti. Jatkosuunnittelua varten vuoden 2017 lopussa päivitettiin Satamalahden ympäristöön tehtyjen tutkimuspisteiden ja kunnostuksien yhteenvetokartta, johon lisättiin muun muassa vuonna 2017 tehdyn Paukkulan rannan alueen maaperätutkimusten tiedot.

Sataman ympäristössä, Laiturikadun varren tonteilla, sataman kaduilla ja muilla yleisillä alueilla, veturitallin ja ratapihan alueilla, Saksalan ranta-alueella, jätevedenpuhdistamon tontilla sekä satamalahdella on tehty maaperän ja sedimenttien pilaantuneisuustutkimuksia vuodesta 2001 alkaen. Kaikilla tutkituilla alueilla on maaperän pilaantumista ja näitä alueita joudutaan kunnostamaan ennen niiden käyttöönottoa uuteen käyttötarkoitukseen. On tehty arvio, että mikäli kaikki pilaantuneet maat jouduttaisiin kaivamaan pois, pilaantumien kunnostaminen voisi maksaa noin 2 milj. euroa ja mikäli 70 % pilaantuneista maista voitaisiin hyödyntää alueella, kustannukset olisivat noin 1,2 milj. euroa. Yleiskaavoituksessa tulisi huomioida pilaantuneiden massojen hyödyntäminen alueella, mikäli kunnostuskustannukset haluttaisiin minimoida.

Sataman ympäristön kehittäminen, kaavoitus ja suunnittelu sekä puhdistusvastuu vaikuttavat ympäristövastuuvaramuksen nostomäärään. Maaperätutkimuksia (ml. sedimentit) on suoritettu niin kaupungin omistamilla kiinteistöillä kuin yksityisten omistamilla kiinteistöillä (VR Yhtymä Oy, Liikennevirasto, K2 Invest Oy ja SOK; omistajatiedot on poimittu sataman vuoden 2013 yhteenvetoreportista). Puhdistusvastuu on maanomistajalla ja siihen liittyvät puhdistusvastuut asiat ovat vielä selvittämättä, sillä kaikki sataman ympäristön maa-alueet eivät ole kaupungin omistamia. Tällä hetkellä ei vielä ole käytettävissä ajantasaisia suunnitelmia sataman kehittämisestä, joiden perusteella puhdistuskustannuksia voitaisiin tarkemmin arvioida. Tästä johtuen satamaa varten tehdyn ympäristövastuuvaramuksen kasvattaminen suunnittelun tässä vaiheessa ei ole arvioitu olevan tarpeellista ennen edellä mainittujen asioiden selkiytymistä.

Muut merkittävät ympäristökohteet

Mikkelin kaupunki osallistui Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttamaan valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelmaan, jossa kohteena olivat Urpolan vanhan ampumarata, Hanhikankaan vanha kaatopaikka ja Idmanin vanhan valaisintehdas. Mikkelin kaupungin rahoitusosuus oli 20 % hankkeiden kustannuksista (yhteensä 6 800 euroa).

Graanin asiointilaiturin rakentamisen yhteydessä ruopattiin pilaantunutta sedimenttiä. Hanke toteutettiin yhdessä Graanin Liikekeskuksen kanssa. Kaupungin osuus laiturin rakentamisen aiheuttamista pilaantuneisuuden tutkimisen, vesistön tarkkailun ja suojaamisen kuluista oli yhteensä noin 6 500 euroa.

Setrinmäki / VR:n kyllästämö on aiheuttanut merkittävän maaperän ja pohjaveden pilaantumisen Setrinmäessä. Kohteen kunnostamisesta vastaa valtion yhtiö Governia Oy ja maksajana on myös Liikennevirasto. Pilaantuneiden maiden massanvaihto pohjavedenpinnan yläpuolelta on tehty syksyllä 2008. Kreosoottifaasin pumppaus pilaantumien pohjalta ja pohjaveden kunnostaminen on alkanut syksyllä 2009. Puhdistaminen tulee kestämaan vuosia. Pilaantunutta pohjavettä on käsitelty noin 122 000 m³ ja PAH-yhdisteitä on saatu poistettua noin 104 kg. Pohjaveden kunnostuspumppausta jatketaan toistaiseksi. Pilaantuma-alueen yli menevän VT5:n tiealueen reunat on suojattu siten, etteivät sadevedet pääse huuhtomaan tiealueen alla olevia pilaantuneita maita. Kaupungilla ei ole vastuuta kohteen puhdistamisesta.

Laiturikatu 6, entinen Oy Shell Ab:n tontti, on öljyhiilivedyillä pilaantunut. Oy Shell Ab oli kaupungin vuokralaisena tontilla vuosina 1931–1990. Tontilla toimi öljyterminaali. Alueella ei ole ollut muuta pilaavaa toimintaa ennen eikä jälkeen Oy Shell Ab:n toiminnan. Mikkelin kaupunki myi tontin Savcor Group Ltd Oy:lle vuonna 2000 ja osti sen takaisin vuonna 2009. Kiinteistökaupoilla ei ole vaikutusta kunnostusvastuusiin. Oy Shell Ab myytiin St1:lle vuonna 2010, jonka jälkeen vastuu kunnostamisesta on siirtynyt St1 Energy Oy:lle.

Tontille on kaavailtu yleisten rakennusten, kerrostalojen sekä pien- ja rivitalojen alueita. Tuleva maankäyttö huomioiden St1 Energy Oy kunnostaa päätöksen ESAELY/922/2014 mukaisesti pilaamansa tontin ennen alueen rakentamista.

St1 Energy Oy aloitti loppuvuodesta 2014 kahdessa vaiheessa toteutettavan kunnostuksen, joista ensimmäisen vaiheen in-situ- kunnostus jatkuu 2018 kevääseen asti. Näin ollen kunnostuksen toinen vaihe suoritetaan massanvaihtona 2018. Asiasta sovitaan tarkemmin St1:n, Etelä-Savon ELY-keskuksen ja kaupungin kesken keväällä 2018. Kaupungin vastuulla kohteessa on metallipitoisuuksia ja PAH-yhdisteitä sisältävien maa-ainesten kunnostus.

Pohjavesi on Pursialan kaupunginosassa, Vapon entisen tontin kohdalla, pahoin pilaantunut kloorifenoleilla. Kloorifenolien jakauma vastaa Vapon toiminnassaan käyttämän sinistymisenestokemikaalin KY-5 sisältämien kloorifenolien jakaumaa. Muita KY-5:den käyttäjiä alueella ei ole ollut. Pilaantuma on levinnyt entisen sahan alueelta jo vedenottamolle saakka. Mikkeli saa Pursialan pohjavedenottamolta 70 % tarvitsemastaan talousvedestä, eikä korvaavaa pohjavesilähdettä ole löydetty.

Vapo Oy on kunnostanut entisen Pursialan sahan maaperää jo yli kahden vuoden ajan (13.1.2016 lähtien). Tehostettu biologinen puhdistus on osoittautunut kohteessa tehokkaaksi kunnostusmenetelmäksi. Menetelmää toteutetaan pumpppaamalla kloorifenolipitoista vettä ja tehostamalla lisähapen avulla bakteerien suorittamaa hajotustoimintaa. Lisähapetta saadaan maaperään kierrättämällä osa maaperästä pumpatusta vedestä hapetettuna takaisin haitta-ainneiden lähdealueelle, sekä pohjavesiputkissa sijaitsevien hapetta luovuttavien kemikaalisukkien avulla. Veden kierrätystä tehostettiin maaliskuussa 2017 entisestään uuden, virtausreitillä alempana sijaitsevan ja suuremman pumpppauskaivon avulla.

Alueen kunnostuksella on saavutettu hyviä tuloksia. Arviolta 14-35 % sahan kiinteistöllä olevan kloorifenolin kokonaismäärästä on saatu poistettua maaperästä pumpppaamalla tai hajotettua. Kunnostus jatkuu edelleen. Kohteessa selvitetään jatkuvasti myös vaihtoehtoisia kunnostusmenetelmiä sekä nykyisen menetelmän tehostamista edelleen. Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjausryhmän kokouksiin, joissa seurataan biologisen puhdistuksen etenemistä ja tuloksia.

Kaupungin toimesta vuonna 2009 aloitettiin Pursialassa Leipomonkadun päässä kloorifenolipitoisen pohjaveden koepumpppaaminen jätevedenpuhdistamolle. Pumpppaukseen liittyvää tarkkailua tehdään yhteishankkeena Mikkelin vesilaitoksen kanssa. Kloorifenoleita on saatu pumpattua laskennallisesti ylös vuoden 2017 loppuun mennessä noin 191 kg. Määrä on sellainen, että sillä voitaisiin tehdä juomakelvottomaksi 19,1 miljoonaa m³ vettä, mikä on enemmän kuin Mikkelin kaupungin viidessä vuodessa käyttämä vesimäärä. Pumpppaus on onnistunut hyvin, eikä siitä ole ollut haittaa vedenotolle tai jätevedenpuhdistamon toiminnalle. Koepumpppaus on toiminut hyvin myös suojapumpppauksena siten, että vedenottamolle menevän veden kloorifenolipitoisuutta on saatu pudotettua.

Suomenniemellä Kaurian alueella (Teollisuustie 59) on harjoitettu mekaanista puunjalostusteollisuutta 1970-luvulta lähtien yhteensä 40 vuotta, tehtaassa oli muun muassa liimalevytuotantoa. Kohdealue sijoittuu vedenhankinnan kannalta tärkeälle pohjavesialueelle (Koiralahti, 0577512) ja tehdasalueen pohjoispuolella sijaitsee Koiralahden vedenottamo. Koiralahden purutäyttöalue kunnostettiin vuonna 2016 valtion jätehuoltotyönä yhteistyössä Mikkelin kaupungin, Vesilaitoksen ja Etelä-Savon ELY:n kanssa. Vuonna 2017 asennettiin uusia pohjavesiputkia ja hanke jatkuu pohjaveden tarkkailulla. Kunnostuksen jälkeistä pohjavedentarkkailua suoritetaan syksyyn 2018 asti yhteistyössä Vesilaitoksen ja kaupungin kanssa.

Ympäristönsuojelun edistäminen

Viranomaistoimintaan liittyvän ympäristönsuojelun edistämisen lisäksi Mikkelin kaupunki edistää ympäristönsuojelua rahoittamalla ja osallistumalla ympäristönsuojelua edistäviin hankkeisiin, joista useimpia on hallinnoinut ja koordinoitunut Mikkelin elinkeino- ja kehitysyhtiö Miksei Oy. Miksei Oy:ssä on ollut vuonna 2017 käynnissä useita ympäristönsuojeluun liittyviä hankkeita, joita Mikkelin kaupunki on rahoittanut joko suoraan tai Mikkelin seutuvaliokunnan kautta:

- Biojalostamoinvestointien edistäminen ja valmistelu Etelä-Savossa 2016- 2017 / 33 000 euroa (rahoittajana Mikkelin seutu, josta Mikkelin osuus noin 80%)
- Turvetuotannon aluetaloudellinen selvitys Jyväskylän yliopisto / 2000 euroa / Mikkelin seutu
- Biohiilellä puhtaampi ympäristö ja uutta liiketoimintaa Etelä-Savoon – Bioli / 10 000 euroa / Mikkelin seutu
- Etelä-Savo kestävän vapaa-ajan asumisen ykkösalueeksi / 32 000 euroa / Mikkelin seutu
- Materiaalikierron yhteistyömalli / 9 000 euroa / Mikkelin kaupunki (100 %)
- Ympäristömittauksesta myyntivaltti / 5 000 euroa / Mikkelin kaupunki
- EcoSairilan energiatehokkuusteknologioiden selvityshanke / 30 000 euroa / Mikkelin kaupunki
- EcoSairila-kehittämishjelma / 30 000 euroa / Mikkelin kaupunki.

Lisäksi Mikkelin kaupunki on rahoittanut LUTin hallinnoimia hankkeita vuonna 2017 seuraavasti

- Perinteisestä jätevedenpuhdistamosta kohti resurssitehdasta / 10 000 euroa / Mikkelin kaupunki
- Puhdistamolietteet hyötykäyttöön / 4 000 euroa / Mikkelin kaupunki

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on hallinnoinut vuonna 2017 Etelä-Savon ELY-keskuksen rahoittamaa OMAVE-SI-hanketta, joka on tarjonnut puolueetonta ja maksutonta jätevesineuvontaa haja-asutusalueiden kiinteistöjen omistajille ja jonka tavoitteena on näin ollen ollut edistää haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toimeenpanoa. Hankkeen rahoitusosuus on ollut 100 %, joten hankkeeseen ei ole sisällynyt kaupungin omarahoitusosuutta. Yleiseen ympäristön- ja luonnonsuojelun edistämiseen tähtää myös Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ylläpitämän Urpolan luontokeskuksen toiminta. Vuonna 2017 Urpolan luontokeskus oli auki 4 kuukautta kesällä ja sen kustannukset koko vuoden ajalta olivat yhteensä noin 32 000 euroa.

Vuonna 2017 Ympäristöpalvelut on valmistellut Mikkelin osallistumista EU:n Kaakkois-Suomi- Venäjä- rahaston hankkeeseen, jossa aiheena on ilmastonmuutos ja vesihuollon turvaaminen kaupunkialueilla. Hanketta hallinnoi GTK. Mikkelin osalta hankkeen kohdealueena on Hanhikankaan pohjavesialue.

Mikkelin kaupungin omistamat yhtiöt osallistuvat itsenäisesti omaa toimintaansa tukeviin hankkeisiin. Etelä-Savon Energia Oy on siirtynyt vuonna 2017 käyttämään kokonaan kevyttä polttoöljyä raskaan polttoöljyn sijaan vara- ja huip-pulämpökeskuksissa. Tästä on syntynyt merkittäviä vähenemisiä rikkipäästöissä. Kustannuksia säästöistä, poltinmuutok-sista ym. on tullut muutamia kymmeniä tuhansia euroja. Lisäksi ESE on rakentanut vuonna 2017 Ristiinan taajamaan kaukolämpöverkon sekä aikaisemman koulukeskuksen hakelämpökeskuksen lisäksi uuden hakelämpökeskuksen Kitereentielle. Samalla Koulukeskukselle on rakennettu kokonaan uusi aurinkokeräimillä toteutettu hake-aurinkoläm-pökombinaatti, millä ESE voitti Mikkelin kaupungille kansainvälinen Celsius-City kilpailun pääpalkinnon. Järjestäjänä toimi Euroopan Unioni. Vuoden 2017 aikana ESE on myös rakentanut uuden Pitkjärven aurinkovoimalan, mikä tuot-taa puhdasta sähköenergiaa ja jonka tuotto käytetään hyväntekeväisyyteen.

Mikkelin vesilaitoksen Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamolla hyödynnettiin vuonna 2017 biokaasua tilojen läm-mitykseen 1650 MWh (lukema laskennallinen).

Kaupungin koululaisille maksuttoman joukkoliikennekokeilun kustannukset olivat noin 240 000 euroa (alv 0 %) mat-kustajamäärän lisääntyessä 32 %.

Metsäsairila Oy toimitti vuonna 2017 kaiken kotitalouksista kerätyn sekajätteen energiahyötykäyttöön Riikinvoiman Ekovoimalaitokseen sekä Kotkan Energian Hyötyvoimalaitokseen. Muu jäte, kuten rakennusjäte, lasi ja metalli sekä paperi ja kartonki lajitellaan ja kierrätetään uusiokäyttöön.

Metsä-Sairilan jätekeskuksella suunniteltiin ja aloitettiin mikroturbiinien korvaaminen kaasumoottorivoimalalla jätekeskuksen sähkön- ja lämmöntuotannossa. Jatkossa kaatopaikkakaasujen hyödyntäminen energiana tehostuu. Vuonna 2017 suunniteltiin jätekeskukselle tulevien pienkuormien vastaanoton kehittämistä ja haettiin sille hankera-hoitusta.

Metsäsairila Oy omistajana 50 %:n osuudella BioSairila Oy:ssä, joka avasi liikennebiokaasun tankkausaseman loka-kuussa 2017. BioSairila Oy aloitti myös biojalostamon rakentamisen Metsä-Sairilan jätekeskukselle 2017. Jatkossa biojalostamolla käsitellään alueen biojätteet, jätevesilietteet sekä vihhermassoja. Jalostamon lopputuotteena on liiken-nebiokaasu sekä erilaiset maanparannusaineet.

Vuonna 2017 tehtiin uudistuksia Metsäsairila Oy:n aluekeräys- ja ekopisteillä. Uudistuksia tehtiin noin 15 pisteellä ja näin mahdollistettiin helpompi hyötyjätteiden keräys ja lajittelu. Lisäksi Metsäsairila Oy oli mukana useissa ympäris-tönsuojelua ja kiertotaloutta kehittämissä paikallisissa sekä EU-hankkeissa.

Peruskoululaisten ympäristötietoisuutta lisättiin tammikuussa järjestetyllä ensimmäisellä Kierrättäjämestari- kisa-la. Kisaan osallistui 18 luokkaa, joissa oppilaita oli yhteensä 324. Vuoden 2017 aikana jäteneuvontaa sai kouluilla ja erilaisissa tapahtumissa noin 1 000 henkilöä. Lisäksi Mikkelin Asuntomessuilla oli koko messujen ajan yhteinen osasto Etelä-Savon Energian kanssa. Peruskouluille tarjottiin mahdollisuus tulla tutustumaan Metsä-Sairilan jätekeskukseen kustantamalla linja-autokuljetus jätekeskukseen. Jätekeskuksessa ohjatulla kierroksella vieraili myös ryhmiä eri oppi-laitoksista ja muista organisaatioista, yhteensä 670 henkilöä.

Mikkelin vesiliikelaitos on kaupungin omistama liikelaitos. Ylivoimaisesti merkittävimmät kaupungin ympäristötulot ja -menot liittyvät jätevesien johtamiseen ja käsittelyyn. Nämä toiminnot on toteutettu Mikkelissä tehokkaasti ja talou-dellisesti. Näin ollen lupaehtojen raja-arvot alittuvat selkeästi.

Kenkäveronniemen puhdistamon tulovirtaama (19 968 m³/d) oli hieman vuosina 2013- 2016 todettua korkeampi, mutta vielä selvästi 2012 todettua huippuvirtamaa alhaisempi. Maksimi päivävirtaama (18 534 m³/d) mitattiin joulu-kuun 4. päivä.

Tarkkailuvuoden keskimääräinen tulokuormitus oli kolmen edellisen vuoden tapaan kemiallisen hapenkulutuksen (CODCr), biologisen hapenkulutuksen (BOD7) ja kiintoaineen osalta aikaisempia vuosia (2009 – 2013) korkeampi. Sen sijaan fosforin ja typen osalta puhdistamolle tuleva vesi oli keskimääräistä laimeampaa.

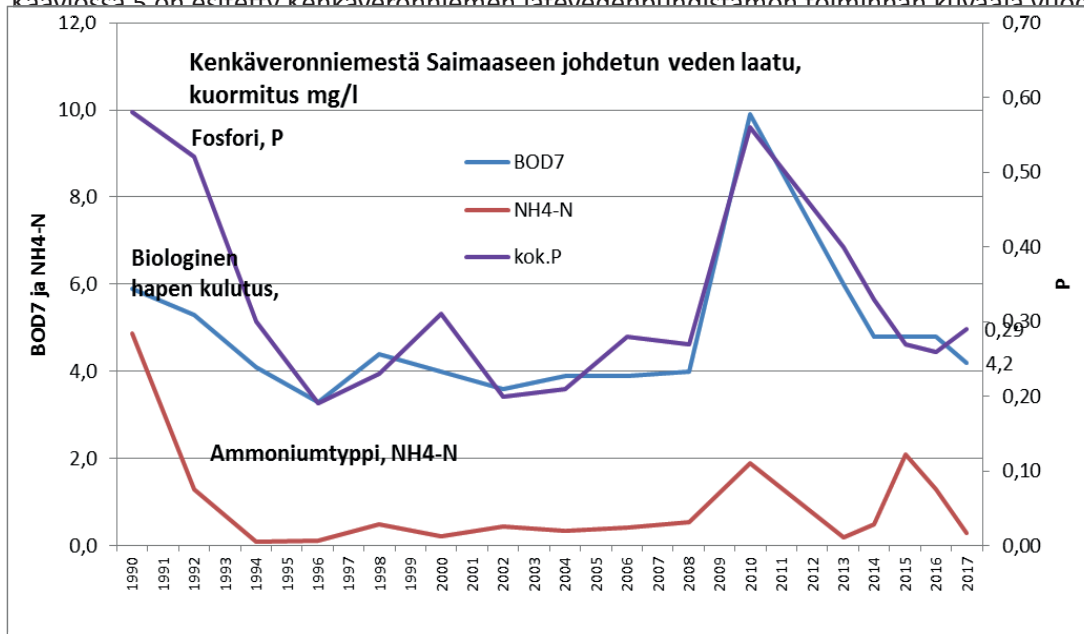
Puhdistamon toiminta oli tehokasta ja se saavutti kaikki sille asetetut voimassa olevan ympäristöluvan määräysten mukaiset puhdistusvaatimukset. Tarkkailuvuotena vesistökuormitus oli kiinto-aineen, kokonaistypen, kemiallisen hapenkulutuksen, biologisen hapenkulutuksen ja kokonaisfosforin suhteen korkeinta ensimmäisen ja viimeisen tarkkailuneljänneksen aikana. Ammoniumtypen kuormitus oli korkeinta viimeisen tarkkailuneljänneksen aikaan.

Taulukossa 4 on verrattu Kenkäveronniemen puhdistamon toiminnan vuoden 2017 analyysituloksia voimassa oleviin ympäristöluvan lupaehtoihin ja vuoden 2016 toteutumaan.

	Lupa- ehto	Toteuma 2017	Toteuma 2016	Toteutuma 2015	Lupa- ehto	Puhdistusteho vähintään %		
	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	%	Toteuma 2017 %	Toteuma 2016 %	Toteutuma 2015 %
Biologinen hapenkulutus, BOD7atu	< 10	4,2	4,8	4,8	> 96	99	98,6	98
Fosfori, P	< 0,5	0,29	0,26	0,27	> 96	97	97,1	97
Ammoniumtyppi, NH4-N	< 4	0,3	1,3	2,1	> 90	99	97,9	96
Kiintoainepitoisuus	< 35	12,1	9,1	11	> 90	98	98,3	98
Kemiallinen hapenkulutus, CODcr	< 125	35	35	33	> 75	95	95,4	95

Taulukko 4 Kenkäveronniemen puhdistamon toiminnan tulokset vuosina 2015- 2017

Kaaviossa 5 on esitetty Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamon toiminnan kuvaaja vuodesta 1990 vuoteen 2017.

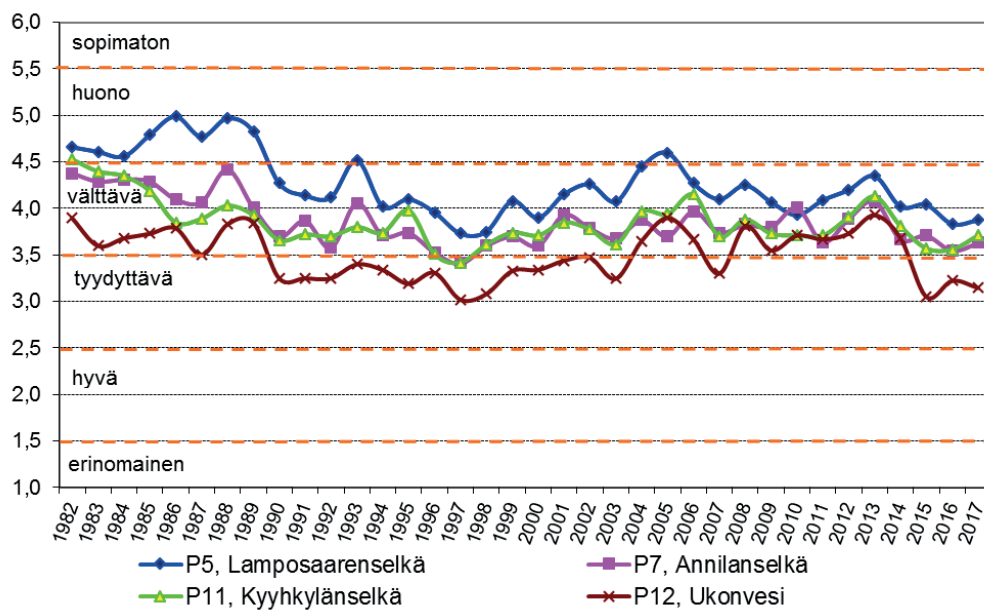
*BOD7 = biological oxygen demand= biologinen hapenkulutus

Kaavio 5 Kenkäveronniemen jätevedenpuhdistamon toiminnan kuvaaja vuoteen 2017

Jätevesien käsittelyn päätarkoitus on pitää puhdistettujen jätevesien purkuvesistö hyvässä kunnossa. Mikkelin alapuolisen vesistön tila on kehittynyt myönteisesti 1980- ja 1990-luvun ajan, jolloin vesistön kunto on kohentunut yhden laatuluokan verran. Vuoden 2000 jälkeen kehitys kuitenkin kääntyi huonompaan päin. Huonontunut kehitys ei johdu puhdistamon toiminnasta, vaan muusta ympäristökuormituksesta ja vesistön sisäisestä kuormituksesta, joka taas johtuu vesistön pohjalle kertyneestä aiemmasta ravinnekuormasta. Vuoden 2013 jälkeen tulokset ovat osoittaneet taas merkkejä paremmasta, vaikkakin laatu (Ukonveden tarkkailupistettä P12 lukuun ottamatta) on indeksin

mukaan edelleen vain välttävällä tasolla.

Mikkelin alapuolisen vesistön veden laatuluokitusindeksin kehittyminen vuosina 1982–2017 on esitetty kaaviossa 6.

Kaavio 6 Mikkelin alapuolisen vesistön veden laatuluokitusindeksin kehittyminen vuosina 1982–2017.

Veden laatuluokitusindeksi, arvosteluasteikko

1,00 - 1,50 = erinomainen	3,51 - 4,50 =välttävä
1,51 - 2,50 = hyvä	4,51 - 5,50 =huono
2,51 -3,50 = tyydyttävä	yli 5,51 =sopimaton

Riskienhallinnan järjestäminen

Mikkelin kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupunginkonsernia koskevat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet kokouksessaan 11.12.2017 § 95. Kuntalain (410/2015) 14 §:n 2. momentin 7. kohdan mukaan valtuuston tehtävänä on päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Lisäksi kuntalain 14 §:n 2. momentin 2. kohdan mukaan valtuusto hyväksyy hallintosäännön, jossa annetaan Kuntalain 90§:n 1. kohdan mukaan tarpeelliset määräykset hallinnon ja talouden tarkastuksesta sekä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

Kuntalain 115§:n mukaan toimintakertomuksessa on annettava tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Kuntalain 123§:n 1. momentin 4. kohdan mukaan tilintarkastajan on tarkastettava muun muassa onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Kuntalain 39 §:n 7. kohdan mukaan kaupunginhallituksen on huolehdittava kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kaupunkikonsernin riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada järjestelmällisellä ja ennakoivalla toiminnalla kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta. Se on järjestelmällistä toimintaa jonka myötä tavoitteiden saavuttamista uhkaavat riskit tunnistetaan ja arvioidaan sekä niiden hallintakeinoja suunnitellaan, toteutetaan ja seurataan tehokkaasti. Riskienhallinta sisältyy keskeisesti kaupunkikonsernin strategia- ja vuosisuunnitteluun ja se on operatiivisella tasolla mukana eri prosesseissa, toiminnoissa sekä ohjelmissa ja projekteissa.

Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen 2.5.2016 § 148. Uusien ohjeiden myötä laadittiin Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointimalli. Mallipohja on liitetty sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen liitteeksi. Tavoitteena on tehdä mallin mukaiset arvioinnit sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vuosittain. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointivelvoite kattaa kaupungin tulosyksiköiden lisäksi keskeisimmät konserniyhtiöt.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa konserni tai sen yksikkö ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

Strategiset riskit

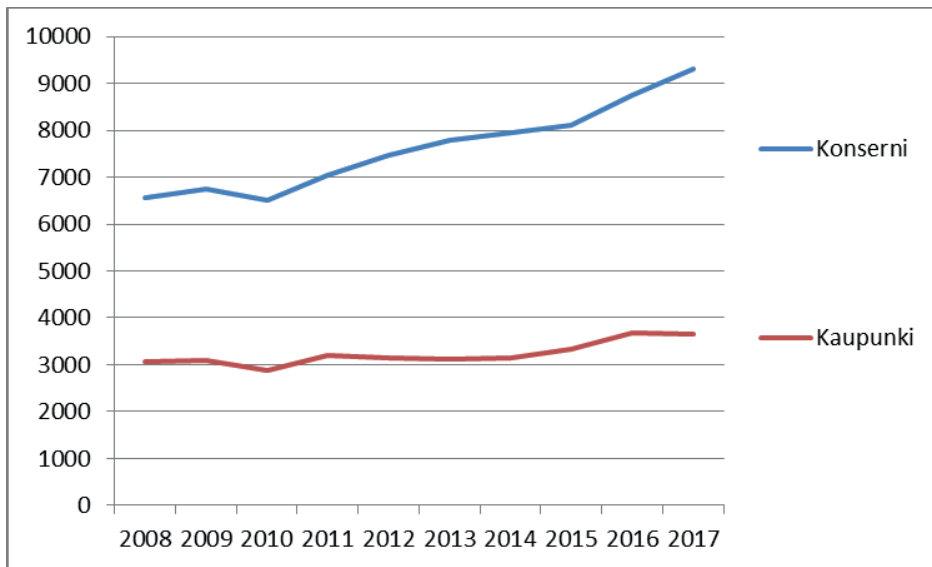
Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen aiheuttama muutospainne palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Ikääntyvä väestö aiheuttaa palvelutarpeen kasvua ja riskinä on, että jo tehty ja tuleva laajempi sosiaali- ja terveystoimen uudistustyö ei lunasta sille asetettuja taloudellisia tavoitteita.

Taloudelliset riskit

Taloudellisissa riskeissä talousarvion toteutumiselle suurin riski sisältyy verotulojen kehitykseen. Kuntatalouden haasteena tulee olemaan valtionosuuksien ja verotulojen alhainen kasvu tulevina vuosina. Myös mahdollisen maakunta-uudistuksen aiheuttamat muutokset ovat vielä osin epäselviä. Lisäksi julkisen sektorin velkaantuminen lähivuosina tulee aiheuttamaan paineita investointien tulorahoitusosuuden kasvattamiselle.

Kaupunkikonsernin velkaantuminen on ollut merkittävää viime vuosina erityisesti konsernivielan osalta. Konsernivielan määrää kuluneella tilikaudella nosti erityisesti Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymän rakennusinvestoinnit. Kaupungin velkaantumista hillitsi kassavarojen purkaminen.

Suureen velkamäärään sisältyy merkittävä korkoriski pidemmällä aikavälillä. Korkoriskiin vaikuttaa Euroopan taloudellisen tilanteen kehitys. Maailmantalouden elvytystoimenpiteet ovat toistaiseksi pitäneet korkotason maltillisena. Euroopan talouden elpymässä ja elvytystoimenpiteiden mahdollisesti vähentyessä arvioidaan korkojen nousevan nopeasti ainakin hieman korkeammalle tasolle. Korkojen nousulta on suojauduttu korkojohdannaisilla ja kaupungin lainojen suojaustaso on noin 38 % tasolla. Mikkelin kaupungin konsernivelka on korkealla tasolla, joten korkojen vaikutus kokonaisuuteen on merkittävä.

Kaavio 1 Lainakannan kehitys euroa/ asukas

Sosiaali- ja terveystoimen menojen ennustaminen on ollut viime vuosina hankalaa ja riski Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän, Essoten, kuntalaskutuksen ylittymiselle nähdään mahdollisena. Riskiin varaudutaan ennakoivan seurannan avulla.

Varojen käytön valvontaa on suoritettu lautakuntatasolla kuukausittain järjestetyn seurannan avulla. Yksiköiden päätösvallassa olevista määrärahoista on koottu seuranta kolme kertaa vuoden aikana. Yksiköt voivat seurata ko. määrärahojen käyttöä yksikkökohtaisista raporteista. Käteiskassat tulee tarkastaa vähintään kerran vuodessa ja niiden tarkistamiseen tulee olla selkeät vastuut ja prosessit.

Operatiiviset riskit

Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöresurssien riittävyys ja hallinta. Henkilöstön poistuessa on tehtäviä jaettu muun henkilöstön kesken. Näin on säästetty henkilöstökuluissa. Tehtävien selkeän delegoinnin puuttuminen on aiheuttanut viiveitä tehtävien suorittamisessa. Jos vastuut eivät ole selkeitä on riskinä, että tärkeitä tehtäviä jää hoitamatta. Henkilöstön riittävä mitoitus ja perehdytys ja työprosessien selkeä delegointi muutosvaiheessa ennaltaehkäisee henkilöstömuutostilanteiden epäselvyyksiä. Työssä viihtyvyyden parantaminen, työkuorman hallinta, sairauslomien ennaltaehkäisy ja ennakoiva varautuminen ennakoitaviin henkilöstömuutoksiin ovat tekijöitä, joilla hallitaan henkilöstöriskejä.

Omaisuuteen kohdistuvat riskit

Riskienhallinnassa huomio kiinnitetään omaisuuteen kohdistuviin riskeihin. Vahinkoriskeiltä voidaan suojautua muun muassa vakuuttamalla. Irtaimistohallintaan on alettu kiinnittää tarkempaa huomiota ja irtaimiston kartoitustyötä ja inventointia tehdään. Irtaimistohallinnan kehittämällä ennaltaehkäistään irtaimistoon kohdistuvia vahinkoriskejä. Esimerkiksi museokohteet ovat valvottuja, useassa kohteessa on kameravalvonta, murto- ja palohälytykset.

Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla sisältyy infraomaisuuteen. Omaisuuden kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuuden käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa. Maaomaisuuden ympäristövastuusiin on varauduttu tekemällä varauksia muun muassa pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kunnostusta varten.

Kaupungin taloudenhoidon kannalta merkittävänä riskinä on myös kiinteistöjen ja kunnallistekniikan korjausvelka. Kiinteistöjen korjausvelka on kaikkiaan noin 73,9 miljoonan euron suuruinen (2016). Laskennallinen kunnallistekniikan korjausvelka (ei kuntotarkastuksiin perustuva) on Mikkelin kantakaupungin osalta (sisältää Otavan ja Rantakylän) noin 81,7 milj. euroa, Anttolan osalta noin 3,2 milj. euroa ja Haukivuoren osalta noin 3 milj. euroa. Omaisuuden kunto tunnistetaan seuraamalla korjausvelan määrää vuosittain.

Kiinteistöjen korjausvelka on kasvanut seuraavasti vuosina 2011- 2016

Vuosi	euroa	euroa, ilman C- salkkua (realisoitavat rakennukset)
2011	54 milj. euroa	24 milj. euroa
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa

Taulukko 1 Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen

Riskienhallinnan kehittämiskohteet

Riskienhallinta-analyysiin ei ole erityistä järjestelmää, analyysyjä on tehty tapauskohtaisesti. Riskienhallintaa, kuten riskien tunnistamista, mittaamista arviointia ja vastuuttamista on edelleen yhtenäistettävä koko konsernitasolla ja otettava osaksi päivittäistä toimintaa. Riskejä pyritään paremmin kuvaamaan, arvioimaan ja vastuuttamaan toimialoil- la. Riskienarviointiin pyritään järjestämään tarpeen mukaan ohjausta ja koulutusta. Riskienhallinta ei ole virheiden ja heikkouksien etsimistä vaan myös vahvuuksien tunnistamista.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Kuntalain 14.7 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Valtuusto päättää kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kaupunkikonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Valtuuston tehtävänä on ohjeistaa koko konsernin sisäisen valvonnan käytänteet ja vastuut hallintosäännössä.

Kaupunginhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen ja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen 2.5.2016 § 148. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuuta sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa Mikkelin kaupunkikonsernin hyvää hallintoa ja johtamista. Ohje koskee kaikkia kaupunkikonsernin toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea kaupunkikonsernin toimintaa, josta Mikkelin kaupunki vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä. Kaupunginhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineita. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on hallituksen, muiden tilivelvollisten toimielinten, johdon, esimiesten ja henkilöstön erilaisten toimenpiteiden avulla hallita riskejä ja lisätä päämäärien ja tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä. Sisäinen valvonta on osa kaupungin johtamisjärjestelmää sekä kaupunginjohdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Mikkelin sisäisen valvonnan tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus seuraavien tavoitteiden saavuttamisesta:

- kaupunkikonsernin toiminnan tuloksellisuus ja tehokkuus,
- toiminnan ja talouden raportoinnin oikeellisuus ja tietojen luotettavuus,
- lakien, päätösten, sääntöjen ja johdon ohjeiden noudattaminen sekä
- resurssien ja omaisuuden turvaaminen.

Sisäisen valvonnan tulee kattaa valvottavan kaikki toiminnot. Sisäisen valvonnan järjestämisessä tulee ottaa huomioon organisaatorakenne sekä toiminnan laatu, laajuus ja monimuotoisuus. Lisäksi on varmistettava, että sisäinen valvonta on riittävää ja oikeassa suhteessa toiminnan sisältämiin riskeihin.

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kaupungin toiminta on tilivuotena 2017 perustunut pääosin voimassa oleviin säännöksiin sekä määräyksiin ja tehtyjä päätöksiä on noudatettu. Kaupungin toiminnan kannalta muutamia keskeisiä huomioita voidaan kuitenkin nostaa esiin.

Hankintasääntö ei palvele nykyisellään koko konsernia. Hankintasääntö on aikanaan laadittu koskemaan vain peruskaupunkia, joten konserniyhtiöissä säännön tulkitseminen aiheuttaa haasteita. Hankintasäännön päivitystyö on aloitettu. Hankintapäätösten perusteet ja perustelut vaativat täsmentämistä. Hallintosäännön mukaan hankinnoista päätetään lautakunnan talousarvion käyttösuunnitelmassa päättämien perusteiden mukaisesti. Toisaalta myös kaupunginhallituksen hyväksymässä hankintasäännössä säädetään hankintojen ratkaisuvallasta hankinnan arvoon perustuen. Lisäksi palvelualueiden toimintasäännöissä voidaan viitata hankintojen erityiseen ratkaisuvalltaan. Käyttösuunnitelma ja hankintasääntö eivät saa olla päällekkäisiä, eivätkä varsinkaan ristiriidassa, kun toimivaltaa arvioidaan. Käyttösuunnitelmissa tulee selkeästi määritellä hankinnoissa käytettävät perusteet. Myös hankintapäätösten perusteluihin tulee merkitä selvästi, miten kyseiseen toimittajavalintaan on päädytty. Hankintaohjeistusta ja pienhankintajärjestelmän käyttökoulutusta tulee jatkaa.

Tavoitteiden, varojen käytön ja toiminnan tuloksellisuuden toteutumisen seuranta on esitetty toimintakertomuksen

muissa kohdissa. Keskeiset poikkeamat talousarvion toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin sekä niiden johdosta mahdollisesti suoritettut toimenpiteet on esitetty kunkin toimintayksikön kohdalla. Tilikauden aikana omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa toteutuneet mahdolliset menetykset on ilmoitettu toimintakertomuksessa kunkin toimintayksikön kohdalla.

Jokainen taseen pysyviin vastaaviin kuuluvaa omaisuutta hallinnassaan pitävä toimintayksikkö on vastuussa omaisuuden turvaavasta säilyttämisestä. Edellä mainitusta omaisuudesta tulee pitää luetteloa. Kiinteä ja irtain omaisuus tulee ohjeistuksen mukaisesti luetteloida ja varmistaa, että omaisuus on kaupungin hallinnassa. Omaisuusmassa on pääosin luetteloitu sähköiseen taulukkoon, mutta varsinaista sähköistä irtaimistohallintaohjelmaa ei ole vielä käytössä. Irtaimistohallinta vaatii vielä kehittämistä ja irtaimistoluettelot tarvittaessa päivittämistä.

Lisäksi on huomioitava vireillä oleva asia Otavan Opistoa koskevasta selvityksestä valtionosuuksien perusteista. Sisäoppilaitosopiskelijoita on ilmoitettu rahoituksen perusteeksi huomattavasti enemmän, kuin mitä opetusluvassa on myönnetty. Asia on kesken alkuperäisen selvityspyynnön ja hallinto-oikeuteen tehdyn valituksen osalta. Riski valtionosuuksien takaisinperintään on olemassa.

Myös metsäkartelleja koskevan Projektin Raakapuun vahingonkorvausasian sovittelu on kesken. Osapuolet ovat käyneet neuvotteluja asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Asia saattaa aiheuttaa erillisiä vahingonkorvauksia oikeudenkäyntikulujen lisäksi.

Muilta osin kaupunginhallituksen tiedossa ei ole sellaisia lakisäätelien tehtävien laiminlyöntejä tai muita lakien ja ohjeiden vastaisia toimia kaupungissa, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tms. vaatimus tai oikeusseuraamus.

Sopimustoiminta

Sopimusten valvonta kohdistuu niiden laadintaan, täytäntöönpanoon ja noudattamiseen. Sopimusten hyväksymisoikeuksista on määräykset johtosäännöissä. Sopimusten valvontavastuu on joko sopimuksen hyväksyjällä tai hänen määräämällään. Toimielinten hyväksymien sopimusten osalta valvontavastuu on toimialan johtajalla tai hänen määräämällään. Kaupunki hankkii enenevässä määrin myös peruspalveluja ulkopuolisilta palveluntuottajilta. Sopimustenhallintajärjestelmän käyttöönotto on käynnistynyt ja uudet sopimukset laaditaan sähköiseen sopimushallintajärjestelmään. Sähköisen sopimusrekisterin päivitys etenee sitä mukaan, kun voimassaolevia sopimuksia siirretään järjestelmään. Kaupunkikonsernin yhä enemmän verkottuvassa toiminnassa sopimusriskien hallinnan tärkeys korostuu entisestään. Kaupungin sopimusten määrä lisääntyy jatkuvasti ja sopimuksista tehdään yhä monimutkaisempia. Sopimusosaamisen ja sopimusten valvonnan tarve tulee kaupunkikonsernissa edelleen lisääntymään.

Konsernissa tehdään useita avustus- ja kumppanuussopimuksia, joiden valvonta on tärkeää. Avustusohjeita on uudistettu ja prosesseja on kuvattu. Prosessien kuvaamisessa on tärkeää merkitä valvonnan vastuut ja varata toimintaan riittävästi resursseja. Avustus- ja kumppanuusyhteisöjen taloudellista tilaa, yhteisöille kohdistettujen laskujen maksua ja tiliöintejä sekä yhteisön raportoimaa avustusvarojen käyttöä tulee seurata säännöllisesti ja systemaattisesti.

Sisäisen tarkastuksen järjestäminen

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa, joka on luotu tuottamaan lisäarvoa organisaatiolle ja parantamaan sen toimintaa. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on avustaa kaupunginhallitusta ja kaupunginjohtajaa heidän valvontatehtävässään. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosessien tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Sisäistä tarkastusta suorittaa kaupunkikonsernissa konsernitarkastaja sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen mukaisesti. Konsernitarkastaja toimii tehtävässään kaupunginjohtajan alaisuudessa. Konsernitarkastajan työn osalta tulee varmistaa se, että riippumattomuus toteutuu riittävässä määrin sisäisen tarkastuksen ammattistandardien mukaisesti. Sisäinen tarkastus on riippumatonta tarkastettavista toiminnoista eikä sillä ole toimivaltaa eikä vastuuta tarkastettavien toimintojen suhteen. Tarkastuksen kohteena ovat kaikki kaupungin yksiköt ja toiminnot lukuun ottamatta valtuustoa, kaupunginhallitusta ja sen jaostoja, lautakuntia sekä kaupunginjohtajaa. Konsernitarkastajan tarkastukset perustuvat kaupunginhallituksen hyväksymään sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelmaan ja tehtäväkohtaisiin arviointi- ja tarkastussuunnitelmiin. Tarkastuskohteet valitaan riskiperusteisesti ja tarkastusohjelmassa kuvatut tarkastuskohteet pyritään yhteen sovittamaan tilintarkastajan tarkastussuunnitelman kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tarkastusohjelmassa määriteltujen tarkastusten ja erillisselvitysten lisäksi konsernitarkastaja voi antaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevaa neuvontaa.

Konsernitarkastaja raportoi toiminnastaan organisaation ylimmälle johdolle, tarkastuslautakunnalle ja tilintarkastajalle. Konsernitarkastaja tekee vuosittaisen yhteenvedon tehdyistä tarkastuksista kaupunginhallitukselle. Tarkastussuunnitelman mukaisesti vuonna 2017 toteutettiin konsernitarkastajan toimesta neljä tarkastusta ja lisäksi suoritettiin

kaksi toiminnan arviointia yhtä tytäryhtiötä ja liikelaitosta koskien. Tarkastukset kohdistuivat hankintoihin, viranhaltijapäätöksiin ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen toimialoilla. Tarkastusten perusteella sisäinen valvonta on ollut kaupungissa pääsääntöisesti toimivaa. Tehdyistä tarkastuksista annettiin suositukset. Toimenpideselvitysten ja jälkiseurannan avulla tuetaan sitä, että annetut suositukset johtavat korjaaviin toimenpiteisiin.

Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on muun muassa

- tarkastaa ja arvioida kaupungin sisäisen valvonnan ja toiminnan tuloksellisuutta,
- arvioida ja varmentaa kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuutta ja riittävyyttä,
- arvioida ja tarkastaa, ovatko sisäisen valvonnan menettelyt toiminnan riskeihin nähden asianmukaiset ja riittävät siten, että ne varmistavat talouden ja toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden, hallinnassa olevien varojen ja omaisuuden turvaamisen sekä johtamisen ja päätöksenteon edellyttämät oikeat ja riittävät tiedot taloudesta ja toiminnasta.

Taloussuunnittelu ja talousarvion noudattaminen

Taloussuunnittelun osalta tilivuotta 2017 koskevia menojen ylityksiä ja tulojen sekä toimintakatteen alituksia merkittiin seuraavasti

- teknisen lautakunnan menojen ylitys 1,11 milj. euroa,
- tilakeskuksen toimintakatteen alitus 5,477 milj. euroa,
- rakennuslautakunnan tulojen alitus 0,009 milj. euroa,
- valtionosuuksien alitus 0,055 milj. euroa,
- investointeja koskeva menojen ylitys oli yhteensä noin 0,69 milj. euroa,
- investointien tuloarvio alittui noin 0,66 milj. euroa.

Syyt suurimmille poikkeamille olivat muun muassa saatujen kustannusarvioiden mukaisesti tilinpäätökseen tehdyt varaukset käytöstä poistettujen kiinteistöjen purkamiseksi.

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelman analysointi

Tuloksen muodostuminen ja tuloslaskelman tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelmassa. Tuloslaskelma osoittaa kuinka tilikauden tuotot riittävät vuotuisten toiminnasta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Virallisessa tuloslaskelmassa osoitetaan ulkoiset tuotot ja kulut, joiden pohjalta seuraavaa analyysia on tehty.

Tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyys jaksotettuihin menoihin osoitetaan tuloslaskelman välitulosten eli toimintakatteen, vuosikatteen ja tilikauden tuloksen avulla. Arvioinnissa käytetään tuloslaskelman eristä ja välituloksesta laskettuja tunnuslukuja.

Tuloslaskelman analysoinnissa vertaillaan tuloslaskelman eriä edellisen vuoden tilinpäätökseen. Siten on arvioitu esimerkiksi toimintatuottojen ja -kulujen vuotuista muutosta.

Tuottojen kehitys

Mikkelin kaupungin tulot ja menot eivät ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen 2017 nähden, koska vuonna 2017 aloitti toimintansa Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (Essote). Merkittävä osa kaupungin tuloista ja menoista siirtyi Essotelle ja kaupunki maksoi Essotelle sosiaali- ja terveyspalvelujen nettomenoista vuonna 2017. Vertailu voidaan tehdä kuitenkin talousarvion toteutumisen osalta, joka käsitellään tilinpäätöskirjassa erikseen.

Mikkelin kaupungin tuottojen (toimintatuotot, verotulot ja valtionosuudet) kokonaismäärä oli yhteensä 383,8 miljoonaa euroa. Verotulot kasvoivat 3 miljoonaa euroa (1,5 %) ja valtionosuudet kasvoivat 1,3 miljoonaa euroa (1,2 %). Muiden toimintatuottojen reaalin kasvu johtui pääosin siitä, että omaisuuden myyntivoitot olivat 7,4 miljoonaa euroa vuonna 2017, mikä on 4,3 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2016.

Vuonna 2017 kunnallisverotuloja kertyi kaikkiaan 169,4 miljoonaa euroa, missä oli kasvua edellisvuodesta 0,3 miljoonaa euroa eli 0,2 %. Yhteisöverot olivat 13,3 miljoonaa euroa ja kasvoivat 1,9 miljoonaa euroa eli 16,8 %. Kiinteistöverot olivat 18,9 miljoonaa euroa ja kasvoivat 0,7 miljoonaa euroa eli 4 %. Verotulot olivat yhteensä 201,6 miljoonaa euroa, kun ne olivat 198,6 miljoonaa euroa vuonna 2016.

Valtionosuudet olivat 112,8 miljoonaa euroa, joiden 1,3 miljoonan euron ja 1,2 % kasvua voidaan pitää tyydyttävänä. Vuonna 2018 valtionosuuksien kasvun odotetaan olevan 0,6 miljoonaa euroa.

Toimintakulujen kehitys

Mikkelin kaupungin toimintakulujen kokonaismäärä oli 363,4 miljoonaa euroa. Palveluiden ostot olivat kaupungin suurin kustannuserä. Kaikkiaan palvelujen ostot olivat 227,5 miljoonaa euroa. Palveluiden ostoissa oli kertaluonteisia kiinteistöomaisuuden purkuvarauksia 5,3 miljoonaa euroa, mikä vaikuttaa osaltaan palvelujen oston kasvuun. Vuoden 2017 alusta Essoten kuntayhtymä on tuottanut palvelut Mikkelin kaupungille. Palvelujen ostossa sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten kasvun arvioidaan olevan noin 0,5 miljoonaa euroa eli 0,3 %, kun tarkastelusta on eliminoitu vuoden 2017 toiminnalliset muutokset. Mikkelin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen nettomenot olivat vuonna 2016 yhteensä 187,9 miljoonaa euroa, mutta Essotelle ei siirtyneet 7 miljoonan euron toiminnalliset nettomenot, eikä kaupungilla olevat eläkevastuut. Mikkelin kaupungin laskutusosuus oli 179,2 miljoonaa euroa vuonna 2017. Sosiaali- ja terveystoimen järjestäjähallinnon kustannukset olivat 2,2 miljoonaa euroa eli sosiaali- ja terveystoimen menot oli yhteensä 181,4 miljoonaa euroa vuonna 2017. Järjestäjähallinnon kustannuksista pääosa sisältää vanhoja eläkevastuita, edellisvuosien saamisten poistoja ja vuoden 2016 hoitoihin liittyviä vakuutus päätöksiä. Varsinaisia hallinnon kuluja liittyen omistajaohjaukseen kertyi noin 20 000 euroa. Vuoden 2016 ja 2017 Lukuja vertailtaessa on otettava huomioon, että vuoden 2016 menoihin sisältyvät työllisyysmenot, jotka ovat Essoten perustamisen yhteydessä jääneet kaupungille ja että perustoimeentulotuen maksaminen siirtyi vuonna 2017 kunnilta KELA:lle. Kaupungin talousarvioon verrattuna Essoten kuntalaskutus ylittyi 0,2 miljoonaa euroa eli 0,1 %. Omistajaohjauksista on toteuttanut kuntajohtajista muodostettu neuvottelukunta, joka on kokoontunut säännöllisesti perussopimuksen mukaisesti. Tämän lisäksi kaupunki on ylläpitänyt vuoropuhelua Essoten kanssa muun muassa omistajaohjauksen yhdyshenkilöiden ja hyvinvointikoordinaattorin kautta.

Palkkakulut olivat 72,9 miljoonaa euroa. Palkkakulut toteutuivat selvästi talousarviota alemmina.

Korkokulut ovat olleet edelleen erittäin alhaisella tasolla. Korkokulut nousivat edellisvuodesta 67.000 euroa ja muut rahoituskulut nousivat 200.000 euroa.

Investoinneista tehtävät suunnitelman mukaiset poistot tehdään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston ohjeiden mukaisesti ja olivat noin 23,2 miljoonaa euroa vuonna 2017. Suunnitelman mukaisissa poistoissa oli 6,2 miljoonaa euroa

kertapoistoja kiinteistöomaisuudesta. Mikkelin Vesiliikelaitoksen jätevedenpuhdistamon investointi tulee nostamaan valmistuttuaan vuonna 2021 poistotasoa noin 2,5 miljoonaa euroa.

Tuloksen analysointi

Tilikauden ylijäämä oli 3,8 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja ylijäämä parani edellisestä vuodesta 1,8 miljoonaa euroa. Tilikauden tuloksen analysoinnissa on huomioitava seuraavat kertaluonteiset tulot ja menot:

- Vuoden 2017 myyntivoitot olivat 7,4 milj. euroa.
- Muihin rahoitustuottoihin kirjautui myydyistä yhtiöistä osinkotuottoja: Etelä-Savon Työterveys Oy:n osinko 0,8 milj. euroa ja YIT Kuntatekniikan osinkoja 0,5 milj. euroa.
- Essote palautti vuoden 2016 taseessa olevia ylijäämiä 2,1 milj. euroa (muut rahoitustuotot).
- Kiinteistöomaisuudesta tehtiin kertapoistoja 6,2 milj. euroa.
- Kiinteistöomaisuuden purkamiseksi tehtiin varauksia 5,3 milj. euroa.

Kokonaisuutena kaupungin reaalinen käyttötalouden asetelma on ylijäämäinen vuonna 2017. Palkkaratkaisusta aiheutuvasta kustannusten kasvusta huolimatta talouden arvioidaan olevan edelleen ylijäämäinen vuonna 2018.

Tunnusluvut

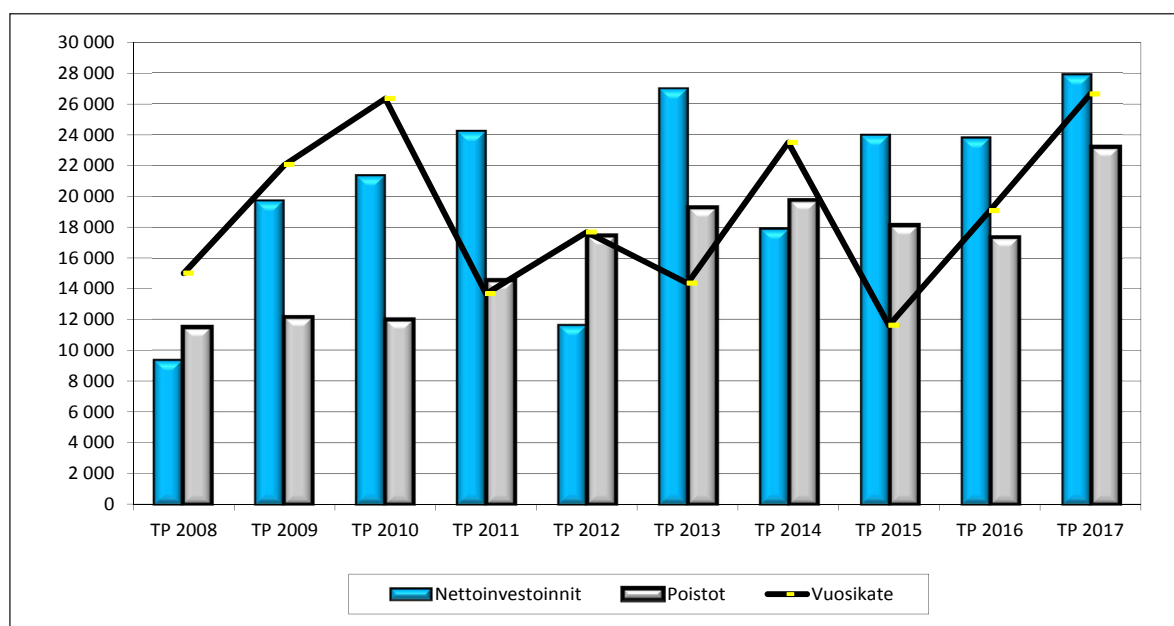
Toimintakate ja vuosikate

Toimintakate on toimintatuottojen ja kulujen erotus, joka osoittaa kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Keskimäärin kunnissa toimintakatteen pienenevät 1 %. Mikkelin toimintakate pieneni 0,9 miljoonaa euroa (0,3 %) edellisestä vuodesta ollen -293,5 miljoonaa euroa (-294,4 miljoonaa euroa vuonna 2016). Kaupunkirakenneselivityksen yksi keskeinen tavoite on toimintakatteen kasvun hillintä kuluja sopeuttaen ja uusia rakenteellisia palveluratkaisuja etsien.

Vuosikate osoittaa tulo- ja meno-eroa, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo- ja meno-eroa riittävyttä. Perusoletuksena tulo- ja meno-ero on riittävä, jos vuosikate on käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Mikkelin kaupungin vuosikate oli 26,7 miljoonaa euroa. Vuosikate oli Mikkelissä noin 491 euroa/ asukas. Mikkelin vuosikate parani 7,6 miljoonaa euroa eli noin 40 % vuodesta 2016. Vuosikate riitti kattamaan 23,2 miljoonan euron poistot. Investointien rahoitus tulo- ja meno-erolla ilman lainamäärän lisäämistä edellyttäisi, että vuosikate olisi suurempi kuin vuotuiset nettoinvestoinnit. Mikkelin kaupungin 26,7 miljoonan euron vuosikate ei riittänyt kattamaan 27,9 miljoonan euron nettoinvestointeja (nettoinvestoinnit = investoinnit - rahoitusosuudet investointeihin - pysyvien vastaavien myynnit).

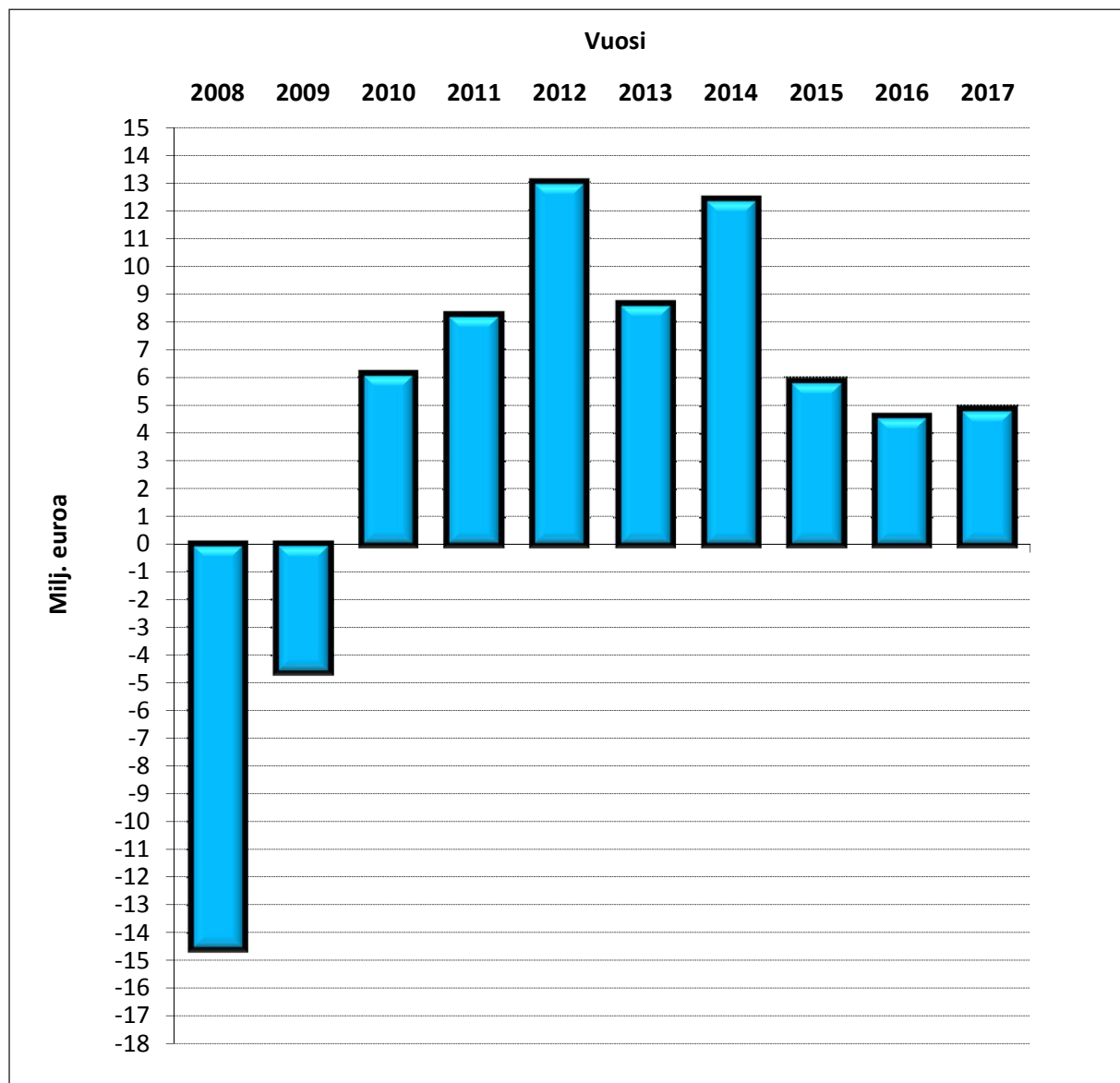
Tulos ja ylijäämä

Tilikauden tulos kuvaa tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen erotusta. Siinä huomioidaan myös pitkävaikutteisten tuotannon tekijöiden käyttöä kuvaavat poistot, arvonalennukset sekä satunnaiset erät. Tilikauden ylijäämä voidaan siirtää varauksiin, rahastoida tai liittää tilinpäätöstä seuraavan vuoden tilinpäätöksessä edellisiltä vuosilta kertyneeseen yli- tai alijäämään. Ylijäämää lisääviä tai alijäämää vähentäviä eriä ovat varausten ja rahastojen vähentäminen. Tilikauden ylijäämä oli 3,8 miljoonaa euroa. Kaupungin taseessa on kertyneitä ylijäämiä 4,9 miljoonaa euroa.

Kaavio 1 Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen kehitys vuosina 2008 - 2017

Seuraavassa taulukossa on esitetty tilikauden tuloksen kehitystä esittävä kuvaaja vuosilta 2008 - 2017

Kaavio 2 Tilikausien kumulatiivinen ali- ja ylijäämä vuosina 2008 - 2017

Tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina	01.01.-31.12.2017	01.01.-31.12.2016
Toimintatuotot		
Myyntituotot	36 671	49 462
Maksutuotot	5 277	20 579
Tuet ja avustukset	4 229	8 514
Muut toimintatuotot	23 187	16 137
Toimintatuotot yhteensä	69 364	94 692
Valmistus omaan käyttöön	506	636
Toimintakulut		
Henkilöstökulut	-96 972	-152 748
Palkat ja palkkiot	-72 924	-117 980
Henkilösivukulut	-24 048	-34 768
Palvelujen ostot	-227 495	-179 378
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 888	-19 261
Avustukset	-15 671	-29 497
Muut toimintakulut	-8 327	-8 831
Toimintakulut yhteensä	-363 353	-389 715
Toimintakate	-293 483	-294 387
Verotulot	201 594	198 632
Valtionosuudet	112 799	111 476
Rahoitustuotot ja -kulut	5 753	3 345
Korkotuotot	1 829	1 823
Muut rahoitustuotot	7 752	5 083
Korkokulut	-949	-882
Muut rahoituskulut	-2 879	-2 679
Vuosikate	26 663	19 066
Poistot ja arvonalentumiset	-23 216	-17 387
Tilikauden tulos	3 447	1 679
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	383	-787
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	1 105
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)	3 830	1 997 *
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	19,1	24,3
Vuosikate/Poistot, %	114,8	109,7
Vuosikate, euroa/asukas	491	350
Asukasmäärä	54 278	54 494

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot ja arvonalentumiset

Rahoituslaskelman analysointi

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmaan kootaan kaikki kaupungin rahan lähteet ja käytöt. Liikelaitoksen ja taseyksikön erät sisältyvät myös rahoituslaskelmaan.

Toiminnan ja rahoituksen rahavirta

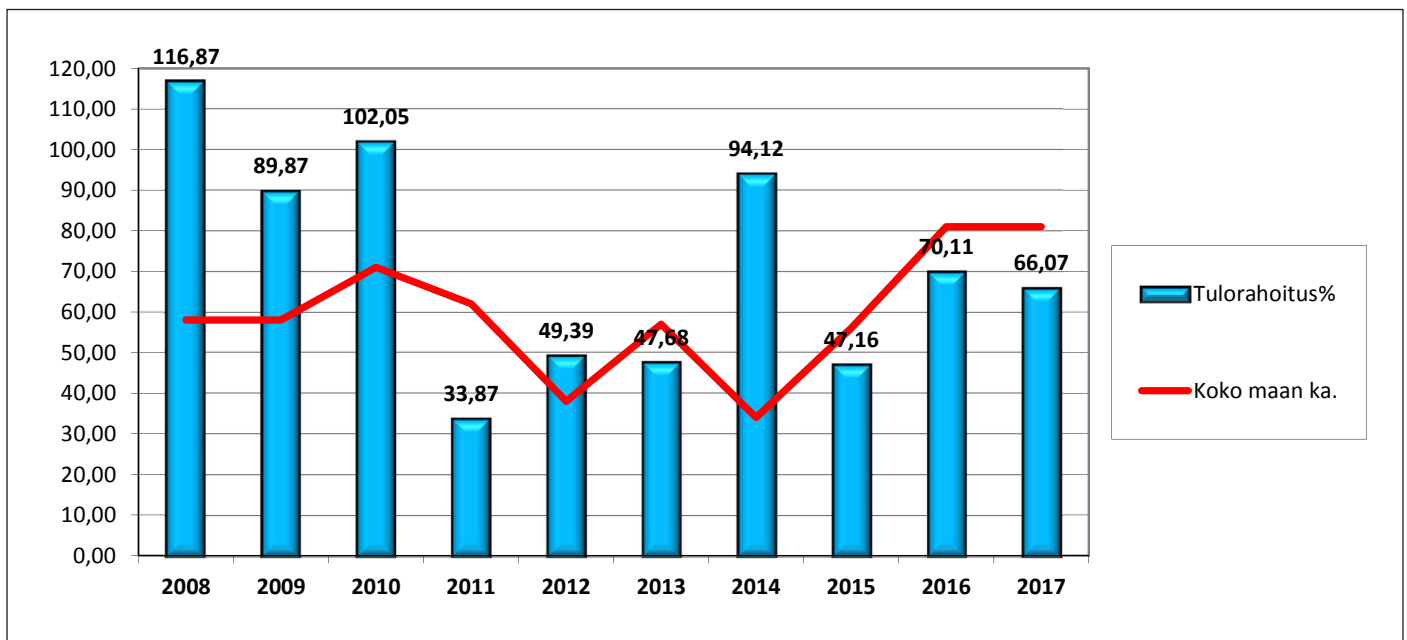
Toiminnan rahavirta kuvaa tuloslaskelmassa esitettyjen tuottojen ja kulujen vaikutusta rahavirtoihin. Toiminnan rahavirta oli 24,8 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 15,5 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelman investointien rahavirta muodostuu investointimenoista, rahoitusavustuksista sekä pysyvien vastaavien luovutustuloista. Investointimenojen (brutto) määrä oli 42,2 miljoonaa euroa vuonna 2017, kun edellisenä vuonna bruttoinvestoinnit olivat 28,5 miljoonaa euroa. Rahoitusosuudet investointimenoihin olivat 1,8 miljoonaa euroa. Pysyvien vastaavien luovutustulot kasvoivat edellisen vuoden 3,4 miljoonasta eurosta 12,5 miljoonaan euroon.

Tulorahoituksen ja investointien erotuksena laskettu toiminnan ja investointien rahavirta oli -3,1 euroa, kun se vuonna 2016 oli -8,4 miljoonaa euroa. Investointien tulorahoitusprosentti oli 66,1 prosenttia, mikä kertoo kuinka monta prosenttia investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointien rahoitusta vuonna 2017. Investointien tulorahoitusprosentti oli koko maan kunnissa keskimäärin 81 prosenttia vuonna 2016. Tämä kertoo kuntien velkaantumisesta.

Rahoitustoiminta ja rahavarojen muutos

Rahoitusrakenne muuttui vuoden 2017 aikana siten, että pitkäaikaisten lainojen määrää lisättiin edelleen. Pitkäaikaisista uutta lainaa otettiin 40 miljoonaa euroa vuonna 2017 ja pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 16,2 miljoonaa euroa. Kuntatodistuslainoja, joiden korko on ollut loppusyksystä 2009 alkaen poikkeuksellisen alhainen (alle 1 prosenttia), oli noin 55,6 miljoonaa euroa tilinpäätöksessä 2017 (70,1 miljoonaa euroa vuonna 2016). Mikkelin kaupungin lainamäärä aleni vuoden 2016 tilinpäätöksestä (200,7 miljoonaa euroa) kokonaisuutena 3 miljoonaa euroa ollen 197,7 miljoonaa euroa vuoden 2017 lopussa. Rahat ja pankkisaamiset alenivat 15,53 miljoonasta eurosta 0,7 miljoonaan euroon eli kassavarojen vähennyistä oli 14,8 miljoonaa euroa. Jos vertailusta eliminoidaan kassavarojen muutos, reaalin lainamäärän kasvu olisi 11,8 miljoonaa euroa.

Kaavio 1 Investointien tulorahoitusprosentin kehitys vuosina 2008 - 2017

Rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Ulkoinen eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä

1 000 euroina

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	26 662	19 067
Tulorahoituksen korjauserät	-1 876	-3 605
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-42 177	-28 481
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 825	1 285
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	12 454	3 374
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 112	-8 360

Rahoituksen rahavirta

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten lisäykset	-698	-548
Antolainasaamisten vähennykset	1 744	1 186

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40 000	40 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 151	-11 845
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-26 842	-9 011

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-5	361
Vaihto-omaisuuden muutokset	918	-1 347
Saamisten muutokset	4 487	-692
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-15 188	-2 183

Rahoituksen rahavirta	-11 735	15 921
------------------------------	----------------	---------------

Rahavarojen muutos	-14 847	7 561
---------------------------	----------------	--------------

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	699	15 546
Rahavarat 1.1.	-15 546	-7 985
	-14 847	7 561

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä

viideltä vuodelta, euroina	-40 181 913	-34 257 117
Investointien tulorahoitus, %	66,07	70,10
Lainanhoitokate	1,61	1,60
Kassan riittävyys, pv	0,60	13,10
Asukasmäärä	54 278	54 494

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvoiton ja neljän edellisen vuoden kertymä

Investointien tulorahoitus

=100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman investointimenoja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

=(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

=365 pv * Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Taseen analysointi

Taseen sisältö

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tase sisältää kaupungin omaisuus- ja pääomaerät tilikauden päättyessä ryhmiteltynä luonteensa mukaan. Taseessa on mukana myös liikelaitoksien omaisuus- ja pääomaerät. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta.

Kaupungin taseen loppusumma on noin 471,4 miljoonaa euroa, jossa vähennystä oli edellisestä vuodesta noin 13,1 miljoonaa euroa.

Taseen erät

Tase-erät eivät ole täysin vertailukelpoisia aineellisten hyödykkeiden osalta, koska vuoden 2017 tilinpäätöksen yhteydessä lopetettiin Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäinen katemenettely. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 4.

Taseen vastaavaa puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka ovat 72,9 prosenttia taseen loppusummasta.

Lyhytaikaiset myyntisaamiset laskivat 2,55 miljoonaa euroa ja lyhytaikaiset lainasaamiset kasvoivat 2,3 miljoonaa euroa. Siirtosaamiset vähenivät 1,7 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Muissa saamisissa oli 2,6 miljoonan euron väheneminen. Kokonaisuutena lyhytaikaiset saamiset vähenivät vuoden 2016 tilinpäätöksestä noin 4,5 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset eli kassavarat vähenivät 14,8 miljoonaa euroa, mikä vähentää tilinpäätöksen lainamäärää.

Taseen vastattavaa puolella oma pääoma oli 219,5 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 235,3 miljoonaa euroa. Lainamäärän 3 miljoonan euron vähennys paransi omavaraisuusastetta.

Pitkäaikainen vieras pääoma kasvoi edellisvuodesta noin 23,2 miljoonaa euroa. Vastaavasti lyhytaikainen vieras pääoma aleni 41,4 miljoonaa euroa.

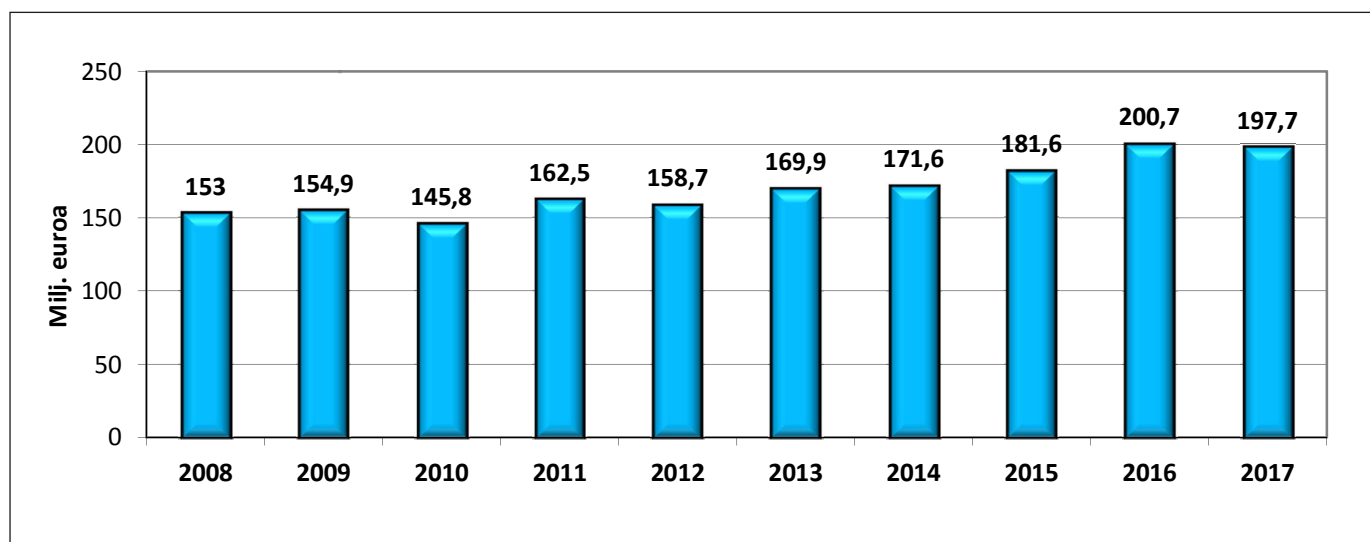
Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Yleisesti ottaen omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimäärin 60 - 70 prosentin omavaraisuutta; kuntien keskimääräinen omavaraisuusaste oli 59,9 prosenttia vuonna 2016. Omavaraisuusastetta voidaan pitää heikkona, jos tunnusluku on alle 50 prosenttia. Mikkelin kaupungin omavaraisuusaste oli 47,8 prosenttia vuonna 2017 ja se parantui 1,6 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta.

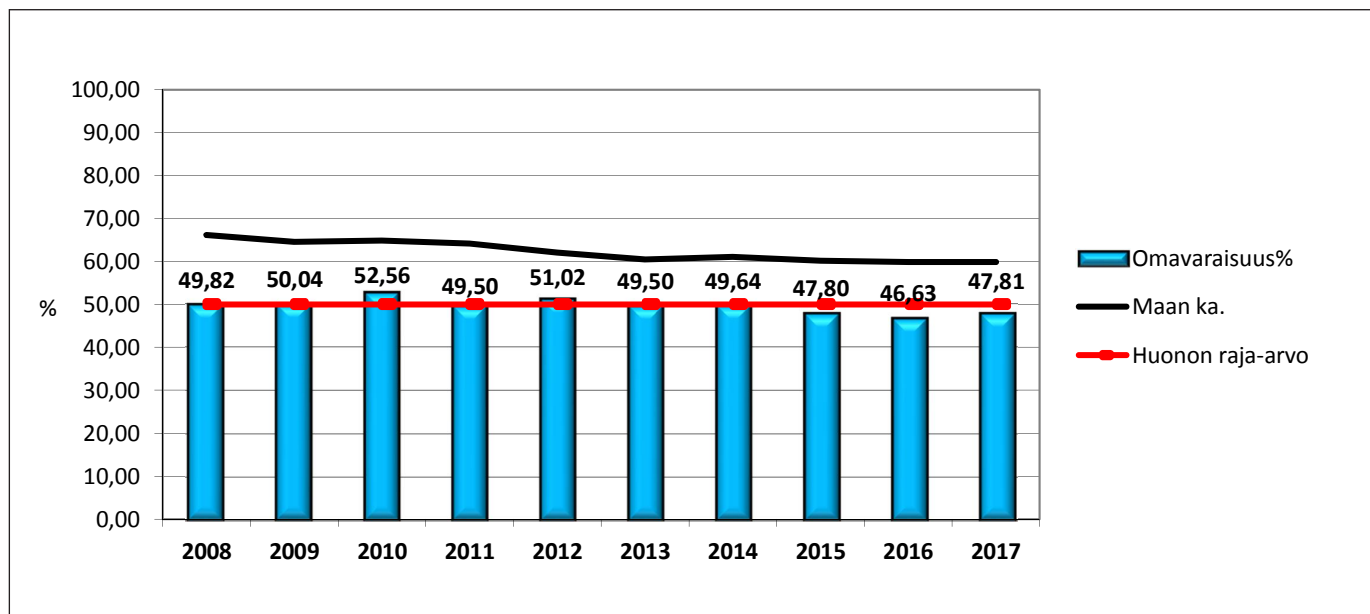
Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tunnusluvun osoittajaan merkitään tarkasteluvuoden tilinpäätöksen koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakomaksuilla. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista. Suhteellinen velkaantuneisuus on omavaraisuusastetta käyttökelpoisempi tunnusluku kuntien välisessä vertailussa, koska käyttöomaisuuden ikä, käyttöomaisuuden arvostus tai poistomenetelmä ei vaikuta tunnusluvun arvoon. Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnuslukua voidaan pitää heikkona, jos se on yli 50 prosenttia. Mitä pienempi ko. tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulo- ja rahoituksella. Mikkelin kaupungin suhteellinen velkaantuneisuusprosentti on 61 prosenttia vuonna 2017 eli tunnusluku on heikko. Suhteellinen velkaantuneisuus laski kuitenkin 1,2 % prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta. Suhteellinen velkaantuneisuus oli koko maan kunnissa keskimäärin 55,6 prosenttia vuonna 2016 ja se kasvoi 0,8 prosenttiyksikköä vuodesta 2015. Uuden kuntalain 118 §:n arviointiin johtava suhteellisen velkaantuneisuuden kriteeri täyttyy, kun tunnusluku on kahdessa peräkkäisessä tilinpäätöksessä yli 50 prosenttia; tältä osin Mikkelin kaupungin osalta arviointikriteeri täyttyy selvästi.

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan tällöin koko vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakomaksuilla, osto- ja siirtovelloilla sekä muilla veloilla. Mikkelin kaupungin lainamäärä oli 197,7 miljoonaa euroa vuonna 2017. Lainamäärä aleni 3 miljoonaa euroa vuodesta 2016. Toisaalta kassavarat alenivat 14,8 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta. Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla edellä mainittu lainakanta tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä. Mikkelin kaupungin lainakanta asukasta kohden oli 3.642 euroa/ asukas, jossa laskua 41 euroa/ asukas vuodesta 2016. Lainakanta asukasta kohden oli vuoden 2016 tilinpäätöstietojen mukaan koko maan kunnissa keskimäärin noin 2.933 euroa/asukas ja Etelä-Savossa noin 3.270 euroa/asukas vuonna 2016. Mikkelin kaupungin lainamäärä tulee nousemaan yli 250 miljoonaan euroon vuoteen 2021

mennessä, jonka jälkeen lainamäärää on kyettävä selvästi alentamaan.

Kaavio 1 Lainakannan kehitys vuosina 2008 - 2017

Kaavio 2 Omavaraisuusasteen kehitys vuosina 2008 - 2017

Tase ja sen tunnusluvut

Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä 1 000 euroina

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Muut pitkävaikutteiset menot	1 108	2 134
Ennakkomaksut	3 337	62
	4 445	2 196
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	93 723	93 172
Rakennukset	138 435	150 898
Kiinteät rakenteet ja laitteet	75 707	63 746
Koneet ja kalusto	4 768	5 902
Muut aineelliset hyödykkeet	597	597
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	30 423	24 016
	343 653	338 331
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	78 970	78 367
Muut lainasaamiset	23 140	24 207
Muut saamiset	1 809	1 788
	103 919	104 362
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Lahjoitusrahastojen varat	936	953
Muut toimeksiantojen varat	67	67
	1 003	1 020
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	715	73
Muu vaihto-omaisuus		1 560
	715	1 633
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	170	253
Lainasaamiset	1 335	1 210
Muut saamiset	4	4
	1 509	1 467
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	4 884	7 434
Lainasaamiset	3 419	1 071
Muut saamiset	2 817	4 565
Siirtosaamiset	4 353	6 932
	15 473	20 002
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet	20	20
Rahat ja pankkisaamiset	679	15 526
VASTAAVAA YHTEENSÄ	471 416	484 557

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 936	160 936
Arvonkorotusraho	53 704	53 961
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	1 046	2 631
Tilikauden yli-/alijäämä	3 830	1 997
	219 516	219 525

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	2 567	2 951
Vapaaehtoiset varaukset	2 783	2 783
	5 350	5 734

PAKOLLISET VARAUKSET

Eläkevaraukset	36	64
Muut pakolliset varaukset	8 021	2 538
	8 057	2 602

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	1	1
Lahjoitusrahastojen pääomat	3 000	2 827
Muut toimeksiantojen pääomat	164	359
	3 165	3 187

VIERAS PÄÄOMA***Pitkäaikainen***

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	118 194	94 943
Lainat julkisyhteisöiltä	2 767	2 918
Saadut ennakot	140	280
Muut velat	3 654	3 443
Siirtovelat	686	686
	125 441	102 270

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	72 350	86 073
Lainat julkisyhteisöiltä	151	178
Lainat muilta luotonantajilta	4 244	16 586
Saadut ennakot	926	1 242
Ostovelat	17 784	22 822
Muut velat	4 053	6 287
Siirtovelat	10 379	18 051
	109 887	151 239

VASTATTAVAA YHTEENSÄ**471 416 484 557 ***

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	47,81	46,20
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	61,0	62,2
Velat ja vastuut käyttötuloista %	61,7	
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	4 876	4 628
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	90	85
Lainakanta 31.12. , Milj. €	197,7	200,7
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 642	3 683
Lainasaamiset, 1000 €	23 140	24 207
Asukasmäärä	54 278	54 494

Omavaraisuusaste, %

= $100 \cdot (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista

= $100 \cdot (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / \text{Käyttötulot}$

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

=Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

= $[\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}] / \text{Asukasmäärä}$

Lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Lainasaamiset 31.12.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä.

Kokonaistulo ja -meno- käsitteet kattavat laskelmissa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Valtionosuudet merkitään tuloihin tulonvähennyksenä silloin, kun niiden määrä on negatiivinen. Vähennyseriä tulossa ovat lisäksi pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja menoissa valmistus omaan käyttöön, pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot ja pakollisten varausten muutos silloin, kun varausten määrä on tilikaudella kasvanut.

Lyhytaikaisten lainojen ja oman pääoman muutokset esitetään kumpikin nettoeränä joko tulona tai menona.

Kokonaistulot- ja menot

Tulot	M€	%	Menot	M€	%
Toiminta			Toiminta		
Toimintatuotot	69,3	16,07	Toimintakulut	363,3	83,30
Verotulot	201,5	46,73	- Valmistus omaan käyttöön	0,5	0,11
Valtionosuudet	112,7	26,14	Korkokulut	0,9	0,21
Korkotuotot	1,8	0,42	Muut rahoituskulut	2,9	0,66
Muut rahoitustuotot	7,8	1,81	Tulorahoituksen korjauserät	1,9	0,44
Satunnaiset tuotot	0,0	0,00	Pakollisten varausten muutos		
Tulorahoituksen korjauserät	1,9	0,44	- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	8,0	1,83
			- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden		
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	7,4	1,72	luovutustappiot	0,0	0,01
Investoinnit			Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1,4	0,32	Investointimenot	41,8	9,58
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	12,5	2,90			
Rahoitustoiminta			Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennykset	1,7	0,39	Antolainasaamisten lisäykset	0,7	0,16
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40,0	9,28	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	16,1	3,69
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	-26,8	-6,22	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,0	0,00
Oman pääoman lisäykset	0,0	0,00			
Kokonaistulot yhteensä	431,2	100,00	Kokonaismenot yhteensä	436,1	100,00

Laskelma sisältää vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Liikelaitokset yhdistelty rivi riviltä.

"Lyhytaikaiset lainat" ja "Oman pääoman muutokset" nettoeränä joko tulona tai menona.

Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne, ohjaus ja valvonta

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat tytäryhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 11 merkittävää osakeyhtiötä, 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä ja neljä säätiötä, jotka katsotaan omistussuhteeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Kaupungilla on myös omistusta 15 osakkuusyhteisössä ja viidessä kuntayhtymässä.

- Liikelaitokset (2 kpl)
- Tytäryhtiöt pl. asuntoyhtiöt (11kpl)
- Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt (9 kpl)
- Osakkuusyhtiöt (14 kpl)
- Kuntayhtymät (5 kpl)
- Merkittävimmät säätiöt, joissa Mikkelin kaupunki on mukana (4 kpl)

Konsernin ytimen muodostaa Mikkelin kaupunki (peruskunta + liikelaitokset), jonka yhteenlaskettu omaisuus on noin 60 % koko konsernin omaisuudesta. Omistajaohjauksen kannalta peruskunta, liikelaitokset ja tytäryhtiöt muodostavat keskeisimmän kokonaisuuden. Näihin omaisuuseriin kaupunki pystyy vaikuttamaan omilla päätöksillään. Kuntayhtymät, osakkuusyhtiöt ja säätiöt ovat omistuksellisia kokonaisuuksia, joissa kaupunki on osaomistaja. Näiden omaisuuserien kohdalla kaupungin vaikutusvalta on rajattu omistuksen suuruuteen. Kuviossa 2 on esitetty omaisuuden jakaantuminen Mikkelin konsernissa. Kuviosta ilmenee kunkin kokonaisuuden osalta reaaliomaisuuden suuruus ja prosentuaalinen osuus konsernin reaaliomaisuudesta. Mikkelin konserniin kuuluvat osakkuusyhtiöt ovat tarkastelussa mukana pelkästään oman pääoman osuuksina. Kaupunki pystyy vaikuttamaan ainoastaan yhtiön sijoittamansa oman pääoman osuudella. Osakkuusyhtiön yksittäisiin omaisuuseriin ei kaupunki pysty merkittävästi omilla päätöksillään vaikuttamaan.

Omistusyhteisyyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, jos kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyyhteisöosakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttavat yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konserni-suhteelle ominaista määräysvaltaa.

Konsernirakenteen viimeisimmät muutokset

- BioSairila Oy nimisen yhtiön perustaminen (kv. 7.12.2015 § 117).
- Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän osakkeiden ostaminen Kyyhkylä-säätiöltä Naistinki Oy:n 100 % omistaman Kiinteistöosakeyhtiö Kyyhkylän lukuun (kv 13.6.2016 §83 ja kv 14.11.2016 §132)
- YIT Kuntatekniikka Oy:n liiketoimintakauppa (kv 14.11.2016 §133).
- Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy:n 100 % omistaman tytäryhtiö Miktech Consulting Oy:n myynti (kv 19.12.2016 § 148).
- Etelä-Savon Työterveys Oy:n myynti (kv 12.6.2017 § 32)
- Etelä-Savon Koulutus Oy:n tytäryhtiön (KasvuEsedu Oy) perustaminen (kv 9.10.2017 § 67).

Tytäryhteisöt	Kaupunki	Konserni
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)		100,00 %
- Huippuenergia Oy		100,00 %
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %
- ESE-Verkko Oy		100,00 %
- Haukivuoren Lämpö		100,00 %
- OOOEse, Venäjä		100,00%
- OOOEse Ruskij Les		100,00%
- Biohauki Oy		54,34 %
- Biosairila Oy		30,00 %
Etelä-Savon Työterveys Oy (yhtiö myyty)		
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %	
Metsäsairila Oy	100,00 %	
- Biosairila Oy		50,00%
Mikalo Oy	100,00 %	
- Kiint. Oy Nuottapuisto (yhdistellään kaupunkiin)		70,00 %
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %	
Mikkelin Opiskelija-Asunnot Oy	100,00 %	
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy		100,00 %
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 % (konserni)

Tytäryhteisöt	Kaupunki	Konserni
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	79,80 %	
Etelä-Savon Koulutus Oy	62,50 %	
- KasvuEsedu Oy		100,00 %
YIT Kuntatekniikka Oy /Mikkelin kuntatyö Oy (liiketoiminta myyty ja yhtiö purettu)		
Mikkelin Ravirata Oy	52,70 %	
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %	
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt		
As Oy Pirttitie III		100,00 %
Kiint.Oy Jääkärintie 31 (Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %
As Oy Tuppuraa	97,00 %	
As Oy Hirvipari	95,69 %	
Kiint.Oy TeknoGraani		75,64 % (konserni)
(Kiinteistökehitys Naistinki Oy ja Etelä-Savon energia omistavat)		
As Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalon tytär)		70,00 % (konserni)
As Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	70,00 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %	
Kiint. Oy Kenkäveronniemi	66,70 %	
Kiint. Oy Mikkelin Takojankatu 1		58,63 %
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %	
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli		51,56 %
Kuntayhtymät		
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %	
Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystalouden ky (konserni)	57,42 %	
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %	
Vaalijalan kuntayhtymä	12,80 %	
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	6,79 %	
Osakkuusyhteisöt		
Kiint.Oy Suksimäki (Mikalo Oy omistaa)		50,00 % (konserni)
Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %	
Kiint.Oy Vaahteranlehti	48,99 %	
Kiint.Oy Otavan Ketola	47,26 %	
Mikkelin Pesula Oy	42,86 %	
Kiint.Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %	
As Oy Mikkelin Lehmusrivi	40,60 %	
Etelä-Savon Kaapelitelevisio (ei toimintaa)	36,80 %	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	35,80 %	
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %	
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %	
As Oy Partinkartano	30,64 %	
Kiint.Oy Kyyhkylä (Naistinki omistaa)		30,00 % (konserni)
Kiint.Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %	
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 % (konserni)

Säätiöt, joissa Mikkelin kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
Kyyhkylä säätiö
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö
Karjala-tietokantasäätiö

Konsernin toiminnan ohjaus

Kaupungin johtoryhmän 5.9.2014 tekemän päätöksen mukaisesti kaupunginjohtaja on perustanut konserniohjausryhmän. Kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 11.12.2017 § 94 konserniohjausryhmän valmistelemien päivitetyn kaupunkikonsernin konserniohjeen. Konserniohjeessä on määritelty konsernin johtosuhteet ja johtamisen säännöt.

Konserniohje koskee kaupunkikonserniin kuuluvia tytäryhteisöjä. Konserniohjeella on tarkoitus yhtenäistää ohjausta, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä ja tehostaa tiedonkulkua. Ohjetta sovelletaan kaikissa Mikkelin kaupunkikonserniin

kuuluuissa tytäryhteisöissä siltä osin, kuin se ei aiheuta ristiriitaa osakeyhtiölain tai muun erityislainsäädännön (esim. säätiölaki, kirjanpitolaki, laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja aravalaki) kanssa. Konserniohje merkitään tiedoksi tai hyväksytään tytäryhteisön hallituksessa tai vastaavassa toimielimessä. Osakkuusyhteisöissä konserniohjetta noudatetaan kaupungin päättävällä asettamissa rajoissa.

Kaupunginhallituksen alainen konserni- ja elinvoimajaosto, joka hallintosäännön mukaisesti muun muassa seuraa konserniyhtiöiden tavoitteiden toteutumista ja nimeää kaupungin edustajat konserniyhtiöiden toimielimiin sekä nimeää yhtiökokousedustajat, aloitti toimintansa 1.6.2017 voimaan tulleen organisaatorakenteen mukaisesti. Keskeisten yhtiöiden yhtiökokousedustajat varahenkilöineen on nimetty konserni- ja elinvoimajaoston kokouksessa 20.6.2017 § 11.

Kaupunginhallitus on 22.6.2009 § 334 päättänyt konserniohjauksen periaatteista, joiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seurantavastuu delegoidaan kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Konsernivastuuhenkilöt on nimetty yhteisöittäin. Uusimman delegointipäätöksen on tehnyt konserniohjeen nojalla kaupunginjohtaja vuonna 2016.

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisön konsernivastuuhenkilön kanssa. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan elinvoima- ja konsernijaostolle vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluva vuoden tavoitteiden toteutuminen. Lisäksi keskeisimmät konserniyhteisöt raportoivat toimintaansa, talousarviotavoitteiden toteutumia ja muita ajankohtaisia asioita kaupunginhallituksen tai sen alaisen konserni- ja elinvoimajaoston kokouksissa säännöllisesti, vähintään kerran tilikaudessa. Esittelyissä on mukana kyseisten yhtiöiden konsernivastuuhenkilö ja edustaja konserniohjauksryhmästä. Konserni- ja elinvoimajaosto tapaa keskeisten konserniyhtiöiden edustajat vuosittain. Keskeisten konserniyhtiöiden yhteinen tapaaminen pyritään järjestämään vähintään kerran vuodessa.

Kaupunginhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin tavoitteiden ja talouden toteutumisesta. Vuonna 2017 keskeisten yhtiöiden talouden tunnuslukuja seurattiin myös heinäkuun seurantaraaportin yhteydessä. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet antavat suuntaviivoja konsernin ja sen tyttärien toimintaan. Lisäksi tytäryhteisöt toimittavat konsernitarkastajalle riittävät tiedot toiminnastaan ja tavoitteiden toteutumisesta talouslukujen lisäksi tilinpäätösvalmistelun yhteydessä. Konsernin strategiasta johdetut tavoitteet riittävät konsernin ja sen tyttärien menestykselliseen johtamiseen. Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin.

Tilinpäätöksen yhteydessä havaitut tarvittavat korjaavat toimenpiteet viedään seuraaviin talousarvioihin, ellei tilanne vaadi toimenpiteitä nopeammin. Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Tätä tehtävää varten on pyrittävä kehittämään ja vahvistamaan tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista erityisesti keskitetyissä konsernitoiminnoissa ja konsernin sisäisten palvelujen käytössä. Konsernivalvonnassa seurataan erityisesti riskienhallinnan toimivuutta konserniyhteisöissä.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti omistajapoliittisista linjauksista 20.2.2017 § 15. Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määriteltä yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Sijoitukset kuntayhtymiin ja muihin yhteisöihin palvelevat suoranaisesti kaupungin vastuulla olevaa palvelutuotantoa tai kaupungin kehittämistä. Tällaiset sijoitukset ovat perus-, osake- tai osuuspääomasijoituksia kuntayhtymiin, osakeyhtiöihin tai osuuskuntiin, antolainat näille yhteisöille tai rahoitusosuuksia nimettyihin investointikohteisiin tai hankkeisiin. Sijoitusten tarkoitus voi olla myös kaupungin taseen keventäminen siirtämällä kiinteistöjä, muita tuotantovälineitä ja myös velkoja kaupungilta jonkun toisen yhteisön omistukseen ja vastuulle. Omistajapoliittisissa linjauksissa otetaan kantaa myös sijoituksiin ja niiden määrään omistajan näkökulmasta.

Konsernivalvonta ja riskienhallinta

Kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tehtävä selkoa, miten konsernivalvonta on kuntakonsernissa järjestetty, onko valvonnassa havaittu puutteita kuluneella tilikaudella ja miten konsernivalvontaa on mainituilla kohdealueilla

tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti. Konsernivalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista, päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa sekä lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan sekä omaisuus ja voimavarat turvataan.

Kuntalakiin vuoden 2015 aikana tehdyillä muutoksilla on uudistettu, laajennettu ja selkeytetty erityisesti omistajapolitiikan ja konsernijohtamisen säännöksiä. 1.6.2017 voimaan tulleet uudet säännökset terävöittävät kunnan toiminnan strategista johtamista, omistajaohjausta sekä riskienhallinnan ja arvioinnin merkitystä. Kuntaliitto on antanut uuteen Kuntalakiin perustuvan ja sitä täydentävän johtamissuosituksen kuntakonserneille. Kaupungin hankintatoiminnan yhteiset periaatteet ja kriteerit on hyväksytty kaupunginhallituksessa 24.11.2014 § 429 ja hankintasäännön päivitys 18.4.2017 § 124. Uusi konserniohje hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 11.12.2017 § 94. Mikkelin kaupunginhallitus on hyväksynyt Mikkelin kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen, 2.5.2016 § 148, joka koskee myös konserniyhtiöitä.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohdolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti. Sisäistä valvontaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa. Kaikkien tulosalueiden ja tulosityksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Kaupungin omistuksessa olevat osakeyhtiöt vastaavat itsenäisesti operatiivisesta toiminnastaan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännöt vaihtelevat yhtiöstä riippuen. Käytäntöjen kartoitus- ja yhtenäistämistyötä jatketaan.

Konserniohjeen mukaisesti menestyksellinen konsernijohtaminen edellyttää, että konsernin riskit on tunnistettu kokonaisvaltaisesti (esim. taloudelliset riskit, henkilöstöriskit ym.) ja niihin on varauduttu. Konserni toteuttaa yhteistä riskien kartoitustyötä. Keskeiset konserniyhtiötä koskevat riskit on kirjattu kunkin yhtiön kohdalle.

Tilinpäätöstietojen yhteydessä keskeiset konserniyhtiöt raportoivat seuraavan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointimallin mukaisesti

- Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen
 - o Strategiset riskit
 - o Operatiiviset riskit
 - o Taloudelliset riskit
 - o Vahinkoriskit
- Sääntöjen ja päätösten noudattaminen
- Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta
- Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito
- Lyhyt selvitys ja arvio oman sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä
- Oma arvio, miten sisäisessä valvonnassa on onnistuttu.

Riskien menestyksellinen tunnistaminen ja dokumentointi vaatii jatkuvaa konsernitasoista ohjausta ja selkeää raportointimallia. Riskienhallinnan raportointia voidaan edelleen monipuolistaa. Kuntavaalien ja sen jälkeisen konserniyhtiöiden hallitusten uudelleenjärjestäytymisen myötä myös erityisesti uusien konserniyhtiöiden hallitusten jäsenten perehdytystä riskienhallinnan kysymyksiin tulee jatkua. Konserniyhtiöiden riskienhallinta tulee vakiintua yhdeksi keskeiseksi osaksi osakeyhtiöiden hallitustyöskentelyä.

Konserniohjeen noudattaminen on tehostunut ja konserniyhtiöt noudattavat annettuja ohjeita. Myös kaupungin ja konserniyhtiöiden välisen yhteistyön on katsottu parantuneen. Toteutuneiden riskien ajallista ja euromääräistä ennakkointia voidaan parantaa edelleen. Erityisesti uuden strategiavalmistelun yhteydessä riskienhallintanäkökulmaa voidaan edelleen korostaa.

Konsernituloslaskelman analysointi

Kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös (Kuntalaki 410/2015§ 114). Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin kunnan tilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Kuntayhtymän tilinpäätös yhdistellään jäsenkunnan konsernitilinpäätökseen. Kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkamisen vaikutus tilikausien tietojen vertailukelpoisuuteen on esitetty konsernitilinpäätöksen liitteessä 4.

Konsernin tilikauden yli/alijäämä

Milj. euroa	TP 2016	TP 2017
Konsernin toimintakate	280,1	275,2
Konsernin vuosikate	51,5	58,2
Konsernin korkomenot	4,9	4,8
Poistot	41,6	50,0

Konsernin toimintatuotot olivat 273,0 miljoonaa euroa ja toimintakulut 551,9 miljoonaa euroa. Konsernin toimintakate vuonna 2017 oli 275, 2 miljoonaa euroa. Mikkelin konsernin vuosikate oli 58,2 miljoonaa euroa vuonna 2017, kun se oli 51,5 miljoonaa euroa vuonna 2016. Vuonna 2017 konsernin vuosikate kasvoi 6,7 miljoonaa euroa edellisestä vuodesta, kaupungin vuosikate kasvoi 7,6 miljoonaa euroa.

Konsernin korkomenot ovat 4,8 miljoonaa euroa, jossa ei ole mukana lainojen suojauksia korkojohdannaisilla. Korkomenot ovat laskeneet 0,1 milj. euroa vuodesta 2016. Konsernin (pl. kaupunki) rahoitus on painottunut enemmän kiinteisiin lainakorkoihin. Esimerkiksi kiinteistötoiminnassa kiinteät korot ovat luontaisia, koska tulovirrat eivät korreloi taloussuhdanteita. Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 50,0 miljoonaa euroa, josta Mikkelin kaupungin osuus oli 23,2 miljoonaa euroa. Konsernituloslaskelma osoittaa 5,9 milj. euroa ylijäämää, johon sisältyy Mikkelin kaupungin ylijäämä 3,8 miljoonaa euroa. Muiden konserniosien tilikauden tulososuus muodostui siten ylijäämäiseksi 2,1 miljoonaa euroa. Konsernin tilikauden ylijäämä oli Mikkelissä 7,4 miljoonaa euroa vuonna 2016, eli konsernin tuloskyky heikentyi 1,5 miljoonaa euroa.

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut

tuhansin euroin

	01.01.-31.12.2017		01.01.-31.12.2016	
Toimintatuotot		273 023		253 655
Toimintakulut		-551 934		-533 898
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		3 714		168
Toimintakate		-275 197		-280 075
Verotulot		199 350		196 606
Valtionosuudet		139 118		141 338
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	662		495	
Muut rahoitustuotot	961		792	
Korkokulut	-4 792		-4 852	
Muut rahoituskulut	-1 948	-5 117	-2 774	-6 339
Vuosikate		58 154		51 530
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-50 042		-41 648	
Tilikauden yli- ja alipariarvot	0		-25	
Arvonalentumiset		-50 042	0	-41 673
Satunnaiset erät		24		14
Tilikauden tulos		8 136		9 871
Tilinpäätössiirrot		-73		-88
Tilikauden verot		-1 462		-1 244
Laskennalliset verot		-815		-664
Vähemmistöosuudet		94		-407
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)		5 880		7 468

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2017	2016
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	49,5	47,5
Vuosikate/Poistot, %	116,2	124,0
Vuosikate, euroa/asukas	1071,4	945,6
Asukasmäärä	54 278	54 494

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

= 100*Toimintatuotot / (Toimintakulut - Valmistus omaan käyttöön)

Vuosikate prosenttia poistoista

=100 * Vuosikate/Poistot

Vuosikate euroa/asukas

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Konsernin rahoituslaskelman analysointi

Konsernin toiminnan rahavirta oli 53,7 miljoonaa euroa. Konsernin toiminnan rahavirran kehitys on parantunut edellisestä vuodesta 5,0 miljoonaa euroa. Konsernin investointimenot olivat 111,5 miljoonaa euroa, mikä nousi edellisestä vuodesta 28,6 miljoonaa euroa. Investoinneista 42,2 miljoonaa euroa eli noin 38 prosenttia oli Mikkelin kaupungin investointeja, joista keskeisimpänä vedenpuhdistamon investointi. Konsernin muiden yhteisöjen investoinnit olivat siten 69,3 miljoonaa euroa. Muiden konserniin kuuluvien yhteisöjen investoinnit nousivat edellisvuodesta 14,9 miljoonaa euroa.

Konsernin investointien tulorahoitusprosentti oli 53,3 % vuonna 2017 heikentyen 10,2 prosenttiyksikköä vuodesta 2016. Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti oli 66,1 % kun se vuonna 2016 oli 70,1 %. Konsernin lainahoitokate oli 1,4 vuonna 2017, kun se oli 1,5 vuonna 2016. Investointien tulorahoituksen osuus on kyettävä pitämään korkealla tasolla lainamäärän kasvun hillitsemiseksi.

Milj. euroa	TP 2016	TP 2017
Toiminnan rahavirta	48,7	53,7
Konsernin investointimenot	82,9	111,5
Konsernin investointien tulorahoitusprosentti	63,5 %	53,3 %
Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti	70,1	66,1
Konsernin lainanhoitokate	1,5	1,4

Konsernin rahoituslaskelma

Tuhansin euroin

	31.12.2017	31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	58 155	51 531
Satunnaiset erät	24	14
Tilikauden verot	-1 462	-1 244
Tulorahoituksen korjauserät	-3 042	-1 631
	53 675	48 670
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-111 464	-82 948
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 394	1 822
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	24 918	17 596
Toiminnan ja investointien rahavirta	-30 477	-14 860
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-392	-76
Antolainasaamisten vähennykset	523	1591
Lainakannan muutokset	131	1515
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	75 420	81 170
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-37 830	-33 279
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-9 300	-16 596
	28 290	31 295
Oman pääoman muutokset	-425	-488
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	12	364
Vaihto-omaisuuden muutos	797	-476
Saamisten muutos	-1 460	-6 254
Korottomien velkojen muutos	742	479
Rahoituksen rahavirta	28 087	26 435
Rahavarojen muutos	-2 390	11 575
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	36 514	38 905
Rahavarat 1.1.	38 904	27 329
Valuuttakurssien muutosten vaikutus		1
	-2 390	11 575
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Investointien tulorahoitus, %	53,3	63,5
Lainanhoitokate	1,4	1,5
Kassan riittävyys, pv	19,0	21,7
Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä viideltä vuodelta, euroa	-73708,0	-59543,0
Asukasmäärä	54 278	54 494

Investointien tulorahoitus

100*Vuosikate/Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien investointeja, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Kassan riittävyys, pv

365*Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikaudella

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, €

Toiminnan ja investointien rahavirta-välitulos tilinpäätös vuodelta ja neljältä edelliseltä.

Konsernitaseen analysointi

Edellisten tilikausien tietojen vertailukelpoisuus

Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkamisen vaikutus tilikausien tietojen vertailukelpoisuuteen on esitetty konsernitilinpäätöksen liitteessä 4.

Taseen sisältö

Konsernin rahoituksen rakennetta kuvataan, samoin kuten kunnalla, taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Taseesta laskettavat tunnusluvut kuvaavat kunnan omavaraisuutta, rahoitusvarallisuutta ja velkaisuutta, joiden avulla voidaan arvioida keskeisesti konsernin taloudellista asemaa. Konsernin taseen loppusumma on 929,6 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna oli 893,5 miljoonaa euroa. Taseen loppusumma lisääntyi 36,1 miljoonaa euroa eli noin 3,9 prosenttia.

Taseen erät

Taseen vastaavaa puolella merkittävin eräkokonaisuus on pysyviin vastaaviin kuuluva aineelliset hyödykkeet, jotka ovat 767,6 miljoonaa euroa eli 83,0 % taseen loppusummasta. Aineellisten hyödykkeiden lisäys edellisestä tilikaudesta on 26,9 miljoonaa euroa. Pysyvät vastaavat kasvoivat 38,2 miljoonaa euroa edellisvuodesta eli 4,8 %. Aineettomien hyödykkeiden kasvu tilikauden aikana oli noin 2,4 miljoonaa euroa. Sijoitukset kasvoivat edellisestä tilikaudesta noin 8,9 miljoonaa euroa. Vastaavasti vaihto- omaisuuden määrä kasvoi noin 0,8 miljoonaa euroa. Rahat ja pankkisaamiset pienenevät 2,4 miljoonaa euroa, kaupungin rahavarojen muutos oli -14,8 milj. euroa. Taseen vastattavaa puolella oma pääoma oli 290,2 miljoonaa euroa. Vieraan pääoman määrä oli 611,3 miljoonaa euroa, joka lisääntyi kokonaisuutena 29,0 miljoonaa euroa vuodesta 2016. Pitkäaikaisen vieraan pääoman määrä kasvoi tilikauden aikana 35,6 miljoonaa euroa ja lyhytaikaisen vieraan pääoman määrä pieneni 6,6 miljoonaa euroa.

Alijäämän kattamisvelvollisuus kuntakonsernissa

Kuntalain 110 § mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Lähtökohta on, että 110 §:n 3 momentissa säädettyä velvollisuutta kattaa kunnan taseeseen kertynyt alijäämä enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien sovelletaan ensimmäisen kerran tilikauden 2015 tilinpäätöksessä taseeseen kertyneeseen alijäämään. Mainitun tilikauden taseeseen kertynyt alijäämä tulee siten kattaa viimeistään vuoden 2020 tilinpäätöksessä.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste mittaa kuntakonsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä omista sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Mikkeli- konsernin omavaraisuusaste oli 32,3 prosenttia vuonna 2017, kun se oli 33,3 prosenttia vuonna 2016. Kuntakonsernien keskimääräinen omavaraisuusaste oli Suomessa keskimäärin 43,9 prosenttia vuonna 2016.

	TP 2016	TP 2017
Konsernin absoluuttinen lainakanta (milj. euroa)	476,9	505,2
Konsernilainat euroa / asukas	8 752	9 308
Konsernin kertyneet ylijäämät euroa / asukas	1123	1167

Mikkelin konsernin absoluuttinen lainakanta oli 505,2 miljoonaa euroa vuonna 2017 kun se oli 476,9 miljoonaa euroa vuonna 2016. Konsernin lainat olivat 9 308 euroa/asukas vuonna 2017, kun ne olivat 8 752 euroa/ asukas vuonna 2016. Konsernin lainamäärä on noussut viime vuosina selvästi. Kuntakonsernien lainakanta oli keskimäärin Suomen kunnissa 6 148 euroa/ asukas vuonna 2016. Mikkelin konsernin kertyneet ylijäämät olivat 1 167 euroa/ asukas vuonna 2017, kun kertyneet ylijäämät edellisvuonna olivat 1 123 euroa/asukas.

Konsernin kriisikuntakriteerit

Uuden kuntalain mukaiset kriisikuntakriteerit otettiin käyttöön kahdessa vaiheessa. Kriteeriä 1 sovelletaan vuoden 2015 tilinpäätöksestä alkaen ja muita kriteerejä vuoden 2017 tilinpäätöksestä alkaen. Mikkelin kaupungissa on ennakolta tarkasteltu kaupunkikonsernin tunnuslukujen kehittymistä ja tulevaisuuden näkymiä uusien kriisikuntakriteerien valossa. Vuosien välinen vertailu ei ole täysin aukotonta konsernirakenteessa tapahtuneiden muutosten johdosta. Luvuista voidaan kuitenkin lukea, että pääosin kriteerien täyttymiseltä välttyään hyvin. Sen sijaan Mikkelin kaupunkikonsernin lainamäärä ylittää selvästi kriisikuntakriteerirajan, myös kunnallisveroprosentti on hyvin lähellä kriisikuntakriteeriä.

Kriisikuntakriteerit ovat

1. Peruskunta ei pysty kattamaan taseeseensa kertynyttä alijäämää neljässä vuodessa.
2. Tai kuntakonsernilla on kertynyttä alijäämää yli 1.000 euroa asukasta kohden viimeisessä tilinpäätöksessä ja sitä edeltävässä vähintään 500 euroa.
3. Tai kaikki neljä seuraavista kriteereistä täyttyy kahden peräkkäisen vuoden aikana:
 - a. Kuntakonsernin vuosikate on negatiivinen.
 - b. Kunnan tuloveroprosentti on +1 prosenttiyksikköä yli kuntien keskiarvon.
 - c. Kuntakonsernin asukasta kohden laskettu lainamäärä ylittää 50 prosentilla maan keskiarvon.
 - d. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus on vähintään 50 prosenttia.

Taseen alijäämä on katettava neljän (4) vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien:								
	Raja-arvo	Mikkeli 2015	Mikkeli 2016	Mikkeli 2017	Konserni 2015	Konserni 2016	Konserni 2017	Arvio
Peruskunnan alijäämien kattaminen (Ylijäämät milj.)	katettava 4 vuodessa	5,9	4,6	4,9				+
Kuntakonsernin Taseen ali-/ ylijäämä ja Kuntakonsernin Taseen ali-/ ylijäämä ed. vuosi	-1000 euroa / as.				1053	1123	1167	+
	-500 euroa / as.				1015	1053	1123	+
Rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat tunnusluvut eivät saa ylittyä kahtena vuonna peräkkäin:								
	Raja-arvo	Mikkeli 2015	Mikkeli 2016	Mikkeli 2017	Konserni 2015	Konserni 2016	Konserni 2017	Arvio
1. Vuosikate	Negatiivinen	11,6	19,1	26,7	45,9	51,5	58,2	+
2. Veroprosentti 1 % -yksikön yli kuntien KA*	Yli 20,85 %	20 %	20 %	20,5 %				+
3. Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus 50 % yli kuntien KA*	Yli 83,4 %				94,1 %	98,1 %	99,7 %	-
4. Konsernilainamäärä 50 % yli kuntien KA*	Yli 9222 euroa/ as.				8111	8752	9308	-

* Veroprosentti sekä lainamäärät kaupungissa ja konsernissa on laskettu kuntien vuoden 2016 lainakeskiarvojen perusteella

Kriisikuntakriteerit täyttyvät konsernin suhteellisen velkaantuneisuuden ja lainamäärän osalta. Asukasta kohden lasketun lainamäärän kriisikuntakriteeri täyttyi vuonna 2017.

Konsernitase (lyhyt) ja sen tunnusluvut

1000 euroa

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	2 929	2 414
Konserniliikearvo	261	255
Muut pitkävaikutteiset menot	2 317	3 695
Ennakkomaksut	3 337	63
	8 844	6 427
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	100 529	100 655
Rakennukset	439 802	435 433
Kiinteät rakenteet ja laitteet	84 848	73 446
Koneet ja kalusto	87 155	77 308
Muut aineelliset hyödykkeet	3 901	4 128
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	51 351	49 736
	767 586	740 706
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	18 178	9 465
Osakkeet ja osuudet	9 343	9 742
Joukkovelkakirjasaamiset		0
Muut lainasaamiset	25 222	25 081
Muut saamiset	1 701	1 291
	54 444	45 579
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 973	2 623
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	6 963	7 759
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3 042	3 043
Lyhytaikaiset saamiset	49 213	48 456
	52 255	51 499
Rahoitusarvopaperit	2 332	2 339
Rahat ja pankkisaamiset	34 182	36 565
VASTAAVAA YHTEENSÄ	929 579	893 497
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	160 936	160 936
Arvonkorotusraho	60 031	60 289
Muut omat rahastot	5 866	5 940
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	57 476	53 704
Tilikauden yli- / alijäämä	5 881	7 468
	290 190	288 337
VÄHEMMISTÖOSUUS	10 013	10 629
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	36	64
Muut pakolliset varaukset	12 786	7 191
	12 822	7 255

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	5 209	4 846
KONSERNIRESERVI	45	56
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	389 558	354 484
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	18 157	17 678
Lyhytaikainen korollinen pääoma	115 666	122 439
Lyhytaikainen koroton pääoma	87 919	87 773
	611 300	582 374
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	929 579	893 497

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	32,3	33,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	99,7	98,1
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	99,8	
Kertynyt yli-/ alijäämä 1000 €	63 357,1	61 171,9
Kertynyt yli-/ alijäämä euroa/ asukas	1167,0	1123,0
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	505 223,7	476 922,9
Konsernin lainat, euroa/asukas, 1000 €	9 308	8 752
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	25 222	25 081
Kunnan asukasmäärä	54 278	54 494

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)
/ (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

=100 * (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Kertynyt ylijäämä (alijäämä)

= Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Kertynyt ylijäämä (alijäämä), €/asukas

=(Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä))/Asukasmäärä

Konsernin lainakanta 31.12.

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Liittymismaksut ja Muut velat)

Konsernin lainat, euroa/asukas

=Lainakanta/asukasmäärä

Konsernin lainasaamiset 31.12.

=Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kaupunginhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Kuntalain 115 §:n mukaan kunnanhallituksen on toimintakertomuksessa tai sen antamisen yhteydessä tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelyä sekä talouden tasapainottamista koskeviksi toimenpiteiksi.

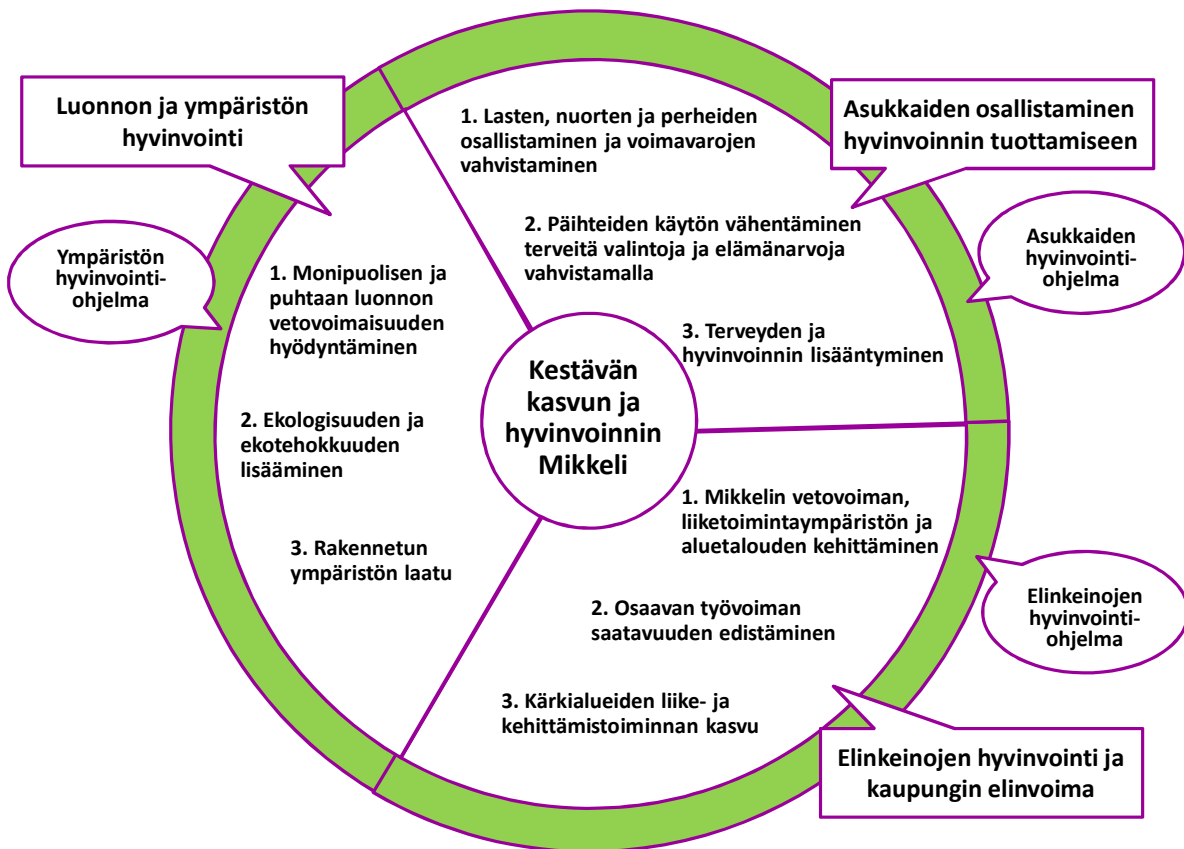
Kaupunginhallitus esittää tilikaudelle 2017 muodostuneen 3 830 076,18 euron ylijäämän käsittelyksi

- tilikauden tuloslaskelman tulos ennen varaus- ja rahastosiirtoja 3 446 473,73 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Vesiliikelaitoksen poistoeron vähennys 35 824,67 euroa.
- kirjataan menona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron lisäys 705 487,58 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Etelä-Savon pelastuslaitokselle poistoeron vähennys 611 443,85 euroa.
- kirjataan tulona suunnitelman mukaan Mikkelin kaupungin poistoeron vähennys 447 716,51 euroa.
- kirjataan menona suunnitelman mukaan Mikkelin kaupungin poistoeron lisäys 5 895,00 euroa.
- kirjataan tilikauden ylijäämä 3 830 076,18 euroa tilikauden yli/alijäämän tilille taseeseen.

Ylijäämää on taseessa vuoden 2017 tilinpäätöksen jälkeen 4 876 298,77 euroa.

Talousarvion toteutuminen

Kaupungin strategisten tavoitteiden toteutuminen 2017

Mikkelin kaupungin 31.5.2017 päättyneen valtuustokauden strategia pohjautui niin sanottuihin hyvinvointinäkökulmiin sekä -ohjelmiin (asukkaiden-, ympäristön- ja elinkeinojen hyvinvointi). Mikkelin kaupunkistrategian kolmelle hyvinvointinäkökulmalle oli kullekin määritetty kolme strategista päämäärää. Päämäärille asetettiin yksityiskohtaisemat tavoitteet ja mittarit, joilla kehitystä voitiin seurata.

Kaupunginvaltuusto merkitsi tiedoksi 22.5.2017 § 42 strategian hyvinvointiohjelmien ja hyvinvointikertomuksen seurannan 2014-2017. Vuoden 2017 tilinpäätöksessä raportoidaan strategisten tavoitteiden toteutuminen 31.5.2017 päättyneen valtuustokauden kaupunkistrategian mukaisesti.

Kuntavaalien siirtyminen syksystä 2016 keväälle 2017 aiheutti tilanteen, että uuden valtuustokauden strategian valmistelu käynnistyi kesälomien jälkeen yhtäaikaaisesti vuoden 2018 talousarvion laadinnan kanssa. Mikkelin kaupunginvaltuusto hyväksyi Mikkelin kaupunkistrategian vuosille 2018-2021 kokouksessaan 11.12.2017. Hyväksytyn päätöksen yhteydessä linjattiin myös, että strategian osa-alueet, strategiaprosessi sekä strategian jalkauttaminen kuvataan erikseen laadittavassa arvokirjassa, jonka kaupunginhallitus hyväksyi kokouksessaan 8.1.2018. Mikkelin vuosien 2018-2021 kaupunkistrategian strategiset päämäärät ovat

1. Hyvän elämän Mikkeli

- Yhteisöllisyys
- Aktiivinen ja hyvinvointia tukeva arki
- Sujuva ja turvallinen elämä vauvasta ikäihmisiin

2. Korkean osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

- Osaaminen ja TKI-toiminta
- Asiakaslähtöiset yrityspalvelut
- Matkailu, vapaa-ajan asuminen, kulttuuri ja liikunta sekä niihin liittyvä tapahtumatuotanto

3. Kestävän kasvun Mikkeli

- Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- Elinvoimaisuus
- Kaupungistuminen

Strategisia toimenpiteitä ovat laajuudeltaan ja vaikuttavuudeltaan isot kehittämishankkeet tai muut toimenpiteet, jotka tarvitaan strategian toteuttamiseen ja joiden toteuttamiseen osallistuu useampi toimiala. Toimenpiteitä on rajallinen määrä. Päätöksenteon valmisteluvaiheessa tarkastellaan, onko valmisteltavalla päätöksellä vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin tai terveyteen, ympäristöön, elinkeinoihin tai kaupungin elinvoimaan. Mikäli vaikutuksia on, tehdään vaikutusten ennakkoarviointi (EVA).

Asukkaiden hyvinvointi

Asukkaiden hyvinvointiohjelman päämäärinä ovat

1. Lasten, nuorten ja lapsiperheiden osallistaminen ja voimavarojen vahvistaminen
2. Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla
3. Terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen

1. Lasten, nuorten ja perheiden osallistaminen ja voimavarojen vahvistaminen

Etelä- Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän (Essote) ensimmäisenä toimintavuotena 2017 Ohjaamo Olkkarin toiminta monitoimijaisena muuttui hieman. Vuoden aikana Ohjaamo Olkkarista siirtyi pois päihdetyöntekijä, terveydenhoitaja sekä opinto-ohjaaja. Tavoitteena on edelleen vahva yhdyspintatyö ja monialaisen toiminnan säilyttäminen. Nuorten Tajua mut! -signaalijärjestelmän kautta on tullut vähän kontakteja, vain 19. Essote on lopettanut järjestelmän ylläpidon. Nuorisotoimella ei ole toistaiseksi resursseja toimia järjestelmän ylläpitäjänä.

Essote on uudistanut toimintojaan. Perheneuvo, oppilas- ja opiskeluhoito sekä ehkäisevä päihdetyö on organisoitu uusin tavoin. Ennaltaehkäisyä on toteutettu monialaisissa opiskeluhoitotryhmissä ja kuraattoripalveluissa yhteistyössä Essoten kanssa. Yhteistyössä on kehitetty myös aluetiimejä, joissa ovat mukana perheohjaaja ja psyykkarit perheiden ja koulujen työn tukena. Nuorten sosiaalisen kuntoutuksen Kuhan selviit -hankkeessa (sosiaalihoitolain § 17 mukainen sosiaalinen kuntoutus) saatiin hyviä tuloksia taiteen ja luovien keinojen avulla. Hankkeessa hyödynnettiin nuorten kohtaamisessa taiteen ja luovien keinojen käyttöä kohdennetusti 25 nuorelle kaupunki - sote- Esedu -teatteri -yhteistyössä. Seksuaalisen uhan ja väkivallan ehkäisy My Space Not Yours! -toimintamalli vakiinnutettiin yläkoulussa ja toimintaa laajennettiin lukiolle ja ammattiopistoon Viola ry- sote- koulut- yhteistyössä.

Lape (lapsi- ja perhepalveluiden) -muutosohjelmassa Mikkeliässä on keskitytty varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen rakenteiden ja toimintamallien kehittämiseen.

Tunne- ja vuorovaikutustaitoja on edistetty eri menetelmien avulla. Kiva-koulu, Verso, My Space Not Yours -hankkeet ja -menetelmät ovat käytössä kouluilla.

Kaksivuotinen Waltti -korttikokeilu käynnistyi syksyllä. Lasten ja nuorten maksuttoman joukkoliikenteen käyttö mahdollistaa tasavertaisesti kaikille mm. vapaa-ajanharrastuksiin liikkumisen.

2. Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla

Kaupungilla aloitti ehkäisevän päihdetyön koordinaattori jalkautuvalla työotteella. Koordinaattori on laatinut neli-vuotissuunnitelman päihdehaittojen ehkäisemiseksi eri ikäryhmien osalta. Ehkäisevässä päihdetyössä on lanseerattu Selvästi paras- tuoteperhe, johon kuuluvat mm. vaikuttavia toimintamalleja toteuttavat Selvästi paras- kuudesluokkalaisille, Selvästi paras seiska ja Selvästi paras ysi sekä Selvästi hauskemmat opiskelijabileet. Yhteisöllistä työtä on toteutettu mm. Jukureiden kanssa. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori on kohdannut noin 3500 eri-ikäistä asukasta erilaisissa tapahtumissa ja koulutuksissa.

Ennaltaehkäisevä päihdekasvatustyö on huomioitu myös varhaiskasvatustoiminnassa. Kuudesluokkalaisille suunnattu Selvästi paras- tapahtuma on koettu kouluilla toimivaksi. Päihteiden käytön ehkäisyn osallistavat toimintamallit, kuten Örebro-vaikutteiset vanhempainillat, on toteutettu yläkouluilla monitoimijaisessa yhteistyössä. Koulupoliisi tekee hyvää päihdekasvatustyötä.

3. Terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen

Saimaa Stadiumin hyödyntäminen eri-ikäisten kaupunkilaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä on työn alla. Mikkelin kaupungille palkattiin syksyllä osallisuuskoordinaattori. Voimaa vanhuuteen -ohjelmatyössä toimintakyvytään heikentyneille 75 + -ikäisille tarjottiin voima- ja tasapainoharjoittelua sekä vertaisohjausta. Vertaisohjaajia koulutettiin ja heitä on toiminut jo 11 ryhmässä ohjaajina.

Hallituksen kärkihankkeen Mielen terveys kuuluu kaikille -koulutukset ovat tarjonneet osaamisen lisäämistä mielen terveyden edistämisen kansalaistaidoista, mielen terveydenhäiriöistä ja nuorten mielen hyvinvoinnista sekä ohjaajaosaamista osaamisen juurruttamiseksi jatkossa.

Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliissä -hankkeen alla toteutettiin 18 eri tuensiirtohanketta. Toimijoita on yhteensä 13: Esli ry, Mikkelin seudun MAHL ry, Hattu ry, Digimi ry, Pelastakaa lapset ry, Estery, MiKV ry, Mikkelin työttömät ry, Mimosa ry, DeSavo ry, Mikkelin valokuvataide ry, Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry ja Mikkelin toimintakeskus.

Suomi 100 vuotta -hankkeen toimenpiteinä toteutettiin laajasti kansalaisia osallistavia juhluvuoden tapahtumia eri toimijoiden yhteistyönä Yhdessä koti – koti yhdessä- teemalla. Kansalaistoiminnan ja kuntien hyvinvointikumppanuus Etelä-Savossa -hankkeessa 1.8.2016- 31.12.2018 kehitettiin edelleen Kumppanuustalomallia. Paikkaperustainen hyvinvointitieto ja elinvoimakunnan hyvinvointiratkaisut -hankkeessa 4/2016–12/2017 kehitettiin paikalliseen hyvinvointitietoon perustuvia osallistavia toimintamalleja hyvinvoinnin edistämiseen kyläyhteisö- ja kaupunginosatasolla.

Hyvinvoinnintilan tila

Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan nuorten päihteiden käytössä kokonaisuutena on myönteistä kehitystä. Kuitenkin nuuskan käyttö on lisääntynyt, samoin ammatillisen oppilaitoksen tyttöjen tilanne on huonontunut päihteiden käytön osalta.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on vähentynyt, myös yksinäisyyden ja koulukiusaamisen suhteen on myönteinen kehityssuunta.

Suurimmat haasteet ovat mielenterveyden ongelmissa, päihdehaitoissa ja yksinäisyyden ilmiöissä eri-ikäisillä. Ongelmien kasautuminen ja polarisoitumiskehitys ovat edelleen haasteena.

Mikkeliläiset ovat aktiivisia kulttuurin harrastajia ja liikuntapalveluiden käyttäjiä.

Elinkeinojen hyvinvointi

Elinkeinojen hyvinvointiohjelman tavoitteena on:

1. Mikkelin vetovoiman, liiketoimintaympäristön ja aluetalouden kehittäminen
2. Osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen
3. Kärkialueiden liike- ja kehittämistoiminnan kasvu

Mikkelin elinkeinorakenne on pk- ja mikroyritysvaltainen. Yli puolet yrityksistä on palveluyrityksiä. Mikkeliissä on runsaammin kuin Suomessa keskimäärin julkisen sektorin työpaikkoja (36%). Nämä piirteet ovat sekä vahvuus että heikkous. Suuryrityksiä on vähän ja veturiyritysten pieni määrä aiheuttaa sen, että merkittäviä lisäyksiä työpaikkamäärään tai kaupungin verotuloihin on vaikeaa saada aikaan.

Mikkelin logistinen sijainti on vahvuus, samoin tietyt vetovoimatekijät kuten luontoympäristö ja Saimaa. Mikkeli on Suomen merkittävin vapaa-ajan keskittymä vapaa-ajanasuntojen määrällä mitattuna. Tämä sisältää isoja osittain vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia.

Suomen taloustutkimuksen tekemässä vuoden 2016 Kuntien imago tutkimuksessa Mikkeli putosi sijalle 29, kun se edellisenä vuotena oli sijalla 26. Yksittäisistä kysymyksistä parhaat arvostamat Mikkeli saa perinteisesti sijainnistaan ja liikenneyhteyksistään. Imagotekijöissä Mikkeli sijoittui suurimmassa osassa keskiarvon huonommalle puolelle.

EK-kuntaranking- tutkimuksessa Mikkelin seutukunta nousi sijalta 17 sijalle 14. Parhaat arviot Mikkelin seutu sai yritystäjyysaktiivisuudesta ja huonoimmat arviot sijainnista.

Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n fuusio saatiin vuoden 2017 aikana vietyä loppuun.

Mikkelissä perustettiin vuoden 2017 aikana kaikkiaan 248 uutta yritystä. Lakkautettuja yrityksiä oli 112.

Vapaista yritystiloista on ylläpidetty seudulla yhteistyössä kuntien ja kiinteistövälittäjien nettirekisteriä.

Asuntomessut Mikkeliissä 2017- hankkeen tavoitteet saavutettiin sekä kävijämäärien että aluetaloudellisten vaikutusten osalta. Messuilla kävi yli 130 000 kävijää ja messualueen ulkopuolella messuvieraat käyttivät alueen palveluja yhteensä 8 300 000 euron edestä.

Työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuutta on jatkettu Mikkelin toimintakeskus ry:n kanssa ja vuoden 2017 aikana työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua on pystytty edelleen hillitsemään vertailukuntiin suhteutettuna.

EcoSairila- alueen kehittämistä jatkettiin koko alueen kattavan TKI-konseptin ja suunnitelmien pohjalta.

Vuoden 2017 merkittävimmät rakennuskohteet asuntomessualueen lisäksi olivat VT5 Mikkelin kohdalla, Mikkeli Stadiumin ja Kansallisarkiston keskusarkiston rakennustyöt Kalevankankaalla sekä jätevedenpuhdistamon rakennustyöt Metsäsairilassa.

Seudun matkailun kehittäminen on kanavoitunut vuoden 2016 tapaan muun muassa Kilpailukykyä vapaa-ajasta -ohjelman toimenpiteinä. Uutena seudullisena matkailuhankkeena syksyllä 2017 käynnistyi ”Mikkelin seutu kestäväksi vapaa-ajan asumisen ykkösalueeksi” - hanke. Lisäksi Mikkelin kaupunki on mukana matkailun kv -markkinointiin keskittyvässä VisitSaimaa - Lakeland Finland 2017-2019 hankkeessa.

Kesällä 2015 käynnistyneessä Sotahistoria – menneisyys innovaatioympäristönä- hankkeessa on valmisteltu edelleen Sotahistoriakeskuksen perustamispäätöstä.

Ympäristön hyvinvointi

Metsäsairila Oy toimitti vuonna 2017 kaiken kotitalouksista kerätyn sekajätteen energiahyötykäyttöön Riikinvoiman Ekovoimalaitokseen sekä Kotkan Energian Hyötyvoimalaitokseen. Muu asumisen jäte, kuten biojäte, lasi ja metalli sekä paperi ja kartonki, hyödynnetään materiaalina.

Metsä-Sairilan jätekeskuksella suunniteltiin ja aloitettiin mikroturbiinien korvaaminen kaasumoottorivoimalalla jätekeskuksen sähkön- ja lämmöntuotannossa. Jatkossa kaatopaikkakaasujen hyödyntäminen energiana tehostuu. Vuonna 2017 suunniteltiin jätekeskukselle tulevien pienkuormien vastaanoton kehittämistä ja haettiin sille hankerahoitusta.

Metsäsairila Oy on omistajana 50 % osuudella BioSairila Oy:ssä, joka avasi liikennebiokaasun tankkausaseman loka-kuussa 2017. BioSairila Oy aloitti myös biojalostamon rakentamisen Metsä-Sairilan jätekeskukselle 2017. Jatkossa biojalostamolla käsitellään alueen biojätteet, jätevesilietteet sekä vihermassoja. Jalostamon lopputuotteena on liikennebiokaasu sekä erilaiset maanparannusaineet.

Vuonna 2017 tehtiin uudistuksia Metsäsairila Oy:n aluekeräys- ja ekopisteillä. Uudistuksia tehtiin noin 15 pisteellä ja näin mahdollistettiin helpompi hyötyjätteiden keräys ja lajittelu. Lisäksi Metsäsairila Oy oli mukana useissa ympäristönsuojelua ja kiertotaloutta kehittämissä paikallisissa sekä EU-hankkeissa.

Peruskoululaisten ympäristötietoisuutta lisättiin tammikuussa järjestetyllä ensimmäisellä Kierrättäjämestarit- kisalla. Kisaan osallistui 18 luokkaa, joissa oppilaita oli yhteensä 324. Vuoden 2017 aikana jäteneuvontaa sai kouluilla ja erilaisissa tapahtumissa noin 1 000 henkilöä. Lisäksi Mikkelin Asuntomessuilla oli koko messujen ajan yhteinen osasto Etelä-Savon Energian kanssa. Peruskouluille tarjottiin mahdollisuus tulla tutustumaan Metsä-Sairilan jätekeskukseen kustantamalla linja-autokuljetus jätekeskukseen. Jätekeskuksessa ohjatulla kierroksella vieraili myös ryhmiä eri oppilaitoksista ja muista organisaatioista, yhteensä 670 henkilöä.

Suomenniemellä kunnostettiin entinen koulurakennus kirjaston ja nuorisotoimen käyttöön. Suojellun rakennuksen lämmitykseen käytetään ilmalämpöpumppua ja osa kiinteistön sähköstä saadaan tuotettua pihaan rakennetulla aurinkopaneelikentällä.

Yhteistyötä rakennusten purkujätteiden käsittelyssä syvennettiin Metsäsairilan sekä Ekotorin kanssa. Kaikki rakennusmateriaalit sekä tarvikkeet joita ei voida myydä Ekotorin kautta, toimitetaan Metsäsairilalle jatkojalostettavaksi.

Mikkelin kaupungin konsernin yhteisvalvomohanke saatiin toimintaan alkuvuodesta 2017. Yhteisvalvomossa rakennusten kiinteistöautomaation säätötyöt on keskitetty konsernin palveluksessa olevalle henkilölle. Järjestelyllä voidaan taata optimaalinen olosuhdehallinta sekä energiataloudellisuus.

Ympäristöpalvelut on hallinnoinut vuonna 2017 jatkunutta ELY- keskuksen rahoittamaa OMAVESI- hanketta . Hankkeen tavoitteena on edistää haja-asutusalueen jätevesiasetuksen toimeenpanoa tarjoamalla puolueetonta ja maksutonta jätevesineuvontaa. Urpolan luontokeskuksen toiminta on jatkunut. Vuonna 2017 luontokeskus oli auki 4 kuukautta (touko- elokuu) ja kävijöitä oli ensimmäisen kerran yli 3 000 henkilöä.

Etelä-Savon Energia rakensi vuonna 2017 Pursialan voimalaitokselle uuden kotimaisten polttoaineiden vastaanottoaseman, mikä mahdollistaa biomassojen ympäristöystävällisen sähkön- ja lämmöntuotannon optimointia entisestään.

Ristiinan kaukolämpöverkkoon rakennettiin aurinkokeräinhybridi yhdessä hakelämmön tuotannon kanssa. Tällä toteutuksella Mikkelin kaupunki voitti EU:n Celsius-cityn ykköspalkinnon kestävästä energiantuotannosta. Metsäkoululle rakennettiin kokonaan uusi hakelämpökeskus, mikä korvaa merkittävästi kevyen polttoöljyn lämmityspolttoa Mikkelisä.

Haukivuoren biokaasulaitos (BioHauki Oy) on saatu tuotantoon sekä biokaasun jakeluasemat avattu Haukivuorelle sekä Mikkelin Graaniin (BioSairila Oy). Yhtiöllä on käytössä nyt 6 kaasuautoa ja kaikki uudet autot tilataan kaasukäyttöisinä.

Pitkäjärven aurinkovoimala rakennettiin, ja siitä on tullut merkittävä testausalue niin paneelitoimittajille, telineratkaisuille sekä analysointi- ja valvomoratkaisuille. Aurinkovoimala on myös näkyvä uusiutuvan energian tuotantolaitos päävaltatien varrella.

Vara- ja huippulämpökeskuksissa on siirrytty kokonaan raskaan polttoöljyn käytöstä kevyen polttoöljyn käyttöön, mikä näkyy mm. rikkipäästöjen vähenemisenä ilmassa.

Luomutilojen lukumäärä on vähentynyt hieman edellisestä vuodesta (53 tilasta 50 tilaan). Vastaavasti luomussa oleva viljelypinta-ala on noussut edellisestä vuodesta 15,8 prosentista 16,7 prosenttiin, nykyiset luomutilat ovat lisänneet luomuviljelypinta-alaa. Pro Agria Etelä-Savon järjestämät luomu –kurssit ovat olleet suosittuja.

Kevyenliikenteen väylä rakennettiin Savilahdenkadun varteen Saattotien ja Juontotien välille. Kirkonvarkauden asuinalueelle rakennettiin infran yhteydessä kevyenliikenteen väyliä ja mm. älyvalaistus rantaraitille.

Asukaiden hyvinvoinnin strategiset tavoitteet

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017	Yhteenvedo ja johtopäätökset valtuustokauden tavoitteesta 2017
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, %-osuus	8,3, %	6,8 %	tietoa ei ole saatavilla vuodelta 2014	tietoa ei saatavilla	Nuorisolain edellyttämiä ilmoituksia oppilaitoksista ja puolustusvoimilta 189 kappaletta	7,5 %	Tavoitetaso saavutettu. Tilanne kehittynyt koko maan tasoa paremmin.
Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus	8-9 lk:t: 9,6 % Amm.opisk: 7,2 % Lukiolaiset: 6 %	8-9 lk:t: 8,6 % Amm.opisk: 8,0 % Lukiolaiset: 6,6 %	tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 6,5 % Amm.opisk: 5,8 % Lukiolaiset: 5 %	8-9. lk: Mikkelin 7,2 %/koko maa 8,5% lukio: Mikkelin 8 %/koko maa 7,2 % amm: Mikkelin 7,6 %/koko maa 7,4 %
Vanhemmuuden puutetta, %-osuus	8-9 lk:t: 20 % (koko maa 22,3) Amm.opisk: 27,3 % (koko maa 26,1) Lukiolaiset: 21,5 % (koko maa 21,7)	8-9 lk:t: 21,6 % Amm.opisk: 25,3 % Lukiolaiset: 16,6 %	tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 19 % Amm.opisk: 24 % Lukiolaiset: 18 %	Ei mitattu kouluterveyskyselyssä 2017
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %-osuus	8-9 lk:t: 8 % Amm.opisk: 4,5 % Lukiolaiset: 1,9 %	8-9 lk:t: 7 % Amm.opisk: 4 % Lukiolaiset: 1 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 0 % Amm.opisk: 0 % Lukiolaiset: 0 %	8-9 lk:t: 6,6 % (koko maa 5,8 %)) Amm.opisk: 3 % (koko maa 3,3 %) Lukiolaiset: 1 % (koko maa 1,1 %)
Humalajuominen, %-osuus	8-9 lk:t: 12 % Amm.opisk: 40 % Lukiolaiset: 26 %	8-9. lk: 14 % Amm.opisk: 34 % Lukiolaiset: 16 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 7 % Amm.opisk: 30 % Lukiolaiset: 20 %	8-9 lk:t: 8,3 % (koko maa 10,2 %) Amm.opisk: 29,2 % (koko maa 28,1 %) Lukiolaiset: 17,1 % (koko maa 18,3 %)
Tupakointi päivittäin, %-osuus	8-9 lk:t: 15 % Amm.opisk: 42 % Lukiolaiset: 10 %	8-9. lk: 18 % Amm.opisk: 37 % Lukiolaiset: 7 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 lk:t: 10 % Amm.opisk: 32 % Lukiolaiset: 5 %	8-9 lk:t: 7 % (koko maa 6,9 %) Amm.opisk.: 26,1 % (koko maa 23,2 %) Lukiolaiset: 2,6 % (koko maa 3,4 %)

Kokeillut laittomia huumeita, % -osuus	8-9 Ikt: 8 % Amm.opisk: 23 % Lukiolaiset: 12 %	8-9. Ikt: 9 % Amm.opisk: 18 % Lukiolaiset: 4 %	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	*tietoa ei saatavilla	8-9 Ikt: 5 % 15 % Lukiolaiset: 8 % Amm.opisk: 8 %	8-9 Ikt: 7,9 % (koko maa 7,5 %) Amm.opisk: 19,6 % (koko maa 20,6 %) Lukiolaiset: 8,1 % (koko maa 11,6 %)
Sairastavuusindeksi	105,7 (koko maan keskiarvo 100)	106,1 (koko maan keskiarvo 100)	105,1 (koko maan keskiarvo 100)	tietoa ei vielä saatavilla	*tietoa ei saatavilla	100 (koko maan keskiarvo)	Sairastavuus on pysynyt ennallaan. Tavoitetasoa ei ole saavutettu.
PYLL – indeksi (ehkäistävissä olevat ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet)	Alkoholin ja tupakoinnin aiheuttamat kuolemat suurin ennenaikaista kuolleisuutta aiheuttava tekijä	PYLL – indeksi 2007–2011: Alkoholilla suuri merkitys. Mikkelin naisten osalta: pienet menetykset alkoholiperäisistä sairauksista ja myrkytyksistä, joiden suhteen trendi on jopa laskeva. Miehillä alkoholiperäiset sairaudet ja myrkytykset: pitkäaikaistrendi laskeva.	uudet tiedot saadaan 2016	uudet tiedot saadaan 2016	PYLL- indeksi 2010–2014 Miehet: itsemurhat, verenkierrosinsairaudet, kasvaimet, päihdesyyt, jotka huolestuttavat. Naiset: Kasvaimet, itsemurhat, verenkierrosinsairaudet. Päihdesyissä naisilla myönteinen kehitys koko maassa.	Alkoholien ja tupakan aiheuttamat ennenaikaiset kuolemat vähenevät, laskee koko maan keskiarvotasolle	Miehillä positiivinen kehityskulku päihteiden osalta. Tilanne edelleen huonompi kuin koko maan keskiarvotasolla. Naisten osalta kehitys ollut myönteisintä koko maassa erityisesti alkoholin osalta.
Kulttuuri- ja liikuntapaikavarojen käyttö:							
kirjaston käyttö/kävijät	467 157	603 102	523 071	Pientä laskua odotettavissa, koska kirjastot olivat kiinni kaksi viikkoa järjestelmän vaihdon takia.	570 224	500 000	635 534 käyntiä
museot/kävijät	28 024	22 136	22 346	n. 27 000	36 311	30 000	38 491 kävijää
orkesteri/kuulijamäärä	11 494	15 393	13 578	15 862	15 243	17 000	16 918 kuulijaa

Yleiset kulttuuripalvelut:									
1. Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa	21 340	20 574		21 100	33261	42 819 (tapahtumia, toimintaa, työpajoja yms. yht. 1 008)	24 000	47 467 kävijää	
2. Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta	30 015	15 522		10 000	20825	12 013 (myönnetty 27 kpl)	32 000	13 293 kävijää	
3. Säännöllistä kulttuurivastusta saavien kävijä-/osallistujamäärä	20 665	16 220		20 000	7233	9 512 (myönnetty 3 kpl, valokuvakeskus, tanssiopisto ja Mikkeli-seura)	22 000	12 011 kävijää	
uimahallikäynnit	166 276	172 155		171 608	164 530 (Naisvuori 57 225, Viihdeuimala Rantakeidas 107 305, kuntosali 22038)	153 896 (Naisvuoren uimahalli remontin takia kiinni syyskauden)	230 000	148 829 käyntiä	
teatterin kävijämäärät	51 567	50 388		58 464	43 827	43 163	55 000	37 586	

*) Joka toinen vuosi toteutettavan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän kouluterveyskyselyn vuoden 2015 toteuttaminen epäonnistui ja Mikkeli ei saanut kuntakohtaisia tuloksia. Viimeisimmät tiedot ovat vuodelta 2013. Seuraava kouluterveyskysely toteutetaan keväällä 2017.

Elinkeinojen hyvinvoinnin ja kaupungin elinvoiman vaikuttavuusmittareiden toteutuminen

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017	Yhteenveto ja johtopäätökset valuustokauden tavoitteesta 2017
Yritysten nettolisäys ja kasvuyritysten määrä (TEM-määritelmän mukaan)	122 yritystä		90 yritystä (tilanne 6.11.2015) Miset Oy:n arvio koko vuodesta on yht. 110 yritystä	202 yritystä, joissa perustamis-hetkellä 158 työpaikkaa	228 yritystä, joissa perustamis-hetkellä 143 työpaikkaa	140 yritystä/vuosi tai 560 ajalla 2014-2017	yritysten nettolisäys +136
Työpaikkakehitys ja työpaikkaomavaraisuusaste%	23 506 henkilöä ja 104 %		23 094 henkilöä ja 104 %	tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	24 500 henkilöä ja 106 %	tietoa ei ole saatavilla
Mikkelin mainekuvan kehitys	Imagotutkimuksen 7. sija		2014: 24. sija	2015: 8. sija	2016: 25. sija	4 .sija	2017: 29. sija
	Yleinen yritysilmasto 3.12		3.5	tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	3.5	Tietoa ei ole saatavilla
Mikkelin väkiluvun kehitys ja huoltosuhde	+65 henkilöä ja 54,4 (Tilastokeskus) 55,6 (Sotkanet)		+116 henkilöä ennuste 2015: 61,5 (Tilastokeskus) 59,0/v. 2013 (koko maa 2011/52,9→ v. 2013/ 55,7)	54 674 (+69, ennakkotieto) tietoa ei saatavilla	54 494 / joulukuu 2016 (-136 hlöä)	+250 henkilöä	54 278 (- 216 hlöä)
Työttömyysaste % - alle 25-vuotiaat - alle 30-vuotiaat valmistuneiden osuus	12,3 % 15 % 32,7 %		12,1 % 18 % tietoa puuttuu	13,5 % 15,9 % tietoa puuttuu	13,9 % tietoa puuttuu tietoa puuttuu	alenee alle 8,3 %:iin alenee alle 10 %:iin alenee alle 27 %:iin	11,7 % tietoa puuttuu tietoa puuttuu
15-64-vuotiaiden työllisten prosentiosuus samanikäisestä väestöstä	60 % (valtakunnan ka 70 %)	64 % (2012) (koko maa 66 %)		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	nousee 70 %:iin (valtakunnallinen tavoite 75 %)	tietoa ei saatavilla
Asukkaiden koulutustaso (tutkinon suorittaneiden määrä)	69,9 %	71 % (Maa-kuntaliitto 2013)		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	nousee 75 %:iin (valtakunnallinen tavoite 75 %)	tietoa ei saatavilla (tilastokeskus ilmoittaa nykyään henkilö määränä)
Kärkialueiden T&K&I rahoituksen määrä	22 milj. euroa	tietoa ei saatavilla		tietoa ei saatavilla	tietoa ei saatavilla	34 milj. euroa	tietoa ei saatavilla
Työllisten määrä kärkialueyksikössä - teknologia - palvelut - matkailu	1400 hlöä 23 500 hlöä 400 yritystä				tietoa ei saatavilla	3000 hlöä 24 600 hlöä (TIETO ON LÄHTÖKOHTAISESTI VÄÄRIN) 440 yritystä	tietoa ei saatavilla
Matkailun yöpymisten määrä/vuosi	kaupunki: 216 645 vrk Mikkelin seutu: 277 155 vrk	345 030 vrk	251 117 vrk 321 813 vrk	304 856 vrk	291 500 vrk (joista 60 598 vrk kansainvälisiä ja 230 902 vrk kotimaisia)	280 000 vrk	kaupunki: 221 437 vrk seutu: 285 165 vrk

Luonnon ja ympäristön hyvinvoinnin vaikuttavuusmittareiden toteutuminen

Vaikutavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017	Yhteenveto ja johtopäätökset valtuustokauden tavoitteesta 2017
Asemakaavoitetuilla alueilla virkistysalueiksi kaavoitettu alueiden osuus	69 %	(lähtö- ja tavoitetaso väärin!)	15 %	15 %	Asemakaavoitetuilla alueilla virkistys- ja puistoalueiden osuus oli 22 %	70 %	Kaavoituksessa pyritään keskittämään virkistysalueet yleiskaavoihin asemakaavojen sijaan. Vuonna 2017 virkistys- ja puistoalueiden osuus asemakaavoista oli n. 25,5%.
Kasvihuonekaasupäästöt	t CO2-ekv/as 6,2	t CO2-ekv/as 6,1 (viimeisin tieto vuodelta 2012)	t CO2-ekv/as 6,1	arvio 5,7	5,1 t CO2-ekv / as. (ennakkotieto)	t CO2-ekv/as 5,5	Tavoitteeseen on päästy. Ennakkotieto vuoden 2017 kasvihuonekaasupäästöistä / asukas on 5,5 t CO2-ekv/as.
Ekologinen jalanjälki	gha/as 5,9	ei uudempaa tietoa	ei uudempaa tietoa	ei uudempaa tietoa		gha/as 5,5	Uusiin tilastotietoihin perustuvaa ekologista jalanjälkeä ei ole laskettu. Laskenta mahdollista tilata Suomen Ympäristökeskuselta, kustannusarvio 4000-5000 eur.
Uusiutuvan energian osuus koko energiantuotannosta (ESE Oy)	68 %	Pursialan tekninen puupolttoaineosuus on teknisesti 85 %, loppu 15 % kotimaista turvetta.	80,5 %	80,3 %	Tavoite sama, yhteensä ollaan jo n. 85-90 % uusiutuvien tuotannossa.	85 %	Pursialan voimalassa tehdään puulla noin 80 % siellä tuotetusta energiasta. Muut voimalaitososuudet huomioiden 85% tavoite on saavutettu.
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä/asukas	107 kg/as	V. 2013 asumisen sekajätteen loppusijotusmäärä oli 97 kg/as. Energiayhdyntämiseen sekajätettä meni 149 kg/as.	75,8 kg/asukas	59,9 kg/asukas	63,67 kg/asukas (sis. myös Puumalan ja Hirvensalmen osuudet)	75 kg/as	Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun kotitalouksien sekajätteen määrä on 0 kg. Sekajäte vietään hyötykäyttöön Riikinvoiman Ekovoimalaan.

Vaikuttavuusindikaattori	lähtötaso vuonna 2012	vuosi 2013	vuosi 2014	vuosi 2015	vuosi 2016	tavoitetaso vuonna 2017	Yhteenveto ja johtopäätökset valtuustokauden tavoitteesta 2017
Luomumaatilojen osuus kaikkista maatilastoista	8,7 %	8,1 %	9,1 %	10 % tiloista	10 %	15 %	9,3 % (50 luomutilaa)
Luomussa olevan peltopinta-alan %-osuus kaikesta peltopinta-alasta	11,9 %	14,3 %	13,1 %	11,7 % peltopinta-alasta (1636,73 ha/13 883,09 ha)	15,8%	18 %	16,7 % (2400 ha)
Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta	1109 €/asukas	1 119 €/asukas	1 216 €/asukas	Ei vielä tietoa	ei vielä tiedossa	1000 €/asukas	1361 €/ asukas
Todettujen sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus koko kiinteistökannasta	Kiinteistöjen määrä v. 2014 (?)	Koulut 12/30 Päiväkodit 5/42 Muut 5 kpl	Koulut 9/25 Päiväkodit 5/42 Muut 3 kpl	Koulut 6 kpl Päiväkodit 3 kpl Muut 8 kpl	Koulut 5 kpl Päiväkodit 2 kpl Muut 5 kpl	20 5 pienempi	
Asiakastytyytyväisyys, asteikolla 1...5	Puistot 3,51 Liikenneväylät 3,29	Puistot 3,53 Liikenneväylät 3,38	Puistot 3,55 Liikenneväylät 3,30	Tutkimusta ei tilattu	Puistot 3,5 ja liikenneväylät 3,11	Puistot 4 Liikenneväylät 4	Puistot 3,61 Liikenneväylät ,26
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien pituus (43 km), opastettu ja tuotteistettu	ei lähtöarvoa	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynätti 5,1 km ja Kerovuori 5 km.	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynätti 5,1 km ja Kerovuori 5 km.	Retkeilyreittien osalta hoidettuja ja opastettuja (niin että reitille voidaan oikeasti ohjata) on 16,1 km. Säynätti 5,1 km ja Kerovuori 5 km.	-	100 %	Reittien pituudet ennallaan. Tasa-arvoisempia liikuntamahdollisuuksia on lisätty.
Kouluilaisten luontopäivien määrä	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	2,5 kpl/ koululainen/a	tavoitetaso on saavutettu	3,5 kpl/koululainen7a	Tavoite 3,5 toteutunut.
Vesistöissä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrän %-osuus	90 %	90 %	90 %	90 %	tietoa ei saatavilla	90 %	90 %
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus	33 %	33 %	33 %	33 %	tietoa ei saatavilla	50 %	83 %

Kullakin hyvinvointiohjelmalla on monialaiset ohjausryhmät, joissa on laajasti mukana yhteistyöverkostojen jäseniä sekä viranhaltijoita ja kaupunginhallituksen nimeämä edustaja. Ohjausryhmät ovat päivittäneet hyvinvointiohjelmat alkuvuodesta 2015 ja ne on viety kunnalliseen hallintoon sähköiseen hyvinvointikertomukseen, jonka jatkokehittämisessä Mikkelin kaupunki on aktiivisena jäsenenä mukana.

Tasapainoiseen kasvuun tähtäävät ohjelmat

Työllisyysohjelma

Kaupunginvaltuuston 19.12.2016 § 153 hyväksymän työllisyysohjelman tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu kaupunginhallitukselle 2.10.2017 § 96. Kaupunginhallitus on hyväksynyt työllisyysohjelman vuodelle 2018 27.11.2017 § 193. Työttömyysprosentti oli vuoden 2017 alussa 13,4 % ja vuoden lopussa 11,7 %.

Työllisyysohjelman keskeisiä tavoitteita on toimia yhteistyössä Miksei Oy:n ja alueen yritysten, oppilaitosten ja TE-toimiston, Kelan ja ESSOTEn TYP-organisaatioiden kanssa. Monialaista yhteistoimintaa ohjaa mm. seudullinen TYP-johtoryhmä (työllisyyden hoidon monialainen yhteispalvelu).

Työllisyysohjelman toteuttamisessa huomioitiin edelleen, vaikka talouden elpymisen merkit olivat havaittavissa, toimenpiteet pitkäaikaistyöttömyyteen. Pitkäaikaistyöttömien väheneminen ei tapahdu välittömästi noususuhdanteen alkuvaiheessa. Työllisyysohjelmaan tehdyt lisäpanostukset kaupungilta ovat vaikuttaneet myönteisesti. Valtion (TE-keskus) myöntämän palkkatukilinjausten muutokset ovat vaikuttaneet mm. kumppanuussopimuksen tavoitteisiin. Yhdistyksille osoitettu 100% palkkatuki, jolla kaupungin työllistävät järjestöt olisivat voineet työllistää pitkäaikaistyöttömiä, pieneni huomattavasti. Palkkatukilinjauksien perusteella työllistämisen volyymit tippuivat ja sitä kompensoitiin kehittämiskumppanin (Mikkelin Toimintakeskus ry:n) toimesta lisäämällä kuntouttavaa työtoimintaa.

Kaupungin työllisyyspalvelut ei pystynyt toteuttamaan yrityskontaktointia henkilöstöresursointiin liittyvistä syistä samalla tasolla kun edellisinä vuosina.

Työllisyydenhoidon haasteista huolimatta kehitys kaupungissa on ollut myönteinen sekä työttömyyden pienentymisenä että työmarkkinatuen kuntaosuuden vähentymisenä. Perusratkaisut työllisyydenhoidossa ovat Mikkelissä olleet oikean suuntaisia. Tartu-hanke on lisännyt yhteistyötä Etelä-Savon muiden kuntien ja kaupunkien kanssa.

Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelma

Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelmaa on toteutettu vuoden 2017 painopistealueiden mukaisesti.

Osaava johtaminen ja esimiestyö. Johtamisvalmennus ylimmälle johdolle käynnistyi syyskuussa 2017. Osana työyhteisön kehittämishanketta käynnistyy esimiesvalmennus toukokuussa 2018. Esimiesinfoja on pidetty edelleen kuukausittain virtuaalisina. Lisäksi on aloitettu yhteistyöpalaverit palvelualueiden johtoryhmien kanssa ja osallistuttu tulosalueiden kehittämispäiviin.

Asiakaslähtöinen osaamisen kehittäminen. Henkilöstösuunnitteluohjetta on tarkennettu siten, että suunnittelussa painotetaan ennakkointia ja osaamisen kehittämistä tulevaisuuden tarpeiden mukaisesti. Osana kehityskeskustelukäytänteitä painotetaan osaamiskeskustelua, osaamiskartoitustyökalua on valmisteltu yhteistyössä Otavan opiston kanssa. Vuosittaiset osaamisen kehittämisen suunnitelmat kerätään palvelualueilta osaksi henkilöstösuunnitelmaa.

Mikkelin Tapa Toimia – laadukkaat ja tehokkaat yhteiset toimintamallit, vuorovaikutteinen toimintakulttuuri.

Palvelukehitysohjelmassa on käynnistetty kolme pilottiprosessitarkastelua (rekrytointiprosessi, maksuvälinetarkastelu sekä erityisen tuen päätökset). Palvelukehitystiimi on kouluttautunut Lean-toimintamalliin ja koko organisaatiota koskevat Lean- koulutukset on käynnistetty, on tehty benchmarkkausta (mm. Salon kaupunki) ja saatu henkilöstöpalveluilta lisäresursssia palvelukehityksen toteutukseen. Toimintakulttuurin kehittämisen osalta on syksyllä 2017 käynnistetty työyhteisön kehittämisprojekti, jolla tuetaan esimiehiä ja henkilöstöä muutoksessa.

Rekrytointipalveluita keskitetään henkilöstöpalveluihin ja huomiota kiinnitetään laadukkaaseen ja tehokkaaseen rekrytointiprosessiin. Henkilöstöpalvelut ja palvelualueiden asiantuntijat tekevät aktiivista yhteistyötä tavoitteena erinomainen työantajakuva ja parhaiden osaajien rekrytointi. Lisänäkyvyyttä haetaan muun muassa rekrymessuille osallistumisesta ja opiskelijayhteistyöstä.

Hyvinvoiva henkilöstö – aktiivinen ja ennakoiva välittäminen. Mikkelin kaupungin varhaisen välittämisen mallin käyttämisestä on nostettu säännöllisesti esille esimiesinfoissa. Uudelleensijoitustoimintaa ja työkyvyn tukemiseen liittyviä toimenpiteitä on tehostettu. Korvaavan työn malli ja päihdeohjelma valmistuivat syksyn 2017 aikana ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty. Epäasialliseen käyttäytymiseen liittyvän ohjeen päivittäminen on työn alla. Yhteistyötä työterveyshuollon ja eläke- ja tapaturmavakuutusyhtiön kanssa on tehostettu ja koordinointia on keskitetty henkilöstöpalveluihin. Huomiota on kiinnitetty parempaan tiedonkulkuun ja avoimuuteen päätöksenteossa sekä johtamis- ja esimiesviestinnässä. Palkitsemiskäytänteitä on päivitetty ja TVA- arviointiryhmän työ etenee. Tehtävänkuvauksia on päivitetty ajan tasalle ja tavoitteena on ollut henkilöstön osallistuminen oman työn suunnitteluun ja kehittämiseen.

Palveluorganisaatiouudistus ja kaupunkirakenneselvitys

Vuoden 2017 aikana käynnistynyttä palveluorganisaatiouudistusta jatketaan 2. vaiheella vuoden 2018 aikana. Organisaatiouudistuksen tavoitteena on organisaatorakenteen uudistaminen uudistuvan kunnan tehtävien mukaiseksi: osallisuuden, hyvinvoinnin ja elinvoiman vahvistaminen. Myös tiukennettua tehtävien täyttölupakäytäntöä on jatkettu edelleen.

Kaupunkirakennetyöryhmä valmistelee keväällä 2018 kokonaissuunnitelman keskeisistä kaupungin toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Erityisesti koulurakenteessa pyritään hakemaan uusia kokonaispalveluratkaisuja.

Konsernin tavoitteiden toteutuminen

Kaupunki on määritellyt 11 tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki pyrkii pääoman ja omaisuuden tehokkaaseen käyttöön; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Omistuksille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet. Konserniyhtiöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti ja noudattaa konserniohjetta.

Etelä-Savon työterveys Oy:n ja YIT Kuntatekniikka Oy:n tavoitteiden toteutumaa talousarvioon nähden ei esitetä liiketoimintajärjestelyistä johtuen.

Etelä-Savon Energia Oy

Omistus:	100%	
Toimiala:	Sähkön ja lämmön yhteistuotanto, sähkönsiirto	
Toimitusjohtaja	Erkki Karppanen	
Hallituksen jäsenet:	<u>21.6.2017 jälkeen:</u> Heikki Nykänen pj Paavo Barck vpj Outi Kauria Annaliisa Leinonen Aimo Ollikainen Pekka Selenius Anni Siiskonen Päivi Ylönen	<u>21.6.2017 asti:</u> Markku Kakriainen pj Paavo Barck vpj Rauni Berndt Mauri Miettinen Heikki Nykänen Leena Penttinen Pertti Ruotsalainen Aimo Ollikainen Antti Suhonen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Vuodet tulevat olemaan aiempaa lämpimämpiä sekä sateisempia. Tämä voi pienentää lämmönmyyntiä sekä heikentää polttoaineiden laatua. Osa sähkönhintaennusteista lupaa nousevia sähkönhintoja, mikä parantaisi ESE:n sähkön tuotannon kannattavuutta.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

ESE siirsi liiketoimintakaupalla sähkönmyyntinsä Lumme Energialle, joka on ESE:n ja Suur-Savon Sähkö Oy:n yhteinen sähkönmyyntiyhtiö. Tämän johdosta liikevaihto on jäänyt budjetoidusta ja konsernin henkilöstömäärä on pienentynyt.

ESE on alkanut panostaa yhä enemmän aurinkoliiketoimintaan sekä biokaasuliiketoimintaan. Tätä varten on hankittu sekä osaamista taloon että panostettu kumppaniverkostoihin. Näillä kehitetään ESE:lle uusia liiketoimintoja tulevaisuutta varten.

Voimalaitos on kyennyt parantamaan tuottavuuttaan ja siitä on syntynyt pääosa ESE:n tulosparannuksesta. Alhaisen sähkönhinnan johdosta on tärkeä tuottaa mahdollisimman vähän sähköä, ja tässä on onnistuttu kaukolämpöakun, paremman ajosuunnittelun sekä reduktioajomahdollisuuden tarjoavien venttiilien asentamisen johdosta.

Voimalaitoksen uusi polttoaineenvastaanotto saatiin valmiiksi joulukuussa 2017. Tämä tulee jatkossa parantamaan polttoaineiden laatua, koska saadaan enemmän polttoaineita suojaan kosteudelta sekä saadaan parannettua polttoaineiden energiamäärän mittausta, jonka perusteella ESE maksaa polttoaineista.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Lähtötaso	Tavoitetaso	Mittari	Toteuma
1. Ympäristöystävällisen energian hankinta ja tuotanto	1.1 Polttoaineiden saatavuutta ei ole täysin varmistettu 1.2 Pursialan tuotannon tulos negatiivinen 1.3 Mankala -hintojen liukuva 5 v. keskiarvo ei ole laskenut	1.1 Varmistetaan ympäristöystävällisen ja paikallisten polttoaineiden saatavuus 1.2 Tuotannon ympäristöystävällisyyden ja kannattavuuden varmistaminen 1.3 Sähköntuotanto-osuuksien kannattavuuden parantaminen	1.1 Polttoaineiden saatavuus 100% 1.2 Pursialan tuotannon tulos positiivinen 1.3 Mankala -hintojen 5 v. liukuvan keskiarvon lasku vuosittain	1.1 Toteutunut 1.2 Toteutunut 1.3 Ei ole toteutunut
2. Luotettava ja tehokas energian siirto sekä myynti	2.1 Sähkön siirtohäviöt ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöt keskitaso 2.2 Tulos positiivinen, mutta kilpailun kiristyminen ennustaa tulostason laskevan 2.3 Kiristystä kilpailu ja lämpimämmät vuodet haastavat nykyisen tulostason	2.1 Siirto- ja lämpöverkkojen käytön ja rakentamisen optimointi 2.2 Sähkön myynnin kannattavuuden parantaminen 2.3 Kaukolämmön kilpailukyvyyn turvaaminen	2.1 Sähkön siirtohäviöiden ja lämmön verkosto- sekä mittaushäviöiden osalta kaupunkiyhtiöiden keskiarvo 2.2 Tulos positiivinen 2.3 Nykyisen tulostason säilyminen	2.1 Toteutunut 2.2 Toteutunut 2.3 Ei ole toteutunut kaukolämmössä
3. Uudet energiapalvelut	3.1 Aurinkoliiketoiminta aloitettu v. 2016 3.2 Biokaasutuotannolle ei vielä asiakkaita 3.3 Yhtään jäähdytysratkaisua ei ole toteutettu 3.4 Ei säännöllistä uusien liiketoimintojen kartoittamista	3.1 Aurinkoliiketoiminnan kasvu 3.2 Kannattava biokaasutuotanto 3.3 Jäähdytysratkaisujen toteutukset 3.4 Uusien liiketoimintamahdollisuuksien säännöllinen kartoittaminen	3.1 Aurinkoliiketoiminnan kasvu 20% vuodessa 3.2 Biokaasutuotannosta 80% liikennekäyttöön 3.3 Useita kannattavia jäähdytyskohteita	3.1 Ei ole toteutunut 3.2 Ei ole toteutunut 3.3 Ei ole toteutunut, mutta ensimmäinen jäähdytyskohde otetaan käyttöön v. 2018
4 Osaamisen kehittäminen	4.1 Henkilöstökysely asiasta tehdään ensimmäisen kerran v. 2016	4.1 Osaamisen kehittäminen	4.1 Henkilöstökyselyssä koulutukseen liittyvien vastausten arvosana >4	4.1 Toteutunut

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Liikevaihto jäi budjetoidusta, koska ESE luopui 1.9.2017 sähkönmyynnistä.

Budjetoitua parempi tulos johtui voimalaitoksen budjetoitua paremmasta tuloksesta, joka on seurausta määrätietoisesta toiminnan kehittämistyöstä.

ESE-Verkon tulos oli myös budjetoitua parempi, lähinnä vuoden alussa tehdyn hinnankorotuksen sekä tiettyjen kustannussäästöjen johdosta.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	51,3 milj. euroa	51,4 milj. euroa	48,4 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio (verojen jälkeen)	2,6 milj. euroa	2,6 milj. euroa	3,5 milj. euroa
Osinko	2,80 milj. euroa	2,86 milj. euroa	2,86 milj. euroa
Investoinnit	16,6 milj. euroa	17 milj. euroa	17,5 milj. euroa
Ulkoinen velka	91,4 milj. euroa	92 milj. euroa	90,7 milj. euroa
Sisäinen velka	14,3 milj. euroa	14,3 milj. euroa	14,3 milj. euroa
Konsernitilin limiitti	4,2 milj. euroa	4,2 milj. euroa	4,2 milj. euroa
Omavaraisuusaste	17,7 %	16 %	18 %
Henkilöstö			
vakituinen	93	95	90
määräaikainen	8	8	9

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

1. Pursialan polttoaineenvastaanoton uusinta
- Valmistui vuoden 2017 lopulla aikataulussa
2. Aurinkopuisto ”Sun Mikkeli”
- ESE rakensi Mikkeliin Pitkäjärvelle ”Sun Mikkeli” aurinkopuiston
3. Aluelämpöverkon laajennus Ristiinassa
- Kitereentien biolämpökeskus saatu tuotantoon alkuvuonna 2017
- Uuden verkon pituus on 1,5 km
4. Biokaasulaitokset (Haukivuori ja Mikkeli)
- ESE on osakkaana Haukivuorella BioHauessa, jonka tuotanto käynnistyi keväällä 2017, mutta käyttöönottovaihe on edelleen menossa
- ESE on osakkaana Mikkeliin sijoittuvassa BioSairilan biokaasulaitoshankkeessa Mikkeliissä, jonka ensimmäinen laitos valmistuu vuonna 2018

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävimmät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

ESEN strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon sekä kaukolämmön myynnin kannattavuuteen. Lämpiminä vuosina Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät ovat vähäisiä, ja niin sanottu minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä kuin mitä tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Voimalaitoksen toiminnan kannattavuuteen kytkeytyy myös poliittisia riskejä, kuten muutokset polttoaineiden verotuksessa. Tukkusähkömarkkinoilla hinnat ovat edelleen alhaiset tuotantokustannuksiin verrattuna. Kaukolämmössä haasteena on erityisesti energiankulutuksen väheneminen kiinteistöissä sekä maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa, joka on kuitenkin aiempaa pienempi.

Sähkön hintariskeihin varaudutaan ESEN hallituksen hyväksymällä riskipolitiikalla. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskiin, määräriskiin, vastapuoliriskiin, likviditeettiriskiin ja aluehintariskiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä. Riskipolitiikan toteutumista seurataan kuukausittain.

Energian tuotantokustannusten nousua on pyritty hillitsemään uudistamalla polttoaineenhankintaa, keskittämällä hankinta entistä suuremmille toimijoille sekä ottamalla toimitusehdoksi toimitus terminaaliin tai voimalaitokselle. Näin ei itse kanneta enää riskiä tienvarsikasojen hävikistä. Myös uusi polttoaineen mittaussjärjestelmä Pursialan voimalaitoksella antaa tarkemmat tiedot polttoaineiden energia-arvoista ja laskutus saadaan näin tarkemmaksi.

Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat puupolttoaineen saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittävillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskittämällä polttoainerterminaalitoiminnot Mikkelin Metsä-Sairilaan. Puupolttoaineiden saatavuutta varmistaa lisäksi oman polttoaineenhankinnan kehittäminen Venäjällä. Uutena haasteena on polttoainekäytön äärevöi-

tyminen eli on hyvin lyhyt jaksot, kun voimalaitos käyttää paljon polttoainetta ja muina aikoina polttoaineen käyttö on huomattavasti pienempää. Tämän johdosta polttoainetoimittajilta vaadittaisiin entistä enemmän terminaalivarastointia, jolla tuetaan haketusta kylminä kuukausina, mutta tämä vaatisi investointeja.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormitustilanteissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskuksilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti noin 110 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaissäädökset. Sähköverkon kehittämiseksi on laadittu suunnitelma. Se ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus sekä kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan muun muassa huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko Oy jatkaa maakaapelointiasteen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiön saamat ja edellisiltä vuosilta yli jääneet päästöoikeudet riittävät Pursialan voimalaitoksen tarvitsemaan turpeen polttomäärään, koska Pursialan kattilateknikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma siitä, miten toimitusjohtaja tullaan tarvittaessa korvaamaan. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaisuusjärjestelyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn ja tulee samalla perehdytetyksi toisen työhön käytännön kautta.

Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 60–80 % konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan. Muutoksia tähän voidaan tehdä hallituksen päätöksellä.

Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät tarkistetaan vuosittain. Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat muun muassa laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Sähkö- ja kaukolämpöverkkoja ei ole vakuutettu. Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä vastuuvakuutus, joka sisältää myös toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän vastuuvakuutukset. Pursialan voimalaitoksen sekä Tikkalan tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus. Ympäristövahinkoihin on varauduttu muun muassa ympäristövahinkovakuutuksin sekä valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia ja vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia.

Työtapaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä työturvallisuuskoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvallisista työtavoista. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta ja turvavartteja sekä ylläpidetään työturvallisuuskortteja. Työtapaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus sekä matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauskuluvakuutus, joka kattaa kaikki sairaus- ja tapaturmakustannukset 10.000 euroon asti.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Sisäisessä valvonnassa tai tilintarkastajien suorittamassa valvonnassa ei ole todettu, että sääntöjä tai päätöksiä olisi jätetty noudattamatta eikä ole havaittu, että noudattamatta jättäminen olisi aiheuttanut haittaa yhtiölle.

Tavoitteiden toteutuminen sekä varojen käytön valvonta

Hallitus määrittelee konsernille strategian, vision, arvot ja palvelulupaukset. Näiden mukaan konsernille määritellään toiminnalliset tavoitteet vuosisuunnittelun yhteydessä ja ne pohjautuvat pitkälti hallituksen vahvistamaan strategiaan. Strategian mukaisten tavoitteiden toteutumista seurataan johtoryhmätasolla 2 kertaa vuodessa.

Yksiköiden vuositavoitteet pohjautuvat kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin. Näiden toteutumista seurataan yksikkötasolla.

Konsernille laaditaan vuosittain budjetti sekä investointisuunnitelma, jotka hallitus vahvistaa. Näiden suunnitelmien perusteella laaditaan konsernin kassabudjetti, jonka avulla määritellään vuosittainen rahoitus. Tulosbudjettia seurataan kuukausittain ja kassabudjettia viikoittain. Toteutuneet investoinnit tarkastetaan vuosittain.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Jokainen työntekijä on velvollinen käsittelemään työnantajan omaisuutta vastuullisesti, kuten heidän tulee myös kunnioida asiakkaan omaisuutta. Nämä on määritelty ESElän pelisääntöissä, joka on osa ESEn toimintajärjestelmää. Omaisuuteen kohdistuvat riskit arvioidaan vuosittain vakuutusyhtiön kanssa ja riskit pyritään poistamaan omaisuusvakuutuksin.

ESE-konserni noudattaa hankinnoissaan Erityisalojen hankintalakea ”Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista”. Hankintojen tulee aina olla tarkoituksenmukaisia.

Näiden hankintarajojen alle jäävät hankinnat tehdään Mikkelin kaupungin puitesopimustoimittajilta tai kilpailutetaan sopivaksi katsotulla tavalla. Tällöin hyviä valintakriteerejä ovat:

- hinta-laatusuhde
- paikallisuus
- ympäristöystävällisyys
- toimittajan luotettavuus
- aluetaloudelliset vaikutukset
- energiatehokkuus

Hankinnoissa pitää huomioida, että tarjous pyydetään riittävän monelta ja varteenotettavimmilta potentiaalisilta tarjoajilta.

Hankintoja valvotaan siten, että ostoreskontramaksuissa tulee olla laskun tarkastajan ja hyväksyjän kuittaus. Lasku ei mene maksuun ilman tarkastus- ja hyväksyntävaiheiden suorittamista, joista jää joko manuaalinen tai sähköinen merkintä. Laskulla ei saa olla sama henkilö hyväksyjänä, joka on laskun tarkastanut. Tarkastajana toimii hankinnasta tietävä henkilö. Reskontran ohi suoritetuissa maksuissa tulee myös olla tarkastajan ja hyväksyjän varmennus (maksu-määräys tai lasku).

Yksiköt vastaavat siitä, että yksiköiden hankintoihin liittyvissä laskuissa on riittävät merkinnät siitä, että laskusta käy selvästi ilmi, miten kustannus liittyy liiketoimeen. Mikäli näin ei ole, tulee laskun tarkastajan tai hyväksyjän täydentää laskun tietoja.

Investoinneista käydään erikseen talousosaston toimesta läpi, että investoinneiksi kirjatut kulut ovat investointeja ja varmistetaan, että laskuilta löytyvät riittävät tiedot, joilla voidaan varmistaa kulun olevan investointi. Yksiköt vastaavat siitä, että investointikirjaukset ovat oikein ja että laskuilta löytyvät riittävät tiedot. Konsernissa on erillinen ohje investointien määrittelyyn.

Hankintoja omalta lähipiiriltä (perheenjäsenet, joiksi katsotaan muun muassa avio- tai avopuoliso sekä henkilön omat tai puolison lapset ja muut huollettavat) voi tehdä ainoastaan esimiehen kirjallisella luvalla ja siten, että tarjoukset toimitetaan muulle kuin hankinnan tekijälle henkilölle. Hankintoja suorittava ei saa saada hankinnoista itselleen henkilökohtaista hyötyä.

Sopimusten laadinnassa tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- sopimuksissa on ESE:ä suojaavat ja kohtuulliset pykälät
- sopimuksilla on omistaja, joka seuraa sopimusten noudattamista, voimassaoloa sekä maksujen aiheellisuutta ja oikeellisuutta
- mahdolliset sakkopykälät (viivästyskorko, myöhästymissakko)
- sopimuksen vakuudet ja takuut
- sopimuksen allekirjoittajalla on asianmukaiset allekirjoitusoikeudet (asemavaltuus, prokura tai nimenkirjoitusoikeus)
- sopimukset eivät pääse raukeamaan, kun niille on vielä tarvetta
- sopimukset sanotaan irti, kun ne eivät ole enää tarpeen
- sopimuksen irtisanomis-, purku- ja siirtomahdollisuudet (exit-pykälä)
- sopimus arkistoidaan ESEn intranetin sopimushallintaan tai muuhun ESEn sähköiseen järjestelmään

Oman sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta on osa päivittäistä toimintaa. Sen tavoitteena on saada riittävä varmuus toiminnan tuloksellisuudesta, toiminnan ja talouden lainmukaisuudesta, hyväksytyjen budjettien noudattamisesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä raportoinnin oikeellisuudesta ja riittävyydestä.

Sisäisen valvonnan järjestämisestä ja toiminnan tuloksellisuudesta vastaavat konsernin hallitukset sekä toimitusjohtajat. Kaikkien liiketoimintayksiköiden ja yhtiöiden on kuitenkin toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan asettamat vastuut ja velvoitteet ja he vastaavat sisäisestä valvonnasta vastuualueillaan. Sisäistä valvontaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasoilla osana toimintarutiineihin sisältyvää toimintojen ja varojen käytön valvontaa.

Johdon ja esimiesten tulee omalla toiminnallaan näyttää esimerkkiä ja luoda organisaatioon myönteinen sisäisen valvonnan ilmapiiri. Johtamistapa ja toimintakulttuuri luovat perusta valvontaprosessille ja edistävät tavoitteiden toteutumista sekä henkilöstön valvontatietoisuutta.

Sisäisessä valvonnassa ei ole tullut ilmi väärinkäytöksiä tai kirjattu poikkeamia, joiden perusteella voitaisiin todeta, että konsernissa olisi tapahtunut väärinkäytöksiä. Sisäinen valvonta voisi olla tehokkaampaa, mutta yhtiössä ei ole erikseen sisäistä valvontaa tekevää controller- henkilöä, jonka avulla sisäistä valvontaa voitaisiin tehdä enemmän, mutta on katsottu, että nykyinen valvonnan taso on riittävä.

Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus:	Etelä-Savon Koulutus 12,5 % Mikkelin kaupunki 62,5 % Pieksämäen kaupunki 25 %	
Toimiala:	Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuiskoulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia.	
Toimitusjohtaja:	Arja Seppänen	
Hallituksen jäsenet:	<u>17.8.2017 jälkeen:</u> Lehkonen Raine, puheenjohtaja Harmoinen Taina Siitonen Mikko Strengell Janne Vuorinen Jarmo Ojala Sakari Salminen Lotta Skyttä Heikki Pyrhönen Heikki, varajäsen	<u>17.8.2017 asti:</u> Aholainen Markku, puheenjohtaja Harmoinen Taina Kivinen Harri Rahikainen Pirkko Rasola Nina Haavisto Seppo, varapuheenjohtaja Salo Alpo Salminen Lotta Strengell Janne, varajäsen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2019 - 2020

Suunnitelmavuosista poiketen on todennäköistä, että valtionosuusrahoitus liukuu lähelle minimiopiskelijamäärää, mikäli työvoimatarve Etelä- ja Varsinais-Suomessa on nyt ennakoidun kaltainen. Tämä tarkoittaisi tulo-rahoituksen vähenemistä noin 1,9 miljoonalla eurolla vuoden 2018 opiskelijavuosi-hinnoin. Lisäksi maksullisen palvelutoiminnan muutos työvoimakoulutuksen osalta muodostaa noin miljoonan euron suuruisen riskin. Maakunnallisten kasvupalveluiden organisoituminen on tulonmuodostuksen kannalta Esedulle mahdollisuus.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Kaikkiaan toimintatuottoja oli 33.352.541 euroa, ylittyen talousarvioon nähden 300.207 euroa. Metsänmyyntituloja kertyi 288.428 euroa yli talousarvion tase-erien purkamisen vuoksi. Rakentamispalveluiden myyntiä kertyi omakotitalojen myynneistä 320.727 euroa yli talousarvion. Koulutuksen valtionosuusrahoitus aleni vuodesta 2016 tarkalleen 3,532 miljoonaa euroa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Taso 2017	Tavoitetaso 2020	Mittari
Uusien yritysten syntyminen alueelle, ml. sukupolvenvaihdokset	70 (arvio)	80 / vuosi Esedun opiskelijoista tai tutkinnon suorittajista	yritysten lukumäärä
Alueen työttömyyden vähentäminen	Etelä-Savo 11,2 %, Mikkeli 10,6 %	Etelä-Savo 10 %, Mikkeli 8 %	työttömyysprosentti
Yritysten ja julkisten toimijoiden osaamistason nostaminen	85 osaamistarvekartoitusta	100 koulutustarvekartoitusta 100 täsmäkoulutettua / vuosi	kartoitusten raportoitu lukumäärä, koulutettujen raportoitu lukumäärä
Esedu vie eteläsavolaista ammatillista koulutusta ja rakentaa maakunnan mielikuvaa ulkomailla	Koulutusvientilupa saatu	Esedun tutkintovienti on käynnissä 4 tutkinnon osalta	Tutkintojen lukumäärä / koulutusvientin tuotot
Konsernin tuotantoympäristöt toimivat Esedun oppimisympäristöinä	ei arviota	Vähintään 20 % Esedun opiskelijoista käyttää opintojensa aikana konsernin tuotantoympäristöjen oppimismahdollisuuksia	Työssäoppimisen osuus määrä kuvatuissa ympäristöissä
KasvuEsedu Oy saavuttaa sille asetetut tavoitteet	yrityksen toiminnan käynnistyminen	liikevaihto 3 M€	tytäryhtiön tuloslaskelma

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Etelä- Savon Koulutus Oy:n tulos tilikaudelta 2017 osoittaa tappiota 1.115.122 euroa. Budjetoitu tulostavoite vuodelle 2017 oli 1.426.754 euroa tappiota.

Toimintatuottoja oli 33.352.541 euroa, ylittyen talousarvioon nähden 300.207 euroa. Metsänmyyntituloja kertyi 288.428 euroa yli talousarvion taseerien purkamisen vuoksi. Rakentamispalveluiden myyntiä kertyi omakotitalojen myynneistä 320.727 euroa yli talousarvion.

Toimintakuluja kertyi 34.467.663 euroa melkein budjetin mukaisesti, alitus oli vain 11.425 euroa. Henkilöstökuluja oli 19.473.270 euroa, vain 32.002 euroa yli talousarvion. Investointeja tehtiin 79.462 euroa yli talousarvion. Poistot olivat 1.608.049 euroa, eli 208.046 euroa yli talousarvion. Ylitys johtui arvonalentumiskirjauksesta vuonna 2017, koska käytössä oleva talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmisto- / yhteistyösopimus päättyy vuoden 2018 loppuun mennessä ja se poistetaan tästä syystä kahdessa vuodessa. Materiaalien ja palveluiden ostoja kertyi 585.673 eurolla. Liiketoiminnan muut kulut olivat 12.800.671 euroa, mikä oli 344.846 euroa alle budjetin. Suurin ero oli palveluiden ostojen osalta, 406.875 euroa alle talousarvion. Osa selittyy oppisopimuskoulutuksen volyymin laskulla.

Etelä- Savon Koulutus Oy:n taseen loppusumma tilinpäätöksen mukaan on 12.354.926 euroa, kun se vuonna 2016 oli 14.574.185 euroa. Viime vuoden tilinpäätöksen mukaan yhtiön rahavaroja oli Mikkelin kaupungin konsernitilillä 2.946.387 euroa, kun rahavaroja vuoden 2016 tilinpäätöksen mukaan oli konsernitilillä 4.926.239 euroa.

Taseessa tilikausien voittojen yhteismäärä on noin 3,3 milj. euroa ja oman pääoman määrä yhteensä noin 7,3 milj. euroa.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	34,5 milj. euroa	30,6 milj. euroa	31,1 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	0,3 milj. euroa	-1,4 milj. euroa	-1,1 milj. euroa
Osinko	-	-	-
Investoinnit	1,3 milj. euroa	1,4 milj. euroa	1,5 milj. euroa
Ulkoinen velka	6,1 milj. euroa	5,0 milj. euroa	5,0 milj. euroa
Sisäinen velka	-	-	-
Konsernitiilin limiitti	3 milj. euroa	3 milj. euroa	3 milj. euroa
Omavaraisuusaste	57,99 %	46,6 %	59,14 %
Henkilöstö	360		351
vakituinen	306		301
määräaikainen	54		50

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Tytäryhtiö KasvuEsedu Oy:n osakkeiden lunastus, IT-laitteiden hankkiminen omaksi leasing-sopimusten päätyttyä, ravitsemispalveluille kassajärjestelmien ja linjastojen uusiminen ja Etelä- Savon Koulutus Oy:n www-sivujen uudistaminen. Oppimisympäristöjen varustelua suurimpina metsäalalle Mikkeliin ja Pieksämäelle, näitä ympäristöjä varusteltiin myös hankerahoituksella.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

Esedu panostaa merkittävästi siihen, että koko peruskoulun päättävä ikäluokka pidetään mukana koulutuksessa ja on aloittanut yhdessä Mikkelin kaupungin kanssa nuorten työpajojen integroinnin ammatillisen perustutkintokoulutuksen tiiviiseen yhteyteen. Riskinä on, että konsernitasolla asiakas unohtuu ja em. toimintaan liittyviä palveluita tarkastellaan ainoastaan organisatorisesti ja vaikuttavuus unohtuu. Toinen merkittävä strateginen riski on opiskelijavuosiensa siirtyminen uuden rahoituslainsäädännön vuoksi kasvukeskuksiin. Tähän on varauduttu minimijärjestämisluvan mukaisen ydinresursointimallin avulla.

Operatiiviset riskit

Kasvupalveluiden myynti ei onnistu kustannusrakenteen takia. Varautuminen on ao. henkilöstön siirto tytäryhtiöön.

Taloudelliset riskit

Jokavuotisen 10 %:n valtionosuusrahoituksen osuuden erillishakemisen epäonnistuminen.

Vahinkoriskit

Henkilöstö, koneet ja kalusto, myös työssäoppimispaikkojen. Tällä hetkellä erittäin keho yhdessä konsernin kanssa kilpailutettu vakuutuspalvelu.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Valvotaan johtoryhmän toimesta sekä esimiesten jokapäiväisenä johtamistyönä. Tutkintojen auditoinnit.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteiden toteutumista ja varojen käytön valvontaa seurataan osavuositarkastuksien yhteydessä neljännesvuosittain.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Vastuutettu esimiehille.

Esedu on käyttänyt COSO-mallin mukaista sisäisen valvonnan ja riskien hallintamallia jo vuodesta 2010. Tämän mallin pohjalta on kirjoitettu myös kaupunkikonsernin ohjeistukset.

Omistus:	100%	
Toimiala:	Kiinteistöliiketoiminta	
Toimitusjohtaja*:	Kyösti Ylijoki	
Hallituksen jäsenet*:	<u>20.6.2017 jälkeen:</u> Kari Ojala, pj. Juha Vuori vpj. Nina Nyyssönen Päivi Ylönen Harri Kivinen Kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat: Jouni Riihelä Heikki Siira	<u>20.6.2017 asti:</u> Harri Kivinen pj Juha Vuori vpj Heikki Pahkasalo Kari Ojala Asiantuntijajäsen Heikki Siira

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Ei merkittäviä poikkeamia. Korkotason nousu on mahdollinen kannattavuuteen vaikuttava asia.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Ei merkittäviä tapahtumia talouteen suuresti vaikuttavina. Vuokrausaste hyvä. Kiinteistökannan lisäys Rantakylätalo ja Upseerikerho sekä tytäркиinteistöyhtiölle Kyyhkylän kartanon rakennuksia. Mölnlycken investoinnin valmistuminen. Näillä on talouteen enemmänkin tasevaikutusta kuin tulovaikutusta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asetetut tavoitteet on täytetty liiketoiminnan mahdollistajana mikkeliäisille yrityksille. Myös kiinteistökannan kunnossapitoon on panostettu.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ei poikkeamia. Tase, liikevaihto ja tulos ovat ennustetun mukaisia. Tuloksen puoliintuminen johtuu poistoerokirjauksen käyttämisestä 220.726 euroa. Tämä kirjaus edesauttaa yhtiön pääsyä terveempään poisto-ohjelmaan tulevina vuosina ja on siten osa yhtiön talouden tasapainottamista.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	4,4 milj. euroa	5,1 milj. euroa	5,13 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	184 000	300 000	150 000
Osinko	0	0	0
Investoinnit	2,5 milj. euroa	3,5 milj. euroa	6,7 milj. euroa*
Ulkoisen velka	18,6 milj. euroa	22,5 milj. euroa	22 milj. euroa
Sisäinen velka	155 000	150 000	117 000
Konsernitilin limiitti	2 milj. euroa (Ei käytössä)	2 milj. euroa (Ei käytössä)	2 milj. euroa (Ei käytössä)
Omavaraisuusaste	29,4 %	25,3 %	26,3 %
Henkilöstö vakituinen	6	6	6
määräaikainen	0	0	0

*2016 vuodelta siirtynyt kiinteistökauppa kaupungilta mukana

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Investoinnit ovat toteutuneet niin sisällöllisesti kuin taloudellisestikin budjetoinnin mukaisesti. Ainut poikkeama on kaupungin kanssa tehdyt kiinteistökaupat, jotka siirtyivät tilikauden yli 2016/2017 vähentäen 2016 investointeja ja lisäksi ne tilikaudelle 2017.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

Toimitilamarkkinan mahdolliset radikaalit muutokset tulevaisuudessa sekä rahoituksen hinta. Rahoituksen hintariskiä on pyritty hallitsemaan mm. korkosidonnalla vuokrahintaan ja rahoitusinstrumenttien valinnalla.

Operatiiviset riskit

Vuokralaisriskiasiakkaiden taloudellisen onnistumisen/epäonnistumisen takia tai muutokset suurten asiakkaiden toimitilavalintoihin. Riskiä on onnistuttu pienentämään pidentämällä uusittuja vuokrasopimuksia 3-8 vuoteen.

Taloudelliset riskit

Liittyvät edellisiin eli tulorahoituksen heikkeneminen vuokralaistilanteesta tai rahoituksen hinta.

Vahinkoriskit

Toimitiloihin liittyvät mahdolliset vahingot sekä työntekijöiden vahinkoriskit työmailla. Riskin hallitsemiseksi on varautumiset.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö noudattaa päätöksissään omistajan päätöksiä ja ohjeita.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteet ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti. Yhtiön talouden valvonta on järjestetty normaalin osakeyhtiön hallintoon liittyvin toimenpitein. Hallitus valvoo yhtiön toimintaa, toimitusjohtaja yhtiön työntekijöiden ja ostopalveluyhtiöiden toimintaa. Laskujen kierrätyksessä on asiantarkastus ja hyväksyntä eri henkilöillä. Lisäksi kirjanpitäjä ja tilintarkastaja valvovat ulkopuolisina lisäksi toimintaa. Lisäksi yhtiö on hyvin tiiviissä vuorovaikutuksessa asiantuntijajäsenten/konsernivalvojan kanssa yhtiön toiminnasta ja he osallistuvat aktiivisesti yhtiön hallitustoimintaan, mutta myös osaan operatiivisista toimista.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja valvovat. Lisäksi suurempiin asioihin haetaan aina konsernivalvojan/asiantuntija-jäsenen kanta ja sitä kautta myös laajempi virkamies- ja poliittinen ohjaus.

Valvonta ja riskienhallinta on hyvin hoidossa ja sitä arvioidaan sekä kaupungin johdon, henkilöstön, että hallituksen toimesta säännöllisesti.

Metsäsairila Oy

Omistus:	100 %	
Toimiala:	Jätehuolto	
Toimitusjohtaja*:	Sami Hirvonen	
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet:	<u>21.6.2017 jälkeen:</u> Olli Miettinen Panu Jouhkimo Risto Pöntinen Noora Ruuth Tea-Tuulia Roos Eija Kaihila Markku Tiainen Varajäsenet: Saska Kangassalo Pekka Lausas Eija Suutari-Piispa Jyrki Härkönen Hanna Valkonen Leena Penttinen Jarmo Häkkinen	<u>21.6.2017 asti:</u> Noora Ruuth Risto Pöntinen Markku Tiainen Eija Kaihila Olli Miettinen Tea-Tuulia Roos Panu Jouhkimo Varajäsenet: Jyrki Härkönen Eija Suutari-Piispa Jarmo Häkkinen Leena Penttinen Saska Kangassalo Hanna Valkonen Pekka Lausas

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Jätelain uudistus ja hankintalain uudistus vaikuttaa alan kehitykseen kuntayhtiöissä. Kiertotalouden ja biotalouden kehitys on vahvaa, samoin digitalisaation kehitys muuttaa toimialaa. Yksi merkittävä vaikutus on erilaisilla tuottajavastuusäännöksillä, jotka muuttavat materiaalivirtoja, kun tuottajayhteisöt ottavat niitä haltuun.

Kuntayhtiön markkinoilla oloa ja palvelujen tarjontaa rajoitetaan. Liikevaihtoa ja tuottoa ei voi saada samalla tavalla kuin ennen yritysätteistä (rakennusjäte ja pilaantuneet maa-ainekset). Näillä on aikaisemmin mahdollistettu hyvä tulos. Kaupungissa toimivat yksityiset yritykset joutunevat hankkimaan jätehuoltopalvelun kalliimmalla ja jäte sekä rahavirta ohjautuvat pois alueelta.

Jätteenkuljetus on siirtymässä liikennebiokaasun käyttöön eri puolilla Suomea. Tämä mahdollistaa ympäristöystävällisen ja paikallisesti tuotetun polttoaineen käytön.

Jätehuollon kokonaisuutta tulisi kehittää peruspalveluja kehittämällä vastaamaan kiertotalouden tuomia uusia vaatimuksia. Parhaiten tämä onnistuu kokonaisuus optimoimalla. Kehitystyön rahoitus on toteutettu perusmaksun käytönoton avulla lähes kaikkialla muualla Suomessa.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Riikinvoiman Ekovoimalaitoksen toiminta mahdollisti yhtiön hyvän tuloksen niin ympäristön kuin taloudenkin kannalta. Yritysätteiden ja pilaantuneen maa-aineksen vastaanotto lisäsi hyvää tulosta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Kotitalouksien sekajäte hyödynnettiin täysin energiana ja muut jätelaadut hyödynnettiin materiaalina. Metsäsairilan ja ESEN omistama biojalostamoyhtiö BioSairila Oy aloitti liikennebiokaasun myynnin sekä biojalostamon rakentamisen.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Taloudelliset tavoitteet saavutettiin suunnitelmien mukaan.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	6,0 milj. euroa	5,6 milj. euroa	5,9 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	0,8 milj. euroa	0,5 milj. euroa	0,9 milj. euroa
Osinko	350 000	301 000	350 000 (arvio)
Investoinnit	0,4 milj. euroa	1 milj. euroa	0,8 milj. euroa
Ulkoisen velka	148 000	148 000	0
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0,5 milj. euroa	0,5 milj. euroa	0,5 milj. euroa
Omavaraisuusaste	82,7 %	79 %	82,4 %
Henkilöstö vakituinen	16	13	16
määräaikainen	1	4	1

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Mikroturbiinien korvaaminen vanhentuneina aloitettiin 2017. Investointi toteutetaan loppuun 2018. Lisäksi jätekeskuksen alueella tehtiin valmistelevia töitä eri lajittelu- ja käsittelykenttien laajentamiseksi.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Metsäsairila Oy:llä on sertifioitua laatu- ja ympäristöjärjestelmät. Näiden sisäisissä ja ulkoisissa auditoinneissa käydään vuosittain läpi riskit ja sisäinen valvonta. Osa-alueita ovat muun muassa strateginen ja operatiivinen työ. Samoin erilaisten vahinkojen ja ympäristövaikutusten osalta käydään asiat läpi. Talous on joka vuosi auditointien listalla. Sääntöjen ja päätösten noudattaminen varmistetaan jalkauttamalla eri ohjeet joko suoraan johtoryhmältä tiimeille tai tarvittaessa hallituksen kokousten kautta. Tavoitteiden toteumaa seurataan hallituksen ja johtoryhmän kokouksissa kuukausittain. Varojen käytön valvonnasta on erillinen talousohje. Omaisuuden hankinta perustuu hallituksen päätöksiin. Oma sisäinen valvonta on toteutunut onnistuneesti. Pieniä kehityskohteita on löytynyt omissa sisäisissä auditoinneissa.

Omistus:	100 %	
Toimiala:	Asuntojen vuokraus	
Toimitusjohtaja:	Hannu Sormunen	
Hallituksen jäsenet ja varajäsenet:	<u>4.9.2017 jälkeen:</u> Markku Kakriainen pj Kalle Nieminen vpj Jorma Harmoinen jäsen Satu Hytönen jäsen Tuula Kohvakka jäsen Eeva Kiiskinen jäsen Pentti Laaksonen jäsen Jukka Rossi varajäsen Elisa Jantunen varajäsen Paavo Lähdetluoma varajäsen	<u>4.9.2017 asti:</u> Juhani Alanen pj, Kalle Nieminen, Riitta-Leena Jantunen, Juhani Oksman ja Outi Hokkanen. Eeva Kiiskinen ja Pentti Laaksonen. Varajäseninä: Jaana Haikarainen Hamid Al-Sammarree. Paavo Lähdetluoma.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Kunnan väestökehityksen muutos, väestö ikääntyy ja vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamiin ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille, joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Väestö ei vähene muuttotappio alueilla pelkästään syrjäseuduilta, vaan se koettelee myös pienempiä kaupunkiseutuja. Taantuvat alueet menettävät tuottavaa työvoimaa, kun ammattitaitoinen ja nuorempi työvoima siirtyy vetovoimaisiin kasvukeskuksiin. Alueelle jää ikääntyvä väestö, jonka suhteellinen osuus väestöpohjasta kasvaa hyvin merkittävästi. Erityisesti kerrostaloalueet menettävät kilpailukykyään asuntomarkkinoilla, mikä heijastuu myös vuokra-asuntojen kysyntään.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Vuoden 2017 aikana valmistui asuntomessukohde Antellikatu 22. Kiinteistö Oy Suksimäen osakkeet myytiin tilikauden aikana. Lisäksi myytiin yhden huoneiston omistukseen oikeuttavat osakkeet Asunto Oy Nuottapuistosta. Osakkeiden luovutusvoittoa kirjattiin yhteensä 247.854,99 euroa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Ristiinassa sijaitsevan Pellosniemen alueen asuinrakennusten käyttöaste aleni entisestään. Vuoden 2017 lopussa alueella oli tyhjänä neljä asuinkerrostaloa. Tämä vaikuttaa suuresti koko yhtiön käyttöasteeseen. Asuntojen sijainnilla on entistä suurempi merkitys. Asukastytyytyväisyyskyselyn tulos oli hyvä. Kiinteistöjen vuosikorjauksia ja huoneistoremontteja tehtiin budjetoidusti. Vuokria ei korotettu vuonna 2017. Yhtiön käyttöaste oli 93,50 %.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Poistot on tehty EVL:n sallimien enimmäispoistojen mukaisesti, yhteensä 4.094.261,84 euroa. Lisäksi kirjattiin arvonalentumisina yhteensä 794.695,69 euroa, kirjaukset koskivat Vesitornikuja 1 ja Leppälaaksontie 1-7 kiinteistöjä. Lainoja lyhennettiin tilikaudella bruttomääräisesti 6.421.698,21 euroa. Asuintalovarausten lisäys tilikaudella oli 2.472.763,31 euroa. Tilikauden tulos oli 253.204,17 euroa voitollinen.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	23,2 milj. euroa	23,2 milj. euroa	23,1 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	-758 985	0	253 204
Osinko	0	0	0
Investoinnit	2,5 milj. euroa	2,0 milj. euroa	1,5 milj. euroa
Ulkoinen velka	66,5 milj. euroa	63,0 milj. euroa	62,8 milj. euroa
Sisäinen velka	6,5 milj. euroa	6,0 milj. euroa	5,7 milj. euroa
	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	24,4 %	22 %	27,6 %
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	69	65	71

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Vuoden 2017 aikana valmistui asuntomessukohde Antellikatu 22, kohteeseen valmistui 10 asuntoa.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiön toimialan merkittävin riski on käyttöasteen heikkeneminen. Lähitulevaisuuden haasteena on kuntaliitosalueiden asuinrakennusten kunto, korjausvelka ja käyttöaste. Kaupungin väkiluvun väheneminen ja vuokratason nouseminen yli markkinavuokratason, josta on seurauksena asuntojen vajaa käyttö. Edellä mainittu aiheuttaa määrärahojen riittämättömyyden asuntojen kunnostamiseen ja sitä kautta korjausvelan kasvamisen. Yleinen taloudellinen tilanne lisää luottotappioiden määrää sekä vuokrasaatavia.

- Mikalo Oy:ssä noudatetaan johtosääntöä. Johtosäännön noudattamista valvotaan.
- Yhtiön toimiva johto valvoo asetettujen tavoitteiden toteutumista.
- Varoja ei käytetä kuin ennalta budjetoidusti tai yllättävän menon sattuessa toimitusjohtaja päättää varojen käytöstä. Laskujen hyväksyntä tapahtuu johtosäännön mukaisesti.
- Mikalo Oy:ssä toimiva johto arvioi säännöllisesti liiketoiminnan riskejä. Arvioinnissa tarkastellaan riskien mahdollista realisoitumista ja päätetään suunnitelmista kuinka niihin varaudutaan tai reagoidaan. Toiminnassa ei ole ilmennyt muuta realisoitunutta riskiä kuin kuntaliitosten myötä tapahtunut käyttöasteen aleneminen. Riskin minimoimiseksi on käynnistetty erillinen ”käyttöaste-projekti”, jossa käsitellään eri vaihtoehtot riskin vaikutusten minimoimiseksi. Toimintatapoja käsitellään ja arvioidaan johtoryhmän kokouksissa.
- Yhtiö hankkii tai myy omaisuutta toimivan johdon päätöksillä. Hankinnat ja investoinnit huomioidaan vuosittain budjetoinnissa. Merkittävimmistä muutoksista keskustellaan omistajaohjauksesta vastaavan kanssa.
- Yhtiön toimiva johto muodostaa sisäisen valvonnan ytimen. Johtoryhmä arvioi säännöllisesti toimintaympäristön muutoksia, tavoitteiden täyttymistä, riskien olemassa oloa, toimenpiteitä varautumisessa, tiedonkulkua ja raportointia. Riskien hallinnan avulla arvioidaan, havainnoidaan ja hallitaan niitä liiketoiminnan tavoitteita uhkaavia tekijöitä joita toimialalla voi esiintyä.
- Yhtiön toimivan johdon näkökulmasta sisäinen valvonta toimii. Pistokokein suoritettavissa tarkasteluissa ei ole havaittu poikkeamia ohjeistukseen.

Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus:	100 %	
Toimiala:	asuntojen vuokraustoiminta asumisoikeussopimusten nojalla	
Toimitusjohtaja:	Esa Nordman	
Hallituksen jäsenet:	<u>28.6.2017 jälkeen:</u> Ulla Yli-Karro pj Hannu Hulkkonen Ari Lehtinen Seija Korpinen	<u>28.6.2017 asti</u> Hannu Hulkkonen pj Kari Ojala, Jyrki Peltonen, Olavi Lindroos Seppo Gynther

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Uuden asumisoikeustaloyksikön hankesuunnittelun valmistelu on käynnissä ja tonttivaraus on olemassa. Hankkeessa on jätetty korkotukilainahakemus ARA:lle. Yhtiön tärkeimpinä strategisina linjauksina haasteena on huoneistojen käyttöasteen säilyttäminen mahdollisimman korkeana, varsinkin isojen (kolmiot ja neliöt) huoneistojen markkinointiin tulee yhtiön panostaa enemmän tulevaisuudessa. Haastetta on myös käyttövastikkeiden pitämisessä kilpailukykyisellä tasolla.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön talous on menneinä vuosina ollut kohtuullisen hyvin tasapainossa. Tuotoilla on pystytty kattamaan yhtiön menot varsin hyvin. Vuodesta 2014 alkaen on asuntojen tyhjäkäynti lisääntynyt ja varsinkin isoihin asuntoihin ei ole saatu kohtuullisessa aikataulussa uutta asukasta.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen käyttöaste 97,78 %

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	1,7 milj. euroa	1,7 milj. euroa	1,7 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0
Osinko	0	0	0
Investoinnit	0	0	0
Ulkoisen velka	7,3 milj. euroa	6,6 milj. euroa	6,6 milj. euroa
Sisäinen velka	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0
Omavaraisuusaste	25,3 %	25 %	28,7 %
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	0	0	0

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ei investointeja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Asuntojen tyhjäkäynti ja asumisoikeusmaksujen saamiset vaikeuttaa maksuvalmiutta ja suunniteltujen vuosikorjausta tekemistä. Markkinointia on tehostettu.

Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus:	74,88 %	
Toimiala:	Kiinteistö	
Toimitusjohtaja:	Anssi Kaipainen	
Hallituksen jäsenet:	<u>20.6.2017 jälkeen:</u> Elina Hölttä pj Juha Vuori Vesa Sorasahi Markku Veijanen Jukka Toivakka	<u>20.6.2017 asti:</u> Juha Vuori pj Jukka Toivakka Heikki Pahkasalo Kari Kokkola Pekka Moilanen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 – 2020

Monitoimihallin ja jäähallin välille on rakenteilla sisäänkäynti /aulatila, joka otetaan käyttöön maaliskuussa 2018. Muita toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ovat kylmälaitteiden siirtyminen Ese:n hallintaan, lipunmyynnin uudelleen järjestäminen ja huollon keskittäminen alueella.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Ei tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet talouteen.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteena Jäähalli Oy:llä on ollut olla vaikuttamassa Kalevankankaan alueen suunnitteluun ja markkinointiin yhteistyössä Mikkelin Ravirata Oy:n ja Saimaa Stadiumi Oy:n kanssa. Lisäksi tavoitteena on ollut kehittää Mikkeliäistä jääurheilua tarjoamalla seuroille ja kuluttajille toimivat ja laadukkaat puitteet. Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu ja kehittämistyö jatkuu.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiön tulos on hoitokatteena, tilikauden tulos poistojen jälkeen 2017 on -8 145,30 euroa (kiinteistöyhtiö ei tee tulos-ta).

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Isot investoinnit päähallin osalta on tehty pitkäksi aikaa. 5-vuotiskorjaussuunnitelmassa on vuodelle 2018 lipunmyynnin uudelleen järjestäminen yhdessä Saimaa Stadiumin kanssa (noin 25 000 euroa), katsomopenkkien uusiminen noin 50 penkkiä/vuosi (noin 20 000 euroa/vuosi ja päähallin valojen muuttaminen Led-valoiksi 2019 (noin 150 000 euroa).

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Kiinteistöyhtiön toimintaan sisältyvät tavanomaiset kiinteistöriskit, joihin on varauduttu vakuutuksin. Strategisena riskinä voidaan kuvata väärät valinnat, joilla jäähallin käyttöaste tai rooli muuttuu epäedulliseksi. Myös palvelujen päällekkäisyys alueella tai turha kilpailutilanne alueella voi aiheuttaa riskin. Kalevankankaan alueen toimijoiden mahdollinen keskinäinen kilpailu voi pienentää alueelta saatavia kokonaishyötyjä.

Mikkelin kehitysytio Miksei Oy

Omistus:	80,65 %	
Toimiala:	kehitysytio	
Toimitusjohtaja*:	Juha Kauppinen	
Hallituksen jäsenet*:	<u>15.6.2017 jälkeen:</u> Toni Maczulskij, puheenjohtaja Risto Rouhiainen, varapuheenjohtaja Pia Honkanen, jäsen Liisa Pulliainen, jäsen Jari Hyryläinen, jäsen Esko Pitkänen, jäsen Jarmo Kemppainen, jäsen Kari Manninen, jäsen Kalevi Niemi, jäsen Mikko Pynnönen, jäsen	<u>15.6.2017 asti:</u> Armi Salo-Oksa pj Markku Turkia, vpj Kari Manninen Esko Pitkänen Jarmo Kemppainen Raimo Heinänen Minna Pöntinen Pekka Pöyry

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Ei merkittäviä poikkeamia.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön toimintamallin ja organisaation uudistus vietiin päätökseen alkuvuodesta ja yhtiö siirtyi noudattamaan PALTA ry:n työehtosopimusta 1.2.2017 alkaen. Talouden vakauttamistoimenpiteet ja toiminnan tehostaminen onnistuivat ja yhtiön toiminta saatiin taloudellisesti kestäväälle pohjalle. Yhtiö laati kaupungin toimeksiannosta näkemyksen kehitysytien tehtävästä elinkeinopolitiikan toteuttajana, ja kaupungin linjauksen mukaisesti nykyinen kehitysytimalli sai jatkoa. Yhtiö osallistui myös kaupungin strategian uudistamiseen. Yhtiön omaa strategiaa päivitettiin. Toiminta jakautuu neljään kokonaisuuteen: yritysten neuvonta- ja kehittämispalvelut, verkostot ja uudet kumppanuudet, invest-in Mikkelin ja kehitysalustat.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

(Tavoite)	Tavoitetaso	Tulos 2017	Mittari
Mikkelin elinvoimaisuus ja vetovoima	sija 15	sija 14	EK:n seuturanking
Yritysten toimintaedellytysten ja menestymisen tukeminen	4/5	3,55/5	Asiakastytyväisyys
Uusien yritysten määrä	110	119	Perustettujen uusien yritysten lukumäärä (yhteistyössä Uusyrityskeskus Dynamon kanssa)

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	4,5 milj. euroa	3,9 milj. euroa	4,6 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	3 121	10.000	170 109
Osinko			
Investoinnit			
Ulkoinen velka	0,7 milj. euroa		0,9 milj. euroa
Sisäinen velka	1,0 milj. euroa		1,0 milj. euroa
Konsernitilin limiitti	1,5 milj. euroa	1,5 milj. euroa	1,5 milj. euroa
Omavaraisuusaste	10%		16 %
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	22/15	32	28/35

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Yhtiöllä ei ole ollut merkittäviä investointeja.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

- yhtiö ei onnistu riittävässä määrin toteuttamaan kaupungin strategiaa melko epätodennäköinen, kun varmistetaan yhteinen näkemys tavoitteista ja suunnataan resursseja oikein
- yhteistyö/työnjako kaupungin muiden kehittäjäorganisaatioiden kanssa ei toimi ei kovin todennäköinen, lisätään vuoropuhelua mm. ohjelmatyön kautta
- alueellinen hankerahoitus vähenee todennäköinen riski, johon varaudutaan rahoituspohjaa laajentamalla
- kasvupalvelu-uudistus muuttaa pelikenttää ja yhtiön toimintaedellytyksiä melko epätodennäköinen, kun seurataan aktiivisesti uudistuksen etenemistä ja varaudutaan sen arvioituihin vaikutuksiin. Tässä auttaa myös kehitysyritysten valtakunnallinen verkosto SEKES.

Operatiiviset riskit

- Operatiivinen johtaminen ei toimi kohtalaisen todennäköinen, pienennetään oikeilla henkilövalinnoilla ja kehittämällä sisäisiä prosesseja
- reagointikyky asiakkaiden tarpeisiin ei ole riittävä kohtalaisen todennäköinen, varmistetaan riittävä joustavuus toimenkuissa ja että on oikeanlaista osaamista
- hankesalkku ei vastaa toiminnan tavoitteita ei kovin todennäköinen, kun strategia ja tavoitteet kommunikoidaan hyvin ja noudatetaan hankkeiden valmisteluprosessia

Taloudelliset riskit

- kustannusten hylkäys tai takaisinperintä hankkeissa merkittävät tappiot eivät ole todennäköisiä, kun hankehallinnon laatu pidetään korkealla tasolla. Puutteita on kuitenkin myös rahoittajilta saatavissa ohjeissa.
- suunnitellut hankkeet eivät toteudu: tuloja jää saamatta melko todennäköinen, pienennettävissä soveltamalla osin määräaikaista työsuhteita ja ennakkoneuvotteluilla hankerahoittajien kanssa
- kaupungin rahoitus vähenee todennäköisyys ei tiedossa, tarvitaan rahoituspohjan laajentamista mm. EU-hankkeisiin

Vahinkoriskit

- vahingonkorvausvastuu asiakasyritykselle melko epätodennäköinen, toimintaohjeet asiakastyössä, vastuuvakuutus
- matkustamiseen liittyvät riskit kohtalaisen todennäköinen, toimintaohjeet, matkavakuutus

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiössä on noudatettu osakeyhtiölain määräyksiä sekä hallituksen päätöksiä. Julkisen rahoituksen saajana yhtiö noudattaa myös eri rahoittajien ehtoja ja määräyksiä. Säännöt on pyritty tekemään tunnetuiksi sisäisen ohjeistuksen avulla. Toimintaohjeistuksen ajantasaisuutta seurataan yhtiön johtoryhmässä.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteiden toteutumista seurataan keräämällä tulostietoja jatkuvasti toiminnoittain. Mittaristoa on uudistettu ja seurantaa kehitetty hyödyntäen mm. asiakkuuksien hallintajärjestelmää (CRM). Varojen käyttöä valvoo johtoryhmä ja hallitus. Hankkeiden osalta tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvoo lisäksi rahoittaja (Maakuntaliitto, ELY-keskus ja muut hankerahoittajat).

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiöllä ei ole merkittävää omaisuutta.

Sisäinen valvonta on toteutunut yhdistelmänä johdon/johtoryhmän, hallituksen ja hankerahoittajien toimenpiteitä. Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seurantaa on systematisoitu ja selkiytetty sekä uusien järjestelmien, että toimintatapojen ja -ohjeiden avulla.

Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (MOAS)

Omistus:	100 %	
Toimiala:	Yhtiön toimialana on yleishyödyllisenä yhteisönä toimien asuntojen ja asuinkiinteistöihin liittyvien liiketilojen rakennuttaminen, omistaminen, hallitseminen, vuokraaminen ja osakkeiden omistaminen. Omistamiaan ja hallintaansa saamiaan asuntoja yhtiö vuokraa peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa opiskeleville opiskelijoille sekä muille nuorille ja erityisryhmille asunnoiksi. Asuinrakennuksiin mahdollisesti liittyvät muut tilat yhtiö vuokraa ensisijaisesti sosiaalisiin tarkoituksiin. Lisäksi yhtiö voi vuokrata asuntoja myös muille tilapäistarkoitukseen mm. kansainvälistä opiskelija-, tutkija- ja nuorisovaihtoa edistävään toimintaan sekä kesähotellitoimintaan. Yhtiö voi harjoittaa isännöinti- ja kiinteistöhoitotoimintaa.	
Toimitusjohtaja*:	Ari Liukkonen	
Hallituksen jäsenet*:	<u>28.6.2017 jälkeen:</u> Pentti Laaksonen, pj Aija Himanen, vpj Osku Nykänen, jäsen Marita Orava, jäsen Saska Kangassalo, Elina Ylönen, jäsen (opiskelijoiden jäsen) Satu Hasanen, varajäsen Annaliisa Leinonen, varajäsen	<u>28.6.2017 asti:</u> Jari Roivas pj, Jyrki Manninen vpj, Ville Järvenpää (asukas-/opiskelijaedustaja), Pentti Laaksonen, Osku Nykänen, Essi Ruuska (asukas-/opiskelijaedustaja) varajäsenet: Satu Hasanen ja Anna-Liisa Räsänen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2018 - 2021

Kysyntä yhtiön soluasuntoihin väheni huomattavasti ennakoitua enemmän, kun kansainvälisten (kv.) opiskelijoiden määrä Mikkelissä väheni jyrkästi eli peräti noin 25 %. Myös kv. opiskelija-asukkaiden määrä väheni noin 30 % (456 ja 645). Edellä mainittuihin oli syynä Suomen hallituksen päättämä lukukausimaksu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tuleville kv. tutkinto-opiskelijoille. Lisäksi myös suomalaisten hakijoiden määrä väheni 13 %. Yhtenä syynä saattaa olla opiskelijapaikkojen väheneminen.

MOAS oli jo sinällään omalta osaltaan varautunut edellä mainittuihin muutoksiin. Yhtiö tulee muuttamaan vanhoista soluasunnoistaan peräti 36 uutta kysyntää vastaavaa yksiota talokohteen MOAS 7 rakennusten peruskorjauksen yhteydessä kahdessa vaiheessa vuosina 2017-2018.

Käyttöasteen lasku aiheuttaa yhtiölle vuokrienkorotuspaineita ja vuokrakehityksen tasaisena pitämiseksi edellyttää myös muita rahoitusjärjestelyjä. Opiskelija-asuntojen kysyntä nykyisin on entistä enemmän, niin Mikkelissä kuin muuallakin Suomessa, painottunut lähes pelkästään yksioihin ja hyvään sekä keskeiseen sijaintiin, ts. joko keskustaan tai sen lähelle ja mm. vanhan kasarmien alueelle.

Entistä enemmän vajaakäyttöä on MOASin reuna-alueen opiskelijatalojen soluasuunnoissa (Peurankatu 2-4 ja Kontionkatu 5 (Launiala) sekä Tuntemattomantie 4 (Tusku). Edes alhaisempi vuokrataso ei houkuttele opiskelijoita vuokraamaan asuntoja reuna-alueilta huonomman sijainnin takia. Yhtiö on jo aikaisemmin vähentänyt merkittävästi solujen määrää em. reuna-alueilla. Lisäksi perhekaksoiden kysyntä on hiipunut pariskuntien määrän vähentymisen vuoksi.

Uudistuksella parantunut asumistuki parantaneet opiskelijoiden maksukykyä ja tullee pienentämään jatkossa myös vuokrataseja. Yhtiö on joutunut kirjaamaan mm. viiden viime vuoden aikana jälkiperinnässä olevia vanhoja vuokrataseja merkittävässä määrin (noin 330 000 euroa) luottotappioina, jotka ovat rasittaneet yhtiötä ja lisänneet alijäämien kasvua. Lisäksi opiskelijat saattavat hakea jatkossa myös enemmän kysynnän mukaisia ja hyvällä sijainnilla olevia vapaarahoitteisia yksioita tukiuudistuksen ja nousseen asumistuen myötä.

Edellä mainittujen reuna-alueiden talokohteet vaativat kriittistä tarkastelua yhtiön kannattavuuden parantamiseksi. Mikäli asunnot esimerkiksi myytäisiin toiseen käyttötarkoitukseen, mahdollistaisi se myös erityisryhmäasuntojen kysynnän mukaisten uusien opiskelija-asuntoyksöiden rakennuttamisen hyvällä sijainnilla mm. keskustan tuntumaan tai vanhan kasarmien kampuksen läheisyyteen. Tämä parantaisi pitkällä tähtäimellä yhtiön käyttöastetta ja kannattavuutta. Toimenpide edellyttää omistajan eli kaupungin kannanottoa ja ensi vaiheessa alustavia neuvotteluja kaupungin konserniohjausryhmän kanssa.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Käyttöaste 92,45 %, mutta ei budjetin mukainen eli 1,10 % budjetoitua alempi mm. edellä kerrotusta hakijamäärien alenemisesta johtuen. Vuodelle 2018 budjetoitu yhtiön käyttöaste on 93,10 %. Käyttöasteen aleneminen sekä v. 2017 aikana suoritettujen välttämättömien huoneisto- ja yhteistilojen (mm. useita talojen saunaosastojen kosteuskorjausten ja piha-alueiden korjauksia) korjausten kasvu heikensivät hoitokatetta selkeästi budjetoitua enemmän. Lisäksi vuokraustoiminnassa jouduttiin suorittamaan vuokratulorahoituksella normaalia enemmän ennalta arvaamatomia pitkäaikaisia investointeja (mm. useita lämmönsiirtimien ja talokohteiden lukkosarjoitusten uusimisia yms.). Näin yhtiön rahoitustulos oli alijäämäinen tilikaudelta ja vaikutus yhtiön talouteen negatiivinen.

Yhtiön aikaisempien vuosien tekemien välttämättömien asuintalovarausten osalta yhtiön tulkinta niiden purkamisen suhteen voidaan joutua oikaisemaan huomioiden asuntorahaston (Ara) vuonna 2017 antaman päivitetyn ohjeen koskien vuodesta 2017 tehtäviä jälkilaskelmia. Asia selvinnee kevään aikana ja mikäli oikaisu joudutaan tekemään, se aiheuttaa alijäämän kasvua liittyen em. asuintalovarausten purkuun aikaisempien vuosien aikana.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asuntojen käyttöastetavoite ei aivan täyttynyt ollen 92,45 % edellä kerrottujen syiden vuoksi. Lisäksi siihen vaikuttivat osittain normaalia selkeästi enemmän suoritettut ja aikaa vievät kylpyhuoneiden korjaustyöt sekä asuntojen vuosikorjaukset niiden ollessa tyhjänä.

Vuokratason kohtuullisena pitäminen; vuokria ei nostettu vuonna 2018, mutta johtuen tilikauden alijäämäisestä tuloksesta, yhtiö joutuneet tarkistamaan vuokria jo kuluvalle vuodelle lisätalousarviolla. Näin osa alijäämästä voidaan kattaa. Aran suosituksen mukaisesti alijäämät tulisi kattaa useamman seuraavan tilikauden aikana, jotta vuokrien kehitys pysyisi tasaisena.

Yhtiön opiskelija-asuntoa hakeneiden eli uusien hakijoiden ja saaneiden tilastossa MOASin tilastot 2017 olivat:

- Vuonna 2017 yhtiön kaikista uusista hakijoista asunnon sai keskimäärin 70 % (67 %), kun hakijoiden määrä väheni yhteensä peräti 235 hakijalla.
- Suomalaisista asunnon sai 63 % (58 %) uusien hakijoiden määrän pudotessa 117 kpl.
- Kv. opiskelijoista asunnon sai 87 % (84 %) uusien hakijoiden määrän pudotessa 118 kpl.

Kaikkiaan 2017 tehtiin yhteensä 876 (956) vuokrasopimusta, ts. jokaisessa asunnossa asukas vaihtui keskimäärin 1.2 kertaa. Luku kertoo suuresta vuokralaisten vaihtumisesta, joka myös osaltaan alentaa käyttöastetta osan asunnoista ollessa tyhjiä ennen uuden vuokralaisen otettua asuntonsa vastaan, ts. vuokrasopimuksen astuttua voimaan.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttöastetavoitetta ei saavutettu ja kun hoitomenot olivat poikkeuksellisen suuret vuonna 2017, oli tilikauden rahoitustulos alijäämäinen.

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Asuntojen käyttöaste-%	94,00	94,00	92,55
Uusien hakijoiden määrä:			
suomalaiset	905		788
kv. tutkinto- ja vaihto-opiskelijat	469		351
Allekirjoitetut vuokrasopimukset	956		876

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	4,18 milj. euroa	4,30 milj. euroa	4,14 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0
Osinko*	0	0	0
Investoinnit**	0,70 milj. euroa	1,1 milj. euroa	1,05 milj. euroa
Ulkoisen velka	19,55 milj. euroa	19,40	18,59 milj. euroa
Sisäinen velka	0,87 milj. euroa	0,9 milj. euroa	0,81 milj. euroa
Konsernitilin limiitti	0	-	0
Omavaraisuusaste	8,0	8,0	8,0
Henkilöstö vakituinen	10	10	10
määräaikainen (kausi-työntekijät)	3+2	3+2	3+2

*) MOASin erityisryhmien asuntovuokraukseen liittyvän erityislainsäädännön vuoksi yhtiö ei maksa osinkoa omistajalle (aravarajoituslaki) vaan maksaa omistajan myöntämille tertiääri – eli kolmoissijalainoille pelkästään lain salliman, vuokralaisilta opiskelija- ja nuorisoasuntojen vuokrissa perittävän enimmäiskoron, joka 1.10.2017 alkaen on enää maksimissaan 4 % sen oltua aikaisemmin enintään 8 %. (lainmuutos; Arava-asetus 58 §.) Edellä mainitulla omistajan lainalla MOAS on kattanut yhdessä valtion erityisryhmäasunnoille myöntämän oman pääoman (OPO) avustuksen ohella aikanaan rakennuttamiensa aravatalokohteiden tarvittavan omien varojen osuuden.

**) sis. myös vuokraustoiminnan pitkäaikaiset laiteinvestoinnit MOAS 7 peruskorjauksen lisäksi.

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

- MOAS 7 (Raviradantie 17) ensimmäisen vaiheen peruskorjaus
- (24 asuntoa) valmistunut 26.07.2017; keskineliöhinta koko projektille 915 €/as-m2 sisältäen myös kaikkien yksöiden muutostyöt. Urakat kilpailutettu. Ensimmäinen vaihe on rahoitettu tilapäisesti 800.000 € luotollisella tilillä Handelsbankenilta ja osittain monin varoin.
- Vuonna 2017 MOAS 7 peruskorjauskuluja on kirjattu yhteensä noin 950.000 € sisältäen myös suunnittelu-, valvonta ym. kulut.
- Vuonna 2017 valmistui neljä uutta 45 m2 muutoksiötä vanhoista solukaksioista.

Toisessa vaiheessa 2018 yhtiö peruskorjaa edelleen myös vanhoista soluistaan kaikkiaan lisää 32 uutta kysyntää vastaavaa yksiötä (28-30 ja 45m2); talokohteessa olivat kaikki 45 asuntoa ennen peruskorjausta soluja (2h+k tai 3h+k). Urakat valmiit heinäkuun 2018 lopussa. Koko hankeen kustannusarvio 2,15 milj. euroa ja rahoitetaan pitkäaikaisella lainalla vuonna 2018, johon yhtiö hakee kaupungin omavelkaista takausta.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Yhtiön johto ja hallitus arvioivat säännöllisesti riskejä, ts. käyttöasteen eli asuntojen haun kehitystä sekä yhtiön tulojen (vuokrien) kertymää sekä myös opiskelijamääräennusteita pitkälläkin periodilla ja mahdollisia erityisryhmän tukijärjestelmien muutoksia (asumis- ja opintotuki ym.). Riskit ovat kasvaneet käyttöasteen alentumisen, kasvaneiden hoitokulujen ja isojen luottotappioiden vuoksi sekä em. uusien hakijoiden nopean vähentymisen vuoksi. Yhtiö joutuu varautumaan tulevaisuuden riskien osalta neuvottelemalla omistajatahon kanssa asuntokannan vähentämisellä joidenkin vanhojen talokohteiden osalta, koska niiden asuntotyyppit ja sijainti eivät vastaa enää erityisryhmäasuntojen kysynnässä viime aikoina tapahtuneita muutoksia. Yhtiöllä on myös yritys- ja asuntojen vuokraustoiminnan vastuuvakuutus.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiössä noudatetaan yhtiön taloussääntöä, jonka noudattamista valvotaan.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Toimitusjohtaja valvoo tavoitteiden toteutumista ja toimitusjohtajan tulee tilikauden aikana raportoida hallitukselle kirjanpitoon perustuen talousarvion toteutumisesta samoin kuin menojen ja tulojen toteutumisesta edelliseen vuoteen verrattuna kolmannesvuosittain (4/vuosi). Varoja käytetään budjetoidun mukaisesti tai yllättävien ja ennalta arvaamattomien menojen, ts. vuokraustoiminnan mm. ylimääräisistä korjaus- ja laiteinvestoinneista päättää toimitusjohtaja ja informoi hallitusta raporteissa, joihin tulee liittää myös selvitys yhtiön tilikauden talokohteiden peruskorjausten investointitilanteesta ja rahoitusasemasta. Yhtiön laskujen hyväksynnän, maksatuksen ja kirjauksen suorittaa taloussäännön mukaan kolme eri työntekijää.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiön talousarvion yhteydessä hallitukselle esitetään myös arviot tilikauden investoinneista ja rahoituksesta, joka päättää niistä sekä hyväksyy yhtiölle myös pidemmän aikavälin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä talokoh- teiden peruskorjaukset sekä mahdollisen omaisuuden hankinnan. Edellä mainituista sekä merkittävistä muutoksista informoidaan konsernia sekä tarvittaessa neuvotellaan konsernin omistajaohjauksesta vastaavan kanssa, vahvistetun konserniohjeen mukaisesti. Yhtiön omaisuuden, esim. yhtiön omistaman kiinteistön, luovutuksesta päättää aina yhtiön omistaja eli konserni yhtiökokouksessa yhtiöjärjestyksen mukaisesti.

Toimitusjohtaja vastaa sisäisen valvonnan järjestämisestä perustuen yhtiön taloussääntöön ja seuraa sekä arvioi mahdollisia riskejä hallituksen ja konsernivastuuhenkilön kanssa sekä mahdollisia muita toimialalla esiintyviä uhkate- kijöitä.

Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus:	100%	
Toimiala:	Kiinteistöliiketoiminta	
Toimitusjohtaja*:	Kyösti Ylijoki	
Hallituksen jäsenet*:	<u>20.6.2017 jälkeen:</u> Markku Tirkkonen, pj. Anni Panula-Ontto-Suuronen Heikki Lappalainen Kokouksiin kutsuttavat asiantuntijat: Jouni Riihelä Heikki siira	<u>20.6.2017 asti:</u> Mauri Ruuth pj Jouni Riihelä Jukka Rossi

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Ei merkittäviä poikkeamia. Korkotason nousu on mahdollinen kannattavuuteen vaikuttava asia.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Ei merkittäviä tapahtumia talouteen suuresti vaikuttavina. Vuokrattavien tilojen siirtäminen pois opetuskäytöstä on ta-pahtunut hallitusti, vuoden 2017 aikana noin 4000krsm2.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Asetetut tavoitteet on täytetty. Opetuksen tiloja on pidetty kilpailukykyisessä kunnossa yhdessä ESEDUn kanssa sopimalla opetuksen muutoksen mukana. Myös kiinteistökannan kunnossapitoon on panostettu erityisesti sisäilman laadun parantamiseksi.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Ei poikkeamia. Tase, liikevaihto ja tulos ovat ennustetun mukaisia.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	3,8 milj. euroa	4,0 milj. euroa	4,0 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	-12.826	0	0
Osinko	0	0	0
Investoinnit	1,8 milj. euroa	1,0 milj. euroa	1,0 milj. euroa
Ulkoinen velka	21,5 milj. euroa	22,0 milj. euroa	20,9 milj. euroa
Sisäinen velka	0	0	0,56 milj. euroa
Konsernitilin limiitti	1,0 milj. euroa	1,0 milj. euroa	1,0 milj. euroa
Omavaraisuusaste	24,9 %	23,0 %	25,3 %
Henkilöstö vakituinen	0	0	0
määräaikainen	0	0	0

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Investoinnit ovat toteutuneet niin sisällöllisesti kuin taloudellisestikin budjetoinnin mukaisesti.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Toimintaan sisältyvät merkittävät riskit, todennäköisyys ja niihin varautuminen

Strategiset riskit

Toimitilamarkkinan mahdolliset radikaalit muutokset tulevaisuudessa sekä rahoituksen hinta. Rahoituksen hintariskiä on pyritty hallitsemaan mm. korkosidonnalla vuokrahintaan ja rahoitusinstrumenttien valinnalla.

Otavan koulutilan tulevaisuus. Kiinteistöt ja alueen ovat huonossa kunnossa. Tulojen saaminen alueella on vaikeaa.

Operatiiviset riskit

Vuokralaisriskiasiakkaiden taloudellisen onnistuminen/epäonnistuminen

Taloudelliset riskit

Liittyvät edellisiin eli tulorahoituksen heikkeneminen vuokralaistilanteesta tai rahoituksen hinta.

Vahinkoriskit

Toimitiloihin liittyvät mahdolliset vahingot sekä työntekijöiden vahinkoriskit työmailla. Riskin hallitsemiseksi on varustukset.

Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Yhtiö noudattaa päätöksissään omistajan päätöksiä ja ohjeita.

Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Tavoitteet ovat toteutuneet suunnitelmien mukaisesti. Yhtiön talouden valvonta on järjestetty normaalin osakeyhtiön hallintoon liittyvin toimenpitein. Hallitus valvoo yhtiön toimintaa. toimitusjohtaja yhtiön työntekijöiden ja ostopalveluyhtiöiden toimintaa. Laskujen kierrätyksessä on asiataarkastus ja hyväksyntä eri henkilöillä. Lisäksi kirjanpitäjä ja tilintarkastaja valvovat ulkopuolisina toimintaa. Yhtiö on hyvin tiiviissä vuorovaikutuksessa asiantuntijajäsenten/konsernivalvojan kanssa yhtiön toiminnasta ja he osallistuvat aktiivisesti yhtiön hallitustoimintaan, mutta myös osaan operatiivisista toimista.

Omaisuuksien hankinta, luovutus ja hoito

Yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja valvovat. Lisäksi suurempiin asioihin haetaan aina konsernivalvojan/ asiantuntijajäsenten kanta ja sitä kautta myös laajempi virkamies- ja poliittinen ohjaus.

Valvonta ja riskienhallinta on hyvin hoidossa ja sitä arvioidaan sekä kaupungin johdon, henkilöstön, että hallituksen toimesta säännöllisesti.

Mikkelin Ravirata Oy

Omistus:	52,7 %	
Toimiala:	ravikilpailujen järjestäminen	
Toimitusjohtaja*:	Kari Tiainen	
Hallituksen jäsenet*:	14.11.2017 jälkeen: Markku Kakriainen pj Heikki Kosonen vpj Ismo Kovanen Jaakko Laitinen Kari Manninen Seppo Myyryläinen Leena Penttinen	14.11.2017 asti: Martti Lokka (pj) Raimo Heinänen Marjo Kaipainen Heikki Kosonen Ismo Kovanen Jaakko Laitinen Kari Manninen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2017 - 2020

Uuden peliyhtiön (1.1.2017 alkaen) aloituksen myötä ravirata-yhtiö saa ison osan tuotoistaan MMM:n palkinto- ja toimintatukena.

Merkittävimmät tapahtumat vuonna 2017 ja niiden vaikutus yhtiön talouteen

Yhtiön liikevaihto romahti, koska MMM:n kautta tulevat tuotot ovat tuloslaskelmassa liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Yhtiö järjesti onnistuneesti 18 ravitapahtumaa. Lisäksi raviradalla järjestettiin muun muassa Savonia-hiihto ja Vaakuna-rallin EK. St Michel -tapahtumassa päästiin tavoitteisiin ja edellisvuotta parempaan taloudelliseen tulokseen. St Michelissä päälähtöä jouduttiin siirtämään, kun kaviourassa havaittiin painautuma. Painautuman aiheuttajaksi paljastui myöhemmin sadevesiputken halkeama.

Yhtiön ravintolatoiminnan myynti on kasvanut huomattavasti Jukurit HC -yhteistyön vuoksi. Ravirata Oy on toimittanut Jukureiden liigapeleissä tarjoiltavat aittoruokailut ja jokapäiväisen lounaan.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Liikevaihto	2,3 milj. euroa	2,1 milj. euroa	0,97 milj. euroa
Tilikauden voitto/tappio	+ 75.364	+ 42.980	+ 29.833
Osinko	0	0	0
Investoinnit	65 086	-	6 657
Ulkoinen velka	281 333	234 444	234.444
Sisäinen velka			
Konsernitilin limiitti			
Omavaraisuusaste			
Henkilöstö vakituinen määräaikainen	3	3	3

Merkittävät investoinnit ja niiden toteutuminen

Ravirata-yhtiön toiminnan ja maineen kannalta koko historian merkittävin investointi, kaviouraremontti on alkamassa suunnittelulla vuonna 2018. Siihen Maa- ja metsätalousministeriö on myöntämässä 70 %:n tuen 96 000 euron (kustannusarvio) suunnittelutyöhön. Kaviouraremontti toteutuu vuonna 2019 St Michel -tapahtuman jälkeen eli syyskuun alkuun. Kokonaiskustannusarvio tarkentuu suunnittelun jälkeen.

Toimintaan sisältyvät riskit ja sisäinen valvonta

Yhtiön järjestämät tapahtumat ovat ulkoilmatapahtumia ja niihin sisältyy aina sää- ja olosuhderiski, jota MMM:n kautta tuleva toimintatuki omalta osaltaan lieventää. Yhtiön avainhenkilöstön määrä on pieni, mikä on toiminnallinen riski. Yhtiön ja sen päätaphtuman St Michelin asema Suomen ravikartalla on aina ”uhattuna”, sillä raviradat käyvät keskinäistä kilpailua muun muassa palkinto- ja toimintatukiperusteista. Raviratojen välisessä kilpailussa menestyy parhaiten järjestämällä tasokkaita ja yleisöä kerääviä tapahtumia.

Kalevankankaan alueen kehittämisessä voidaan nähdä riski, jos samanlaisia palveluja alueella tuottaa useampi toimija. Kalevankankaan alueen toimijoiden mahdollinen keskinäinen kilpailu voi pienentää alueelta saatavia kokonaishyötyjä.

Toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutuminen

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän ensimmäinen toimintavuosi oli merkittävä muutos, mikä on edistänyt Etelä-Savon alueen valtakunnallista sosiaali- ja terveystalvelujen uudistamista vuoden 2020 alussa.

Mikkelin strategisten tavoitteiden toteutumista arvioidaan valtuustokaudella kolmen hyvinvointiohjelman (asukkaat, elinkeinot ja ympäristö) sekä henkilöstö- ja taloustavoitteiden toteutumisen perusteella.

Asukkaiden hyvinvointi

Lape (lapsi- ja perhepalveluiden) -muutosohjelmassa Mikkelissä on keskitytty varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen rakenteiden ja toimintamallien kehittämiseen. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja on edistetty eri menetelmien avulla. Kiva-koulu, Verso, My Space Not Yours -hankkeet ja -menetelmät ovat käytössä kouluilla.

Essote on uudistanut toimintojaan. Perheneuvo, oppilas- ja opiskeluhuolto sekä ehkäisevä päihdetyö on organisoitu uusiin tavoin. Ennaltaehkäisyä on toteutettu monialaisissa opiskeluhuoltoryhmissä ja kuraattoripalveluissa yhteistyössä Essoten kanssa

Etelä- Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän (Essote) ensimmäisenä toimintavuotena 2017 Ohjaamo Olkkarin toiminta monitoimijaisena muuttui hieman. Tavoitteena on edelleen vahva yhdyspintatyö ja monialaisen toiminnan säilyttäminen

Kaupungilla aloitti ehkäisevän päihdetyön koordinaattori jalkautuvalla työotteella. Koordinaattori on laatinut nelivuotissuunnitelman päihdehaittojen ehkäisemiseksi eri ikäryhmien osalta. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori on kohdannut noin 3500 eri-ikäistä asukasta erilaisissa tapahtumissa ja koulutuksissa.

Saimaa Stadiumin hyödyntäminen eri-ikäisten kaupunkilaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä on työn alla. Mikkelin kaupungille palkattiin syksyllä osallisuuskoordinaattori.

Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä -hankkeen alla toteutettiin 18 eri tuensiirtohanketta. Suomi 100 vuotta -hankkeen toimenpiteinä toteutettiin laajasti kansalaisia osallistavia juhluvuoden tapahtumia eri toimijoiden yhteistyönä Yhdessä koti – koti yhdessä- teemalla

Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan nuorten päihteiden käytössä kokonaisuutena on myönteistä kehitystä. Kuitenkin nuuskan käyttö on lisääntynyt, samoin ammatillisen oppilaitoksen tyttöjen tilanne on huonontunut päihteiden käytön osalta. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus on vähentynyt, myös yksinäisyyden ja koulukiusaamisen suhteen on myönteinen kehityssuunta. Suurimmat haasteet ovat mielenterveyden ongelmassa, päihdehaitoissa ja yksinäisyyden ilmiöissä eri-ikäisillä. Ongelmien kasautuminen ja polarisoitumiskehitys ovat edelleen haasteena.

Elinkeinojen hyvinvointi

Suomen taloustutkimuksen tekemässä vuoden 2017 Kuntien imago tutkimuksessa Mikkelin putosi sijalle 29, kun se edellisenä vuotena oli sijalla 26. Yksittäisistä kysymyksistä parhaat arvot saivat Mikkelin perinteisesti sijainnistaan ja liikenneyhteyksistään. Imagotekijöissä Mikkelin sijoittui suurimmassa osassa keskiarvon huonommalle puolelle. EK-kuntaranking- tutkimuksessa Mikkelin seutukunta nousi sijalta 17 sijalle 14. Parhaat arvot Mikkelin seutu sai yritystäjyysaktiivisuudesta ja huonoimmat arvot sijainnista.

Mikkelissä perustettiin vuoden 2017 aikana kaikkiaan 248 uutta yritystä. Lakkautettuja yrityksiä oli 112. Työllisyydenhoidon kehittämiskumppanuutta on jatkettu Mikkelin toimintakeskus ry:n kanssa ja vuoden 2017 aikana työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvua on pystytty edelleen hillitsemään vertailukuntiin suhteutettuna.

Asuntomessut Mikkelissä 2017- hankkeen tavoitteet saavutettiin sekä kävijämäärien että aluetaloudellisten vaikutusten osalta. Messuilla kävi yli 130 000 kävijää ja messualueen ulkopuolella messuvieraat käyttivät alueen palveluja yhteensä 8 300 000 euron edestä.

Vuoden 2017 merkittävimmät rakennuskohteet asuntomessualueen lisäksi olivat VT5 Mikkelin kohdalla, Mikkelin Stadiumin ja Kansallisarkiston keskusarkiston rakennustyöt Kalevankankaalla sekä jätevedenpuhdistamon rakennustyöt Metsäsairilassa.

Uutena seudullisena matkailuhankkeena syksyllä 2017 käynnistyi ”Mikkelin seutu kestäväksi vapaa-ajan asumisen ykkösalueeksi”- hanke. Lisäksi Mikkelin kaupunki on mukana matkailun kv -markkinointiin keskittyvässä VisitSaimaa -

Ympäristön hyvinvointi

Ympäristön hyvinvoinnin kannalta keskeiset kaavat mm. keskustan osayleiskaava, EcoSairilan kaavoitus ja Ristiinan osayleiskaava ovat edenneet. Kaavatyöhön on mennyt suunniteltua enemmän aikaa, joka näkyy kaavojen lainvoimaisuuden saavuttamisessa.

Etelä-Savon Energia Oy on siirtynyt käyttämään kokonaan kevyttä polttoöljyä raskaan polttoöljyn sijaan vara- ja huippulämpökeskuksissa. Tästä johtuen on syntynyt merkittäviä määriä mm. rikkipäästövähenemisiä ilmaan. Ristiinan taajaman kaukolämpöverkon sekä aikaisemman koulukeskuksen hakelämpökeskuksen lisäksi ESE on rakentanut uuden hakelämpökeskuksen Kitereentielle. Samalla Koulukeskukselle on rakennettu kokonaan uusi aurinkokeräimillä toteutettu hake-aurinkolämpökombinaatti, millä Mikkelin Kaupungille voitettiin kansainvälinen Celsius-City kilpailun pääpalkinto (Järjestäjänä Euroopan Unioni). Pitkäljälle ESE on rakentanut uuden aurinkovoimalan, mikä tuottaa puhdasta sähköenergiaa ja jonka tuotto käytetään hyväntekeväisyyteen. Aurinkopuisto toimii myös merkittävänä tuotekehitys- ja koulutuslaitoksena lukuisille toimijoille alueella. Pursialan voimalaitoksen uusi vastaanottoasema mahdollistaa kotimaisten polttoaineiden tehokkaamman käytön sekä on huoltovarmuudellisesti merkittävä investointi (14 milj. euroa). Haukivuorelle on rakennettu uusi biokaasulaitos sekä autojen tankkausasemat laitoksen viereen (Haukivuoren Lämpö Oy) sekä Mikkelin Graaniin (BioSairila Oy). Haukivuorella biokaasua käytetään myös kaukolämmön tuotantoon kaksisuuntaisella kaukolämpötekniikalla.

EcoSairila-hanke on edennyt mm. jätevedenpuhdistuslaitoksen louhimisilla ja rakentamiseen liittyvillä kilpailutuksilla. Alueella on edistetty kiertotalouden hankkeita ja materiaalien laajempaa hyödyntämistä uusiokäyttöön, niin että penkkaan loppusijoitettava (kotitalouksien sekajäte) jäte on lähes loppunut.

Luomutilojen määrä ja pinta-alat ovat pienessä kasvussa. Luomu-kursseille osallistuminen on ollut aktiivista, joten luomutilojen lukumäärä nousee jatkossa.

Henkilöstö

Mikkelin kaupunki laatii vuosittain henkilöstöraportin, joka sisältää henkilöstön tilaa, toimintaa, tuloksia sekä kustannuksia koskevat tunnusluvut. Osana raporttia seurataan myös, kuinka henkilöstö- ja palvelukehitysohjemaan määritetyt tavoitteet on saavutettu.

Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelma pohjautuu kaupunginvaltuuston 3.12.2012 hyväksymään henkilöstöstrategiaan. Ohjelman tarkoituksena on kiteyttää henkilöstöstrategian painopistealueet vuosille 2017 – 2020. Henkilöstö- ja palvelukehitysohjelman pohjalta laaditaan vuosittaiset tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit toteutumisen seurantaan varten. Ohjelma tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. Palvelujen kehittämisen tavoitteena on tehostaa toimintaa ja toiminnan laatua sekä parantaa tuottavuutta ja kustannustehokkuutta, jota kautta vaikutetaan myös henkilöstömäärään ja -rakenteeseen.

Henkilöstömäärä on laskenut 31.12.2017 tilanteessa 1292 henkilöllä edelliseen vuoteen verrattuna vakinaisten ja määräaikaisten osalta. Henkilöstömäärän olennaiseen muutokseen vaikutti henkilöstön siirto liikkeenluovutuksella 1.1.2017 perustettuun Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymään.

Henkilöstökustannuksiin pyritään vaikuttamaan myös suosimalla säästösyistä harkinnanvaraisten palkattomien vapaiden käyttöä. Sopimus oli voimassa ajalla 1.4.- 31.12.2017. Palkkakustannussäästö on 195 868 euroa ja mahdollisuutta käytti 531 henkilöä.

Kaupungin tavoitteena on tiiviissä yhteistyössä työterveyshuollon ja Kevan kanssa saada sairauspoissaoloista ja varhaiseläkkeistä aiheutuvat kustannukset alenemaan tukemalla työntekijöiden työssä jatkamista varhaisen välittämisen keinoin. Tässä keskeisenä tehtävänä on pitkittyneiden sairauspoissaolojen riittävän aikaisessa vaiheessa tapahtuva selvittäminen ja erilaisten kuntoutusmahdollisuuksien kartoittaminen. Yhtenä tärkeänä tekijänä on myös työntekijöiden työhyvinvointiin panostaminen. Vaihtoehtoina varhaiseläkkeen sijaan ovat muun muassa oman työn keventäminen, osa-aikatyö, työtehtävien uudelleen järjestäminen, tehtäväkierto, mahdollinen korvaava työ ja uudelleen koulutautuminen. Varhe-maksua aiheutuu vain maksussa olevista eläkkeistä, joten määräaikaiselta kuntoutustuelta työhön paluuta tukemalla voidaan saavuttaa kuntoutushyvitystä, joka pienentää lopullista varhe-maksua.

Varhaiseläkemenoperusteista varhe-maksua kaupunki maksaa sellaisista työntekijöistään, jotka jäävät ensimmäistä kertaa työkyvyttömyyseläkkeelle tai kuntoutustuelle eli määräaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle. Vuoden 2016 lopullinen varhe-maksu oli 1 588 460 euroa. Kevan 8.1.2018 antaman seurantatietoarvion mukaan vuoden 2017 varhe-maksu tulee olemaan 1 436 084 euroa. Lopullinen maksu vahvistuu syksyllä 2018. Ennakko vuodelle 2018 on 1 610 625 euroa.

Päivitetyn varhaisen välittämisen malli ja sairauspoissaolo-ohjeen vaikuttavuus sekä esimiesten työntekijöiden poissaolojen seurannan tueksi hankittu poissaolohälytysjärjestelmä on laskenut terveysperusteiset sairauspoissaolot 15,1 päivään työntekijää kohti. Muutos on 2 kalenteripäivää vähemmän työntekijää kohden edelliseen vuoteen verrattuna.

Merkittäviä muutoksia vuonna 2017 ovat: 1.1.2017 sosiaali- ja terveysalan henkilöstön siirtyminen Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän palvelukseen liikkeenluovutuksella sekä palveluorganisaation muutos 1.6.2017 lukien. Palveluorganisaation muutokseen liittyy myös kaupungin henkilöstörakenteen tarkastelu sekä muutoksen kohteena olevien tehtävien tarkastelu.

Talous

Uusi kuntalaki linjaa tunnusluvut koskemaan kaupunkikonsernia. Kaupungin taloudellisena tavoitteena on, että kaikki uuden kuntalain 118 § tunnusluvut kehittyisivät myönteiseen suuntaan. Kaupungin käyttötalouden tavoitteet toteutuivat kokonaisuutena talousarviota paremmin. Kaupunki teki ylijäämää 3,8 miljoonaa euroa ja kaupungin Kuntalain 118 § mukaiset taseen tunnusluvut paranivat velkakannan vähenemisen vuoksi.

Käyttötalous oli tasapainossa vuonna 2017. Kaupungilla on taseessa ylijäämiä 4,9 miljoonaa euroa eli 90 euroa/asukas. Kaupungin tuloveroprosentti oli 20,50 % vuonna 2017, mikä ylittää kuntien keskimääräisen 19,91 % tuloveroprosentin 0,59 prosenttiyksikköä. Mikkelin tuloveroprosentin ero kuntien keskiarvoon kasvoi tuloveroprosentin 0,5 % noston myötä vuonna 2017.

Vuosikate 26,7 miljoonaa euroa kattoi käyttöomaisuudesta tehtävät poistot, mutta ei kattanut kaupungin 27,9 miljoonan euron nettoinvestointeja. Kaupungin velkamäärä oli 197,7 miljoonaa euroa eli 3.642 euroa/asukas vuonna 2017, kun kuntien keskimääräinen velkamäärä oli noin 2.933 euroa/asukas vuonna 2016.

Erityisesti suhteellinen velkaantuneisuusprosentti on kaupungin tunnuslukuarvioinnissa heikolla tasolla, vaikka kaupungin velkakannan väheneminen hieman paransi em. tunnuslukua. Suhteellinen velkaantuneisuus oli 61 %, kun sen tulisi olla tunnuslukukriteerien mukaan alle 50 %. Uuden kuntalain 118 § mukaisista tunnuslukukriteereistä Mikkelin kaupungilla ylittyy ainoastaan suhteellinen velkaantuneisuus.

Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuonna 2017 järjestettiin kuntavaalit 9.4.2017. Äänestysprosentti oli 54,8 %. Suomen Keskusta sai 14 paikkaa, Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue 14 paikkaa, Kansallinen Kokoomus 11 paikkaa, Vihreä liitto 6 paikkaa, Suomen Kristillisdemokraatit 3 paikkaa ja perussuomalaiset 3 paikkaa. Vaalilain muutoksen vuoksi kunnallisvaalien vaalipäivä siirrettiin lokakuusta 2016 huhtikuulle 2017.

Talous

Keskusvaalilautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-137 853		-137 853	-134 670	3 183
Toimintakate	-137 853		-137 853	-134 670	3 183

Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Talous

Tarkastuslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-85 800		-85 800	-81 364	4 436
Toimintakate	-85 800		-85 800	-81 364	4 436

Kaupunginvaltuusto

Talous

Kaupunginvaltuusto

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-225 948		-225 948	-232 426	-6 478
Toimintakate	-225 948		-225 948	-232 426	-6 478

Konsernipalvelut

Konsernipalveluiden tehtävänä on tukea toimialojen ja liikelaitoksien ja taseyksikön tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Konsernipalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Konsernipalvelut tuottaa toimialoille keskitetyt tukipalvelut. Konsernipalvelut sisältää hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut sekä ruoka- ja puhtauspalvelut.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallintopalvelut on tuottanut hallinnon tukipalveluita, toteuttanut ja kehittänyt työllisyys-, koulutus- ja asumispalveluita, vastannut kaupunkimarkkinoinnista ja kehittänyt koko kaupungin monikanavaista asiakaspalvelukeskusta yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Sähköisten asiointipalvelujen kehittämistä on jatkettu. Henkilöstöpalvelut on toteuttanut henkilöstöstrategiaa Henkilöstöohjelman 2017- 2020 mukaisesti tukemalla johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. Ruoka- ja puhtauspalvelut on tuottanut asiakkailleen palvelusopimuksien mukaista toimintaa. Talouspalvelut on tuottanut talous- ja tietohallinnon tukipalveluita, koordinoitunut kaupunkistrategian valmisteluun liittyviä toimenpiteitä, vastannut seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä sekä tukenut ja kehittänyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen toimeenpanoa.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Konsernipalveluiden toimintamenot alittuivat noin 4,3 milj. euroa. Henkilöstökulut alittuivat noin 2,1 milj. euroa, josta palkkojen ja palkkioiden osuus noin 1,1 milj. euroa ja eläkekulujen (lähinnä KUEL, VARHE) noin 1,0 milj. euroa. Palvelujen ostot alittuivat noin 2,8 milj. euroa. Asiakaspalvelujen ostoihin Essotelta haettiin vuoden 2017 aikana 2,4 milj. euron lisämääräraha, asiakaspalvelujen ostoihin varatusta määrärahasta jäi käyttämättä noin 2,2 milj. euroa. Avustukset ylittyivät noin 0,7 milj. euroa Otavan Opistolle maksetusta, valtionosuuksista koskevasta avustuksesta johtuen. KuntaERP- järjestelmää koskevan poistoeron muutoksen vaikutus konsernipalveluiden toteumaan oli noin 0,4 milj. euroa.

Toimintatuotot ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 5,1 milj. euroa. Myyntituotot ylittyivät noin 0,7 milj. euroa turvapaikanhakijoita koskevasta, valtiolta saadusta korvauksesta johtuen. Muihin toimintatuottoihin kuuluvat myyntivoitot ylittyivät noin 4,4 milj. euroa Etelä-Savon Työterveys Oy:n, Rantakylätalon sekä Mikkelin Arkistotalo Oy:n tontin ja arkistorakennuksen myynnistä johtuen.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Konsernipalveluiden toimintaa ohjaa keskeisesti hallintosääntö, konsernipalveluiden toimintasääntö ja valtuuston hyväksymä talousarvio ja taloussuunnitelma tulokortteineen. Asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja talousarvion toteutumisesta on raportoitu hallitukselle ja kaupunginvaltuustolle.

Hallinnossa ei ole ilmennyt erityisiä ongelmakohtia, tulosityksiköissä säännösten ja määräysten noudattamista on valvottu normaalikäytänteiden mukaisesti normaalin esimiestyön yhteydessä.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koskee kaikkia indikaattoreita	Varmistaa laadukkaan henkilöstön saatavuus (rekrytointien oikea kohdistuminen), tukea toimialoja kehittämistyössä, huolehtia esimiesten osaamisesta (verkostot ja tiedolla johtaminen)	Henkilöstöpalvelut	Osana palvelukehitysprosessia on kuvattu rekrytointin nykytila ja tavoitetila. Rekrytointi on keskitetty henkilöstöpalveluihin ja KuntaRekry –järjestelmän pääkäyttäjäpalvelu otetaan omaksi toiminnaksi 1.1.2018 lukien. Keskitettyjen rekrytointipalvelujen tavoitetilaa ei ole vielä täysin saavutettu, mutta palvelualueita on tuettu osaavan henkilöstön rekrytoinnissa ja laadukkaassa rekrytointiprosessin läpiviemisessä. Johtamis- ja esimiesvalmennuksen osalta on jätetty tietopyyntö valmennuskumppanin valintaa varten. Kuukausittaisia tietoisu -tyyppisiä infoja on edelleen jatkettu pääosin virtuaalisina. Verkostojohtaminen on osa johtamisjärjestelmää ja otettu osaksi strategian päivitystä syyskuun 2017. Kehityskeskustelukäytänteitä on päivitetty v. 2017 alkupuolella ja keskeisenä osana keskusteluja on osaamisen kehittäminen. Osaamiskartoitustyökalun työstäminen on työn alla. Ennakoiva osaamisen kehittäminen on olennainen osa henkilöstösuunnitteluprosessia. 2017 on otettu käyttöön Mikkelin kaupungin perehdyttämiskonsepti.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastuvuusindeksi	Käyttöön otetaan Sydänmerkki-ateriat	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Reseptiikan tuotekehitystä on tehty. Sydänliitolta on haettu ja saatu Sydänmerkki-aterian käyttöoikeus. Tähän liittyvä henkilöstön koulutus toteutettiin elokuussa.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5 %	Kehittämiskumppanuussopimus astui voimaan 4/2014. Kumppanuussopimuksen toimeenpano edellyttää useita toiminnallisia parannuksia ja muutoksia mm. asiakasohjauksessa.	Hallintopalvelut/ työllisyyspalvelut, kehityspäällikkö	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet; vuoden 2016 toteutuma 6,3. Pieneni vuoteen 2015 verrattuna 0,1 –prosenttiyksikköä. Vuodelta 2017 tietoa ei ole vielä saatavissa. (THL, Sotkanet.fi)
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Osaavan työvoiman saatavuus ja Mikkelin mainekuvan kehitys	Työnantajamielikuvan systemaattinen kehittäminen. Voidaan mitata esim. oppilaitosyhteistyön määrällä, medianäkyvyyden määrällä (liittyen työnantaja-asioihin), tilaisuuksiin (messut, rekrytapahtumat) osallistumisien ja järjestämisien määrällä sekä työnantajaimagotutkimuksella.	Henkilöstöpalvelut/ henkilöstöjohtaja, talouspalvelut/ strategia- ja kehityspäällikkö	Rekrytointiprosessia on uudistettu ja on osana keskitettyjen henkilöstöpalvelujen prosessia. Keskeisenä tavoitteena on työnantajaimagon ja houkuttelevuuden parantaminen laadukkaalla ja modernilla rekrytointiprosessilla sekä rekrytointiprosessin nopeuttaminen. Oppilaitosyhteistyön käynnistäminen on vuoden 2018 tavoitteena. RekryOn tapahtumaan osallistumisen on toteutunut. Henkilöstöpalvelujen henkilöstöresurssia vahvistetaan rekrytoinnin tehtävissä 1.1.2018 lukien. Lähtökyselyn on yksi osa työnantajanimagon selvittämistä. Tämän osalta tuloksia on odotettavissa vuoden 2018 aikana.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys	Sydänmerkki-aterian käyttöönotto Rasvattoman luomumaidon käyttöönotto ensimmäisenä keskisuurena kuntana Suomessa	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Sydänmerkki-aterian käyttöönotto toteutettu. D-vitamiinoitua, homogenoitua, suurkeittiöpakkauksiin pakattua rasvatonta luomumaitoa on tarjottu syyskuusta alkaen kaikille asiakasryhmille.
Kaupunkistrategian toimeenpano			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys sekä Mikkelin väkiluvun kehitys	SOLMU-hankkeella 300 uutta asukasta seudulle hankkeen aikana.	Kehityspäällikkö, SOLMUn projektipäällikkö	Vuonna 2017 väkiluku väheni 246 henkilöllä.
	Etelä-Savon alueella tuotetun tai jatkojalostetun ruoan ja elintarvikkeiden ostomäärän lisääminen	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Elintarvikkeiden hankintakustannuksista 28,8 % kohdistui lähiruokaan. 2016 lähiruoan osuus oli 28,3 %.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki	Kehitetään sähköisiä asiointipalveluita, jatketaan sähköisten kokouskäytäntöjen käyttöön ottoa sekä etäpalvelun mahdollisuuksia sisäisessä ja ulkoisessa asiakaspalvelussa.	Hallintopalvelut, talouspalvelut	Lupa2016- ohjelman tavoitteiden toteuttamista on jatkettu osana kaupungin perustoimintaa.
	Käyttöön otetaan rasvaton luomumaito. Pesu- ja puhdistusainehankinnan kilpailutus, jossa valintakriteereinä mm. ympäristöystävällisyys.	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	D-vitaminoitua, homogenoitua, suurkeittiöpakkauksiin pakattua rasvatonta luomumaitoa on tarjottu syyskuusta alkaen kaikille asiakasryhmille. Pesu- ja puhdistusainekilpailutuksen valmistelu on aloitettu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Rakennetun ympäristön laatu	Työsuojelu mukaan tilojen korjaamiseen ja suunnitteluun ennakoivasti	Henkilöstöpalvelut/ työsuojelu	Työsuojelu on ollut seuranta-kaudella mukana erityisesti sisäilmakohteiden vaatimien toimenpiteiden suunnittelussa yhteistyössä tilakeskuksen kanssa. Akuutteina kohteina mm. Urheilupuiston koulu, Kalevankankaan päiväkoti, virastotalo sekä pelastustoimen käytössä olevia tiloja.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä	Kiinteistöjen sisäilmaan vaikuttavien tekijöiden kuvaamisen jatkaminen ja vastuualueiden määrittäminen erityisesti uudisrakennus- ja korjauskohteiden loppusiivouksessa	Ruoka- ja puhtauspalvelut/palvelujohtaja	Ruoka- ja puhtauspalveluiden siivousta tekevälle henkilöstölle sekä esimiehille on järjestetty koulutus sisäilmaongelmien aiheuttajista ja siivouksen vaikutusmahdollisuuksista siihen. Tilakeskuksen kanssa aloitettu vastuualueiden määrittäminen erityisesti uudisrakennus- ja korjauskohteiden loppusiivouksessa.

Talous

Konsernipalvelut yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	20 847 446	112 770	20 960 216	26 118 826	5 158 610
Toimintamenot	-229 443 555	-1 817 000	-231 260 555	-226 944 752	4 315 803
Toimintakate (netto)	-208 596 109	-1 704 230	-210 300 339	-200 825 926	9 474 413

Konsernipalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	10 804 400	112 770	10 917 170	15 934 835	5 017 665
Toimintamenot	-219 464 093	-1 817 000	-221 281 093	-217 232 740	4 048 353
Toimintakate (netto)	-208 659 693	-1 704 230	-210 363 923	-201 297 904	9 066 019

Sosiaali- ja terveystalouden (Essote) osuus

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintamenot	-179 000 000	-2 400 000	-181 400 000	-179 152 372	2 247 628

Kohderahoitteinen

Ruoka- ja puhtauspalvelut

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Myyntitulot	9 997 446		9 997 446	10 156 272	158 826
Tuet ja avustukset	45 600		45 600	26 982	-18 618
Muut toimintatulot				8	8
Valmistus omaan käyttöön				729	729
Toimintatulot	10 043 046		10 043 046	10 183 991	140 945
Materiaalit ja palvelut	-4 279 961		-4 279 961	-4 611 900	-331 939
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 356 550		-2 356 550	-2 451 727	-95 177
Palvelujen ostot	-1 923 411		-1 923 411	-2 160 173	-236 762
Henkilöstömenot	-5 328 011		-5 328 011	-4 737 590	590 421
Palkat ja palkkiot	-4 045 172		-4 045 172	-3 650 372	394 800
Henkilösivukulut	-1 282 839		-1 282 839	-1 087 218	195 621
Muut menot	-371 490		-371 490	-362 522	8 968
Toimintamenot	-9 979 462		-9 979 462	-9 712 012	267 450
Toimintakate (netto)	63 584		63 584	471 978	408 394
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot				-105 596	-105 596
Tilikauden tulos				366 382	366 382

Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta ja sen alaisuudessa toimiva ympäristöpalvelut -yksikkö vastaa kuntatason ympäristöterveydenhuollon ja ympäristösuojelun tehtävistä Mikkeliissä, Hirvensalmella, Kangasniemellä, Mäntyharjussa ja Pertunmaalla.

Palvelusuunnitelma

Palveluja tuotetaan ensisijaisesti ympäristöpalvelujen toimintaa säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti. Lisäksi resurssien puitteissa toteutetaan erilaisia selvityksiä vuorotellen toimialueen eri kuntien alueella. Tavoitteena on antaa palvelut samantasoisina koko toiminta-alueella ympäristöpalvelusopimuksen mukaisesti. Ympäristöpalvelut osallistuu myös erilaisiin ympäristöntilaa koskeviin selvityshankkeisiin ja yhteisselvityksiin muiden tahojen kanssa. Yhteisselvityksenä toteutetaan esimerkiksi ilmanlaadun seurantaa yhdessä Pieksämäen ja Savonlinnan kaupunkien kanssa.

Vesistöseurannat on kohdistettu pääsääntöisesti sellaisiin asutuksen läheisyydessä sijaitseviin vesistöihin, joilla on virkistyskäyttöarvoa, mutta joilla ei muutoin ole vesistön tilan seurantaa. Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toiminta-alueen laajuus ja vesistöjen suuri määrä huomioon ottaen seurannassa olevien vesistöjen verkosto ei ole riittävän kattava. Vesistöseurantaa pyritään kuitenkin ulottamaan toimialueen jokaisen kunnan alueelle resurssien sallimissa puitteissa. Tavoitteena on vesistöseurannan laajentaminen vuosina 2018-2019.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut hallinnoi koko Etelä-Savon maakunnan alueella toimivaa OMAVESI –hanketta, joka tarjoaa haja-asutusalueella sijaitsevien kiinteistöjen omistajille puolueetonta ja maksutonta jätevesineuvontaa. Hanke oli käynnissä koko vuoden 2017 ja jatkuu lokakuun loppuun 2018.

Ympäristöpalvelut on kertomusvuoden aikana osallistunut vuonna 2020 voimaan astuvaan maakuntauudistuksen valmistelutyöhön. Uudistuksen myötä ympäristöterveydenhuolto (yleinen terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto) ovat siirtymässä maakunnalliseksi toiminnaksi, kun taas ympäristönsuojelu on jäämässä kuntiin. Kunnat voivat kuitenkin jatkaa seudullista toimintaa ympäristönsuojelun osalta. Keväällä 2017 valmistui maakunnan ympäristöterveydenhuollon valmisteluryhmän väliraportti. Raportti sisältää esityksen maakunnallisesta ympäristöterveydenhuollosta.

Uutena tehtävänä Mikkelin seudun ympäristöpalvelut sai maa-aineslain mukaiset tehtävät 1.7.2016 alkaen, kun ympäristönsuojelu- ja maa-aineslain muutoksen seurauksena maa-aineslupien ja ympäristölupien käsittely yhdistyi, ja maa-aineslupien käsittely ja valvonta siirtyivät kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Lakimuutoksen myötä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen valvottavaksi siirtyi noin 180 maa-aineskohdetta. Vuonna 2017 on käsitelty 12 maa-aineslupahakemusta, 10 ympäristölupahakemusta ja 3 yhdistettyä maa-aines- ja ympäristölupaa. Maa-aineskohteita on tarkastettu 128. Tehtävämäärän lisääntymisestä huolimatta lupahakemusten käsittelyn tavoiteaika on ollut 6 kk.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta tapahtuu hallinto- ja johtamisjärjestelmän mukaisesti erikseen ympäristönsuojelussa ja ympäristöterveydenhuollossa. Sisäisen valvonnan avulla varmistetaan erityisesti, että valtakunnallisiin valvontaohjelmiin perustuvat valvontasuunnitelmat toteutuvat. Yksiköiden suunnitelmallinen työ perustuu riskinarviointiin ja terveysvalvonnassa on käytössä laatukäsikirja, jonka avulla pyritään varmistamaan työn laatu ja tunnistamaan riskit ja vaaratilanteet. Vuosittainen riskienhallinnan arviointi on tehty kaupungin ohjeistuksen mukaisesti muistilistaa hyödyntäen. Kehitettävää on sisäisen valvonnan systemaattisuudessa ja taloudellisten riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Tupakointi päivittäin (% osuus)	Tupakanmyynnin lainmukaisuuden valvonta	Terveysvalvonta, terveysvalvonnan johtaja, terveystarkastaja	Vähittäis- ja tukkumyyntilupia 136 kpl. Tarkastuksia 79 kpl.
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö 4.1) Kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa	Urpolan luontokeskuksessa järjestetyt tapahtumat ja Urpolan luontokeskuksen kävijämäärien lisääminen Uimarantojen ja uimaveden laadun valvonta	Ympäristönsuojelu, ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja Ympäristöterveydenhuolto, terveysvalvonnan johtaja	Luontokeskuksella tapahtumia yht. 4, lisäksi luontokerho ja luontopäiväleiri. Kesän 2017 aikana kävijämäärä ylitti ensimmäisen kerran 3000 kävijän rajan.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kaupungin mainekuvan kehitys	Laadukkaat, hyvin toimivat palvelut ja ilmoitusten ja lupien kohtuulliset käsittelyajat (luvat 4-6 kk ja ilmoitukset 1 kk). Kaikki keskeiset ilmoitukset ja lupahakemukset täytettävissä sähköisesti vuonna 2017.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö	Luvat käsitellään joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta tavoiteajassa. Ilmoitukset käsitellään tavoiteajassa. Sähköinen asiointi (Lupapiste ja sähköisesti täytettävissä olevat lomakkeet) on käytössä. Sähköinen e-lomake on otettu käyttöön elintarvikevalvonnassa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Asukkaiden koulutustaso: tutkinnon suorittaneiden %-osuus	Yhteistyö Mikkelin ammattikorkeakoulun kanssa, harjoittelupaikkojen ja opinnäytetöiden ohjaaminen.	ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö	Ympäristöterveydenhuollossa on työskennellyt 3 terveystarkastajaharjoittelijaa ja vuonna 2017 on valmistunut 2 ja tekeillä on 2 opinnäytetyötä. Ympäristönsuojelussa on työskennellyt 4 ympäristönsuojeluharjoittelijaa ja valmistunut 1 ja tekeillä 1 opinnäytetyö.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunki-strategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä (%-osuus)	Tehostetaan hajajäteasteuksen (209/2011) laillisuusvalvontaa ja suunnataan käytössä olevia resursseja riskiperusteisesti valituille alueille (tavoitteena 150 tarkastuskäyntiä vuonna 2017). Tehostetaan jätelain (646/2011) valvontaa mm. edistämällä jätelain 143 §:n tarkoittaman rekisterin kokoamista asiakaskuntiin. Osallistutaan aktiivisesti vesihuollon kehittämissuunnitelmien laadintaan ja valvotaan järjestettyyn vesihuoltoon liittymistä. Osallistutaan vesienhoidon suunnitteluun ja suunnitelmien toimeenpanon edistämiseen. Seurataan ympäristön tilaa resurssien mahdollistamissa rajoissa ja keskitetään seuranta vesienhoitosuunnitelmissa määriteltäviin painopistealueisiin.	Ympäristöpäällikkö, ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristösuunnittelija, ympäristötarkastaja	Haja-asutusalueiden jätevesien osalta valvontaa on kohdistettu Kangasniemen kiinteistöveroprojektin kartoitusalueille, jotka sijaitsevat Rauhanjärven ja Kyyveden lounaisosan lähialueella. Rauhanjärvi purkaa vedet Läsäkosken kautta Puulan pohjoispään Vuojaselälle. Yhteistoiminta kiinteistöveroprojektin kanssa tehostaa valvontaa ja laskee valvonnan kiinteistökohtaista kustannusta. Samalla kerätään tietoa kiinteistön tyhjennettävistä liेतetiloista jätelain 143 §:n tarkoittaman rekisterin ylläpitämiseksi. Järjestettyyn vesihuoltoon liittymistä on valvottu erityisesti Hirvensalmen veden ja Salapirkon vesiosuuskuntien alueita. Lisäksi jatkuvasti päivitetään tietokantaa haja-asutusalueiden kiinteistöjen vesihuoltovarusteista vesiosuuskunnilta saaduilla osakkuus- ja liittymätiedoilla, mikä tukee valvontatoimien kohdentamista. Ympäristöpalvelut osallistuu vesienhoidon yhteistyöryhmän ja hoitoaluekohtaisten hoitotoimia suunnittelevien työryhmien toimintaan. Vuonna 2017 vesienhoidon suunnitteluun on osallistuttu erityisesti Kyyveden hoidon osalta Kyyveden kalataloudellisen käyttö- ja hoito-ohjelman kautta. Mikkelin alpuolisen Saimaan hoito-alueen osalta hoitoon on osallistuttu YMMV (ympäristömonitoroinnista myyntivaltti) -hankkeen ohjausryhmä- sekä työryhmyön kautta. Hanketta hallinnoi Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy. Vuonna 2017 Ympäristöpalvelujen vesistöseuranta on kohdistunut pääsääntöisesti sellaisiin asutuksen läheisyydessä sijaitseviin vesistöihin, joilla on virkistyskäyttöarvoa, mutta joilla ei muutoin järjestetä vesistön tilan seurantaa (mm. Mikkelin Likolampi, Kaituenlampi ja Säynätlampi, Otavan Kotalahti, Puulan Syvälahti ja Mäntyharjun Pyhävesi).
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunki-strategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Osallistutaan Mikkelin seudun pohjavesialueiden suojelun yhteistyöryhmän toimintaan (pohjavesityöryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuonna 2017). Pohjavesien suojelu huomioidaan osana normaalia viranomaistehtävien hoitoa.	Ympäristöpäällikkö, ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristösuunnittelija, tarkastajat	Pohjavesien suojelun yhteistyöryhmän kokous on järjestetty lokakuussa 2017. Ympäristöpalvelut on valmistellut Mikkelin osallistumista EU:n Kaakkois-Suomi -Venäjä rahaston hankkeeseen, jossa aiheena on ilmastonmuutos ja vesihuollon turvaaminen kaupunkialueilla. Hanketta hallinnoi GTK. Mikkelin osalta hankkeen kohdealueena on Hanhikankaan pohjavesialue. Pohjavesien suojelu on osa normaalia viranomaistehtävien hoitoa.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunki-strategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kasvihuonekaasupäästöt (t CO ₂ -ekv./as)	Mikkelin ilmasto- ja energiastrategian toteuttaminen ja seuranta	Ympäristöpäällikkö, ympäristötarkastaja, koko henkilöstö	Kasvihuonepäästöjä seurataan vuosittain. Ympäristöpalvelut tilaa vuosittain Benviroc Oy:ltä kasvihuonekaasupäästöistä raportin, jossa kasvihuonekaasupäästöt on eroteltu sektoreittain (esim. maatalous, metsätalous, liikenne, jätehuolto jne.). Vuonna 2017 kasvihuonekaasupäästöt olivat 5,5 t CO ₂ -ekv./as.). Ilmasto- ja energiastrategian indikaattoreita seurataan säännöllisesti.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunki-strategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki (gha / as)	Mikkelin kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian toteuttaminen ja seuranta	Ympäristöpalvelujen johtaja, ympäristöpäällikkö, koko henkilöstö	Ympäristöpalvelut on selvittänyt Mikkelin ekologisen jalanjäljen laskemisen toteutustapaa ja kustannuksia ja esittänyt asian ympäristöohjelman johtoryhmälle. Esitys ei johtanut työn tiilaamiseen. Ekologista jalanjälkeä on mahdollista pienentää mm. ekologisesti kestäväillä maankäyttötarkoituksilla, mikä huomioidaan mm. Ympäristöpalveluiden antamissa kaavalausunnoissa.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunki-strategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Todetuista sisäilmaongelmista kärsivien kaupungin omistamien kiinteistöjen osuus kaupungin koko kiinteistökannasta	Aktiivinen toimiminen sisäilmatyöryhmässä (sisäilmatyöryhmä koostuu vähintään neljä kertaa vuodessa).	Ympäristöpalvelujen johtaja, terveystarkastaja	Koulussa ja päiväkodeissa suoritetaan terveellisyiden ja turvallisuuden edistämistä ja seuranta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa säännöllisin valvontakäyntein. Sisäilma-asiat puhuttavat kuntalaisia sekä työllistävät ympäristöpalvelujen henkilökuntaa. Käyttäjäkunnan palveleminen, kuunteleminen ja huomioiminen vaativat merkittävää resurssia sekä asiakaspalveluosaamista. Kaupungin sisäilmatyöryhmään kuuluu kaksi terveystarkastajaa. Työryhmä kokoontui vuoden 2017 aikana 9 kertaa. Kaupungin sisäilmatyöryhmässä panostettiin vuoden 2017 aikana erityisesti tiedottamiseen. Kouluissa oli toiminnassa 7 kohdekohtaista sisäilmatyöryhmää, joissa terveystarkastaja toimi asiantuntijajäsenenä. Päiväkodeissa sisäilmatyöryhmä oli toiminnassa 3 kohteessa. Lisäksi terveystarkastaja toimi yhdessä muussa oppilaitoksessa sekä 4 muussa sisäilmatyöryhmässä asiantuntijajäsenenä.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Toteuma %	Muutos % 2016 / 2017
Terveysvalvonnan tarkastukset	753	1000	700	70	-7,6
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairasmatkat*)	1179	1300	1990	153	+69
Hoidetut pieneläimet*)	4959	4200	5923	141	+19
Ympäristölupavolvollisten kohteiden tarkastukset	52	50	35+128**	70	-33
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päättökset, lausunnot, kehotukset)	684	700	786	112	+15

*) Kangasniemen eläinlääkintähuolto sisältyy vuoden 2017 lukuihin

**) Maa-aineslupakohteiden tarkastukset (toteuma % laskettu vain ympäristölupavolvollisten kohteiden tarkastuksista)

Talous

Ympäristölautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatuotot	946 889	946 889	1 036 774	89 885
Toimintamenot	-2 082 199	-2 082 199	-1 982 352	99 847
Toimintakate (netto)	-1 135 310	-1 135 310	-945 578	189 732

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyviksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi lautakunta vastaa kansalaisopistotoiminnassaan yleissivistävästä koulutuksesta, jonka painopistealueina ovat taide- ja taitoaineet, tietotekniikka, kielet sekä elämänhallintaa ja terveyttä edistävät aineet. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Johtamisen tukipalvelut tuotti palveluja kattavasti koko toimialansa tulosalueille. Johtamisen tukipalvelujen toimintatapoja ja organisointia on kehitetty yhteistyössä hallintopalvelukeskuksen toiminnan rakentamisen ja käynnistämisen yhteydessä. On osallistuttu aktiivisesti oppimisen ja opiskelun tuen sekä opiskeluhuollon kehittämiseen ja ohjaamiseen. Tulosalueelle sijoittunut kansalaistoimijalähtöinen ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliissä”-hanke on jatkunut ja vuoden lopussa 2017 oli käynnissä 18 erillistä tuensiirtohanketta (toimijoina ESLI ry, MAHL ry, Digimi ry, Pelastakaa Lapset ry, ESTERY, MiKV, Mikkelin Työttömät ry, Mimosa ry, DeSavo ry, Mikkelin valokuvataide ry, Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry, Mikkelin Toimintakeskus ja Hattu ry). Yhteistyötä on edelleen kehitetty ja vahvistettu eri toimialojen suuntaan kaupungin strategian mukaisesti.

Varhaiskasvatus ja perusopetus kehittävät yhteistyössä mahdollisimman ehjää ja yhdensuuntaista kasvun ja oppimisen jatkumoa. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä toimintakulttuuria on uudistettu ja panostettu entistä enemmän pedagogiseen toimintaan mm. lastentarhanopettajien määrää lisäämällä eläköityneiden työntekijöiden tilalle. Avustajien määrää on lisätty sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa, koska lapsilla ja nuorilla on entistä vaativamman tuen tarvetta. Myös ammatillista täydennyskoulutusta on järjestetty mm. erilaisten oppijoiden kohtaamiseen, vertaissovitteeluun, ict-taitojen edistämiseen ja erilaisiin opetusmenetelmiin. Lasten ja perheiden varhaista tukea ja oppilashuoltoa on kehitetty yhteistyössä Essoten kanssa ja kehittäminen jatkuu edelleen. Varhaiskasvatuksessa lasten määrän kasvun vuoksi on Launialan päiväkodin osapäiväinen lisäryhmä aloittanut lokakuussa 2017. Vuorohoidon lisääntyneen tarpeen vuoksi laajennettiin Orikon Helmen ja Naisvuoren päiväkotien aukioloaika. Varhaiskasvatukseen otettiin käyttöön palveluseteli 1.8.2016 alkaen, jonka avulla perhe voi hankkia päivähoitopalvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Palveluseteli on nyt ollut käytössä koko vuoden ajan ja sen käyttö on tullut hieman ennakoitua kalliimmaksi. Useissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä ilmeni vakavia sisäilmaongelmia, jotka ovat edellyttäneet välittömiä toimenpiteitä.

Lukiokoulutuksessa kehitettiin edelleen digipedagogiikkaa (osana mm. sähköiset ylioppilaskirjoitukset), uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön ja keväällä toteutettiin projektiviikko yhteistyössä kaupungissa toimivien toisen asteen oppilaitosten, ammattikorkeakoulun ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi Mikkelin lukio on osallistunut opetus- ja kulttuuriministeriön nuorten lukiokoulutuksen tuntijakokokeilun kokeiluohjelmaan ja sekä Mikkelin lukio että Otavan Opiston nettilukio ovat olleet mukana lukiokoulutuksen kehittämiseen opetus- ja kulttuuriministeriön Uusi lukio – Uskalla kokeilla –kehittämisohjelmassa. Mikkelin kaupunki haki Mikkelin lukiolle erityistä koulutus-tehtävää, urheilulinjaa, mutta ei sitä saanut. Lukiokoulutuksen uusi hallinto- ja johtamisjärjestelmä valmistui ja uusi tulosaluejohtaja aloitti 1.1.2018.

Kansalaisopiston toiminta on seudullista ja perustuu paitsi tiiviiseen yhteistyöhön sivistystoimen muiden tulosaluiden ja kaupungin muiden toimialojen kanssa myös erilaisiin kumppanuuksiin muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten, kolmannen sektorin toimijoiden ja muiden potentiaalisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Opisto toimii sivistystehtävänsä ohella merkittävänä hyvinvoinnin lisääjänä ja edistäjänä alueella. Vapaan sivistystyön koulutustehtävän ohella opisto harjoittaa myös palvelumyyntiä.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lautakunnan toimintakate muodostui noin 1 655 000 euroa talousarviota paremmaksi. Tuotot ylittyivät noin 728 000 euroa. Toimintakulut alittuvat noin 927 000 euroa.

Johtamisen tukipalvelujen toimintakate alittui lähes 90 000 euroa. Tulosalueelle henkilöstökuluihin siirrettiin noin 28 000 euroa yhden henkilön siirryttyä henkilöstöpalveluista takaisin johtamisen tukipalveluihin. Toimintatuotot ylittivät lähes 205 000 euroa: hankerahoitus ylittyi noin 151 000 euroa ja hankkeen toimijoiden (tuensiirtoja saaneet järjestöt ja yhdistykset) lyhytaikaista lainarahoitusta tuloutui takaisin noin 55 000 euroa. Toimintakulut ylittyivät noin 115 000 euroa: muut kuluerät alittivat talousarviomäärärahan, mutta avustukset ylittyivät noin 168 000 euroa. Tulosalueelle sijoittuu kansalaistoimijalähtöinen kehittämishanke ”Hyvinvoinnin virtaa Mikkeliissä”. Hanke on kolmivuotinen

ESR-rahoitteinen hanke, jonka kokonaisbudjetti on 1 080 000 euroa. Rahoituksesta 80 prosenttia katetaan ESR-rahoituksella, kaupunki on sitoutunut 15 prosentin rahoitusosuuteen ja 5 prosenttia katetaan hankkeeseen osallistuvien kolmannen sektorin toimijoiden taholta.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tulosalueen toimintakate alittui noin 1 226 000 euroa. Toimintamenot alittuivat noin 767 000 euroa ja toimintatulot ylittivät noin 459 000 euroa. Menojen alittuminen johtui palveluiden ostoissa syntyneistä säästöistä (säästöä syntyi mm. oppilaskuljetuksissa, asiakaspalveluiden ostoissa sekä sovellus- ja ict-palveluissa). Tuloja saatiin kokoon ennakoitua enemmän mm. kotikuntakorvauksista ja varhaiskasvatuksen maksutuotoista. Maksutuotot kasvoivat, koska lapsimäärä lisääntyi noin 90 lapsella verrattuna tilinpäätökseen 2016. Perusopetuksen henkilöstökulut ylittivät 475 000 euroa. Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden menot olivat yhteensä noin 79 326 000 ja tulot noin 4 868 000.

Lukiokoulutuksen toimintakate alittui noin 268 000 euroa. Toimintatuotot ylittivät noin 34 000 euroa: maksutuotot ylittivät lähes 6 000 euroa ja muut toimintatuotot noin 28 000 euroa. Toimintakulut alittuivat noin 234 000 euroa: henkilöstökulut ylittivät lähes 52 000 euroa, palvelujen ostot alittuivat lähes 196 000 euroa, aineet, tavarat ja tarvikkeet alittuivat lähes 53 000 euroa ja muut toimintakulut alittuivat noin 37 000 euroa.

Kansalaisopiston toimintavuosi oli taloudellisesti ylijäämäinen. Henkilöstömenoissa tuli vakinaisen henkilökunnan osalta erilaisista osin odottamattomista syistä säästöä, vaikkakin tuntiopettajakustannuksia oli arvioitua enemmän. Toimintatuotot olivat kokonaisuutena hieman odotettua paremmat, vaikka kurssimaksutuotoissa jäätiinkin alle budjetin. Toisaalta vuosi sisälsi ennakoimattomia kustannuksia, kun sen aikana toteutettiin kaksi suurta muuttoa, jotka aiheuttivat ylimääräisiä kustannuksia. Lisäksi opiston Lönnrotinkadun tiloissa jouduttiin tekemään tilamuutoksia, joihin ei ollut varauduttu talousarviossa. Palveluiden ostot jäivät kuitenkin kokonaisuutena hieman alle budjetin. Vuokratulot olivat jotakuinkin talousarvion mukaiset. Opetustuntien määrää vähennettiin edelleen tavoitteellisesti, koska valtionosuuksia on supistettu. Toimintakate muodostui noin 70 000 euroa talousarviota paremmaksi. Toimintatuotot ylittivät yli 30 000 euroa ja toimintakulut alittuivat noin 40 000 euroa.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kaupungin hallintosääntö ja sivistys- ja hyvinvoinnin palvelualueen toimintasääntö ohjaavat lautakunnan alaista toimintaa ja päätöksentekoa. Lautakunnan alaisessa toiminnassa noudatetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Sääntöjä ja päätöksiä noudatetaan ja toiminnan tavoitteita toteutetaan ja niitä seurataan säännöllisesti. Taloutta valvotaan ja seurataan vahvistettujen ohjeiden mukaisesti ja siitä raportoidaan lautakunnalle kuukausittain. Taloudelliset vastuut on jaettu siten, että asiantarkastuksesta ja hyväksynnästä vastaavat eri henkilöt. Järjestely on toiminut hyvin. Suurimmat hankinnat on kilpailutettu hankintapalveluiden avulla, ja muissa hankinnoissa on noudatettu hankintasääntöä. Sopimukset ovat ajan tasalla, ja sopimusseuranta on järjestetty. Sopimuksia on noudatettu. Henkilökunnan rekrytoinnissa on noudatettu kaupungin voimassa olevia ohjeita. Lakien ja sääntöjen mukaista toimintaa on tarkasteltu normaalin päätöksenteon yhteydessä.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, %-osuus: tavoite 7,5	Tajua Mut!-toimintamalli osaksi etsivää nuorisotyötä myös lukioissa, yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen sekä ammatillisen koulutuksen kanssa	Etsivä nuorisotyö, oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmä, opinto-ohjaajat, kuraattorit, rehtorit	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet, toteuma 6 %, nuorisolain edellyttämiä ilmoituksia oppilaitoksista ja puolustusvoimilta tuli yhteensä 242 (syynä lähinnä opiskelupaikan vastaanottamisen laiminlyönti, opintojen keskeytys, ero tai erottaminen). Tajua Mut!-toimintamalli on vakiintunut osaksi myös lukioiden toimintaa. Etsivälle nuorisotyölle on ilmoitettu lukioista eronneet ja ilman opiskelupaikkaa olevat opiskelijat. Ennaltaehkäisyä on toteutettu monialaisissa opiskeluhuoltoryhmissä ja kuraattorin palveluissa. Yhteistyötä on tehostettu sosiaali- ja terveystoimen kanssa yksittäisten opiskelijoiden kohdalla.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 5,8 tavoite: lukiolaiset 5	Oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta. Koulujen kerhotoiminta. KAMU-toiminta MLL:n kanssa. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kaikilla kouluilla. Yläkoulujen Olkkari-yhteistyö. KiVa koulu-ohjelma kaikkien koulujen käytössä.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö, oppilashuollon henkilöstö	Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 7,2 toteuma: ammattikoululaiset 7,6 toteuma: lukiolaiset 8 Tukioppilas-, Kiva koulu-, verso- ja klubitoiminnan avulla on tuettu oppilaiden sosiaalisten suhteiden syntymistä. Vuorovaikutus- ja tunnetaitokasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuksessa ja kouluilla monien eri menetelmien avulla. Seiskaluokkien ryhmäytymispäivien avulla tuetaan uusien ystävyys-suhteiden syntymistä yläkouluun siirryttäessä. Olkkariyhteistyö toimii, mutta pysyvien ja pitkä-kestoisten tukimuotojen kehittämistä tarvitaan edelleen. Kouluterveystutkimuksen mukaan 4.-5. lk oppilaista 3,2 % on yksinäisiä välitunneilla eikä yhtään hyvää kaveria 0,6 %:lla ja vähintään yksi hyvä kaveri 99,4 %:lla. Lukioissa toimivat aktiiviset opiskelijakunnat, jotka ovat järjestäneet mm. erilaisia toimintapäiviä. Syksyllä toteutettiin useita lukiokohtaisia ryhmäytymistilaisuuksia erityisesti lukion 1. vuoden opiskelijoille lukioiden tutoropiskelijoiden toimesta.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Vanhemmuuden puutetta %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 19 tavoite: ammattikoululaiset 24 tavoite: lukiolaiset 5	Kasvatuskumppanuustoiminnan vakinaistaminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa: vanhempainillat, huoltajatapaamiset. Neuvottelukunta- ja vanhempainneuvosto-toiminta.	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja, rehtorit	Vanhemmuuden puutetta -mittaria ei ollut vuoden 2017 Kouluterveyskyselyssä. Suunnitellut toimenpiteet ovat toteutuneet. Varhaiskasvatuksessa huoltajat kohdataan päivittäin. Iltapäivätoiminnalla ja kerhotoiminnalla tuetaan vanhemmuutta ja ehkäistään oppilaiden yksinäisiä iltapäiviä. Essoten kanssa yhteistyössä kehitetään aluetiimejä, joissa on mukana myös perheohjaaja ja psykologit perheiden ja koulujen tukena. Kouluterveys-tutkimuksen mukaan keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa oli 4.-5 lk oppilailta 1,9 % ja 7,3 %:lla perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisista (v. 2013 8,2 %. Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa oli 4.-5. lk 58,6 %:lla ja 8.-9. lk 36,4 %:lla, kun vastaava luku oli v. 2013 24,9 %.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa %-osuus: tavoite: nollatoleranssi	Suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä ovat ajan tasalla koko tulosalueella. Lasten vuorovaikutussuhteiden sensitiivinen havainnointi ja välitön puuttuminen. Kiusaamiskyselyt KiVa-koulutoiminta Tunnetaitoihin liittyvää täydennyskoulutusta esi- ja alkuopettajille My space, not yours -hanke (seksuaalista ja fyysistä väkivaltaa ehkäisevä hanke)	Kasvatus- ja opetusjohtaja, rehtorit	Kiusattuna vähintään kerran viikossa %-osuus: toteuma: 4.-5. lk 6,7 toteuma: 8.-9. lk 6,6 toteuma: ammattikoululaiset 3 toteuma: lukiolaiset 1 Tunne- ja vuorovaikutus-taitoja on edistetty eri menetelmien avulla. Kiva koulu-, Verso- ja My space, not yours-hankkeet ja menetelmät ovat käytössä kouluilla. Oma oppimateriaalia on myös valmistunut hankkeen tuella. Kouluttautuminen jatkuu edelleen. Ei ole kiusattu koulussa lainkaan lukukauden aikana - 4.-5. lk 64,4 % - 8.-9. lk 71,4 % (2013 68,1) Opiskeluhoitosuunnitelman osana on suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kouluterveys-kyselyillä on seurattu tilannetta. Välitön, varhainen puuttuminen on toteutettu, jos koulukiusaustilanne on todettu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Päihteiden käytön vähentäminen terveitä valintoja ja elämänarvoja vahvistamalla (alkoholin käyttö, humalajuominen, tupakointi, laittomat huumeet - %-osuus)	Aikuisten esimerkki ja ohjaus. Varhainen puuttuminen ja huolen puheeksi otto. Nollatoleranssi koulujen arjessa. Selvästi Paras-tapahtuma kaikille kuudesluokkalaisille Teemavanhempainillat (Örebro-malli). Oppiaineiden sisällä tapahtuva päihdekasvatus/terveyskasvatus.	Kasvatus- ja opetushenkilöstö, oppilashuolto, ulkopuoliset asiantuntijat	Humalajuominen, %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 8,3 toteuma: ammattikoululaiset 29,2 toteuma: lukiolaiset 17,1. Tupakointi päivittäin, %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 10,3 toteuma: ammattikoululaiset 26,1 toteuma: lukiolaiset 2,6 Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet toteuma: 8-9 lk:t 7,9 toteuma: ammattikoululaiset 19,6 toteuma: lukiolaiset 8,1

	Verkostoituminen ja aktiivinen yhteistyö poliisin, nuorisotoimen, kouluterveydenhuollon, Olkkarin ja huoltajien kanssa.		Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori aloitti 1.1.2017. Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori/ päihteen pupu on kohdannut yhteensä noin 3 500 henkilöä. Ennaltaehkäisevä päihdekasvatustyö on huomioitu myös varhaiskasvatustoiminnassa. Kuudesluokkalaisille suunniteltu Selvästi paras-tapahtuma on koettu kouluilla toimivaksi. Päihteen käyttöä seurataan mm. kouluterveyskyselyn avulla. Koulupoliisi tekee hyvää työtä kouluilla myös päihdekasvatuksen eteen. Muiden päihteen käyttö on vähentynyt, mutta nuuskan käyttö on lisääntynyt. Kouluterveystutkimus: 4.-5 lk - käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran 5,4 % - yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut 30,5 % 8.-9. lk - tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa lk 8,3 % (2013 14,2 %) - käyttää alkoholia viikoittain 3,8 % (2013 5,5 %) - tupakoi päivittäin 7 % (17,7 %) - nuuskaa päivittäin 4 % (2013 2,8 %). Lukiolaisten matkoille ja retkille opiskelijat ja heidän huoltajansa ovat allekirjoittaneet päihteettömyys-sopimukset. Päihteettömyyttä on korostettu ja valvontaa on tehty tilaisuuksissa.
--	---	--	---

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)

Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: Kirjaston käyttö tavoite 500.000 Museoiden kävijät tavoite 30.000 Orkesterin kuulijamäärä tavoite 17.000 Uimahallikäynnit tavoite 230.000 Teatterin kävijämäärät tavoite 55.000	Mahdollistetaan kohdeikäluokkien osallistuminen toimintaan: KulttuuriKameli varhaiskasvatuksessa ja Kulttuuripolku perusopetuksessa, Liikkuva koulu –hanke, kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta Hyvinvoinnin virtaa Mikkelissä –hankkeen jatkuminen Hyvien toimintamallien rakentaminen yhteistyössä ESSOTEn kanssa	Sivistystoimenjohtaja, ko. tulosaluejohtajat hankkeen projektipäällikkö kehittämispäällikkö	Kulttuuripalvelut: Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa: 47 467 kävijää. Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta: 13 293 kävijää Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijä/osallistujamäärä: 12 011 kirjasto: 635 534 käyntiä museot: 38 491 kävijää orkesteri: 16 918 kuulijaa uimahallikäynnit: 148 829 käyntiä teatteri: 37 586

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite imagotutkimuksessa 4.sija tavoite Yleinen yritysilmasto 3,5	Verkkopalvelujen ajan tasalla pitäminen, tiedottamisen oikea-aikaisuus	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja	Mikkelin mainekuvan kehitys: toteuma imagotutkimuksessa 29.sija. yleinen yritysilmasto – ei toteumatietoa. Kelpoista henkilöstöä on saatu melko hyvin. Ict-laitteita on hankittu lisää kaikille kouluille. Myös varhaiskasvatukseen on hankittu ict-laitteistoa ja päiväkotien verkkoyhteyksiä on parannettu. Sisäilmaongelmia on edelleen monessa toimipisteessä ja korjaustoimenpiteitä ja väistötiloja tarvitaan edelleen. Lukiossa henkilöstön osaamistaso on parantunut jatkuvan kouluttautumisen ja itsensä kehittämisen myötä. ICT-laitteistoa on hankittu lisää sähköisiä kokeita varten. Uuden organisaatio- ja johtamisjärjestelmä valmisteltiin ja otettiin käyttöön 1.1.2018 alkaen. Lukioden opettajat ovat kaikki päteviä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Asukkaiden koulutustaso, tutkinnon suorittaneiden %-osuus: tavoite 75	Rekrytointiprosessi – houkuttelevat työpaikkailmoitukset -> kelpoisuusehdot täyttävä työvoima, tavoite 100 %	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja	yli 15-vuotiaat peruskoulun jälkeinen tutkinto 73 % (viimeisin tieto 2016/Tilastokeskus). Rekrytoinnit onnistuneet pääsääntöisesti hyvin. Lyhyempiin sijaisuuksiin on hankalampaa saada kelpoista henkilöstöä. Osaava-hanke on päättymässä, mutta monipuolinen täydennyskoulutus suunnitelma on valmisteltu opetushenkilöstölle.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Koululaisten luontopäivien määrä/koululainen/vuosi: tavoite 3,5	Luonnossa liikkuminen, toimiminen ja luontoretket	Kasvatus- ja opetusjohtaja, rehtorit	Toteutunut
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Ekologinen jalanjälki: tavoite 5,5 Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohde laskettuna: tavoite 75	paperin käytön vähentäminen, sähköisten oppimateriaalien käytön lisääminen	koko henkilöstö	Ekologinen jalanjälki, toteuma – ei tietoa, penkkaan (Metsäsairila) loppusijoitetun jätteen määrä 0 kg/asukas. Keskitetty turvatulostus on otettu käyttöön (tulostimien määrä vähentynyt merkittävästi), tilakäyttöä on tehostettu. Kestävä kehitys ja ekologisuus on huomioitu opetus-suunnitelmassa ja varhaiskasvatussuunnitelmassa. Sähköisten oppimateriaalien (sekä kustantajien laatimia että opettajien omia) käyttöä on lisätty. Kokouksissa ja palavereissa on käytetty entistä enemmän sähköistä materiaalia. Lukioiden paperin-kulutus on edelleen laskeva.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Sisäilmaongelmaisten rakennusten määrä vähenee 20 %:iin.	Sisäilmatyöryhmän toiminnan tehostaminen (käyttäjäpalautte, oikea-aikaiset kunnossapitotoimet ja peruskorjaustoimet)	Varhaiskasvatusjohtaja, kasvatus- ja opetusjohtaja, sivistystoimenjohtaja	Sisäilmaongelmaiset koulut 9/23, päiväkodit 2/32, yht. 11/55 -> 20 %. Rakennetun ympäristön laatu vaatii edelleen toimenpiteitä. Mikkelin lukiossa on alkamassa ruokalaremontti sisäilmaongelmien vuoksi keväällä 2018. Joissakin tiloissa on esiintynyt satunnaista oireilua opettajilla ja opiskelijoilla (ilmoitettu työterveyteen). Ristiinan koulukeskuksen sisäliikuntatilojen sisäilmaongelmat jäivät korjaamatta vuonna 2017 tilakeskuksen resurssipulan takia. Korjaus tehdään vuoden 2018 aikana. Virastotalon sivistyspalvelujen työhuoneiden vanhojen lattiamattojen vaihto on tehty.

		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP2017	Toteuma %
Sivistystoimen hallinto						
Kustannukset	€	323 809	436 031	463 831	412 493	88,9
Tuotot	€	-751	-2 700	-2 700	-1 951	72,3
Netto	€	323 059	433 331	461 131	410 541	89,0
Kasvatus- ja opetustoimen hallinto						
Kokousten määrä yhteensä	kpl	11	11	11	11	100,0
Kustannukset	€	27 788	38 600	38 600	27 442	71,1
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	27 788	38 600	38 600	27 442	71,1
Projektit						
Projektien kustannukset yhteensä	€	372 196	352 674	352 674	526 028	149,2
Projektien tuotot yhteensä	€	-289 069	-288 300	-288 300	-492 722	170,9
Projektien netto yhteensä	€	83 127	64 374	64 374	33 306	51,7
Hallinto yhteensä						
Hallinto, kustannukset yhteensä	€	723 794	827 305	855 105	970 093	113,4
Hallinto, tuotot yhteensä	€	-289 820	-291 000	-291 000	495 674	-170,3
Hallinto, netto	€	433 974	536 305	564 105	474 419	84,1

Viestit tilaajalle

Tulosalueen toimintakate alittui lähes 90 000 euroa. Tulosalueen henkilöstökuluihin siirrettiin noin 28 000 euroa yhden henkilön siirryttyä henkilöstöpalveluista takaisin johtamisen tukipalveluihin. Toimintatuotot ylittivät lähes 205 000 euroa: hankerahoitus ylittyi noin 151 000 euroa ja hankkeen toimijoiden (tuensiirtoja saaneet järjestöt ja yhdistykset) lainarahoitusta tuloutui takaisin noin 55 000 euroa. Toimintakulut ylittivät noin 115 000 euroa: henkilöstökulut alittuivat noin 9 000 euroa, palvelujen ostot alittuivat noin 32 000 euroa, aineet, tavarat ja tarvikkeet alittuivat noin 2 000 euroa ja muut toimintakulut alittuivat noin 9 000 euroa. Avustukset (maksut hanketoimijoille) ylittivät noin 168 000 euroa. Tulosalueelle sijoittuu kansalaistoimijalähtöinen kehittämishanke ”Hyvinvoinninvirtaa Mikkelisä”. Hanke on kolmivuotinen ESR-rahoitteinen hanke, jonka kokonaisbudjetti on 1 080 000 euroa. Rahoituksesta 80 prosenttia katetaan ESR-rahoituksella, kaupunki on sitoutunut 15 prosentin rahoitusosuuteen ja 5 prosenttia katetaan hankkeeseen osallistuvien kolmannen sektorin toimijoiden taholta. Hankkeessa oli mukana 13 toimijaa, jotka toteuttivat 18 erillistä tuensiirtohanketta.

		TP2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP2017	Toteuma %
Lukio						
Varsinaiset opiskelijat	kpl	798	808	808	810	100,3
€ / varsinainen opiskelija	€/opiskelija	7 264	7 358	7 358	7 236	98,3
Aineopiskelijoiden lukumäärä	kpl	169	172	172	165	95,9
Opetuskurssien lukumäärä	kpl	901	889	889	907	102,0
€ / opetuskurssi	€/kurssi	6 432	6 683	6 683	6 462	96,7
Suoritetut kurssit / opetuskurssit		23	0	0	23	
(ka.opetusryhmäkoko)						
Opetuskurssit / opiskelija	kpl/opiskelija	1	1	1	1	101,7
Yhteensä	€	5 795 209	5 941 565	5 941 565	5 861 362	98,7
Tuotot	€	-113 337	-100 700	-100 700	-149 892	148,8
Netto	€	5 681 873	5 840 865	5 840 865	5 711 470	97,8
Lukio yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 035 658	6 145 947	6 145 947	5 911 851	96,2
Tuotot	€	-144 679	-119 900	-119 900	-153 903	128,4
Tuotot % kuluista	%	-2	-2	-2	-3	133,4
Netto	€	5 890 980	6 026 047	6 026 047	5 757 947	95,6

Viestit tilaajalle

Mikkelisä toimi vuonna 2017 kolme lukiota: Mikkelin lukio, Ristiinan yhtenäiskoulun Ristiinan lukio ja Mikkelin etä- ja aikuislukio. Lisäksi lukiokoulutusta annettiin nettilukiassa. Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat ovat valmistuneet, on uusittu lukioiden ictkalustoa ja varustettu Päämajakoulun iso liikuntasali sähköisten yo-kirjoitusten edellyttämällä ict-infralla. Mikkelin lukio on ollut mukana kahdessa opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämässä kehittämishankkeessa: Nuorten lukiokoulutuksen tuntijakokeiluohjelma ja Valtakunnallinen lukiokoulutuksen kehittämisverkosto, jossa on ollut mukana myös nettilukio. Uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön ja keväällä toteutettiin projektiviikon yhteistyössä kaupungissa toimivien toisen asteen oppilaitosten, ammattikorkeakoulun ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Vuonna 2017 valmisteltiin Mikkelin lukiokoulutuksessa uudistettu organisaatio- ja johtamisjärjestelmä, joka otettiin käyttöön 1.1.2018 alkaen. Tulosalueen toimintakate alittui noin 268 000 euroa. Toimintatuotot ylittivät noin 34 000 euroa ja toimintakulut alittuivat noin 234 000 euroa.

Varhaiskasvatupalvelut		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Omat päiväkodit, asiakkaat						
Päiväkoti, asiakkaat	<i>kpl</i>	1 015	1 125	1 125	1 111	98,8
Alle 3-vuotiaita	%	15	16	16	15	95,7
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat)						
	%	12	13	13	14	107,7
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	11 238	9 571	9 571	10 445	109,1
Kulut	€	11 406 086	10 767 532	10 767 532	11 604 868	107,8
Tuotot	€	-1 609 894	-1 485 600	-1 485 600	-1 593 203	107,2
Netto	€	9 796 191	9 281 932	9 281 932	10 011 665	107,9
Esiopetus, päiväkoti- ja esiopetusasi						
	<i>kpl</i>	440	476	476	494	103,8
pelkässä esiopetuksessa	<i>kpl</i>	146	125	125	129	103,3
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	6 322	8 175	8 175	5 676	69,4
Kulut	€	2 781 651	3 891 413	3 891 413	2 803 781	72,1
Tuotot	€	-15 290	-20 000	-20 000	-14 964	74,8
Netto	€	2 766 361	3 871 413	3 871 413	2 788 817	72,0
Ostopalvelupäiväkodit, asiakkaat						
Päiväkoti, asiakkaat	<i>kpl</i>	4	2	2	12	600,0
Alle 3-vuotiaita	%	0	0	0	25	
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat)						
	%	0	0	0	0	
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	12 835	13 050	13 050	6 652	51,0
Kulut	€	51 340	26 100	26 100	79 820	305,8
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	51 340	26 100	26 100	79 820	305,8
Päiväkoti						
Päiväkoti, asiakkaat	<i>kpl</i>	1 019	1 127	1 127	1 123	99,6
Alle 3-vuotiaita	%	15	16	16	15	96,5
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat)						
	%	12	13	13	14	101,0
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	11 244	9 577	9 577	10 405	108,6
Kulut	€	11 457 426	10 793 632	10 793 632	11 684 689	108,3
Tuotot	€	-1 609 894	-1 485 600	-1 485 600	-1 593 203	107,2
Netto	€	9 847 531	9 308 032	9 308 032	10 091 485	108,4
Esiopetus, päiväkoti- ja esiopetusasi						
	<i>kpl</i>	440	476	476	494	103,8
pelkässä esiopetuksessa	<i>kpl</i>	146	125	125	129	103,3
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	6 322	8 175	8 175	5 676	69,4
Kulut	€	2 781 651	3 891 413	3 891 413	2 803 781	72,1
Tuotot	€	-15 290	-20 000	-20 000	-14 964	74,8
Netto	€	2 766 361	3 871 413	3 871 413	2 788 817	72,0
Vuorohoito						
Vuorohoito, asiakkaat	<i>kpl</i>	347	425	425	366	86,1
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	14 963	11 859	11 859	13 988	118,0
Kulut	€	5 192 280	5 040 092	5 040 092	5 119 658	101,6
Tuotot	€	-588 882	-591 300	-591 300	-583 762	98,7
Netto	€	4 603 397	4 448 792	4 448 792	4 535 895	102,0
Päivähoito yhteensä						
Päivähoitoasiakkaat (sis. pv. koti, erityis ja vuoro- hoito)						
	<i>kpl</i>	1 512	1 677	1 677	1 618	96,5
€ / asiakas	<i>€/asiakas</i>	12 851	11 762	11 762	12 118	103,0
Läsnäolopäivien määrä	<i>kpl</i>	266 233	290 748	290 748	297 692	102,4
Läsnäolopäivät / tavoitepäivät	%	2 920	2 664	2 664	3 128	117,5
€ / läsnäolopäivä	<i>€/pvä</i>	73	68	68	66	97,1
Kulut	€	19 431 356	19 725 136	19 725 136	19 608 128	99,4
Tuotot	€	-2 214 066	-2 096 900	-2 096 900	-2 191 930	104,5
Netto	€	17 217 290	17 628 236	17 628 236	17 416 197	98,8
Ryhmis						
Ryhmis, asiakkaat	<i>kpl</i>	85	95	95	75	78,9
€ / hoitopaikka (asiakas)	<i>€/asiakas</i>	14 897	13 772	13 772	16 148	117,3
Kulut	€	1 266 249	1 308 313	1 308 313	1 211 096	92,6

		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Tuotot	€	-155 997	-150 700	-150 700	-126 902	84,2
Netto	€	1 110 252	1 157 613	1 157 613	1 084 194	93,7
Perhepäivähoito hoitajan kodissa						
Perhepäivähoito hoitajan kodissa, kpl		121	143	143	117	81,8
asiakkaat						
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	14 479	11 405	11 405	13 093	114,8
Kulut	€	1 751 901	1 630 919	1 630 919	1 531 868	93,9
Tuotot	€	-209 398	-193 600	-193 600	-189 713	98,0
Netto	€	1 542 503	1 437 319	1 437 319	1 342 155	93,4
Perhepäivähoito yhteensä						
Perhepäivähoitopaikat yhteensä kpl		206	238	238	192	80,7
Alle 3-vuotiaita %		57	50	50	51	101,9
Erityisasiakkaita (kahdenpaikalla ja erityistä tukea tarvitsevat) %		3	3	3	2	66,1
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	14 651	12 350	12 350	14 286	115,7
Kulut	€	3 018 149	2 939 232	2 939 232	2 742 965	93,3
Tuotot	€	-365 394	-344 300	-344 300	-316 615	92,0
Netto	€	2 652 755	2 594 932	2 594 932	2 426 350	93,5
Kotihoidontuki						
Kotihoidontuella hoidettavat lapset kpl		677	718	718	599	83,4
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	3 632	3 719	3 719	3 825	102,8
Kulut	€	2 458 948	2 670 100	2 670 100	2 291 044	85,8
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 458 948	2 670 100	2 670 100	2 291 044	85,8
Yksityinen tuki						
Yksityisen hoidon tukilapset kpl		583	486	486	605	124,5
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	4 740	5 463	5 463	5 034	92,1
Kulut	€	2 763 361	2 655 100	2 655 100	3 045 424	114,7
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	2 763 361	2 655 100	2 655 100	3 045 424	114,7
Muu kuntakohtainen tuki						
Muu kuntakohtainen tuki, asiakas kpl		70	83	83	72	86,7
€ / asiakas (tai muu suorite)	€/asiakas	3 582	3 983	3 983	3 179	79,8
Kulut	€	250 752	330 572	330 572	228 854	69,2
Tuotot	€	-15 518	-11 500	-11 500	-13 892	120,8
Netto	€	235 234	319 072	319 072	214 961	67,4
Yhteensä hoidon tuki						
Yhteensä hoidon tuella kpl		1 330	1 287	1 287	1 276	99,1
€ / hoitopaikka (asiakas)	€/asiakas	4 115	4 395	4 395	4 362	99,2
Kulut	€	5 473 062	5 655 772	5 655 772	5 565 322	98,4
Tuotot	€	-15 518	-11 500	-11 500	-13 892	120,8
Netto	€	5 457 543	5 644 272	5 644 272	5 551 429	98,4
Hallinto ja muut yhteiset erät						
Kulut	€	1 878 716	2 007 521	2 007 521	2 008 164	100,0
€ / asiakas	€/asiakas	616	627	627	651	103,8
Tuotot	€	-134 663	-107 000	-107 000	-118 892	111,1
Netto	€	1 744 054	1 900 521	1 900 521	1 889 273	99,4
Varhaiskasvatus yhteensä						
Kulut yhteensä	€	29 801 284	30 327 660	30 327 660	29 924 578	98,7
€ / asiakas	€/asiakas	9 035	9 602	9 602	9 347	97,3
Tuotot yhteensä	€	-2 729 641	-2 559 700	-2 559 700	-2 641 329	103,2
Yhteensä lapsia kpl		2 978	3 119	3 119	3 014	96,6
Päivähoito netto	€	27 071 642	27 767 960	27 767 960	27 283 249	98,3
Ulkokuntien osuus	€	0	0	0	0	
Netto ulkokuntien osuuden jälkeen	€	27 071 642	27 767 960	27 767 960	27 283 249	98,3
Perusopetuspalvelut						
Peruskoulut						
Peruskoulut, oppilaita kpl		4 824	4 833	4 833	4 816	99,6
joista erityistä tukea tarvitsevat opp kpl		408	409	409	414	101,2
Tuntia, koulut h		9 092	8 917	8 917	9 005	101,0
€ /oppilas	€	9 047	9 541	9 541	9 401	98,5
Tuntiresurssit per oppilas h/oppilas		2	2	2	2	101,3

		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Luokkien keskipöytä	hlö	19	19	19	19	98,5
Koulut yhteensä	€	43 639 912	46 109 700	46 109 700	45 271 354	98,2
Tuotot	€	-1 501 347	-1 234 100	-1 182 100	-1 607 653	136,0
Netto	€	42 138 565	44 875 600	44 927 600	43 663 702	97,2
11-v oppivelvollisuus						
11-v oppivelvollisuus, oppilaita	kpl	105	99	99	104	104,5
€/oppilas	€/oppilas	22 150	19 897	19 897	22 255	111,8
11-v oppivelvollisuus yhteensä	€	2 319 134	1 969 802	1 969 802	2 303 357	116,9
Tuotot	€	-184	0	0	-9 600	
Netto	€	2 318 949	1 969 802	1 969 802	2 293 757	116,4
Aamu- ja iltapäivätoiminta						
Aamu- ja iltapäivätoiminta, osallistujia	kpl	421	380	380	404	106,3
Tunteja, aamu- ja iltapäivätoiminta	h	0	0	0	0	
€/ osallistujia	€/osallistujia	1 412	1 616	1 616	1 374	85,0
Aamu- ja iltapäivätoiminta, yhteensä	€	594 346	614 082	614 082	555 185	90,4
Tuotot	€	-79 943	-75 000	-75 000	-96 746	129,0
Netto	€	514 403	539 082	539 082	458 439	85,0
Perusopetus yhteensä						
Perusopetus yhteensä, oppilaita	kpl	4 929	4 932	4 932	4 919	99,7
Tuntia, perusopetus	h	9 370	9 263	9 263	9 293	100,3
€/oppilas	€/oppilas	9 782	10 091	10 091	10 043	99,5
Perusopetus yhteensä	€	47 064 009	48 693 584	48 693 584	48 129 896	98,8
Tuotot	€	-1 583 459	-1 309 100	-1 257 100	-1 713 998	136,3
Netto	€	45 480 550	47 384 484	47 436 484	46 415 898	97,8
Toiminnan kulut yhteensä	€	48 210 416	49 766 938	49 766 938	49 402 250	99,3
Tuotot	€	-2 308 903	-1 902 100	-1 850 100	-2 227 581	120,4
Netto	€	45 901 513	47 864 838	47 916 838	47 174 669	98,5
Toimintakulut	€	78 011 699	80 094 598	80 094 598	79 326 828	99,0
Tuotot	€	-5 038 544	-4 461 800	-4 409 800	-4 868 910	110,4
Netto	€	72 973 155	75 632 798	75 684 798	74 457 918	98,4

Viestit tilaajalle

Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä toimintakulttuuria on uudistettu ja panostettu entistä enemmän pedagogiseen toimintaan mm. lastentarhanopettajien määrää lisäämällä eläköityneiden työntekijöiden tilalle. Avustajien määrää on lisätty sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa, koska lapsilla ja nuorilla on entistä vaativamman tuen tarvetta. Myös ammatillista täydennyskoulutusta on järjestetty tulosalueella mm. erilaisten oppijoiden kohtaamiseen, vertaissovitteluun, ict-taitojen edistämiseen ja erilaisiin opetusmenetelmiin. Lasten ja perheiden varhaista tukea ja oppilashuoltoa on kehitetty yhteistyössä Essoten kanssa ja kehittäminen jatkuu edelleen. Varhaiskasvatuksessa lasten määrän kasvun vuoksi on Launialan päiväkodin osapäiväinen lisäryhmä aloittanut lokakuussa 2017. Vuorohoidon lisääntyneen tarpeen vuoksi laajennettiin Orikon Helmen ja Naisvuoren päiväkotien aukioloaika. Varhaiskasvatukseen otettiin käyttöön palveluseteli 1.8.2016 alkaen, jonka avulla perhe voi hankkia päivähoitopalvelun yksityiseltä palveluntuottajalta. Palveluseteli on nyt ollut käytössä koko vuoden ajan ja sen käyttö on tullut hieman ennakoitua kalliimmaksi. Useissa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yksiköissä ilmeni vakavia sisäilmaongelmia, jotka ovat edellyttäneet välittömiä toimenpiteitä. Varhaiskasvatuksessa on otettu 1.8.2017 käyttöön uusi varhaiskasvatussuunnitelma, joka edellyttää lisäresurssointia mm. pedagogiseen osaamiseen ja tietotekniikkaan. Perusopetuksessa on otettu uusi opetussuunnitelma käyttöön jo vuotta aikaisemmin ja 1.8.2017 alkaen yläkoulut (luokat 7-9) siirtyvät uuteen opetussuunnitelmaan vaiheittain. Myös perusopetuksessa uuden opetussuunnitelman käyttöönotto on edellyttänyt ja edellyttää myös jatkossa panostuksia täydennyskoulutukseen ja tietotekniikkaan. Tulosalueen menot alittuivat n. 767 000 euroa ja tulot ylittyivät n. 459 000 euroa. Menojen alittuminen johtui palveluiden ostoissa syntyneistä säästöistä (säästöä syntyi mm. oppilaskuljetuksissa, asiakaspalveluiden ostoissa sekä sovellus- ja ict-palveluissa). Tuloja saatiin kokoon ennakoitua enemmän mm. kotikuntakorvauksista, varhaiskasvatuksen maksutuotoista. Maksutuotot kasvoivat, koska lapsimäärä lisääntyi n. 90 lapsella verrattuna tilinpäätökseen 2016. Perusopetuksen henkilöstökulut ylittyivät n. 475 000 euroa. Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden menot olivat yhteensä n. 79 326 000 ja tulot n. 4 868 000.

		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP2017	Toteuma %
Vapaa sivistystyö, opiskelija	<i>kpl</i>	5 836	6 800	6 800	5 496	80,8
€ / opiskelija	<i>€/opiskelij</i>	333	290	290	351	120,9
Opetustunnit	<i>kpl</i>	24 136	24 000	24 000	22 552	94,0
€ / opetustunti	<i>€/opetust</i>	80	82	82	86	104,0
Kurssilaisia	<i>kpl</i>	11 649	12 000	12 000	11 084	92,4
€ / kurssilainen	<i>€/kurssila</i>	167	164	164	174	105,8
Peittävyys-%	<i>%</i>	11	12	12	10	80,8

		TP2016	TA2017	TA 2017 + lmr	TP2017	Toteuma %
Toiminnan kulut yhteensä	€	2 013 486	1 973 537	1 973 537	1 933 132	98,0
Tuotot	€	-558 364	-476 000	-476 000	-506 195	106,3
Tuotot % kuluista	%	-28	-24	-24	-26	108,6
Netto	€	1 455 121	1 497 537	1 497 537	1 426 938	95,3

Viestit tilaajalle

Opetustuntimäärän alentamista on jatkettu valtionosuusleikkausten takia. Toiminta halutaan kuitenkin pitää edelleen monipuolisena ja koko kaupungin alueen kattavana. Tilajärjestelyjen vuoksi kiinteästi opistolle vuokrattuja tiloja oli vuoden lopussa hieman vähemmän kuin vuoden alkaessa.

Talous

Kasvatus- ja opetuslautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
-----------------------------	---------------------------	-------------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	5 348 700	-52 000	5 296 700	6 024 682	727 982
Toimintamenot	-89 041 387	-27 800	-89 069 187	-88 141 905	927 282
Toimintakate (netto)	-83 692 687	-79 800	-83 772 487	-82 117 223	1 655 264

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

Tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia, harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Lautakunta vastaa yleisten kulttuuripalvelujen, liikunta- ja nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallinnon alle sijoittuvat lautakunta sekä kumppanuudet Mikkelin Teatterin, Mikkelin musiikkiopiston ja Mikaeli Oy:n kanssa. Toiminta toteutui suunnitellusti.

Kulttuuripalvelujen tulot ylittyivät Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä seutuvaliokunnan rahoituksien myötä merkittävästi. Omat ja yhteistyössä tuotettujen tapahtumien kävijämäärätavoite ylittyi reilulla 17 000 kävijällä. Uusia tapahtuma-avauksia olivat mm. Pienten Puistikot ja Maakuntalaulun iltasoitto- kokonaisuudet, jotka saivat hyvän vastaanoton ja joita tullaan vakiinnuttamaan osaksi peruspalveluita. Loppusyksyn 2017 osalta kulttuuripalveluissa oli yhden htv:n vajuus, mikä osaltaan näkyi itse tuotettujen tapahtumien määrässä.

Omatoimiaukioloaika kokeiltiin kolmella erilaisella mallilla kolmessa eri kirjastossa. Otavassa yhdistettiin kirjasto ja nuorisotila, ja kirjasto on siellä käytettävissä omatoimisesti nuorisotilan aukioloaikana. Tämä omatoimiaukimalli ei ole osoittautunut toimivaksi. Suomenniemen kirjasto muutti vanhalle kansakoululle, ja remontin yhteydessä tila varustettiin omatoimiaukiolon mahdollistavalla automatikalla. Omatoimiaika on otettu vastaan hyvin, ja tämä toimintamalli on kopioitavissa myös muihin kirjastoihin. Suomenniemen kirjaston käyttöaika on yli kolminkertaistunut ratkaisun myötä. Pääkirjastolla otettiin käyttöön omatoimitunti arkiamuksi klo 9-10 sekä omatoimiaukioloaika sunnuntaihin. Pääkirjastolla ei ole voitu investoida automatiikkaan, joten yksi henkilö on valvomassa kirjastoa sunnuntaina. Malli ei ole laajennettavissa muihin kirjastoihin, koska se sitoo työvoimaa.

Kirjastoihin on hankittu tablettitietokoneita, ja erilaisten laitteiden ja palveluiden ohjausta on tehostettu tietotuntikonseptin avulla. E-aineistojen käyttö kasvoi merkittävästi vuoden 2017 aikana. Kirjastot kehittivät digitaalista kirjavinkkausta edelleen, ja suuren suosion saaneita kirjallisuuspiirejä ja Taidemusiikkiklubia jatkettiin.

Naisvuoren uimahallin peruskorjauksen valmistuminen viivästyi hieman, mutta halli saatiin auki syyskuun alkupuolella. Uusittu halli palvelee asiakkaita aiempaa paremmin ja tasa-arvoisemmin, sillä remontin myötä myös esteettömyys on huomioitu aiempaa selvästi paremmin. Esteettömyys on huomioitu myös retkeily- ja uimarantaolosuhteissa, sillä Säynätn retkeilyalueen esteettömän kodan rakentaminen alkoi loppuvuodesta ja Pitkäjärven uimarannalle valmistui esteetön laiturijärjestelmä ja pukukoppi. Laadukkaiden liikuntapaikkojen rakentaminen ja kunnossapito (Mikkelin mainekuvan kehitykseen liittyen) eteni, esimerkiksi skeittiparkki valmistui Urpolaan, Urheilupuiston yleisurheilun suorituspaikkojen kunnostus toteutettiin ja kamppailulajit siirtyivät huonokuntoiselta Wisa-Areenalta modernimpiin ja saavutettavampiin tiloihin keskustaan. Terveystietojen ja hyvinvoinnin lisääntymiseen tähdättiin muun muassa Liikkumisen unelmavuoden hyvien käytäntöjen jatkamisella vuonna 2017. Unelmavuoden erilaiset liikuntakokeilujen arvioitiin kannustavan kaupunkilaisia liikkumaan enemmän. Kokeiluna toteutettiin muun muassa liikuntaseuraa palveluntuotantamiseen osallistanut hanke Kaihulan retkiläisurheilun ja ladun ylläpidossa. Yhteistyössä toteutettu liikunta-alue keräsi noin 5 000 kävijää keuhkokuumeen aikana. Käytäntö jatkuu vuonna 2018.

Voimaa vanhuuteen -ohjelmatyö käynnistettiin ja toimintakyvyltään heikentyneille ikäihmisille tarkoitettuja voima- ja tasapainoryhmiä lisättiin. Liikuntapalvelut kurssitti sovitusti kaksi työntekijää vertaisohjaajakouluttajiksi, ja ensimmäiset vertaisohjaajat ohjasivat vuoden loppuun mennessä jo 11 eri ryhmässä liikuntaa ikäihmisille. Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAM ry:n kanssa aloitettiin Valtti-toiminta, jonka avulla pyritään löytämään liikuntaharrastus erityistä tukea tarvitseville lapsille.

Etsivän nuorisotyön jalkautuvaa työmuotoa tehostettiin busseihin, kauppakeskuksiin, huoltoasemille, koulujen pihoille ja alueille, joissa ei ole nuorisotilaa. Mikkelin kaupungin maksuton bussikortti perusopetusikäisille on lisännyt nuorten liikkumista julkisilla kulkuneuvoilla. Etsivät nuorisotyö on aloittanut yhteistyön liikennöitsijän kanssa ja busseihin jalkautumista on tarkoitus edelleen lisätä. Jalkautuvalla työllä on tavoitettu edelleen avun ja neuvonnan tarpeessa olevia nuoria, joita ei muuten olisi tavoitettu ainakaan yhtä nopeasti. Tajua Mut! -huolenilmaisujärjestelmän ylläpidon jatkamista tulee selvittää, sillä signaalijärjestelmä kerää vain vähän uusia ilmoituksia. Essote on lopettanut järjestelmän ylläpidon eikä nuorisopalveluilla ole toistaiseksi tarvittavaa resurssia järjestelmän hallinnointiin (tekninen ylläpito, koulutukset, markkinointi).

Museotoimella on toimipisteitä 14 eri paikassa, mikä aiheuttaa haasteita toiminnan organisoinnissa operoitaessa pienellä henkilökunnalla. Museotoimen yleisökohteissa oli yhteensä 38 491 kävijää, mikä on 2 180 enemmän kuin

edellisessä tilinpäätöksessä. Museotoimi tuotti asuntomessuille Asumisen historiaa -näyttelyn Jälleenrakennuskau-
si-teemalla. Näyttelyn näki 64 541 messuvierasta. Asuntomessujen aikaan Päämajamuseon, Viestikeskus Lokin ja Mik-
kelin taidemuseon aukioloaikoja laajennettiin ilta-aukioloilla. Yleisö tavoitettiin erittäin hyvin erilaisilla luennoilla ja
tapahtumilla museokohteissa. Lukuisista tapahtumista voi nostaa esiin Museoiden yön, joka järjestettiin 27.10.2017
yhdessä kulttuuritoimen kanssa. Kolmessa Mikkelin kaupungin museoiden mukana olleessa kohteessa kävi yhden
illan aikana yhteensä 4 577 kiinnostunutta. Yleisökohteista Ristiinan Pien-Toijola on suljettuna kesän 2017. Graniitti-
talon toimitilojen sisäilmaongelmat, olosuhdehallintaongelmat ja toiminnalliset ongelmat jatkuvat entiseen malliin.
Taidemuseolle haetaan väliaikaisia väistötiloja.

Orkesteri tuotti laajalle yleisöpohjalle tapahtumia onnistuneesti. Esityskerrat ja kuulijamäärät ovat hyvät – liki sata
eri tapahtumaa, joissa kuulijoita yli 16 000. Ohjelmasuunnittelussa on huomioitu kaikki ikäryhmät. Orkesteri soittaa
merkittävän osan esiintymisistään muualla kuin konserttisalissa. Koulu- ja palvelukotivierailut sekä avoimet konsertit
esimerkiksi kauppakeskuksessa ovat olleet orkesterin toiminnassa vahvasti läsnä. Orkesteri on avannut oviaan myös
esimerkiksi koululaisten vierailuille harjoituksissa. Konsertteja on viety myös Mikkelin pitäjien asukkaiden saataville.
Yhteistyö Saimaa Sinfoniettan kanssa on monipuolistanut ohjelmatarjontaa ja vienyt orkesterin säännöllisesti esiin-
tymään Mikkelin ulkopuolelle – myös ulkomaille. Markkinointiviestintää on pyritty toteuttamaan monipuolisesti ja
kaikki kohderyhmiä palvelevasti. Yhteistyötä on tehty myös Mikkelin muiden kulttuuritoimijoiden kanssa onnistu-
neesti. Kaupunginorkesterin hallinnossa tapahtui iso muutos elokuussa 2017, kun intendentti luopui tehtävästään.
Syksyn virkaa hoiti sijainen ja nuotistonhoitaja-tuottajaksi palkattiin sijainen. Tästä aiheutunut ”ylimenokausi” aiheutti
hallinnon toimintaan haastetta loppuvuodesta. Vaikutusten voi odottaa heijastuvan myös vuoteen 2018.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lautakunnan alaisen toiminnan toimintakate alittaa talousarvion 687 000 euroa. Toimintatuotot ylittyvät noin 30 000
euroa ja toimintakulut alittuvat lähes 657 000 euroa. Myyntituotot alittuivat noin 21 000 euroa. Tuet ja avustukset
ylittyvät noin 84 000 euroa. Vuokratulot alittuvat noin 15 000 euroa ja muut toimintatuotot alittuvat noin 18 000
euroa. Henkilöstökulut alittuvat lähes 320 000 euroa. Palvelujen ostot alittuvat noin 272 000 euroa. Aineet, tarvikkeet
ja tavarat alittuvat noin 43 000 euroa. Avustukset alittuvat noin 36 000 euroa ja muut toimintakulut ylittyvät lähes 14
000 euroa.

Osallisuuskoordinaattori aloitti 19.8.2017. Lautakunnan hallintoon osoitettiin lisämääräraha 17 100 euroa osallisuus-
koordinaattorin henkilöstö- ja muihin kuluihin. Hallinnon budjetti alittui noin 22 000 euroa.

Kirjastopalvelut alittivat annetun budjetin lähes 140 000 eurolla. Suurimpina syinä tähän ovat kolmen kirjastovirkai-
lijan paikan täyttämisen viivästyminen, kaksi määräaikaista työajan osa-aikaistamista sekä kirjastotoimenjohtajan
opintovapaa. Lisäksi yksi kirjastovirkailijan paikka on jätetty täyttämättä siitä syystä, että sillä katetaan kirjastoauton
lakkauttamisesta aiheutunut säästövelvoite.

Yleisten kulttuuripalvelujen budjetti alittuu lähes 104 000 euroa. Toimintatuotot ylittyvät lähes 45 000 euroa ja toi-
mintakulut alittuvat noin 59 000 euroa.

Museot alittivat budjettinsa noin 26 000 eurolla. Toimintatuotot ylittyivät noin 45 000 euroa ja toimintakulut ylittyivät
noin 20 000 euroa johtuen Kirkonvarkauden asuinalueen prosentitaideteoshankinnoista. Taiteen edistämiskeskus ei
myöntänyt hankkeelle lainkaan avustusta vuodelle 2017. Museoiden pääsylippumyynti ylitti budjetoidun tavoitteen
lähes 26 000 eurolla.

Liikunta- ja nuorisopalvelut pysyi talousarviossa vuonna 2017. Vuosikatteen toteumaprosentti oli 94,95, kate jäi 341
000 euroa alle budjetoidun. Henkilöstömenoissa, sekä palveluiden ja aineiden, tavaroiden ja tarvikkeiden ostois-
sa pystyttiin säästämään. Tulot toteutuivat hyvin, yli 1 350 000 euron tavoitteesta jäätin vain noin 20 000 euroa.
Aiemmin toteutetut hintojen nostot auttoivat tulotavoitteen saavuttamisessa. Liikuntapalveluissa Runeberginaukion
kuntosalin ja Wisa Areenan muutot uusiin tiloihin ja tilojen vaatimat muutostyöt aiheuttavat muiden kulujen ylityksen
noin 45 000 eurolla.

Kaupunginorkesteri alitti budjettinsa noin 54 000 eurolla. Toimintatuotot toteutuivat lähes talousarvion mukaisina,
ne alittuivat vain vajaalla 5 000 eurolla. Toimintakulut alittuivat noin 59 000 euroa, alitusta syntyi henkilöstökuluista,
palvelujen ostoista ja muista toimintakuluista.

Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kaupungin hallintosääntö ja sivistys- ja hyvinvoinnin palvelualueen toimintasääntö ohjaavat lautakunnan alaista
toimintaa ja päätöksentekoa. Lautakunnan alaisessa toiminnassa noudatetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan
ohjetta. Sääntöjä ja päätöksiä noudatetaan ja toiminnan tavoitteita toteutetaan ja niitä seurataan säännöllisesti.
Taloutta valvotaan ja seurataan vahvistettujen ohjeiden mukaisesti ja siitä raportoidaan lautakunnalle kuukausittain.

Taloudelliset vastuut on jaettu siten, että asiantarkastuksesta ja hyväksynnästä vastaavat eri henkilöt. Järjestely on toiminut hyvin. Suurimmat hankinnat on kilpailutettu hankintapalveluiden avulla, ja muissa hankinnoissa on noudatettu hankintasääntöä. Sopimukset ovat ajan tasalla, ja sopimusseuranta on järjestetty. Sopimuksia on noudatettu. Henkilökunnan rekrytoinnissa on noudatettu kaupungin voimassa olevia ohjeita. Lakien ja sääntöjen mukaista toimintaa on tarkasteltu normaalin päätöksenteon yhteydessä.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 6,5 tavoite: ammattikoululaiset 5,8 tavoite: lukiolaiset 5	Järjestetään matalan kynnyksen palveluita nuorille ja pyritään turvaamaan palvelut niiden piiriin hakeutuville. Tajua mut! – signaalijärjestelmän hyödyntäminen myös yksinäisyyden ehkäisyssä. Kirjaston ja nuorisopalveluiden uudenlainen yhteistyö Otavan kirjasto/nuorisotilassa. Nuorten osallistumismahdollisuuksien lisääminen Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hankkeessa.	Tulosalueiden päälliköt Liikunta- ja nuorisopalvelu/etsivä nuorisotyö Kirjastopalvelut, liikunta- ja nuorisopalvelut	Ei yhtään läheistä ystävää %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 7,2 toteuma: ammattikoululaiset 7,6 toteuma: lukiolaiset 8 ERNOD-hankeessa järjestettiin mediavaikuttamistyöpajoja ja tubetuskoulutuksia. Nuorisotila on siirretty kirjaston yhteyteen Otavassa. Nuoria osallistettiin tilan suunnittelussa. Koulujen välisissä eri lajien urheilukilpailuissa oli 5 468 osallistujaa. Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAU ry:n alainen Valtti-toiminta on aloitettu Mikkeliissä yhdessä XAMKin yhteisöpedagogiopiskelijoiden kanssa. Toiminnassa oli mukana 11 lasta ja se jatkuu vuonna 2018. Valtti-toiminnan avulla pyritään löytämään liikuntaharrastus erityistä tukea tarvitseville lapsille. Saatiin erittäin vähän huolenilmaisuja uusista nuorista signaalijärjestelmän kautta (19 kpl). Essote ei jatka signaalijärjestelmän hallinnointia. Nuorisopalveluille ei ole osoitettu tähän resurssia (käyttäjäkoulutus, ylläpito, kehittäminen ym.). Etsivä nuorisotyö on edelleen kontaktinottajana nuoriin. Tajua Mut! –järjestelmän ylläpidon jatkamista tulee selvittää.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Humalajuominen, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 7 tavoite: ammattikoululaiset 30 tavoite: lukiolaiset 20. Tupakointi päivittäin, %-osuus: tavoite: 8-9 lk:t 10 tavoite: ammattikoululaiset 32 tavoite: lukiolaiset 5 Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet tavoite: 8-9 lk:t 5 tavoite: ammattikoululaiset 15 tavoite: lukiolaiset 8	Päihteettömyys kaikessa nuorisotoiminnassa ja nuorille suunnatuissa tapahtumissa.	Liikunta- ja nuorisopalvelut, yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut	Humalajuominen, %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 8,3 toteuma: ammattikoululaiset 29,2 toteuma: lukiolaiset 17,1. Tupakointi päivittäin, %-osuus: toteuma: 8-9 lk:t 10,3 toteuma: ammattikoululaiset 26,1 toteuma: lukiolaiset 2,6 Kokeillut laittomia huumeita, %-osuudet toteuma: 8-9 lk:t 7,9 toteuma: ammattikoululaiset 19,6 toteuma: lukiolaiset 8,1

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
			Kouluterveyskyselyn 2017 tulokset on käsitelty nuorisotyössä ja huolta herättäviin tuloksiin kiinnitetään työn suunnittelussa huomiota (esimerkiksi ammattioppilaitosten tyttöjen tupakoinnin ja poikien nuuskankäytön lisääntyminen). Nuorisotyöntekijät ovat olleet ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin mukana tapahtumissa, mm. 6.luokkalaisten Selvästi paras viikko ja Stellan Selvästi hyvä -tapahtuma. Etsivä nuorisotyö on vuoden 2017 aikana aloittanut yhteistyön poliisin uuden työmuodon, Ankkuri-tiimin kanssa. Ankkurissa sosiaalityöntekijä toimii poliisin työparina. Tiedonvaihto nuorisotyön ja Ankkuri-työparin kanssa on tiivistä ja alueilla havaittuihin ilmiöihin pyritään heti kohdentamaan tukea. Rikos- ja riita-asioissa yhteistyötä tehdään myös Sovittelu ry:n kanssa ja osa nuorisotyöntekijöistä on koulutettu katusovittelijoiksi. Tuen tarpeessa olevat alle 18-vuotiaat nuoret on voitu ohjata mielenterveys- ja päihdeasioissa Essoten akuuttityöryhmään, jonka kanssa myös tiivistä yhteistyötä. Kamupartio järjestetään kolme kertaa vuodessa: Mikkelin kaupungin nuorisohjaajat osallistuvat yhdessä täysi-ikäisten vapaaehtoisten kanssa juhlapyhinä Mikkelin kaduilla ja puistoissa nuorten keskuudessa huolehtien osaltaan nuorten turvallisuudesta.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteuma
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: tavoite: kirjaston kävijät 500.000 tavoite: museoiden kävijät 30.000 tavoite: orkesterin kuulumäärä 17.000 Yleiset kulttuuripalvelut: tavoite: kävijämäärät omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 30 000 tavoite: kävijämäärät tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 20 000 tavoite: säännöllisiä kulttuuriavustusta saavien kävijä/osallistujamäärä 10 000 tavoite: uimahallikäynnit 185.000 tavoite: teatterin kävijämäärät 55.000	Kehitetään palvelusisältöjä, -tapoja ja viestintää. Toimitilojen ajantasaisuus: Naisvuoren uimahallin peruskorjaus ja uuden taidemuseon rakentaminen.	Sivistystoimen johtaja ja tulosalueiden päälliköt Liikunta- ja nuorisajohtaja, museotoimenjohtaja	Kulttuuripalvelut: kirjasto: 635 534 käyntiä museot: 38 491 kävijää orkesteri: 16 918 kuulijaa Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa: 47 467 kävijää. Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta: 13 293 kävijää Säännöllistä toiminta-avustusta saavien kävijä/osallistujamäärä: 12 011 uimahallikäynnit: 148 829 käyntiä teatteri: 37 586

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Työttömyysaste, %-osuus: tavoite: alle 25-vuotiaat 10	Etsivän nuorisotyön kehittäminen.	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Työttömyysaste, %-osuus: toteuma: alle 25-vuotiaat 18,3 Etsivässä nuorisotyössä 1 642 käyntiä/tapaamista. Tavattu 270 eri nuorta. Jalkautuvaa työmuotoa on kehitetty uusien kokeiluin nuorten vapaa-ajalle; busseihin, kauppakeskuksiin, huoltoasemille, koulujen pihoille ja alueille, joissa ei ole nuorisotilaa. Mikkelin kaupungin maksuton bussikortti perusopetusikäisille on lisännyt nuorten liikkumista julkisilla kulkuneuvoilla. Etsivät nuorisotyö on aloittanut yhteistyön liikennöitsijän kanssa ja busseihin jalkautumista on tarkoitus edelleen lisätä. Työmuodon avulla on tavoitettu nuoria, joita ei muuten olisi tavoitettu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteuma
Mikkelin mainekuvan kehitys: tavoite: imago tutkimuksen 7. sija →4. sija	Laadukkaiden tapahtumien, konserttien ja näyttelyiden järjestäminen. Etelä-Savon kulttuuri- ja luovien alojen tulevaisuusohjelman toimenpiteiden edistäminen. Saimaa-Sinfonietta-yhteistyön syventäminen	Kulttuurijohtaja, orkesterin intendentti, museotoimenjohtaja Tulosaluejohtajat orkesterin intendentti	Mikkelin mainekuvan kehitys: toteuma: 29. sija Vuonna 2017 on tehty erilaisia kulttuuritapahtumia eri ikäluokille Kulttuuripalvelut on ollut Asuntomessujen suunnittelussa ja toteutuksessa mukana, samoin Suomi 100v tekemisessä. Museotoimi tuotti asuntomessuille Asumisen historiaa - näyttelyn Jälleenrakennuskausi - teemalla. Näyttelyn näki 64 541 messuvierasta. Kulttuuripalvelut järjesti yhteistyössä eri tahojen kanssa juhannuksena Mikkelin satamassa HulaHula-tapahtuman (juhannusaaton kävijät 5 000), joka sai YLE:n kautta valtakunnallista ja kansainvälistä näkyvyyttä. Valtakunnalliset orkesteripäivät Mikkeliä toteutuivat suunnitellusti ja niiden kautta Mikkeli sai valtakunnallista näkyvyyttä. Saimaa Sinfoniettan vierailu Pietarissa toi näkyvyyttä ja tunnettavuutta Etelä-Savon maakunnalle.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuuutus toimialalla	Toteuma
Hoidettujen ja opastettujen retkeilyreittien ja luontopolkujen pituus (43km): tavoite: opastettu ja tuotteistettu 100 %.	Keskitytään tiettyihin valikoituihin reitteihin ja pidetään ne kunnossa	Liikunta- ja nuorisajohtaja	Tasa-arvoisempia liikuntamahdollisuuksia lisätään, Säynätin retkeilyalueelle rakennetaan esteetön kota, wc ja onkilaituri, rakentaminen on käynnistynyt. Reittien pituudet ovat ennallaan. Luontopolut ovat ympäristöpalveluiden vastuualuetta.

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Kokousten määrä yhteensä	<i>kpl</i>	11,0	11,0	11,0	11,0	100,0
Kustannukset	€	32 339	34 300	34 300	24 613	71,8
Tuotot	€	0	0	0	0	0,0
Netto	€	32 339	34 300	34 300	24 613	71,8
Avustukset						
Teatteri	€	1 116 600	1 116 600	1 116 600	1 116 600	100,0
Musiikkiopisto	€	370 800	370 800	370 800	370 800	100,0
Mikaeli	€	759 732	759 300	759 300	763 452	100,5
Avustukset yhteensä	€	2 247 138	2 246 800	2 246 700	2 250 852	100,2
Toimintakulut yhteensä	€	2 279 477	2 281 100	2 281 100	2 275 611	99,8

Viestit tilaajalle

Osallisuuskordinaattori aloitti 19.8.2017. Konserni- ja elinvoimapalveluista/kansliapalvelut ja lainopilliset palvelut siirrettiin 17 100 € palkka- ja muihin henkilöstökuluihin sekä palveluiden ostoihin. Hallinnon alle sijoittuvat lautakunta ja kumppanuudet Mikkelin Teatterin, Mikkelin musiikkiopiston ja Mikaeli Oy:n kanssa – toiminta ja talous toteutuivat suunnitellusti.

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Avustettavien järjestöjen määrä yhteensä	<i>kpl</i>	48	60	60	41	68,3
Järjestöjen jäsenet yhteensä	<i>kpl</i>	2 984	15 000	15 000	17 078	113,9
Muu kulttuuritoiminta						
Muu kulttuuritoiminta, asiakkaat	<i>kpl</i>	42 819	30 000	30 000	47 467	158,2
Tilaisuudet yhteensä	<i>kpl</i>	1 008	750	750	941	125,5
€ / asiakas	€/asiakas	14,8	22,2	22,2	12,8	57,6
Yhteensä	€	633 523	665 000	665 000	605 640	91,1
Tuotot	€	-105 902	-45 000	-45 000	-89 752	199,4
Netto	€	527 621	620 000	620 000	515 888	83,2
Kulttuuripalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	633 523	665 000	665 000	605 640	91,1
Tuotot	€	-105 902	-45 000	-45 000	-89 752	199,4
€ / asukas	€/asukas	11,6	12,2	12,2	11,1	91,1
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	16,7	6,8	6,8	14,8	217,6
Netto	€	527 621	620 000	620 000	515 888	83,2
Toimintatulot	€	-105 902	-45 000	-45 000	-89 752	199,4
Toimintamenot	€	633 523	665 000	665 000	605 640	91,1
Toimintakate	€	527 621	620 000	620 000	515 888	83,2

Viestit tilaajalle

Kulttuuripalveluiden vuosi 2017 oli melko huima monilla mittareilla. Itse ja yhteistyössä järjestettyjä tapahtumia oli 941 kpl (vuonna 2016 luku oli 1008, hienoinen lasku selitty mm. loppuvuoden henkilöstövajauksella sekä vuonna 2016 pyörineellä Kulttuurisäpinää senioreille -hankkeella). Kävijämäärätavoite ylittyi tavoitteeseen nähden (30 000) 17 467 kävijällä ja säännöllistä toiminta-avustusta saaneiden kävijä-/osallistujamäärä ylittyi tavoitteeseen nähden (10 000) 2011 kävijällä. Kohdeavustusta saaneiden tapahtumien kävijöissä jäätin tavoitetasosta (20 000), loppulukemana ollessa 13 293. Avustettujen järjestöjen lukumäärässä jäätin niinkään TA2017 -tasosta, mutta lukema on melko samaa linjaa edellisvuoteen nähden. Talouden osalta hankkeet näkyivät selvästi tulopuolella, mutta toisaalta myös palkkamenoissa + sivukuluissa. Kaikkinensa kulttuuripalvelut pysyi annetussa budjetissa.

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Museot, käynnit	<i>kpl</i>	36 311	26 400	26 400	38 491	145,8
€ / käynti	€/käynti	28,5	38,1	41,8	29,5	70,5
€ / aukiolotunti	€/h	268,9	191,8	210,9	202,9	96,2
Kävijämäärä per käyttötunti	<i>kpl/h</i>	8,4	4,7	4,7	6,2	133,1
Näyttelyiden määrä	<i>kpl</i>	17	17	17	19	111,8
Tallenteiden määrä	<i>kpl</i>	48 305	47 574	47 574	48 461	101,9
Sijoitettavien teosten määrä	<i>kpl</i>	773	600	600	749	124,8
Yhteensä	€	1 036 171	1 004 579	1 104 579	1 134 890	102,7
Tuotot	€	-134 900	-104 000	-104 000	-145 140	139,6

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 204 697	1 174 676	1 274 676	1 293 530	101,5
Tuotot	€	-151 798	-104 000	-104 000	-148 669	143,0
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	-12,6	-8,9	-8,2	-11,5	140,9
Netto	€	1 052 899	1 070 676	1 170 676	1 144 862	97,8

Viestit tilaajalle

Museotoimen yleisokohteissa oli toimintavuoden aikana esillä seitsemän pysyvää ja kahdeksan vaihtuvaa näyttelyä. Kävijöitä oli yhteensä 38 491 mikä on 2 180 kävijää enemmän kuin tilinpäätöksessä 2016. Asuntomessujen aikana Päämajamuseon, Viestikeskus Lokin ja Mikkelin taidemuseon aukioloaikoja laajennettiin ilta-aukioloilla. Museotoimi tuotti Asuntomessuille Asumisen historiaa –näyttelyn Jälleenrakennuskausi –teemalla. Näyttelyn näki 64 541 mes-suvierasta. Museotoimella on toimipisteitä 14:ssä eri paikassa mikä aiheuttaa haasteita toiminnan organisoinnissa operoitaessa pienellä henkilökuntamäärällä. Taidemuseon väistötilojen etsintä jatkui koko syksyn ajan.

Palvelu: Kirjastot

Vastuuhenkilö: Virpi Launonen

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Pääkirjasto						
Pääkirjasto, lainat	<i>kpl</i>	469 812	480 000	480 000	466 769	97,2
€ / laina	<i>€/laina</i>	4,3	4,7	4,5	4,6	101,4
€ / toimintatunnit	<i>€/h</i>	793,5	836,3	802,8	814,1	101,4
Käynnit	<i>kpl</i>	381 191	312 000	312 000	423 150	135,6
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	5,3	7,2	6,9	5,1	72,7
Aukiolotunnit viikossa	<i>h</i>	58	58	58	63	108,6
Pääkirjasto yhteensä	€	2 013 032	2 258 110	2 167 596	2 137 858	98,6
Tuotot yhteensä	€	-500 787	-506 300	-506 300	-452 774	89,4
Netto	€	1 512 245	1 751 810	1 661 296	1 685 084	101,4
Lähikirjastot						
Lähikirjastot, lainat	<i>kpl</i>	293 746	239 613	239 613	231 653	96,7
€ / laina	<i>€/laina</i>	5,2	4,4	4,5	3,9	87,4
€ / toimintatunnit	<i>€/h</i>	93,0	103,7	104,2	81,9	78,6
Käynnit	<i>kpl</i>	189 033	152 755	152 755	151 248	99,0
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	8,1	7,0	7,0	6,0	85,3
Aukiolotunnit viikossa	<i>h</i>	340	218	218	289	132,6
Lähikirjastot yhteensä	€	1 531 774	1 063 031	1 067 704	902 266	84,5
Tuotot yhteensä	€	-34 048	-22 300	-22 300	-23 368	104,8
Netto	€	1 497 726	1 040 731	1 045 404	878 898	84,1
Kirjastot yhteensä *)						
Kirjastot yhteensä, lainat	<i>kpl</i>	763 558	719 613	719 613	752 043	104,5
€ / laina	<i>€/laina</i>	4,6	4,6	4,5	4,5	100,0
€ / lainaaja	<i>€/lainaaja</i>	153,8	167,2	162,9	154,0	94,5
Lainaajat / asukas (peittävyys)	%	32,0	36,0	36,3	36,2	99,6
Käynnit	<i>kpl</i>	570 224	464 755	464 755	602 519	129,6
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	6,2	7,2	7,0	5,6	80,6
Bruttokulut / asukas	<i>€/asukas</i>	61,8	65,6	64,2	61,1	95,2
Verkkopalvelun käyttö		119 012	197 000	197 000	128 743	65,4
Asiantuntijapalvelut		897 650	819 360	819 360	1 015 170	123,9
Kirjastot yhteensä	€	3 544 806	3 321 141	3 235 299	3 380 451	104,5
Tuotot yhteensä	€	-534 835	-528 600	-528 600	-481 409	91,1
Netto	€	3 099 971	2 792 541	2 706 699	2 899 042	107,1
Yhteispalvelupiste						
Yhteispalvelupiste yhteensä	€		155 823	156 507	137 114	87,6
Tuotot yhteensä	€		0	0	0	
Netto	€		155 823	156 507	137 114	87,6
Kirjastopalvelut yhteensä *)						
Toiminnan kulut yhteensä	€	3 769 357	3 990 400	3 907 500	3 718 715	95,2
Toiminnan tuotot yhteensä	€	-739 667	-691 400	-691 400	-658 641	95,3
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	20,0	17,0	18,0	18,0	100,0
Netto	€	3 029 690	3 299 000	3 216 100	3 060 074	95,1

Viestit tilaajalle

Kirjastopalvelut alittivat annetun budjetin, mikä näkyy suoritteiden hinnoissa: niin lainojen, käyntien kuin kulujen per asukas hinta laski. Suurimpina syinä alitukseen ovat kolmen kirjastovirkailijan paikan täyttämisen viivästyminen, kaksi määräaikaista työajan osaaikaistamista sekä kirjastotoimenjohtajan opintovapaa. Lisäksi yksi kirjastovirkailijan paikka on jätetty täyttämättä siitä syystä, että sillä katetaan kirjastoauton lakkauttamisesta aiheutunut säästövelvoite.

Lainaus laskee edelleen hienoisesti, mutta lasku on tasoittunut. Kirjastokäyntien määrä on kasvanut yli 5 % prosenttia edellisvuodesta. Syynä tähän on omatoimiajan käyttöönotto kolmessa kirjastossa sekä kirjastokäytön muutos yleisemmällä tasolla. Kirjastoon tullaan olemaan ja työskentelemään. Lisäksi kirjaston rooli asiantuntijapalveluna on kasvussa: asiantuntijapalveluiden määrä on noussut yli 10 prosenttia vuodesta 2016.

Hintavertailussa tulee huomioida se, että keskitetyn hankinnan myötä kaikki aineistomäärärahat on kirjattu vuodesta 2017 alkaen pääkirjastolle.

*) Sisältää seutukirjaston luvut.

Palvelu: Liikunta- ja nuorisopalvelut

Vastuuhenkilö: Antti Mattila

Liikuntapalvelut		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Ulkoliikunta-alueet						
Ulkoliikunta-alueet, kpl	<i>kpl</i>	146	121	121	121	100,0
€ / alue	<i>€/alue</i>	11 623	14 023	14 023	13 050	93,1
€ / hoidettu m2	<i>€/m²</i>	18,9	874	874	814	93,1
Yhteensä	€	1 697 015	1 696 827	1 696 827	1 579 029	93,1
Tuotot	€	-89 726	-85 600	-85 600	-67 487	78,8
Netto	€	1 607 288	1 611 227	1 611 227	1 511 542	93,8
Liikuntareitit						
Liikuntareitit, km	<i>km</i>	299	299	299	299	100,0
€ / km	<i>€/km</i>	316	445	445	478	107,4
Yhteensä	€	94 532	133 100	133 100	142 943	107,4
Tuotot	€	-33 405	-30 200	-30 200	-38 734	128,3
Netto	€	61 127	102 900	102 900	104 209	101,3
Jäähallit						
Käyttöaste %	%	69,7	84,3	84,3	86,5	102,6
€ / käyttötunti	<i>€/h</i>	207	176	176	183	104,2
Yhteensä	€	1 233 604	1 275 873	1 275 873	1 343 866	105,3
Tuotot	€	-271 377	-274 100	-274 100	-286 704	104,6
Netto	€	962 227	1 001 773	1 001 773	1 057 162	105,5
Uimahallit						
Uimahallit, käynnit	<i>kpl</i>	153 896	141 000	141 000	148 829	105,6
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	9,9	11,6	11,6	10,0	85,8
€ / käynti (netto)	<i>€/käynti</i>	7,0	8,2	8,2	6,7	82,6
€ / aukiolotunti	<i>€/h</i>	455	496	496	472	95,2
€ / aukiolotunti (netto)	<i>€/h</i>	324	348	348	319	91,7
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	28,9	29,8	29,8	32,3	108,4
Yhteensä	€	1 517 520	1 639 357	1 639 357	1 484 069	90,5
Tuotot	€	-438 339	-488 100	-488 100	-480 095	98,4
Yhteensä (netto)	€	1 079 181	1 151 257	1 151 257	1 003 974	87,2
Sisäliikuntatilat						
Yhteensä	€	1 438 420	1 416 046	1 416 046	1 448 020	102,3
Tuotot	€	-173 756	-196 200	-196 200	-175 114	89,3
Netto	€	1 264 665	1 219 846	1 219 846	1 272 907	104,3
Liikuntapaikat yhteensä						
Liikuntapaikat, kustannukset yhteensä	€	5 981 091	6 161 203	6 161 203	5 997 927	97,3
Tuotot yhteensä	€	-1 006 603	-1 074 200	-1 074 200	-1 048 133	97,6
Netto	€	4 974 488	5 087 003	5 087 003	4 949 794	97,3
€ / asukas	<i>€/asukas</i>	109	113	113	110	97,3
Liikuntatoiminta						
Liikuntatoiminta, käynnit	<i>kpl</i>	24 867	30 000	30 000	21 355	71,2
€ / käynti	<i>€/käynti</i>	4,3	5,4	5,4	4,7	87,0
Yhteensä	€	107 288	161 790	161 790	100 221	61,9
Tuotot	€	-34 536	-19 200	-19 200	-32 794	170,8
Netto	€	72 752	142 590	142 590	67 426	47,3
Seura- ja järjestötoiminta						
Seura- ja järjestötoiminta, seurojen määrä	<i>kpl</i>	42	45	45	52	115,6
Yhteensä	€	125 648	157 400	157 400	168 696	107,2
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	125 648	157 400	157 400	168 696	107,2
Liikuntapalvelut yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	6 486 657	6 643 788	6 643 788	6 391 130	96,2
Tuotot	€	-1 047 536	-1 110 700	-1 110 700	-1 091 802	98,3

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
€ / asukas	€/asukas	119	122	122	117	96,2
Tuottojen osuus kuluista (%)	%	16,1	16,7	16,7	17,1	102,4
Netto	€	5 439 121	5 533 088	5 533 088	5 299 328	95,8
Nuorisopalvelut		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Nuorisotilat, käynnit	kpl	23 212	22 600	22 600	24 226	107,2
€ / käynti	€/käynti	31	34	34	28	84,1
Avoimet ovet tuntia viikossa	h	144	145	145	140	96,7
Yhteensä	€	713 632	760 549	760 549	685 974	90,2
Tuotot	€	-8 912	-18 600	-18 600	-10 957	58,9
Netto	€	704 719	741 949	741 949	675 017	91,0
Leirikeskukset						
Leirikeskukset, käynnit	kpl	319	300	300	324	108,0
€ / käynti	€/käynti	7,2	12,3	12,3	6,5	52,4
Yhteensä	€	2 283	3 700	3 700	2 094	56,6
Tuotot	€	0	-4 900	-4 900	0	0,0
Netto	€	2 283	-1 200	-1 200	2 094	-174,5
Nuorisotoiminta						
Nuorisotoiminta, käynnit	kpl	1 417	2 500	2 500	2 788	111,5
€ / käynti	€/käynti	18,4	18,4	18,4	4,8	26,0
Yhteensä	€	26 091	46 122	46 122	13 375	29,0
Tuotot	€	-1 310	-7 700	-7 700	-280	3,6
Netto	€	24 781	38 422	38 422	13 095	34,1
Järjestöjen nuorisotoiminta						
Järjestöjen nuorisotoiminta, avustettuja järjesti	kpl	23	23	23	20	87,0
Yhteensä	€	154 921	163 400	163 400	148 381	90,8
Tuotot	€	-23 152	-30 000	-30 000	-23 141	77,1
Netto	€	131 769	133 400	133 400	125 240	93,9
Erityisnuorisotyö						
Erityisnuorisotyö yhteensä	€	235 332	258 428	258 428	260 956	101,0
Tuotot	€	-187 614	-171 000	-171 000	-197 383	115,4
Netto	€	47 718	87 428	87 428	63 573	72,7
Nuorisotyö yhteensä						
Toiminnan kulut yhteensä	€	1 409 222	1 467 121	1 467 121	1 356 684	92,5
€ / alle 29-vuotias asukas	€/asukas	82	86	86	79	92,5
Tuotot	€	-227 875	-240 200	-240 200	-237 537	98,9
Tuotot % kuluista	%	16,2	16,4	16,4	17,5	106,7
Netto	€	1 181 347	1 226 921	1 226 921	1 119 148	91,2
Toimintakulut	€	7 895 879	8 110 910	8 110 910	7 747 814	95,5
Toimintakulut	€	-1 275 411	-1 350 900	-1 350 900	-1 329 338	98,4
Netto	€	6 620 469	6 760 010	6 760 010	6 418 476	94,9

Viestit tilaajalle

Naisvuoren uimahallin peruskorjauksen valmistuminen viivästyi hieman, mutta halli saatiin auki syyskuun alkupuolella. Uusittu halli palvelee asiakkaita aiempaa paremmin ja tasa-arvoisemmin, sillä remontin myötä esteettömyys on huomioitu aiempaa paremmin. Rantakeitaan kävijämäärä ylitti tavoitteen, mikä kertoo siitä, että asiakkaat siirtyivät osin Rantakeitaaseen Naisvuoren ollessa remontissa. Naisvuoren kävijätavoitetta ei aivan saavutettu.

Liikunnanohjauksen kävijämäärissä on pudotusta. Tämä johtuu siitä, että aiemmin liikuntapalvelut järjesti Anttolanhoviin ostopalveluna vesiliikuntaryhmiä ja vapaita uimavuoroja, mutta Anttolanhovin omistajanvaihdoksen myötä tilanne muuttui. Anttolanhovi on järjestänyt vesiliikuntaa muilla tavoin. Lisäksi koulujenvälisten liikuntakilpailujen kävijämäärä tipahti hieman, mutta se selittyy kouluviestikarnevaalin siirtymisellä syksyltä tulevalle keväälle.

Esteettömyys on huomioitu retkeily- ja uimarantaolosuhteissa, sillä Säynätin retkeilyalueen esteettömän kodan rakentaminen alkoi loppuvuodesta ja Pitkäjärven uimarannalle valmistui esteetön laituri ja pukukoppi. Laadukkaiden liikuntapaikkojen rakentaminen ja kunnossapito (Mikkelin mainekuvan kehitykseen liittyen) eteni muutenkin, sillä skeittiparkki valmistui Urpolaan, Urheilupuiston yleisurheilun suorituspaikkojen kunnostus toteutettiin ja kamppailulajit siirtyivät huonokuntoiselta Wisa-Areenalta modernimpiin ja saavutettavampiin tiloihin keskustaan.

Otavan nuorisotoiminta siirrettiin elokuun loppupuolella Otavan kirjaston yhteyteen, samaan tilaan. Keväällä Otavassa ei ollut nuorisotilaa, koska huonokuntoinen ja sisäilmaongelmainen kiinteistö irtisanottiin.

		TP 2016	TA 2017	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma %
Orkesteritoiminta, konsertit ja esitykset	<i>kpl</i>	61	45	45	96	213,3
€ / konsertti	<i>€/konsertti</i>	14 876	21 778	21 778	9 596	44,1
Kuulijoiden määrä	<i>kpl</i>	15 243	9 500	9 500	16 918	178,1
€ / kuulija	<i>€/kuulija</i>	60	103	103	54	52,8
Kuulijoiden määrä / konsertit ja esitykset	<i>kpl/konsertti</i>	250	211	211	176	83,5
Toiminnan kulut yhteensä	€	907 462	980 001	980 001	921 238	94,0
Tuotot	€	-125 569	-107 000	-107 000	-102 475	95,8
Tuotot % kuluista	%	13,8	10,9	10,9	11,1	101,8
Netto	€	781 894	873 001	873 001	818 764	93,8

Viestit tilaajalle

Esiintymiskerrat ja kuulijamäärät ovat orkesterilla hyvät. Tähän vaikuttaa suurelta osin kustannustehokas ilman ulkopuolisia kapellimestareita ja solisteja tehtävä vierailutoiminta lähialueilla, kouluissa ja palvelukodeissa sekä muissa yleisötapahtumissa – esim. Jukureiden ottelut, kauneimmat joululaulut, ostoskeskukset. Merkittäviä haasteita orkesterin toimintaan aiheuttaa sairaspöissaolot, jotka osoittavat pienen soittajiston haavoittuvuuden sekä taloudellisessa että toiminallisessa mielessä. Myös toimistohenkilökunnan sairaspöissaolot ovat haaste, sillä toiminnan erityislaatuisuus asettaa sijaisen hankkimiselle rajoitteita. Kaupunginorkesterin vuoden 2017 toteuma on ylijäämäinen, joka johtuu muutamasta asiasta: tulopuolella on muutama ennakoinaton tulo, myös ennakoidun sijaistarpeen – esim. täyttämätön vakanssi – vuoksi on tehty varovaisia ratkaisuja ohjelmasuunnittelussa. Lisäksi lomapalkkakajaksotukset ja muutokset henkilöstö- ja palkkausjärjestelyissä vaikuttavat ylijäämään.

Talous

Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntalautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	2 298 300		2 298 300	2 328 874	30 574
Toimintamenot	-17 202 086	-17 100	-17 219 186	-16 562 502	656 684
Toimintakate (netto)	-14 903 786		-14 920 886	-14 233 628	687 258

Talous

Sivistystoimi yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	7 647 000	-52 000	7 595 000	8 353 556	758 556
Toimintamenot	-106 243 473	-44 900	-106 288 373	-104 704 407	1 583 966
Toimintakate (netto)	-98 596 473	-96 900	-98 693 373	-96 350 851	2 342 522

Tekninen lautakunta

Tekninen lautakunta tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle viihtyisän elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Tarjotaan tilaratkaisuja asiakkaille, edistetään toimitilojen käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastataan kiinteistöjen arvon säilymisestä.

Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet ovat:

- hallinto (johtamisen tukipalvelut, projektit, maankäyttö, kyytineuvo)
- kaupunkisuunnittelu (kaavoitus)
- mittaus ja kiinteistöt (mittaus, metsät ja vesialueet)
- kaupunkiympäristö (yhdyskuntateknikka ja ympäristö, lentoasema, ympäristövastuut)
- tilakeskus

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Tekninen lautakunta vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallintatehtävistä sekä palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta. Teknisen lautakunnan tavoitteena on tuottaa kaavoitus- mittaus- ja kartastopalveluja sekä hankkia ja luovuttaa maata taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Lisäksi teknisen lautakunnan palveluihin kuuluvat yhdyskuntateknisten palveluiden ylläpito ja rakennuttaminen, joukkoliikenteen palveluiden organisointi, lentoaseman ylläpito ja kauppatorin hallinnointi sekä palveluiden järjestäminen. Tilakeskus huolehtii tilojen vuokraamisesta, hankkimisesta, myymisestä ja purkamisesta.

Tekninen lautakunta kokoontui alkuvuodesta 5 kertaa. Hallintorakenneuudistus tehtiin 1.6.2017 ja teknisestä toimesta tuli asumisen ja toimintaympäristön palvelualue. Tekninen lautakunta, rakennuslautakunta ja maaseutu- ja tielautakunta lopetettiin ja päättävä toimielin on kaupunkiympäristölautakunta ja lupa- ja valvontajaosto.

Toiminta- ja markkinaympäristö pysyi vuoden mittaan hyvin haasteellisena. Maakuntauudistuksen suunnittelu ja puuttuvien lakien odottaminen oli edelleen päällimmäisenä toimintaympäristön muutoksen puheenaiheena. Suomen taloudellisen tilanteen nousun jatkuminen näkyi erityisesti kasvukeskusten rakentamisen volyyymeissa ja koko maan rakentajien parantuneena työllisyytenä, vastaavasti alan työvoimapulana esim. kaupunkien teknisillä toimialoilla. Mikkelin ja Etelä-Savon toimintaympäristöön tapahtuvien investointipäätösten aikaansaaminen on edelleen hitaampaa ja haasteellisempaa, kuin isoimpien suomalaisten kaupunkien toimintaympäristöissä.

Toimintaympäristön haasteellisuudesta huolimatta kaupungissa jatkui lähes historiallinen investointien sarja: asuntomessualueen n. 30 taloa, useita kerrostalohankkeita, sairaalan ja parkkitalon rakentaminen, Saimaa Stadiumin, Arkistolaitoksen, jätevedenpuhdistuslaitoksen ja Mikkeli - Juva -yhteysvälin urakka. Mikkeli jatkoi uutterasti kehittymisen edellytysten luomista kaavoittamalla, rakentamalla ja ylläpitämällä infraa ja kiinteistöjä. Lähivuodet lupaavat alueelle edelleen merkittävää rakennushankkeiden jatkumoa ja rakentajien työllistymistä.

Toki jotkin projektit, kuten viljasiilotontti, eivät edenneet rakentamisen vaiheeseen. Määrällisesti koulukiinteistöjen sisäilmahaasteet kasvoivat, eikä korvausinvestointien kustannusvaikutus tule olemaan pieni. Katujen rungoissa piilee myös korjausvelkaa, laskennallisesti jopa saman verran. Keskusta-alueen osayleiskaavan valmistelu jatkui ja tulee päätöksentekoon vuoden 2018 aikana.

Asuntomessuprojekti Asuntomessut Mikkelissä 2017 oli monella mittarilla erittäin onnistunut tapahtuma. Asuinalueen infran rakentaminen saatiin ajoissa valmiiksi, joka mahdollisti talonrakentajien aikataulussa pysymisen. Asuntomessuprojekti rakensi kuukauden ajalle Annilaan toimivan pienen kaupungin kaikkine palveluineen. Asuntomessuparkki Tuskussa tarjosi riittävästi pysäköintitilaa Mikkelissä vierailleille. Mikkelin matkailutulo ja maine kuva ottivat messuprojektin myötä kehityshyödyn. Asuntomessujen jälkeen alueelle tuli muita mm. omakotitalojen ja palvelutalon rakentajia. Alue kiinnostaa rakentajia ja rakentaminen jatkuu. Asuntomessualueen asemakaavassa vahvistuneet tontit tulevat hakuun keväällä 2018.

Kaupungin organisaatiouudistusta, joka tuli voimaan vuoden 2018 alusta valmisteltiin. Samaan aikaan useisiin tehtäviin haettiin markkinoilta lisäresursseja, mutta tässä epäonnistuttiin. Kaupungin työnantajaimago mm. kilpailtaessa voimakkaasti toimivien rakentamisen markkinoiden kanssa on jäänyt jälkeen, ja se näkyy rekrytointiprosessien haasteellisuutena. Kaupungin strategian ja sektorin keskeisten tavoitteiden, myös taloudellisten toteuttamisessa onnistuttiin.

Talouden toteutuma ja olennaiset poikkeamat

Tilakeskuksen talouden toteutuma esitetään erikseen, koska tilakeskusta sitoo kohderahoitteisena toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Teknisen lautakunnan toimintatuotot ilman tilakeskusta ylittyivät noin 92 000 euroa, toimintakulut ylittyivät noin 1,11 milj. euroa. Toimintakate oli 1,0 milj. budjetoitua huonompi. Myyntituottoja saatiin vähemmän ja tähän vaikutti esimerkiksi puun myyntitulojen väheneminen noin 300 000 euroa. Myyntituottoihin oli myös budjetoitu tukiin ja avustuksiin kirjattuja joukkoliikenteen tuloja noin 400 000 euroa.

Toimintakuluissa tuli ylitystä henkilöstökuluissa budjetoituun nähden, koska ylimääräiset ennakoidut tapaturmavakuutusmaksut (metsät ja vesialueet 490 883 euroa, kaupunkiympäristö 123 105 euroa) sekä kaupunkiympäristön noin 87 000 euron lisäelämaksu YIT Kuntatekniikka Oy:n kumppanuussopimuksen purkaututtua aiheuttivat menolisäyksen eläkekuluihin. Palkkamenoissa syntyi säästöä eläköitymisistä ja irtisanoutumisista johtuen eikä kaikissa rekrytoinneissa onnistuttu. Palvelujen ostoissa ylitystä budjetoituun nähden tuli metsät ja vesialueet- yksikön menoksi kirjatusta vastaajien oikeudenkäyntikuluista raakapuukartelliasianssa noin 200 000 euroa sekä joukkoliikenteen kuljetuskustannusten menolisäyksestä noin 600 000 euroa, koska maksuttomasta joukkoliikenteestä on tullut lisämenoja (esimerkiksi lisääutot) sekä muutaman uuden reitin ja palveluparannuksen kustannukset.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäinen valvonta toimi muun työn ohessa toimialajohtajan ja johtoryhmän ohjauksessa noudattamalla sisäisen valvonnan ohjeita ja tavoitteita.

Teknisen toimialan toimintaa koskevien lakien sisältämien määräysten sekä organisaation omien ohjeiden ja sääntöjen noudattamisesta huolehdittiin. Huolehdittiin päätösten lain- ja sääntöjenmukaisuudesta. Tarvittaessa pyydettiin lakimiehen kantaa asiaan.

Talouden seuranta ja raportointi käsiteltiin teknisen toimialan johtoryhmässä ja siitä raportoitiin kaupunginhallitukselle kuukausittain. Lisäksi raportoitiin kaupunginvaltuustolle kolmannesvuosittain. Muutoksiin on reagoitu välittömästi. Investointimäärärahojen käyttötarkoituksen muutokset sekä määrärahaesitykset vietiin tarvittavassa laajuudessa luottamuselimien päätettäväksi. Vapautuvien vakanssien täyttämässä noudatettiin välttämättömyysharpintaa ja tarkkaa lupamenettelyä. Palveluhankinnoissa mm. kaupungin kustantamat koulutukset edellyttivät perusteltua tarvetta. Hankintarajoja ja toimivaltuuksia sekä kilpailutusta koskevia määräyksiä noudatettiin tarkasti. Henkilökuntaa koulutetaan hankinta-asioissa jatkuvasti. Alitilityskassojen tarkastukset suoritettiin ohjeiden mukaisesti.

Sopimusten valvonta kuului tulosalueiden ja -yksiköiden päivittäiseen toimintaan. Sopimusten noudattamista valvottiin normaaliin toimintaan liittyvissä kokouksissa ja katselmuksissa, joita pidettiin säännöllisesti sopimuskumppaneiden kanssa.

Riskienhallintaan liittyvä merkittävä riski teknisellä toimialalla sisältyy infra -omaisuuteen. Omaisuu- den kunto on tunnistettu ja on pyritty toimimaan ennakoivasti. Omaisuu- den käytön tehokkuutta on arvioitu edullisuusvertailujen ja erilais- ten toimintamallien vaihtoehtotarkastelujen avulla. Omaisuu- den arvon säilyttäminen edellyttää myös linjausta investointien rahoituksen järjestämisestä, hinnoitteluperiaatteista sekä vuokrien ja käyttömaksujen tasosta. Omaisuu- den käytettävyyttä arvioidaan siltä kannalta, miten se palvelee tulevaisuuden palvelutarjonnassa.

Ympäristövastuisiin on varauduttu tekemällä varauksia mm. pilaantuneiden maiden ja vanhojen kaatopaikkojen kun- nostusta varten.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan kevyenliikenteen väylien ja jalkakäytävien teknisestä kunnosta ja kunnossapidosta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää rakenteiden ja päällysteiden uusimista (5-7 km / vuosi) sekä riittävästä kunnossapitotasosta huolehtimista.	Kunnossapitopäällikkö	Kevyenliikenteen ja jalkakäytävien saneerauksia tehtiin 4824 m2
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan keskeisten (tunnistettujen) puistojen viihtyisyydestä. Pusikoiden ja puuston raivaamisella varmistetaan käyttäjäkokemus sosiaalisesti turvallisesta tilasta aktiivisimmin käytössä olevien virkistysalueiden (ranta-alueet, puistot, siirtymät) osalta.	Kaupunginpuutarhuri ja metsätalousinsinööri	Kaihu-Kenkävero reitti, Lentokentän-katu ja muut asunto-messureitit raivattu. Hoitotasoa nostettu keskustassa sekä asunto-messureiteillä Vuosittaiset alueurakoihin kuuluvat raivaukset ja näkymien avaamiset on tehty urakka-alueilla suunnitelmien mukaisesti.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kulttuuri- ja liikuntapalveluiden käyttö: 1) kirjaston käyttö/kävijät 2) museot/kävijät 3) orkesteri/kuulijamäärä 4) yleiset kulttuuripalvelut 4.1) Kävijämäärä omissa ja muiden kanssa yhteistyössä järjestetyissä tapahtumissa 4.2) Kävijämäärä tapahtumissa, joihin myönnetty kohdeavustusta 4.3) Säännöllistä kulttuuriavustusta saavien kävijä-/osallistujamäärä 5) Uimahallikäynnit 6) Teatterin kävijämäärät	Harraste- ja kokoontumistilojen riittävän määrän turvaaminen: - yhteiskäytön koordinointi - tilankäytön tehokkuuden parantaminen - tilojen moninaiskäyttö. Kulttuuri- ja liikuntatilojen investoinneista ja rahoituksesta huolehtiminen: - Rantakylän koulun korjauksen toteutus aluetta palvelevana monitoimitalona jatkuu vuoteen 2018 - Naisvuoren uimahallin saneeraus valmistui 2017 - Uuden taidemuseon rakentaminen. - Ristiinan sotakoulun muutos pitäjätaloksi 2016 -2019 yhdessä eri ristiinalaisten seurojen kanssa - Sotahistoriallisen keskuksen selvittäminen (hankeselvitys/-suunnitelma) - Asiakaspisteiden, kirjasto- ja nuorisotilojen yhteistilaratkaisujen toteuttaminen.	Vuokrauspäällikkö Kiinteistöjohtaja	Pilottihanke tilojen yhteis- sekä moninaiskäytön mahdollistamiseksi toteutuu vuoden 2017 aikana. Pyritään tarjoamaan järjestöille ja seuroille kustannustehokkaita tiloja, vuokraamalla käyttöaikoja olemassa olevista kiinteistöistä. Investointihankkeet etenevät budjetoidusti. Taide- museon sekä Urheilupuiston koulun peruskorjauksen suunnittelu pysähtyneenä. Syksyllä 2017 valmistui Suomenniemen kirjasto, joka on edelläkävijänä yhteistilaratkaisussa. Sen kaikkea potentiaalia ei ole vielä ulosmitattu.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys Tavoite 140 yritystä	Selkeytetään ja nopeutetaan lupa- ja päätösprosesseja huomioiden erityisesti asiakkaan näkökulma.	Tekninen johtaja	Lupaprosessi on kanavoitunut lupapiste.fi sähköiseen palveluun. Laaja käyttöönotto ja vaikuttavuus päätösajankäytön edellyttää vielä kehityskaskia. Päivittäistä juoksua ja vuoropuhelua yritysten kanssa on parannettu.
	Ollaan aktiivisena neuvotteluosapuolena ja mahdollistajana yrityksiä ja työpaikkoja synnyttävissä projekteissa.		
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys	Aktiivinen kiinteistöjen vuokraus- ja myyntitoiminta - yhteistyö Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy:n ja Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n kanssa - asiakaspalvelun laadun kehittäminen ja ylläpito - palveluresurssien varmistaminen.	Vuokrauspäällikkö	Asiakaspalvelun merkitystä on entisestään korostettu sekä kerätty asiakaspalvelupalautetta. Toimijatahojen yhteistyötä on tiivistetty ja luotu toimintamalleja tulokselliselle yhteistyölle. Käytössä olevat henkilöstöresurssit eivät kata vuokrauksen lisääntyntä palvelutarvetta (mm. Essoten vaatimukset tilojen suhteen)
	Palvelujen kilpailutus - palvelujen ja hankkeiden kilpailutus eri kokoisina urakoina, jotta kilpailukykyinen tarjonta ja paikallisten yritysten tarjouskilpailussa mukana oleminen mahdollistetaan	Kiinteistöpäällikkö Toimistorakennusmestari	Kilpailutuksessa otettu huomioon aluetalous.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Työpaikkakehitys Tavoite 24 500 työpaikkaa	Kaavoitetaan laaja-alaisesti yritystoimintaa mahdollistavia yrityskortteleita ja muodostetaan näistä yritystarpeen mukaisia tontteja.	Kaavoituspäällikkö	Teollisuudelle kaavoitettujen alueiden/tonttien määrä on vuonna 2017 kaksinkertainen verrattuna 7 edelliseen vuoteen.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan positiivinen kehitys	Asuntomessuprojekti hallitaan laadukkaasti ja tehokkaasti yhdessä Osuuskunta Suomen Asuntomessut kanssa.	Projektijohtaja	Asuntomessualue valmistunut ajallaan. Messut avautuivat 14.7.2017 suunnitellusti

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys Tavoite: imagotutkimuksen 4. sija yleinen yritysilmasto 3,5	Keskustan kehittämisen ja tiivistämisen jatkaminen toteutetaan uuden keskustan osayleiskaavan ja erillisten projektien yhteydessä.	Kaavoituspäällikkö	Kantakaupungin osayleiskaava etenee aikataulussaan. Kaavalla mahdollistetaan keskusta-alueen tehokkaampi rakentaminen siten, että se edistää kevyen liikenteen mahdollisuuksia keskustassa. Kaavan pohjalta nykyisiä pysäköintinormeja on jo väljennetty, mikä alentaa rakentamis-kustannuksia. Osayleiskaavan saatua lain voiman voidaan Satamalahden yksittäisiä asemakaavoja viedä eteenpäin. Saimaansivu-brändi lanseerattu asuttomessujen yhteydessä. Teollisuusalueiden teemoitus ja markkinointi on luovutettu Mikseihin käyttöön.
	Tonttien hinnoitteluperiaatteet uudistetaan nopeamman tontinluovutusprosessin varmistamiseksi.	Kaupungeo-deetti	Kaupunginvaltuusto hyväksyi uudet tontinluovutusperiaatteet kesäkuussa ja lauantai-kunta hyväksyi uudet delegoinnit. Nämä toimet yhdessä parantavat tontinluovutusprosessin nopeutta ja selkeyttä.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%)	Kaupunki toimii aktiivisesti omissa kohteissaan PIMA -maiden puhdistamiseksi (ns. Shell-tontti, Veturitallit, jne.) ja rakentamisen mahdollistamiseksi.	Kehitysinsinööri	Shell-tontilla (Laiturikatu 6) in-situ kunnostus käynnissä. Suomen-niemen liimapuutehtaan hankkeessa asennettiin uusia pohjavesiputkia ja hanke jatkuu pohjaveden tarkkailulla. Kaupunki on tehnyt mm. Valssimyllykorttelin ja Jääkärinkadun maaperän ympäristötekniset tutkimukset sekä Kovalantien, Insinöörinkadun ja Yrittäjänkadun, Rantakylän koulun maaperän kunnostuksia ja Mannerheimintie 34 puretun rakennuksen alapuolisen maaperän kunnostuksen. Kaupunki osallistui myös PIRELY:n rahoittamiin maaperätutkimuksiin.
	Kaupunki osallistuu Vapon kloorifenoli sekä Setrimäen kyllästämön ongelmien ratkaisemiseksi ja rakentamisen mahdollistamiseksi.		Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjaus-ryhmän kokouksiin, jossa seurataan biologisen puhdistuksen etenemistä ja tuloksia. Pursialan Leipomokadun pohja-veden koepumppaukseen liittyvä pohjavedentarkkailu jatkuu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Kasvihuonepäästöt Tavoite 5,5	Helposti ja keskeytymättömästi ajettavalla kevyenliikenteen verkostolla lisätään koulu- ja työpaikkaliikennettä.	Liikennesuunnitteli- ja	Savilahdenkadun kevytväylä valmistui ja otettiin käyttöön.
	Green Lines -tähtiverkon (painopiste keskustan osayleiskaavassa) luominen ja strategian laatiminen sekä kevyenliikenteen väylästäön lisääminen rakentamalla. VT 5 yhteysväli Mli-Juva hankkeen yhteydessä toteutetaan laajamittaisia kevyen liikenteen uusi järjestelyjä. Edunvalvonnassa huolehditaan Suomenselän keskustan yhdistämistä kevyen liikenteen järjestelyillä valtatie 13 varten.		

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki	Energiasäästöhankeet - energiainvestoinneissa avustusten maksimointi - Uuden KETS-sopimuksen täytäntöönpano (Kuntien energiatehokkuussopimus)	Kiinteistöjohtaja/energiainsinööri	Liittyttiin uuteen KETS-sopimukseen.
	- määrärahojen kohdentaminen elinkaarikustannuksiltaan kannattavimpiin hankkeisiin (energiainvestointitoimenpideohjelma 2016-2017) Uusiutuvan energian käyttö - aurinkoenergian hyödyntäminen - lämpöpumpputekniikan hyödyntäminen Puurakentaminen ja energiatehokkaat tilaratkaisut - Rantakylän koulun uudisosan rakentaminen energiatehokkaana ja uusiutuvaa energiaa hyödyntävänä talona - uusien päiväkotien rakentaminen A-energialuokan/"joutsenlippu"-taloina Energiatehokas rakentaminen uusien rakentamismääräysten mukaisten energiatehokkuusvaatimusten huomioiminen	Energiainsinööri Energiainsinööri Rakennuttajat/energiainsinööri Rakennuttajat	Aurinkopaneelit asennettiin Suomenniemen kirjastoon vuoden 2017 aikana. Lämpöpumppujen hyödyntämistä tarkasteltiin useassa kohteessa. Asennettiin Suomenniemen kirjastolle sekä Suomenniemen päiväkodille. Investointihankkeissa kartoitettiin energia-avustusten mahdollisuudet. Toteutustavoissa huomioidaan myös pitkäaikaiset käyttökustannukset
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna kg/asukas	Kaupungilla purkuun tulevien rakennusten materiaalien uusiokäyttö yhteistyö hallintokuntien, Ekotorin, toimintakeskuksen, Metsäsairila Oy:n ja Etelä-Savon rakennusperintöyhdistyksen kanssa	Toimistorakennusmestari/rakennuttajat	Yhteistyötä konsernin sisällä on kehitetty ja rakennusosien uusiokäyttöä saatu lisättyä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuu toimialalla	Toteutuma
Korjausvelka kaupungin omistamien kiinteistöjen osalta euroa/asukas	Vuosittain tarkistettu kiinteistöjen C-salkun realisointisuunnitelma ja sen toteutus - palveluverkkoselvitysten toimenpiteiden toteutus - tilojen käytön tehokkuus -> entistä suuremmasta kiinteistömässasta luopuminen mm. purkamisen lisääminen - käytöstä poistettujen kiinteistöjen aktiivinen myynti Investointimäärärahat - korjausvelan hallinta Ylläpitoresurssit - kunnossapidon tason nosto (ilman C-salkkua)	Kiinteistöjohtaja	Realisoitavat kiinteistöt on kartoitettu. Korjausvelan hillitsemiseksi on myyty mm. käytöstä poistuneita koulukiinteistöjä. Korjausvelan hallitsemiseksi kiinteistöjen määrää tulisi vähentää.

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Asiakastyytyväisyystutkimus - puistojen hoito tavoite 4 (asteikko 1-4), 2016 lähtötaso 3,50 - liikenneväylien hoito 4 (asteikko 1-4), lähtötaso 3,11	Kaupunginosaseurojen, aluejohtokuntien ja muiden toimijoiden aktiivisuutta oman alueensa ja erityisten kaupunginosakohteiden siistimistöissä tuetaan. Kaupunki osallistuu osaltaan siistimis- ja raivausjätteiden poiskuljetukseen kustannuksellaan.	Kaupunginpuutarhuri	Mikkeli siistiksi kampanja toteutettu huhti-toukokuussa. Yritykset osallistuivat omalta osaltaan Pursialan alueen siistimiseen. Asiakastyytyväisyys tutkimus 3,61.
	Uudelleen rajatut urakkakokonaisuuksien työt saadaan stabiloitua. Valvonnan tuloksien luettavuutta ja korjaavia toimenpiteitä palvelun tuottajien kanssa parannetaan.	Kunnossapitopäällikkö	Urakka-alueilla todetut puutteet ja korjaustoimenpiteet käsitellään ja kirjataan yhdessä kuukausikokouksissa. Asiakastyytyväisyys tutkimus 3,26.

Palvelu: Projektit
Vastuuhenkilö: Timo Rissanen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Projektien hallinto						
Kulut	€	52 440	54 604	54 604	48 950	89,6
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	52 440	54 604	54 604	48 950	89,6
Strategiset projektit						
Kulut	€	250 703	433 248	433 248	225 523	52,1
Tuotot	€	0	0	0	-10 000	
Netto	€	250 703	433 248	433 248	215 523	49,7
Asuntomessut						
Kulut	€	942 351	1 411 984	1 411 984	1 622 445	114,9
Tuotot	€	0	-600 000	-600 000	-745 000	124,2
Netto	€	942 351	811 984	811 984	877 445	108,1
Projektit yhteensä						
Projektit / Kulut	€	1 245 494	1 855 694	1 855 694	1 896 918	102,2
Projektit / Tuotot	€	0	-600 000	-600 000	-755 000	125,8
Projektit / Netto	€	1 245 494	1 255 694	1 255 694	1 141 918	90,9

Viestit tilaajalle

Vuoden 2017 asuntomessut järjestettiin Mikkelissä Kirkonvarkauden alueella. Messualue sijaitsi kolme kilometriä etelään kaupungin keskustasta Saimaan rannalla. Asuntomessuorganisaatio valmisteli asuntomessuja kunnallistekniikan rakentamisen viimeistelyllä ja edesauttamalla näyttelykohteiden sekä itse messutapahtuman valmistumista. Messutapahtuman markkinointia tehtiin yhdessä Osuuskunta Suomen asuntomessujen kanssa. Messuvieraiden parkkialue Tuskuun valmistui ja bussikuljetukset kilpailutettiin. Samoin järjestettiin laivakuljetukset satamasta messualueelle. Kaikki valmistelut ja rakentamiset saatiin valmiiksi messujen alkuun mennessä. Asuntomessut onnistuivat erinomaisesti. Messuilla kävi noin 134 500 vierasta. Messut saavuttivat hyvän medianäkyvyyden ja lisäsivät kävijämääriä niin oheiskohteissa kuin muillakin seudun palveluntarjoajilla. Asuntomessualueella oli noin 30 messukohdetta. Kalevankankaan urheilu- ja liikunta-alueen rakentaminen jatkui edelleen mm. katu- ja pysäköintialueiden rakentamisella. Myös Saimaa Stadiumin rakentaminen jatkui, rakennus valmistuu helmi-maaliskuussa 2018. Mylly-Siilokorttelin selvitystyötä jatkettiin. Alueen asemakaava vahvistettiin ja se sain lainvoiman vuonna 2017. Valtuusto päätti, että uutta taidemuseota ei tehdä myllysiilokortteliin. Työtä jatkettiin asuin- ja palvelutalon rakentamisella selvittelyllä. Vanhojen rakennusten purkulupahakemus laitettiin vireille. Satamalahden digitaalisen ja ekologisen kaupunginosan suunnittelu etenee yleiskaavoituksen, asemakaavoituksen ja maanhankinnan kautta. Maanhankintaneuvotteluja on jatkettu.

Palvelu: Joukkoliikenne
Vastuuhenkilö: Liisa Heikkinen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Valtionapuliikenne						
Korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	12 213	9 500	9 500		
€/korttilataus	<i>€/korttilataus</i>	102,62	142,0	142,0	0,0	0,0
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	22,93	24,7	24,7	28,3	114,8
Yhteensä (€)	€	1 253 271	1 348 856	1 348 856	1 547 992	114,8
Tuotot	€	-400 000	0	0	-31 915	
Netto	€	853 271	1 348 856	1 348 856	1 516 077	112,4
Muut lipputuotteet						
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	0,3	0,3	0,3	0,0	1,9
Yhteensä (€)	€	18 129	17 115	17 115	327	1,9
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	18 129	17 115	17 115	327	1,9

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Joukkoliikenne						
Korttilatausten lukumäärä	<i>kpl</i>	270 985	24 800	24 800	29 627	119,5
€/korttilataus	<i>€/korttilataus</i>	10,1	94,1	94,1	109,2	116,0
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	50,1	42,7	42,7	59,2	138,6
Yhteensä (€)	€	2 740 477	2 333 819	2 333 819	3 235 244	138,6
Tuotot	€	-775 895	-1 204 000	-1 204 000	-1 097 012	91,1
Netto	€	1 964 582	1 129 819	1 129 819	2 138 232	189,3
Kutsutaksi						
Asiakasmäärä	<i>kpl</i>	4 520	4 500	4 500		
€/asiakas	€	3,8	12,5	12,5	0,0	0,0
Kutsutaksin kulut yhteensä/asukas	<i>€/asukas</i>	0,3	1,0	1,0	0,7	63,7
Yhteensä (€)	€	17 116	56 268	56 268	35 862	63,7
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	17 116	56 268	56 268	35 862	63,7
Waltti-liikenne						
Joukkoliikenteen kulut yhteensä/asukas	€	1,1	2,0	2,0	1,3	67,4
Yhteensä (€)	€	58 009	108 508	108 508	73 181	67,4
Tuotot	€	-375 872	-1 204 000	-1 204 000	-1 065 055	88,5
Netto	€	-317 864	-1 095 492	-1 095 492	-991 874	90,5
Joukkoliikennepalvelut yhteensä						
Joukkoliikennepalveluiden kulut yhteensä	€	2 757 593	2 390 086	2 390 086	3 271 106	136,9
Kulut yhteensä / asukas	<i>€/asukas</i>	50,4	43,7	43,7	59,8	136,9
Tuotot	€	-775 895	-1 204 000	-1 204 000	-1 097 012	91,1
Netto	€	1 981 698	1 186 086	1 186 086	2 174 094	183,3

Palvelu: Kaupunkisuunnittelu
Vastuuhenkilö: Ilkka Tarkkanen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Yleiskaavoitus						
Bruttokulut / asukas	€	4,7	8,0	8,0	6,3	79,0
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	<i>€/kpl</i>	85 742	435 188	435 188	171 821	39,5
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	<i>€/ha</i>	4 610	94	94	579	619,2
Hyväksytyt kaavat (kpl)	<i>kpl</i>	3,0	1,0	1,0	2,0	200,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	<i>ha</i>	55,8	4 650,0	4 650,0	593,0	12,8
Yhteensä (€)	€	257 226	435 188	435 188	343 641	79,0
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	257 226	435 188	435 188	343 641	79,0
Asemakaavoitus						
Bruttokulut / asukas	<i>€/asukas</i>	3,8	6,4	6,4	4,8	75,6
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (kpl)	<i>€/kpl</i>	41 005	69 533	69 533	37 524	54,0
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (ha)	<i>€/ha</i>	3 130	2 634	2 634	5 405	205,2
Bruttokulut / hyväksytyt kaavat (k-m ²)	<i>€/k-m²</i>	1,1	1,4	1,4	2,1	148,7
Hyväksytyt kaavat (kpl)	<i>kpl</i>	5,0	5,0	5,0	7,0	140,0
Hyväksytyt kaavat (ha)	<i>ha</i>	65,5	132,0	132,0	48,6	36,8
Hyväksytyt kaavat (k-m ²)	<i>k-m²</i>	187 278	252 000	252 000	128 000	50,8
Yhteensä (€)	€	205 026	347 663	347 663	262 667	75,6
Tuotot	€	0	0	0	0	
Netto	€	205 026	347 663	347 663	262 667	75,6

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Muut palvelut						
€ / asukas	€/asukas	2,3	1,4	1,4	1,8	132,8
Yhteensä (€)	€	123 528	75 075	75 075	99 716	132,8
Tuotot	€	-108 220	0	0	0	
Netto	€	15 308	75 075	75 075	99 716	132,8
Kaavoituspalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä	€	585 780	841 429	841 429	706 024	83,9
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	10,7	15,4	15,4	12,9	83,9
Tuotot	€	-108 220	0	0	0	
Netto	€	477 560	841 429	841 429	706 024	83,9

Viestit tilaajalle

Kaupunkisuunnittelun kulut alittivat talousarvion johtuen siitä, että avoinna olevaa virkaa ei saatu täytettyä pätevien hakijoiden puuttuessa ja konsulttimäärärahoista jäi osa käyttämättä. Asiantuntijapalveluilla ei voida paikata kaupungin oman henkilökunnan määrän vähäisyyttä, koska laki velvoittaa kuntia valvomaan kaavakonsultteja ja määrärahojen lisäys asiantuntijapalveluihin edellyttäisi kaavoittajien henkilömäärän kohottamista. Yleiskaavoissa Ristiinan yleiskaavaa ei saatu valmiiksi, siinä vaadittiin lisäselvityksiä. Sama kohtalo oli Visulahden pohjoisosan asemakaavalla. Näillä oli selkeä vaikutus mm. hehtaari- ja rakennusoikeuden määriin. Kaupunkisuunnittelu vastaa pääsääntöisesti omien ATK-laitteiden hankinnasta, koska kaupungin tarjoamat perusvaihtoehdot eivät ole tarpeeksi tehokkaita. Vuonna 2017 uusittiin kannettavat työtehoasemat.

Palvelu: Mittaus ja kiinteistöt

Vastuuhenkilö: Jukka Piispa

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Maastotietopalvelut						
Kunnan maapinta-ala (km ²)	km ²	2 550	2 550	2 550	2 550	100,0
€ / kunnan maapinta-ala (km ²)	€/km ²	140,8	154,2	154,2	129,0	83,7
€ / asukas	€/asukas	6,6	7,2	7,2	6,0	83,7
Yhteensä (€)	€	359 004	393 172	393 172	329 051	83,7
Tuotot	€	-35 454	-20 000	-20 000	-24 318	121,6
Netto	€	323 550	373 172	373 172	304 733	81,7
Paikkatietopalvelut						
ylläpidettävä alue (km ²)	km ²	152	152	152	152	100,0
€ / ylläpidettävä alue (km ²)	€/km ²	2 203,2	2 496,8	2 496,8	2 054,3	82,3
€ / asukas	€/asukas	6,1	6,9	6,9	5,7	82,3
Yhteensä (€)	€	334 890	379 508	379 508	312 259	82,3
Tuotot	€	-69 729	-85 000	-85 000	-73 218	86,1
Netto	€	265 161	294 508	294 508	239 041	81,2
Kiinteistöinsinööripalvelut						
Rekisteröidyt kiinteistöt	kpl	13	50	50	46	92,0
€ / rekisteröidyt kiinteistöt	€/kiinteistö	20 822,1	5 560,7	5 560,7	6 510,6	117,1
€ / asukas	€/asukas	5,0	5,1	5,1	5,5	107,7
Yhteensä (€)	€	270 687	278 033	278 033	299 486	107,7
Tuotot	€	-104 250	-50 000	-50 000	-75 358	150,7
Netto	€	166 437	228 033	228 033	224 128	98,3
Tonttipalvelut						
Operoidut kiinteistöt	kpl	162	200	200	183	91,5
€ / operoidut kiinteistöt	€/kiinteistö	1 409,7	848,7	848,7	766,4	90,3
€ / asukas	€/asukas	4,2	3,1	3,1	2,6	82,6
Yhteensä (€)	€	228 367	169 732	169 732	140 251	82,6
Tuotot	€	-3 060 564	-2 893 000	-2 893 000	-3 110 072	107,5
Netto	€	-2 832 197	-2 723 268	-2 723 268	-2 969 820	109,1

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Kiinteistö- ja mittauspalvelut yht.						
Kulut yhteensä	€	1 192 948	1 220 445	1 220 445	1 081 047	88,6
Kulut yhteensä	€/asukas	21,8	22,3	22,3	19,8	88,6
Tuotot	€	-3 269 997	-3 048 000	-3 048 000	-3 282 965	107,7
Netto	€	-2 077 049	-1 827 555	-1 827 555	-2 201 918	120,5

Viestit tilaajalle

Mittaus ja kiinteistöt -yksikön resurssit vähenivät vuonna 2017, mikä on heijastunut kartasto- ja paikkatietoaineistojen ajantasaisuuteen ja niiden kehittämiseen. Kaupungin maksullisia kartta-aineistoja luovutettiin organisaation ulkopuolelle hieman edellisvuotta enemmän, aineistoja luovutettiin pääosin rakentamisen suunnittelua varten. Kiinteistöjä rekisteröitiin selvästi enemmän kuin vuonna 2016, rekisteröidyistä kiinteistöistä yksi oli yleinen alue, muut olivat tontteja. Uusien pientalotonttien luovutusmäärä laski edellisvuodesta, pientalotonttien vuokrasopimuksia uusittiin edellisvuotta enemmän. Rakennusvalvontamittaukset vähenivät selvästi vuodesta 2016, edellisvuoden suurehkoon määrään vaikutti asuntomessukohteiden rakentuminen.

Palvelu: Metsät ja vesialueet
Vastuuhenkilö: Annamari Huttunen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Talousmetsät						
Metsät, ha	ha	5 112,0	5 112,0	5 112,0	5 112,0	100,0
€/ha	€/ha	29,1	39,9	39,9	61,9	155,1
Yhteensä (€)	€	148 565	204 154	204 154	316 588	155,1
Tuotot	€	-859 000	-991 000	-991 000	-677 248	68,3
Netto	€	-710 435	-786 846	-786 846	-360 660	45,8
Taajamametsät						
Metsät, ha	ha	1 647,0	1 647,0	1 647,0	1 745,0	106,0
€/ha	€/ha	95,2	161,0	161,0	300,5	186,6
Yhteensä (€)	€	156 777	265 207	265 207	524 334	197,7
Tuotot	€	-145 831	-115 000	-115 000	-163 449	142,1
Netto	€	10 946	150 207	150 207	360 885	240,3
Palvelut ja monikäyttö						
Yhteensä (€)	€	293 098	217 098	217 098	502 858	231,6
Tuotot	€	-226 787	-121 000	-121 000	-93 375	77,2
Netto	€	66 310	96 098	96 098	409 483	426,1
Metsät ja vesialueet yhteensä						
Metsät, ha	ha	6 759,0	6 759,0	6 759,0	6 857,0	101,4
€/ha	€/ha	88,5	101,6	101,6	196,0	193,0
Yhteensä (€)	€	598 440	686 458	686 458	1 343 780	195,8
Tuotot	€	-1 231 618	-1 227 000	-1 227 000	-934 073	76,1
Netto	€	-633 179	-540 542	-540 542	409 707	-75,8

Viestit tilaajalle

Asuntomessureittien näkymiä siistittiin Silvastissa ja Lentokentänkadulla, tähän liittyen raivattiin golfkentän tuleva laajennusosan (4,5 ha) puusto kokonaan. Asuntomessualueen C- alueita viimeisteltiin tarvittavilta osin vielä raivauksin alkukesästä.

Ristiinan taajamametsien hoitosuunnitelmanluonnos valmistui XAMK:n metsätaloustieteiden opinnäytetyönä. Luonnosta esiteltiin Ristiinassa ja se oli myös kaupungin kotisivuilla nähtävänä ja kaikkien kiinnostuneiden kommentoitavana. Ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa.

Perintömetsäsopimuksella suojellut Hirvivuoren ja Kommelinluolien alueet (35 ha) päätettiin suojella pysyvästi osallistumalla Luontolahjani satavuotiaalle -kampanjaan.

Taajamametsissä hoitotöitä tehtiin 52 ha, työt painottuivat Anttolaan, Tupalaan, Peitsariin, Rantakylään ja Haukivuorelle. Lentokentän lähestymissektoreiden puustoa raivattiin eri puolilla kiitotietä ilmaliikenteen jatkumisen turvaamiseksi. Talousmetsien istutusala oli 18 ha. Uudistusalueita raivattiin 31 ha ja muokattiin 51 ha. Muokatuista alueista luontaisesti uudistuvia männyn siemenpuualueita oli 9 ha, loput 42 ha istutetaan keväällä 2018.

Taimikon hoitotöitä tehtiin 45 ha, hakkuun ennakko-raivauksia 11 ha. Tavoitteena oli lisätä ensiharvennushakkuita ja työmaita valmistui 60 ha. Kaupungin metsätilalla Haukivuorella järjestettiin turvemaiden puunkorjuunäytös osana EU:n maatalousrahoituksen hanketta, jota toteutti XAMK useiden yhteistyökumppanien kanssa.

Puutavaraa ja energiapuuta luovutettiin yhteensä 31 786 m³/ 865.314 € . Keskenäisiä puukauppoja siirtyi seura-

ville vuosille 8 900 m³/ 328 700 €, joten asetettu puunmyynnin tuottotavoite ei toteutunut. Kaupunki osallistui edelleen Mikkelin alapuolisen Saimaan hoitokalastushankkeen kustannuksiin (8.900 €). Mikkelin kalastusalueen niittohankkeessa poistettiin vesikasvillisuutta kaupungin omistamilla vesialueilla Launialan ja Tuppuralan rantojen edustalla. Metsät ja vesialueet yksikön menoksi kirjattiin vastaajien oikeudenkäyntikulut raakapuukartelliasiaassa ja tapaturma-vakuutuksen lisäsuoritus. Nämä ylimääräiset ja ennakoimattomat menokirjaukset (yht. 692.706 €) veivät talouden nettototeutuman tappiolle, tosin ensimmäisen kerran yksikön historian aikana.

Palvelu: Kunnallistekniikan suunnittelu ja rakennuttaminen sekä liikennesuunnittelu
Vastuuhenkilö: Maini Väisänen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 +Imr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TP 2017+Imr
Suunnittelu						
Kadut sis. liikennesuunnittelun	€	447 318	522 020	522 020	405 748	77,7
Puistot ja leikkikentät	€	117 587	132 771	132 771	129 111	97,2
Suunnittelun kulut yhteensä	€/asukas	11,2	12,6	12,6	10,6	84,2
Yhteensä (€)	€	610 083	685 866	685 866	577 761	84,2
Tuotot	€	-159 245	-66 720	-66 720	-114 654	171,8
Netto	€	450 837	619 146	619 146	463 107	74,8
Rakennuttaminen						
Kadut	€	159 534	177 635	177 635	199 945	112,6
Puistot ja leikkikentät	€	67 084	66 232	66 232	72 070	108,8
Rakennuttamisen kulut yhteensä	€/asukas	4,4	4,7	4,7	5,3	112,3
Yhteensä (€)	€	238 924	258 596	258 596	290 377	112,3
Tuotot	€	-28 149	-39 000	-39 000	-39 028	100,1
Netto	€	210 775	219 596	219 596	251 349	114,5
Suunnittelu- ja rakennuttamispalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä	€	849 006	944 462	944 462	868 138	91,9
Kulut yhteensä	€/asukas	15,5	17,3	17,3	15,9	91,9
Tuotot	€	-187 394	-105 720	-105 720	-153 681	145,4
Netto	€	661 612	838 742	838 742	714 456	85,2

Viestit tilaajalle

Asuntomessualueella rakennettiin katujen, kevytvyälien ja satamien viheralueet ja päällysteet valmiiksi ennen messuja. VT5-hankkeeseen liittyvien katujen suunnitelmat valmistuivat. Karilan liittymään tehtiin kiertoliittymätarkastelu. Kirkonvarkauden alueella suunniteltiin Väänäsenpolku. Pieniä liikenneturvallisuuskohteita suunniteltiin 8 kappaletta. Mannerheimintielle suunniteltiin hulevesijärjestelyjä ja hanke rakennettiin loppuvuonna. Savilahdenkadulle rakennettiin uusi pyörätie. Kalevankankaan urheilualueelle valmistui P1-parkkialue ja uusi kiertoliittymä Kalevankankaankadun ja Raviradantien risteykseen. Liikennevalojen valvonta- ja ohjausjärjestelmä uusittiin.

Palvelu: Liikenneväylät
Vastuuhenkilö: Päivi Turkki

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + Imr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+Imr
Liikenneväylien kunnossapito						
Hoidetut liikenneväylät (m ²)	m ²	2 858 557	2 821 067	2 821 067	2 925 319	103,7
Kesäkunnossapito (€ / m ²)	€/m ²	0,3	0,3	0,3	0,4	103,1
Talvikunnossapito (€ / m ²)	€/m ²	0,8	0,8	0,8	0,8	94,1
Kunnossapito yhteensä (€ / m ²)	€/m ²	1,5	1,5	1,5	1,4	97,6

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Liikenneväylien kunnossapito yhteensä	€	4 155 052	4 128 194	4 128 194	4 177 005	101,2
Tuotot	€	-48 443	-43 000	-43 000	-52 526	122,2
Netto	€	4 106 609	4 085 194	4 085 194	4 124 479	101,0
Katuvalaistus ja liikenteenohjauslaitteet						
Valaisimet (kpl)	kpl	12 948	12 587	12 587	13 051	103,7
€ / valaisin	€/kpl (valaisin)	90,1	109,3	109,3	83,6	76,5
Ohjauslaitteet (kpl)	kpl	27	27	27	27	100,0
€ / ohjauslaite	€/kpl (valaisin)	3 877	3 607	3 607	4 306	119,4
Yhteensä (€)	€	1 271 199	1 472 682	1 472 682	1 206 964	82,0
Tuotot	€	-246,4	0	0	0	
Netto	€	1 270 952	1 472 682	1 472 682	1 206 964	82,0
Muut palvelut						
€/asukas	€/asukas	3,3	3,6	3,6	8,1	227,3
Yhteensä (€)	€	182 284	195 367	195 367	444 123	227,3
Tuotot	€	-113 842	-131 400	-131 400	-160 691	122,3
Netto	€	68 442	63 967	63 967	283 431	443,1
Liikenneverkot yhteensä						
Kulut yhteensä	€	5 608 534	5 796 243	5 796 243	5 828 091	100,6
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	102,6	106,0	106,0	106,6	100,6
Tuotot	€	-162 531	-174 400	-174 400	-213 218	122,3
Netto	€	5 446 004	5 621 843	5 621 843	5 614 874	99,9

Viestit tilaajalle

Päällystysmäärä ylittyi rankan talven ja sateisen kesän johdosta ja paikkauksia sekä urapintauksia jouduttiin tekemään tavallista runsaammin. Uusia kunnossapidettäviä katualueita on tullut vuonna 2017 paljon lisää, mikä näkyy hoidettavissa neliömäärissä. Tehostettuja talvipyöräilyreittejä on vuosina 2017 - 2018 kaksi. Kuivatusta on parannettu eri puolilla kaupunkia perkaamalla ojia ja tyhjentämällä sadevesiritiläkaivoja. Elohopealamppuja on vaihdettu noin 5 000 kappaletta, joista ledien osuus on 2 000 kappaletta ja suurpainelamppuja 3 000 kappaletta. Energiamaksuissa on lamppujen ja ohjausjärjestelmien vaihdoilla saatu selkeää säästöä.

Palvelu: Viheralueet

Vastuuhenkilö: Marko Vuorinen

		TP 2016 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Puistojen hoito ja ylläpito						
Puistojen hoito ja ylläpito, m ²	m ²	888 237	1 110 132	1 110 132	1 119 641	100,9
2. hoitoluokan puistot, m ²	m ²	287 877	334 503	334 503	326 566	97,6
2. hoitoluokan puistot (€/m ²)	€/m ²	2,0	2,2	2,2	2,3	106,0
3. hoitoluokan puistot, m ²	m ²	600 360	775 629	775 629	793 075	102,3
3. hoitoluokan puistot (€/m ²)	€/m ²	0,2	0,3	0,3	0,2	76,2
Puistojen hoito ja ylläpito yhteensä (€/m ²)	€/m ²	1,1	1,1	1,1	1,1	95,5
Muu maisemanhoito (€/m ²)	€/m ²	0,1	0,0	0,0	0,1	141,3
Yhteensä (€)	€	949 267	1 222 730	1 222 730	1 177 367	96,3
Tuotot	€	-15 820	-10 000	-10 000	-19 158	191,6
Netto	€	933 448	1 212 730	1 212 730	1 158 209	95,5
Muut palvelut						
€/asukas	€/asukas	1,1	0,8	0,8	1,0	114,6
Yhteensä (€)	€	61 552	46 032	46 032	52 735	114,6
Tuotot	€	-443	0	0	-905	
Netto	€	61 109	46 032	46 032	51 830	112,6

		TP 2016 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Viheraluepalvelut yhteensä						
Kulut yhteensä	€	1 010 820	1 268 761	1 268 761	1 230 102	97,0
Kulut yhteensä/asukas	€/asukas	18,5	23,2	23,2	22,5	97,0
Tuotot	€	-16 263	-10 000	-10 000	-20 063	200,6
Netto	€	994 557	1 258 761	1 258 761	1 210 039	96,1

Viestit tilaajalle

Asuntomessukesän aikana Mikkelin kaupungin keskeisimmät viheralueet hoidettiin tehostetusti ja saadun palautteen perusteella työ onnistui hyvin luoden Mikkelistä positiivista mielikuvaa.

Asukkaille on järjestetty keväällä Mikkeli siistiksi -kampanja. Leikkivälineitä poistettiin ja leikkipaikkoja muutettiin käyttöpuistoiksi hyväksytyn leikkipaikkaohjelman mukaisesti; Valkosenmäen ja Kiesitien leikkipaikat Rantakylässä, Suksimäen leikkipaikka Laajalammella sekä Poppelitien leikkipaikka Lehmuskylässä.

Palvelu: Satamat

Vastuuhenkilö: Maini Väisänen

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 +lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Kulut yhteensä	€/asukas	1,8	2,6	2,6	2,3	87,7
Yhteensä (€)	€	98 919	143 610	143 610	125 985	87,7
Tuotot	€	-37 387	-35 000	-35 000	-43 024	122,9
Netto	€	61 531	108 610	108 610	82 961	76,4

Viestit tilaajalle

Satamien palveluja parannettiin mm. Otavan satamaan rakennettiin wc-kontti ja Haukivuoren satama-alue asfaltoitiin. Kenkäveroon siirrettiin Annilan vanha laituri ja rakennettiin laskuluiska. Anttolassa saneerattiin Pölkinlahden ja Taipaleen laiturit.

Palvelu: Lentoasema

Vastuuhenkilö: Mikke Hernetkoski

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 +lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017 / TA 2017+lmr
Kulut	€	555 430	513 460	513 460	487 833	95,0
Tuotot	€	-62 656	-432	-432	-93 969	21 752,1
Netto	€	492 774	513 028	513 028	393 864	76,8

Viestit tilaajalle

Lentoasema on toiminut vajaahenkilöstöllä lähen koko vuoden 2017, jonka vuoksi nykyisen palvelutason ylläpitäminen ja kehitystoimenpiteiden eteenpäin vieminen on ollut haastavaa. Lentoaseman päällikkö eläköityi kesällä ja virkaa on hoitanut lennontiedottaja. Vuoden 2017 yksi päätavoitteista oli kansallisen lentoaseman hyväksyntätoimittuksen muuttaminen Eu-sertifiointitodistukseksi. Todistuksen saaminen edellyttää lentoaseman infrastruktuurin ja käytännön toiminnan osalta niitä koskevien EU-asetusten käyttöönottamista. EU-sertifiointitodistus myönnettiin Mikkelin lentoasemalle joulukuussa.

Lentoasemalle myönnettiin ympäristölupa vuonna 2017. Strategiana ja pitkän aikavälin tavoitteena on käyttöasteen nostaminen. Vuonna 2017 Lentokoulu Pirkanmaa Oy avasi lentoasemalla kiinteän toimipisteen tarjoten lentokoulutusta PPL(A)-, LAPL- ja EIR-lupakirjaluokkien muodossa. Kesällä 2017 otettiin käyttöön uusi de-icing -ajoneuvo, johon ilma-alusten jäänpoistosta vastaava henkilökunta sai käyttökoulutuksen Integrated Deicing Services Finlandilta. Vuoden 2017 aikana Mikkelin lentoasema palveli Suomen ilmavoimien tukilentoalavueen säännöllistä reittiliikennettä, muuta puolustusvoimien lentoliikennettä ja yksityistä tilauslentoliikennettä sekä HOSP-lentoja. Suomen ilmavoimat tukeutuivat Mikkelin lentoasemaan myös lentokoulutuspaikkana järjestäen useita Mikkelin kautta operoivia HAWK-harjoituslentoja kesällä 2017.

		TP 2016 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 +lmr	TP 2017	Toteuma % TP 2017/ TA 2017+ lmr
Kulut	€	421 268	432 873	432 873	474 696	109,7

Viestit tilaajalle

Shell-tontin (Laiturikatu 6) in situ -kunnostus jatkuu kevääseen 2018. Kaupunki osallistuu Pursialan sahan in situ -kunnostuksen ohjausryhmän kokouksiin, joissa seurataan biologisen puhdistuksen etenemistä ja tuloksia. Kaupungilla on myös Pursialan Leipomokadun pohjaveden koepumppaukseen liittyvää tarkkailua, jota tehdään yhteishankkeena Mikkelin vesilaitoksen kanssa. Suomenniemen liimapuutehtaan alueen kunnostuksen pohjaveden jälkitarkkailua suoritetaan syksyyn 2018 asti yhteistyössä vesilaitoksen ja kaupungin kanssa.

Mikkelin kaupunki osallistuu Pirkanmaan ELY-keskuksen toteuttamaan valtakunnallisen pilaantuneiden maa-ainesten tutkimus- ja kunnostusohjelmaan, jossa kohteena ovat Urpolan vanha ampumarata, Hanhikankaan vanha kaatopaikka ja Idmanin vanha valaisintehdas.

Rantakylän koulun T-osan maaperän kunnostus toteutettiin keväällä ja piha-alueen kaivu heinäkuussa koulun ollessa kiinni.

Vanhoiksi kaatopaikoiksi epäiltyihin kohteisiin (Näköharju ja Kovalantie) tehtiin maaperän ympäristötekniset maaperätutkimukset. Kovalantien kohteessa suoritettu maaperän kunnostus ylitti ympäristövarauksen noin 13 000 eurolla. Maaperätutkimuksia tehtiin myös Haukivuorella ja Mikkeliissä (Paukkulan ranta, Valssimylly- kortteli ja Jääkärintie). Tikkalan vanhalla kaatopaikalla asennettujen suotovesien pumppauslaitteiden kanssa esiintyy raudan sakkaantumista aiheuttavia ongelmia. Lopetettujen kaatopaikka-alueiden (Anttola, Haukivuori, Ristiina, Suomenniemi, Oravinmäki, Metsä-Sairila ja Tikkala) suotovesien ja ympäristön tarkkailuvote kuuluu kaupungille osakassopimuksen mukaisesti (kustannukset noin 165 000 euroa/vuosi). Oravinmäen kaatopaikalla suoritettiin suotovesialtaan tyhjennys, sakan poisto ja altaan paikkaus sekä ympäristössä puuston poisto. Metsä-Sairilan jätekeskuksen vanhan penkan sulkeminen kilpailutettiin syksyllä. Penkan sulkeminen alkaa kesäkuussa 2018.

Tilakeskus

Tilakeskuksen päättävänä elimenä toimi toukokuuhun 2017 saakka teknisen lautakunnan jaosto. Hallintorakennemuutoksen myötä tilakeskus siirtyi 1.6.2017 alkaen Kaupunkiympäristölautakunnan alaisuuteen. Tilakeskus tarjoaa tilaratkaisuja kaupungin sisäisille ja ulkoisille asiakkaille. Se edistää toimitilojen käytön tehokkuutta ja ylläpidon taloudellisuutta sekä vastaa kiinteistöjen arvonsäilymisestä. Tilakeskus vastaa myös kaupunginvaltuuston hyväksymistä talonrakennusinvestoinneista.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Hallinto ja talous

Tilakeskuksen tuotevastuiden ja koko henkilöstön haasteena on ollut tilakeskuksen talouden hallinta, joka edellyttää tuotevastuiden ja investointiprojektien talouden jatkuvaa seuranta- ja tiukkaa kustannusohjausta. Edelleen kiinteistöjen sisäilmaongelmat ja niiden rahoitus tekivät talouden hallinnasta vaativan. Sisäilmaongelmissa joudutaan reagoimaan nopeasti yllättäviin tilanteisiin, jolloin ainoa tapa väistötöiden ja korjausten rahoittamiseksi on ollut muiden hankkeiden peruuttaminen.

Investointiohjelman sisällä jouduttiin tekemään sisäisiä määrärahasiirtoja, joista isoimmat tarpeet olivat Naisvuoren uimahallin peruskorjaus sekä Taidemuseon suunnittelu. Lisämäärärahoja ei jouduttu hakemaan, vaan rahoitus järjestettiin muista investointikohteista.

Tilakeskuksen käyttötalous onnistuttiin pitämään hallinnassa haastavasta tilanteesta huolimatta. Toimintakulut ylittivät noin 5,6 milj. euroa, ylitys johtuu pääasiassa realisoitavien kiinteistöjen purkuvarauksista. Toimintatuotot ylittivät noin 0,1 milj. euroa.

Eläköitymisistä johtuen henkilöstöresursseissa oli edelleen huomattavaa vajea. Energiainsinööri saatiin rekrytoitua kesäkuussa 2017 ja rakennuttaja marraskuussa 2017.

Vuokraustoiminta

Tilakeskuksen vuokratuotot olivat 146 985 euroa budjetoitua suuremmat. Ulkoisia vuokratuottoja oli noin 11 milj. euroa ja ”sisäisiä” noin 20,7 milj. euroa.

Kiinteistöjen vuokrausaste 31.12.2017 oli 98,26 %, kun laskennassa ei ole huomioitu ylläpidettäviä vuokraamattomaksi soveltumattomia neliöitä. Vuokrattavia vapaita tiloja oli 31.12.2017 5137 m². Purkua tai myyntiä sekä oman toiminnan käyttöä odotti 56781 m². Tilakeskuksen hallinnoima omassa omistuksessa oleva kiinteistömassa on noin 300 000 m² ja ulkoa vuokrattuja tiloja on noin 15 000 m².

Kiinteistöjen heikkenevä kunto vaikuttaa saataviin vuokratuloihin laskevasti vaikkakaan kiinteistöjen ylläpitokustannukset eivät merkittävästi pienene mahdollisten vuokralaisten vähentyessä. Vuoden 2017 aikana myytiin muun muassa käytöstä poistuneita kouluja. Purkua odottaa usea kohde ja niiden seuraaminen sekä ilkkivallan torjunta aiheuttavat kustannuksia sekä vaativat työpanosta.

Kiinteistökohtainen kannattavuustarkastelu, kustannustietoisuus sekä tekninen tietoisuus kiinteistön tilanteesta ja vuokrausedellytyksistä ovat olleet päämäärät tilojen vuokratessa kuten myös onnistunut asiakaspalvelu sekä asiakashankinta. Ulkoisia liike- sekä teollisuustilojen vuokria korotettiin 1,5 %. Sisäisiä vuokria ei korotettu.

Tilojen käytön tehokkuusprojekti käynnistettiin loppuvuodesta 2017 pilottina Otavan koululla. Kokeilun tarkoituksena oli lisätä tilojen iltakäyttöä ja näin varmistaa rakennusten kustannustehokas käyttäminen. Käyttöaikojen lisääminen tarkoittaa edullisempaa vuokratasoa tilan tarvitsijoille sekä kustannustehokkuutta kaupungille. Projekti osoitti useita haasteita ja vaatii merkittävää työpanosta tulevana aikoina, jotta vakiintunut toimintatapa muotoutuu.

Verkostoyhteistyöhön panostettiin edelleen 2017 aikana ja uusia onnistuneita keskusteluyhteyksiä sekä toimintatapoja luotiin menestyksekkäästi. Kaupungin Työllisyyspalveluiden ”remonttiryhmää” hyödynnettiin useassa kohteessa.

Koulujen korjaus- ja muutostöiden johdosta jouduttiin myös vuonna 2017 vuokraamaan hinnakkaita väliaikaisia opetustiloja (parakkeja) Anttolan koululle sekä Rantakylän koululle. Nämä vaikuttivat oleellisesti ulkoisiin vuokramenoihin. Lisäksi vuokraustoiminnan tulosta rasittivat Kyyhkylä Säätiölle maksetut korvaukset asiakkaan tarpeista johtuvista tilamuutoksista.

Sisäilma-asiat puhuttavat sekä työllistävät paljon ja vaativat tulevaisuudessa kasvavassa määrin työpanosta. Sisäilma-asioiden ympärillä on huomioitava rakennustekniset töiden lisäksi myös käyttäjäkunnan palveleminen, kuunteleminen ja huomioiminen, jotka osaltaan vaativat merkittävää resurssia sekä asiakaspalveluosaamista.

Kiinteistöjen realisointi, myynti ja markkinointi toteutettiin 2017 aikana huutokaupat.com -palvelun sekä kilpailutetun kiinteistövälitysliikkeen kautta. Vuoden 2017 aikana tehtiin myös odotettavissa olevien kauppojen sekä tulevien myyntikohteiden ennakkovalmistelutyötä (mm. tontinmuodostus, kauppaneuvottelut, kuntotutkimukset jne.)

Realisoitu omaisuus

Myydyt asunto-osakkeet	As Oy Vaahteranlehti B10 As Oy Vaahteranlehti B13
Myydyt muut kiinteistöt	Hiirolan koulu Kalvitsan koulu
Puretut kiinteistöt	Anttolan koulu Rantakylän koulun T-osa, tekninen käsityö

Tilahankkeet; suunnittelu ja rakennuttaminen

Omana työnä tehtiin kunnossapidon arkkitehtisuunnittelu. Kaikki muu suunnittelu ostettiin ulkoa joko hankekohtaisella kilpailutuksella tai puitesopimuksilla.

Investointi- ja kunnossapitohankkeiden rakennuttaminen ja valvonta tehtiin pääosin omana työnä. Rakennuttamis- ja asiantuntijapalveluja myytiin lisäksi emolle, hallintokunnille, konsernin yhtiöille Kiinteistökehitys Naistinki Oy:lle ja Mölnlycke Oy:lle.

Kiinteistöjen ylläpito

Kiinteistöpidon perusedellytyksenä on, että tilojen kunnon ja käytettävyyden sekä terveellisten olosuhteiden on vastattava toiminnan tarpeita ja vaatimuksia. Ylläpidossa panostettiin kestäviin ja vähemmän huoltoa vaativiin ratkaisuihin, kehitettiin yhteistyötä vuokraustoiminnan kanssa ja toiminnassa huomioitiin C-salkun kiinteistöjen realisointi. Kunnossapitotöiden ulkoistaminen on lisännyt tilaajan valvontatehtäviä.

Kiinteistöjen ylläpidon menoissa suurimman budjetoimattomana menona tuli Anttolan koulun purkaminen. Sisäilmatutkimuksia tilattiin aikaisempaa laajempina kokonaisuuksina ja myös ilmanpuhdistimia vuokrattiin useaan kohteeseen.

Rakennusten kunnossapito

Rakennusten kunnossapitoon ja tilaustöihin käytettiin yhteensä noin 2 378 000 euroa (ed. vuosi 2 445 000 euroa).

Rakennustekniset ja LVISA-tekniset kunnossapitotyöt toteutettiin ennalta laaditun ohjelman mukaan, samoin erikseen sovitut tilaus- ja investointityöt. Työt tilattiin laskutyönä tai minikilpailutuksina puitejärjestelyurakoitsijoilta, jolloin saatiin huomioitua paikalliset PK-yrittäjät ja varmistettua tilausten kustannustehokkuus. LVISA-teknisen kunnossapidon tavoitteeksi on otettu korjaustarpeiden toteaminen ja korjaaminen ennen laitteiden rikkoutumista.

Kiinteistöjen hoito

Caverion Oy:n kanssa solmitun kiinteistöpalvelusopimuksen tehtävien ja toimintamallin mukaista kehittämistä tehostettiin, jotta sopimuksen mukaiset tavoitteet toteutuisivat paremmin. Laatutavoitteiden toteutumista seurattiin ja niistä raportoitui urakoitsijalle kuukausikokouksissa. FacilityInfo huolto-ohjelma on käytössä kaikissa hoitoluokan 1-4 kiinteistöissä.

Ristiinan kiinteistöjen ja pihojen hoidon sekä Suomenniemen kiinteistöjen päivystys- ja varallaolopalvelut tuotti Punavaara Oy. Ko. palvelusopimuksen toteutumista ja kehittämistä seurattiin kuukausikokouksissa.

Kiinteistöhoidon kustannusten alentamiseksi huonokuntoisten ja kannattamattomien kiinteistöjen käytöstä tulee luopua mahdollisimman nopeasti tai ainakin laittaa ne ns. ”kylmilleen” odottamaan purkua.

Alueiden ylläpito

Kiinteistöjen pihat lukuun ottamatta Ristiinan ja Suomenniemen kiinteistöjen pihoja on jaettu kolmeen ylläpitoalueeseen; itäinen, läntinen ja keskusta. Urakoitsijana keskusta-alueella on Viherpalvelut Hyvönen Oy. Itäisellä ja läntisellä alueella urakoitsijana alueella jatkaa YIT Rakennus Oy, sopimus astui voimaan 1.7.2016. Ristiinan kiinteistöjen pihojen hoidon tuotti Punavaara Oy. Suomenniemen kiinteistöjen pihojenhoito ostettiin vesilaitokselta ja paikallisilta pk-yrittäjiltä.

Alueiden ylläpidon kesäajan valvonta tilattiin ulkoisena palveluna. Talvitöiden valvonta hankittiin yhdyskuntateknika- ja ympäristöyksiköltä. Laadun valvonnassa on panostettu urakoitsijan omavalvonnan kehittämiseen.

Jätehuolto

Yhteistyötä Metsäsairila Oy:n kanssa jatkettiin. Metsäsairila huolehtii tilakeskuksen kiinteistöihin liittyvän jätehuollon organisoimisesta. Yhteistyötä syvennettiin purkujätteen käsittelyn osalta. Jätteen toimittaminen ainoastaan Metsäsairilan hyödynnettäväksi helpottaa ympäristövelvoitteiden valvontaa.

Energia ja vesihuolto

Viime vuosina energian hinnankorotukset ovat olleet suuria, etenkin kaukolämmön osalta. 2016 hyväksytyn energiatehokkuussopimuksen mukaan energiansäästötavoite vuoden 2020 loppuun mennessä on kiinteä 3,46 GWh ja vuoden 2025 loppuun 6,49 GWh. Jotta tavoite toteutuu, kiinteistöjen energiatehokkuuteen tarvitaan investointeja ja kiinteistön käyttäjien opastamista.

Jatkossa energiainvestoinnit on tarkoituksenmukaista yhdistää muuhun talotekniikan, automaation ja kiinteistön kunnossapitoon. Yhteishankkeilla saavutetaan kustannustehokkuutta. Laaditun energiainvestointisuunnitelman mukaiset energiatehokkuusinvestoinnit toteutettiin vuosien 2016- 2017 aikana. Hankkeiden pääpaino oli energiaa säästävissä tekniikassa ja uusiutuvien energiamuotojen hyödyntämisessä. Lisäksi tavoitteena oli tehostaa yhteistyötä hallintokuntien kanssa ja jalkauttaa näin aktiivista energiansäästötyötä. Investointikohteissa, Urheilupuiston ja Uimahallin peruskorjauksissa, huomioitiin erityisesti energiatehokkuus ja uusiutuvan energian mahdollisuudet. Lisäksi vuoden 2016 aikana panostettiin muun muassa aurinkosähkön ja -lämmön omaan tuotantoon. Samoin Rantakylän koulun saneerausessa energiatehokkuutta parannetaan tarpeen mukaisella ilmanvaihdon ohjauksella.

Puhtaus

Tilakeskuksen tilaamana hoidettiin vain virastojen puhtaus. Muiden tilojen puhtauspalvelujen tilaajana toimivat hallintokunnat. Puhtauspalvelut tuotti kaupungin ruoka- ja puhtauspalvelut-yksikkö lähtökohtana taloudellisuus, asiakas-tyytyväisyys sekä tilojen terveellisyttä ylläpitävä puhtauspalvelu.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Tilakeskusta sitoo kohderahoitteisena toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Tilakeskuksen toimintatuotot ylittyivät noin 0,1 milj. euroa ja toimintakulut ylittyivät noin 5,6 milj. euroa pääasiassa purkuvarauksista (5,29 milj. euroa) ja lisääntyneistä parakkikustannuksista johtuen. Toimintakate alittui 5,477 milj. euroa.

Tilakeskuksen poistoihin sisältyy noin 6,17 milj. euroa kiinteistöjen tasearvojen alaskirjauksia.

Sitovat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin muuten, mutta henkilöstörekrytointi ei toteutunut.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Toteutuma %
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1470	1440	1442	100,1
Ulosvuokratut liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	63	85	82	96,4
Rakennusten ylläpito				
Rakennusten kunnossapito €/m ³ /v	1,7	2,2	1,65	75,0
Henkilöstö				
Vakituinen henkilökunta (sitova)	13	14	11 ¹⁾	78,5
Määräaikainen henkilökunta	0	1	1	

	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Toteutuma %
Rakennusten ylläpito				
Kaukolämmön normitettu kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	2)	41,3	39,5	95,6
Sähkön kokonaiskulutus (kWh/r-m ³ /v)	2)	18,4	19,0	103,2

¹⁾ Joista 1 osa-aikainen.

²⁾ Useampi kiinteistö poistunut käytöstä

Talous

Tekninen lautakunta yhteensä

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	40 535 319		40 535 319	40 753 419	218 100
Toimintamenot	-35 190 699		-35 190 699	-41 902 884	-6 712 185
Toimintakate (netto)	5 344 620		5 344 620	-1 149 466	-6 494 086

Tekninen lautakunta (ilman Tilakeskusta)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	8 397 319		8 397 319	8 489 638	92 319
Toimintamenot	-18 308 441		-18 308 441	-19 418 789	-1 110 348
Toimintakate (netto)	-9 911 122		-9 911 122	-10 929 151	-1 018 029

Tilakeskus

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Myyntitulot				11 369	11 369
Tuet ja avustukset	3 300		3 300	0	-3 300
Muut toimintatulot	31 869 700		31 869 700	32 079 186	209 486
Valmistus omaan käyttöön	265 000		265 000	173 226	-91 774
Toimintatulot	32 138 000		32 138 000	32 263 780	125 780
Materiaalit ja palvelut	-13 082 800		-13 082 800	-18 186 898	-5 104 098
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-5 998 900		-5 998 900	-5 411 918	586 982
Palvelujen ostot	-7 083 900		-7 083 900	-12 774 980	-5 691 080
Henkilöstömenot	-987 358		-987 358	-797 802	189 556
Palkat ja palkkiot	-615 500		-615 500	-477 743	137 757
Henkilösivukulut	-371 858		-371 858	-320 059	51 799
Muut menot	-2 812 100		-2 812 100	-3 499 395	-687 295
Toimintamenot	-16 882 258		-16 882 258	-22 484 095	-5 601 837
Toimintakate (netto)	15 255 742		15 255 742	9 779 685	-5 476 057
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot				-13 667 269	
Tilikauden tulos					

Maaseutu- ja tielautakunta

Maaseutu- ja tielautakunnan toiminta-alueena on maataloushallinnon ja maatalousyrittäjien lomituspalveluiden järjestäminen sekä yksityistielain mukaisena kunnallisena tiehallintoviranomaisena toimiminen. Lautakunta kehittää maaseutua ja maaseudun elinkeinotoimintaa sekä alemmaa tieverkkoa ja avustaa vesiosuuskuntien rakentamista.

Palvelusuunnitelma

Maaseutu- ja tielautakunta toteuttaa palvelua asiakaslähtöisesti lähellä asiakasta ja palvelua käyttävien asiakkaiden neuvontaan, tiedotukseen sekä sähköisten palveluiden käytön lisäämiseen kiinnitetään huomiota, jotta palvelutoiminnan tasapuolisuus toteutuu.

Maaseudunkehittäminen: Maaseutu- ja tielautakunta kehittää maaseudun elinkeinotoimintaa myöntämällä avustuksia maatalouselinkeinoja tukeviin suunnitelmiin. Lautakunta myöntää maaseudulla toimiville yhdistyksille hankekoh-
taisia toiminta-avustuksia sekä myöntää kuntarahoitusosuuksia seudulla toimiville hankkeille.

Lomituspalvelut: Maatalousyrittäjille järjestetään maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996, lomituspä-
lulaki) mukaisesti vuosilomaa, sijaisapua ja maksullista lomittaja-apua tuettuun hintaan. Lomitustoiminnan toimeen-
panosta vastaa Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela. Mela on järjestänyt lomituksen paikallishallinnon tekemällä
Mikkelin kaupungin kanssa toimeksiantosopimuksen, jonka mukaan Mikkelin kaupunki huolehtii lomituspalvelujen
järjestämisestä omalla alueellaan ja lähikuntien alueella. Muut kunnat ovat Hirvensalmi, Mäntyharju, Kangasniemi,
Pieksämäki ja Puumala.

Tietoimi: Tietoimi jakaa kunnossapitoavustukset ja parantamisavustukset järjestäytyneille yksityisteille. Sen lisäksi
maaseutu- ja tielautakunnan toimitusjaosto pitää tietoitumuksia ja käsittelee valituksia jotka koskevat yksityisteitä.
Tiekunnille on järjestetty tiepäiviä, koulutusta ja neuvontaa.

Vesiosuuskunnat: Maaseutu- ja tielautakunta tukee vesiosuuskuntien rakentamista taloudellisesti. Maaseutu- ja tie-
lautakunta valmistelee vesilaitosten toiminta-alue-ehdotukset edelleen hallituksen ja valtuuston päätettäväksi.

Palvelutuotantoon vaikuttavat muutokset -2020

Lomituspalveluiden tuottaminen kuntatasolla muuttuu vuonna 2020. Lomituksen hallinto ja lomitustoiminta siirtyvät
maakunnan hoidettavaksi, samalla lomituspä-
lulaki muuttuu. Lomahallinnon ja lomituksen henkilöstö siirtyy kau-
pungista maakuntaan.

Kuntien nykyisin toteuttama maaseutuhallinto siirtyy vuoden 2020 alusta maakuntiin. Kuntien maaseutuhallinto ja
ELY- keskuksen toteuttama maaseudunkehittäminen ja maataloustukihallinto keskitettäisiin maakunnallisiin, seudulli-
siin toimipisteisiin. Muutoksen myötä Mikkelin maaseututoimi häviää kaupungin organisaatiosta.

Yksitystielaki muuttuu, uusi yksityistielaki astuu voimaan vuonna 2020. Lakimuutoksen myötä kunnan toteuttamia
tietoitumuksia on kaavailtu siirrettäväksi Maanmittauslaitokselle. Yksitystiekunnille tulee laajempia oikeuksia toimia
alueellansa. ELY-keskusten yksityisteiden perusparannusvarojen myöntö siirtyy maakuntien hoidettavaksi. Kunnat
voivat jatkaa yksityisteiden kunnossapito- ja perusparannushankkeiden tukemista.

Lautakunnan esittelijänä toimi Kari Mikkonen ja Markku Suomela. Maaseutu ja tielautakunta kokoontui 4 kertaa ja
käsittelee 22 asiaa. Lautakunnan toiminta päättyi 31.5.2017. Lautakunnan asiat siirtyivät päätettäväksi viranomaisme-
nettelyyn 1.1.2017 alkaen. Yksitystiejaosto kokoontui 9 kertaa ja käsittelee 27 tietoitumusta.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Maaseututoimi

Maaseutu- ja tielautakunta toteutti palvelua asiakaslähtöisesti lähellä asiakasta. Palvelua käyttävien asiakkaiden neu-
vontaan, tiedotukseen sekä sähköisten palveluiden käytön lisäämiseen kiinnitettiin huomiota, jotta palvelutoiminnan
tasapuolisuus toteutui.

Mikkelin maaseutuhallinto järjesti 3 ympäristökorvauksen koulutuspäivää, osallistujia oli 149. Viljelijät palauttivat
tukihakemuksensa pääsääntöisesti sähköisesti (92 %). Tukihallinnon ohjelmistomuutokset ja ympäristökorvauksien
koulutuspäivien järjestäminen lisäsivät hallinnon työmäärää.

Maaseudun kehittäminen

Maaseutu- ja tielautakunta oli mukana avustamassa kuudessa kyläyhdistyksen hankkeessa (yhteensä 13 720 euroa).
Lautakunta myönsi toiminta-avustuksen Mikkelin 4H- yhdistykselle (63 000 euroa). Veej'jakaja LEADER toimintaryh-

män ja Itä-Suomen kalatalousryhmän kuntaosuus katettiin maaseudun kehittämisvaroista (65 074 euroa ja 2 420 euroa). Maatalouden jätemuovikeräys toteutettiin Metsä Sairila Oy:n toimesta, keräyksen kustannukset olivat 11 657 euroa. Maatalousyrittäjien avustuksia myönnettiin yhteensä 75 395 euroa (taloussuunnitelmat, salaojasuunnittelu, viljelysuunnittelu 20 355 euroa, karjanjalostus 7 533 euroa, ruokinnansuunnittelu 11 263 euroa, viljelysuunnittelu 20 244 euroa, maksullinen lomitus 23 666 euroa). Maaseudun kehittämiseen käytettiin yhteensä 221 038 euroa.

Lomituspalvelut

Lomitus toimi seudullisesti Mikkelin ympärillä olevien kuntien alueella. Lomituspalvelulakiuudistuksen myötä maatilojen työolosuhteisiin kiinnitettiin erityistä huomiota. Lomituksen työtapaturmat ja sairauspoissaolot vähenivät oleellisesti. Lomituspäivät laskivat edelliseen vuoteen verrattuna 6% .

Tietoimi

Yksityistiekunnat hakivat kahdeksannen kerran sähköisesti kunnossapitoavustuksia sähköisen Wintie -palvelun kautta, noin 90 prosenttia asiakkaista haki avustuksen sähköisessä muodossa. Perusparannushankkeita oli edellistä lukumääräisesti enemmän kuin vuonna 2016 (2016 40 kpl, 2017 61 kpl).

Maaseutu- ja tielautakunnan henkilöstömäärä vuoden lopussa oli yhteensä 95 henkilöä, vakinaisia 71 henkilöä ja määräaikaisia 24 henkilöä (vuonna 2016 vastaavat luvut olivat 92/88/4).

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Lokakuun seurannan yhteydessä tehtiin tuloihin määrärahamuutos. Lautakunnan tulot ja menot alittuivat. Poikkeama johtui pääosin lomituspalveluiden henkilöstömenojen alituksesta, mikä heijastui vastaavasti tuloihin. Alkuperäisessä talousarviossa tulot olivat 5,56 miljoonaa euroa. Lokakuussa tuloja arvioitiin olevan 4,39 miljoonaa euroa. Lopullinen tulototeuma oli 4,4 miljoonaa euroa. Tulot alittuivat 1,16 miljoonaa euroa ja menot noin 1,33 miljoonaa euroa. Nettotulos oli noin 210 000 euroa budjetoitua parempi. Avustusmäärärahoja säästy 886 359 euroa (yksiteiden peruskunnostus- ja vesiosuuskuntien avustukset).

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Vesihuollon kehittämistoimenpiteiden jatkotoimien toteuttaminen	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela	rakennettuja vesiosuuskuntien johtokilometrejä 9 km

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys: tavoite 140 yritystä, Työpaikkakehitys: tavoite 24 500 työpaikkaa	Yksityisteiden perusparannusprojekteja toteutetaan n. 60 kpl. Kunnossapitoavustukset 750 kpl.	Yhdyskuntatekniikan insinööri Markku Suomela	perusparannushankkeet: 61 kpl Kunnossapitoavustukset: 788 kpl

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luumumaatilojen % -osuus kaikista maataloista	Ollaan aktiivinen toimija eri luomu -hankkeiden - ja infotilaisuuksissa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen	(50 luomutilaa / 537 tilaa) luomun osuus 9,3 % kaikista maataloista.
Luumussa olevan peltopinta-alan % -osuus kaikesta peltopinta-alasta: tavoite 18	Lisätään maatalousyrittäjien tietoisuutta lähi- ja luomuruuan tulevaisuuden näkymistä sekä markkinoidaan luomuviljelyä maatalousyrittäjille tukikoulutuksien yhteydessä Hyödynnetään Luomuinstituutin, Pro Agrian ja MTK Etelä-Savon kyvykkyyttä ja palveluita tiedottamisessa ja vuoropuhelussa.	Maaseutupäällikkö Kari Mikkonen	(2400 ha / 14 300 ha) luomun osuus 16,7 %

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Toteutuma %
Maatilat yhteensä, kpl	1 381	1 400	1357	96 %
Maatalouden tukihakemukset, kpl	7 276	7500	5884	78 %
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	23	28	26	92 %
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	19 444	26000	18286	70 %
Kustannus euroa/lomituspäivä	185	165	212	128 %
Avustettavat yksityistiet, kpl	790	750	788	105 %
Perusparannetut yksityistiet, kpl	40	60	62	103 %
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	380	425	387	91 %
Rakennetut vesiosuuskuntien johtokilometrit tms.	14	9	9	100 %

Talous

Maaseutu- ja tielautakunta

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toimintatulot	5 566 600	-1 171 300	4 395 300	4 400 998	5 698
Toimintamenot	-7 848 835		-7 848 835	-6 514 465	1 334 370
Toimintakate (netto)	-2 282 235		-3 453 535	-2 113 467	1 340 068

Rakennuslautakunta

Rakennusvalvonnan palvelualueen tehtävänä on, mikäli tämä ei lainsäädännön tai kunnallisten sääntöjen mukaan kuulu muulle viranomaiselle:

1. Mikkelin kaupungin rakennusvalvontaviranomaistehtävien järjestäminen, kuten lupamenettelyn sekä valvonta- ja neuvontatoimen asianmukaisesta järjestäminen sekä rakentamisen yleistä kehityksen seuraaminen sekä omalta osaltaan vaikuttaa valmisteluun, joka liittyy rakentamiseen, maisema- ja ympäristökuvaan sekä maankäytön suunnitteluun
2. Mikkelin kaupungin jätehuoltoviranomaistehtävien järjestäminen
3. Mikkelin pysäköintipalvelujen ja -valvonnan järjestäminen

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Rakennusvalvonta

Mikkelin kaupungin rakennusjärjestys uusittiin ja saatiin voimaan 1.7.2017. Ristiinan palvelupiste siirrettiin kirjasto-talolle lähemmäs muita palveluita. Kaupungin virastotalolle avattiin rakennusvalvonnan oma palvelupiste rakennusvalvonnan yksikköön yleistä rakennuslupaneuvontaa varten. Sähköistä asiointia kehitetään edelleen. Lupaohjeita on lisätty kaupungin kotisivuille. Yksikön sisäisiä prosesseja ja ohjeistuksia lisätty. Lupahakemukset on pääsääntöisesti jätetty sähköisen järjestelmän kautta ja kaikki lupa-asiakirjat arkistoidaan sähköisesti. Organisaatiossa on ollut neljä virkaa avoimena viime vuoden aikana. Henkilökunnan vaihtuvuus tuon haasteita toimintaan. Viranomaistehtäviin kuuluva valvonta, kuten luvattomat rakennukset, lupaehdojen laiminlyönteihin puuttuminen, ympäristön siisteyteen liittyvät korjauskehotukset, lupa-asiakirjojen arkistohaut ja rakennusrekisteritietojen päivittämiset, työllistävät rakennusvalvonnan henkilökuntaa lupahakemusten käsittelyn ohella. Mikkelin rakennusvalvonta sai Etelä-Savon ELY-keskuksen alueiden käytön kehittämisen 2017 kunniamaininnan sähköisten järjestelmien kehittämisestä sekä asunto-messuilta saadun hyvän palautteen johdosta.

Jätehuolto

Jätehuoltomääräykset saatiin voimaan vuoden 2018 alusta. Sähköisestä viranomaisrekisteristä on tehty selvitystyötä hankintaa varten. Viranomaisen tehtäviin kuuluvaa valvontaan ja arviointia varten tehtiin selvityksiä lietekuljetuksen nykytilasta, jätteen taajamakuljetusten nykytilasta sekä perusmaksuista.

Pysäköintipalvelu

Pysäköintivirhemaksuja annettiin 8882 kpl. Pysäköintivirhemaksun euromäärä nousi sisäministeriön asetuksella 45 euroon 1.5. alkaen. Tällä oli ilmeinen vaikutus pysäköintikuriin, koska virheiden lukumäärä laski edellisvuodesta noin 15 % ja suurin vähennys tapahtui kevään ja kesän aikana. Maksutulot jäivät selvästi talousarviossa ennakoidusta. Henkilökuntavaje heikensi edelleen valvonnan tehoa. Perintätoimia jouduttiin kohdistamaan 2165 tapaukseen. Pysäköintimaksuista kertyi tuloja talousarvioon kirjattua enemmän. Mobiilisovelluksella maksamisen osuus kasvaa koko ajan. Myös erilaisten kausikorttien määrä kasvoi.

Toiminnan tehostamiseksi on selvitetty pysäköinninvalvonnan ohjelmistojen ja laitteiden päivittämistä. Joulukuussa hyväksytyssä toimintasäännössä kaikkien ajoneuvojen siirrot tulevat pysäköintipalveluiden tehtäväksi vuoden 2018 alusta.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Rakennusvalvonnan tulosalueen kokonaistulot saavutettiin lähes talousarvion mukaisesti, poikkeama noin - 8 500 euroa. Menoissa saatiin säästöä talousarvioon varattuna noin 352 000 €. Rakennusvalvonnan lupamaksutuotot ylittyivät talousarviosta noin 177 000 euroa ja kuluissa saatiin säästöä noin 228 000 euroa. Pysäköintipalvelujen pysäköintimaksutuotto ylitti talousarvion noin 51 000 euroa, mutta virhemaksutuotoissa jäätin noin 217 500 euroa alle talousarvion. Kuluissa saatiin säästöä noin 93 000 euroa. Jätehuollon osalta kustannuksissa tuli säästöä noin 30 700 euroa. Jätehuollon viranomaispalvelut laskutettiin Metsäsairila Oy:ltä toteutuneiden kustannusten mukaan (noin 81 000 euroa), jotka jäivät siis alle talousarvion. Kokonaisuudessaan toimintakate oli 343 561 euroa talousarvioita parempi.

Henkilömenoissa tuli säästöä, kun virkoja oli täyttämättä, palkattomista vapaista ja pitkistä sairauspoissaoloista johtuen. Palveluiden ostoissa saatiin säästöä. Toiminnan muutoksesta ja tilajärjestelyjen tiivistämisestä johtuen kalusto ja laitehankinnoissa tuli ylitystä. Hissiavustuksia haettiin kolmeen kohteeseen ja osa avustuksiin varatusta määrärahasta jäi käyttämättä.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Toiminnassa noudatettiin kaupungin hyväksytyjä sisäisen valvonnan ja tarkastuksen ohjeita ja tavoitteita. Sisäinen valvonta toimi muun työn ohessa toimialajohtajan ja työyksiköiden esimiesten ohjauksessa.

Teknisen toimialan toimintaa koskevien lakien sisältämien määräysten sekä organisaation omien ohjeiden ja sääntöjen noudattamisesta huolehdittiin. Huolehdittiin päätösten lain- ja sääntöjenmukaisuudesta. Tarvittaessa pyydettiin lakimiehen kantaa asiaan. Osallistuttiin lakimuutoksia koskeviin koulutuksiin. Tehtäviin perehdytettiin ja toimintaohjeita toimintayksikön sisäisiin toimintatapoihin laadittiin.

Tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä valvottiin kuukausittain. Talouden seuranta ja raportointi käsiteltiin ja siitä raportoitiin kaupunginhallitukselle. Talouden seurantaa käsiteltiin rakennuslautakunnan / kaupunkiympäristö-
lautakunnan kokouksissa ja raportoitiin kaupunginvaltuustolle kolmannesvuosittain.

Laskutukset pyrittiin tekemään mahdollisimman nopealla aikavälillä työresurssien riittävyyden rajoissa.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys: tavoite 140	Kirkastetaan lupa- ja päätösprosessit (ennakoitavuus, nopeus, selkeys). Sähköinen lupaprosessi otetaan käyttöön.	Johtava rakennustarkastaja	Rakennusvalvonnassa 100 % sähköinen lupakäsittely ja arkistointi käytössä. Lupaohjeita lisätty ja täydennetty kuntalaisten käyttöön. Yksikön sisäisiä ohjeistuksia ja käytäntöjä tarkennettu.
Kaatopaikalle penkkaan loppusijoitetun jätteen määrä asukasta kohden laskettuna (kg/asukas): tavoite 75	Yhdyskunnan (Mikkeli) jätehuolto on lajittelevaa ja jätelogistiikka suunnitellaan Metsäsaairila Oy:n kanssa vastamaan kierrätys- ja jätteenpoltoprosessia.	Jäteasiain tarkastaja	Jätehuoltomääräykset saatiin lainvoimaiseksi vuoden 2018 alusta. Neuvontaa ja ohjeistuksia annettu yhteistyössä Metsäsaairila Oy:n henkilöstön kanssa. Jätteen tyhjennysvälin pidentysshakemuksissa arvioitu jätteen määrää ja kierrätysastetta tapauskohtaisesti.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus: tavoite 90	Varmistetaan hulevesisuunnittelu ja tonttikohmainen veden ohjaus rakennuslupaprosessin aikana. Rakennuslupatarkastuksessa pitää huolehtia tonttikohmaisesta imeyttämisestä ja viivyttämisestä.	Rakennustarkastajat	Lupakäsittelyssä, aloituskoouksessa ja katselmusten yhteydessä on huomioitu tapauskohtaisesti hulevesien johtaminen ja imeyttäminen maaperään.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): tavoite 50	Vanhan Kalevankankaan koulun ja Kirkonvarkauden uuden asuinalueen käyttöönoton yhteydessä varmistetaan, ettei asuinrakentaminen muodosta pohjavesiriskiä	Johtava rakennustarkastaja Rakennus- ja lvi-tarkastajat	Asuntomessualueelle ei ole myönnetty maalämpökaivoille lupaa pohjavesialueelle.
	Noudatetaan laadittua maalammon perustamisen sähköistä ohjetta. Erityishuomio kiinnitetään pohjavesialueelle sijoitettaviin järjestelmiin. Kattavilla lupaehdoilla varmennetaan pohjaveden hyvän laadun säilyminen.	Rakennus- ja lvi-tarkastajat	Noudatettu laadittuja lupaohjeistuksia ja määräyksiä. Lupaehdoissa korostettu pohjavesialueilla tehtävien porauksissa riskien hallintaa, maalammon porausraportit ja työnjohtajat vaadittu lupaehdoina. Pohjavesialueilla lausunnot pyydetty ELYstä, AVI:n lupa pohjaveden ottoalueilla. Haja-asutuksen jätevesien lainsäädännön koulutuksiin osallistuttu. Uudistetussa rakennusjärjestyksessä huomioitu määräyksissä pohjavesialueilla rakentaminen sekä maaperän puhdistaminen.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ekologinen jalanjälki (gha / as): tavoite 5,5 (KV)	Energiatohokkaan rakentamisen ohjausta ja neuvontaa lisätään laatimalla korjausrakentamisen toimintaohje sekä lisäämällä neuvontaa	Rakennustarkastajat	Korjausrakentamisen energiaohje uudistettu ja ohjetta tarkennettu kotisivuilla. Korjausrakentamisen energia-asiasta pidetty koulutus.
	Ajoneuvojen joutokäynnin valvonta	Hallintopäällikkö	Toteutettu ohjeistuksella ja talvikaudella tehostettuna valvontana.

Palvelu: Rakennusvalvonta
Vastuuhenkilö: Sari Valjakka

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Rakennus- ja toimenpideluvat						
Kulut / asukas	€/asukas	10,2	12,2	12,2	9,9	81,0
Kulut / lupa	€/lupa	935	1 169	1 169	1 104	94,4
Kulut / katselmus	€/katselmus	478	555	555	568	102,3
Kulut	€	558 488	666 596	666 596	539 838	81,0
Tuotot	€	-905 925	-690 000	-690 000	-891 079	129,1
Netto	€	-347 437	-23 404	-23 404	-351 241	1500,8
Katselmukset	kpl	1 169	1 200	1 200	950	79,2
Päätökset ja luvat	kpl	597	570	570	489	85,8
Muut luvat						
Kulut / asukas	€/asukas	3,0	7,2	7,2	5,4	75,0
Kulut / lupa	€/lupa	799	2 627	2 627	1 660	63,2
Kulut / katselmus	€/katselmus	1 241	2 627	2 627	2 686	102,3
Kulut	€	161 301	394 000	394 000	295 497	75,0
Tuotot	€	-106 173	-60 000	-60 000	-47 485	79,1
Netto	€	55 129	334 000	334 000	248 011	74,3
Katselmukset	kpl	130	150	150	110	73,3
Päätökset ja luvat	kpl	202	150	150	178	118,7
Rakennusvalvonta yhteensä						
Kulut yhteensä / asukas	€/asukas	14,0	19,4	19,4	15,3	78,8
Kulut yhteensä / lupa	€/lupa	914	1 473	1 473	1 252	85,0
Kulut yhteensä / katselmus	€/katselmus	581	786	786	788	100,3
Kulut	€	765 771	1 060 596	1 060 596	835 334	78,8
Tuotot	€	-1 012 098	-750 000	-750 000	-938 564	125,1
Netto	€	-246 326	310 596	310 596	-103 230	-33,2
Katselmukset yhteensä	kpl	1 319	1 350	1 350	1 060	78,5
Päätökset ja luvat yhteensä	kpl	838	720	720	667	92,6

Viestit tilaajalle

Rakentaminen on jatkunut vilkkaana. Rakentamisvaiheessa ja lupakäsittelyssä on ollut paljon suuria hankkeita. Pienemmät ilmoitusmenettelyluvat ovat vähentyneet lähinnä uusitun rakennusjärjestyksen myötä, kun pieniä rakennelmia on vapautettu lupamenettelystä. Lupahtokatselmusten vähentäminen näkyy nyt tilastoissa.

Palvelu: Jätehuolto/viranomaistehtävät
Vastuuhenkilö: Kaisa Helaakoski

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Jätehuolto						
Kulut (yhteensä / asukas)	€/asukas	1,6	2,0	2,0	1,5	72,4
Kulut	€	87 560	111 500	111 500	80 756	72,4
Tuotot	€	-87 011	-111 500	-111 500	-81 183	72,8
Netto	€	549	0	0	-428	

Viestit tilaajalle

Kustannusäästöä henkilöstökuluissa on jonkin verran saatu palkattomia vapaita käyttämällä. Viranomaispäätösten määrä jäteastioiden tyhjennyväleistä on lisääntynyt. Kierrätyksen lisääntyminen on osaltaan vaikuttanut asiaan.

Palvelu: Pysäköintipalvelut
Vastuuhenkilö: Juha Ruuth

		TP 2016	TA 2017 (valtuusto)	TA 2017 + lmr	TP 2017	Toteutuma % TP 2017/ TA 2017+lmr
Pysäköintivirhemaksut	<i>kpl</i>	10 374	12 000	12 000	8 882	74,0
Pysäköintivirhemaksutulot	€	408 439	595 000	595 000	377 463	68,0
Pysäköintipalvelut	€/asukas	4,0	5,6	5,6	3,9	69,3
Kulut	€	219 183	303 965	303 965	210 564	69,3
Tuotot	€	-645 681	-827 000	-827 000	-663 005	80,2
Netto	€	-426 497	-523 035	-523 035	-452 441	86,5

Viestit tilaajalle

Pysäköintivirhemaksuja annettiin 8882 kpl. Pysäköintivirhemaksun euromäärä nousi sisäministeriön asetuksella 45 euroon 1.5. alkaen. Tällä oli ilmeinen vaikutus pysäköintikuriin, koska virheiden lukumäärä laski edellisvuodesta noin 15 % ja suurin vähennys tapahtui kevään ja kesän aikana. Pysäköintivirhemaksutulot jäivät selvästi talousarviossa ennakkoidusta. Henkilökuntavaje heikensi edelleen valvonnan tehoa. Pysäköintimaksuista kertyi tuloja talousarvioon kirjattua enemmän. Mobiilisovelluksella maksamisen osuus kasvaa koko ajan. Myös erilaisten kausikorttien määrä kasvoi. Toiminnan tehostamiseksi on selvitetty pysäköinninvalvonnan ohjelmistojen ja laitteiden päivittämistä. Joulukuussa hyväksytyssä toimintasäännössä kaikkien ajoneuvojen siirrot tulevat pysäköintipalveluiden tehtäväksi vuoden 2018 alusta.

Talous

Rakennuslautakunta

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toimintatulot	1 695 000		1 695 000	1 686 507	-8 493
Toimintamenot	-1 482 461		-1 482 461	-1 130 408	352 053
Toimintakate (netto)	212 539		212 539	556 099	343 560

Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen

Valtuusto asettaa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet liikelaitoksille sekä taseyksikkönä toimivalle Etelä-Savon pelastuslaitokselle. Liikelaitokset noudattavat toiminnassaan talousarviossa määritellyjä tavoitteita. Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määriteltävä sitoviksi ja niiden mahdollisista muutoksista päättää valtuusto. Talousarviossa esitettävät tunnusluvut muodostuvat suoritettavista, tehokkuutta ja taloudellisuutta ilmaisevista luvuista, toiminnan laajuustiedoista sekä voimavaroja osoittavista tunnusluvuista, jotka eivät ole määrärahojen tapaan valtuustoon nähden sitovia. Liikelaitosten ja taseyksikön tavoitteiden toteutuminen on esitetty erillistilinpäätöksinä tilinpäätöskirjassa.

Asetettujen tavoitteiden rajoissa johtokunta päättää toiminnan kehittämisestä sekä seuraa ja raportoi tavoitteiden saavuttamista. Liikelaitoksille ja taseyksikölle asetettujen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa heinäkuun toteutmana ja tilinpäätöksen yhteydessä kaupungin toimintakertomuksessa. Liikelaitoksien ja taseyksikön taloudellisesta tilanteesta on raportoitu kaupungin raportointiaikataulun mukaisesti 3/2017, 7/2017 ja 10/2017 seurantaraporteissa. Kaupunginhallitus on päätöksessään konserniohjauksen järjestämisestä 23.5.2016 § 57 määritellyt myös liikelaitoksia koskevan konserniohjauksen.

Otavan Opiston liikelaitoksen talouden tavoitteet toteutuivat suunniteltua paremmin ja liikelaitos teki 0,45 miljoonan euron ylijäämän. Alkuperäistä talousarvion liikeylijäämätavoitetta (0 euroa) muutettiin lukiokoulutuksen valtionosuuksien pienentymistä johtuen kaupunginvaltuuston 22.5.2017 § 37 päätöksellä alijäämäiseksi 642.000 euroa. Sitovana tavoitteena ollut liikeylijäämätavoite ylittyi täten selvästi. Otavan Opiston tuotoista merkittävimmän osan muodostaa opiskelijamäärään suhteutettu valtionosuusrahoitus, mikä vuonna 2017 toteutui 0,5 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota pienempänä. Rahoituksen alitukseen vaikutti yksikköhintarahoituksen alentuminen. Valtionosuusrahoitus ylitti kuitenkin muutetun talousarvion 0,6 miljoonalla eurolla.

Opistotoiminnan keskeiseksi haasteeksi muodostuu lähivuosina toisen asteen rahoitusuudistus, joka toteutessaan voi muuttaa merkittävästi verkkokoulutuksen valtionosuusperiaatteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulkinta sisäoppilaitoksen järjestämisluvan mukaisesta oppilasmäärästä pudotti 90 %:n osalta opiskelijoista valtionosuuden määrän 58 prosenttiin alkuperäisestä yksikköhinnasta jo vuonna 2016. Uuden valtionosuustulokannan johdosta Otavan Opisto on toteuttanut merkittävästi talouden tasapainottamistoimenpiteitä.

Toiminnallisina tavoitteina olevat opiskelijamäärät toteutuivat siten, että lukion opiskelijamäärä oli 806, joka on 106 opiskelijaa talousarviota suurempi. Peruskoulun opiskelijamäärä oli 178 opiskelijaa ja se ylitti talousarvion 28 oppilaalla. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen tavoitteena oli 1500 opiskelijaa ja toteutuma oli 1192 eli opiskelijamäärätavoite alittui selvästi.

Vakituisen henkilökunnan talousarvion mukainen henkilöstömäärä alittui 7 henkilöllä ja henkilöstökulut alittuivat 0,14 miljoonaa euroa.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääpiirteissään suunnitelmien mukaan. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä, eikä vedenjakelussa tapahtunut vakavia häiriöitä tai korvausvastuisiin johtaneita keskeytyksiä. Ristiinan jätevesipuhdistamon toiminnassa oli keväällä ajoittain haasteita.

Vedenmyynti ei toteutunut aivan talousarvion 2,710 milj. m³ tavoitteen mukaisesti ja oli 2,695 milj. m³. Jätevettä laskutettiin 2,611 milj. m³, kun talousarvion mukainen tavoite oli 2.660 milj. m³.

Vesiliikelaitoksen talousarvion sitova ylijäämätavoite ei toteutunut ja liikeylijäämä oli 0,5 miljoonaa euroa pienempi. Vakituisen henkilöstön määrä oli 30 henkilöä, joka oli 6 henkilöä tavoitetta pienempi. Korvaus peruspääomasta oli talousarvion mukainen.

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Turvallisuusviestinnällä on tavoitettu 19 % alueen asukkaista. Pelastuslaitoksen palvelutuotantoa on uudistettu jo vuoden 2016 aikana työaikauudistuksella, jonka tavoitteena on ollut mm. palvelukyvyn varmistaminen.

Etelä-Savossa pelastustoimen hälytystehtävämäärät laskivat edellisvuoden tasosta. Vuonna 2017 pelastustoimen hälytystehtäviä oli 3 357 kappaletta (v. 2016; 3726, v. 2015; 3 341 kpl, v. 2014; 3255 kpl, v. 2013; 3 575 kpl ja v. 2012; 3 672 kpl). Yksittäiset rankkasateet ja myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle.

Etelä-Savon pelastuslaitoksen toimintakate oli talousarvion mukainen.

Talousarvion toteutuminen

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota (Kuntalaki 410/2015 §110). Toteutumisvertailussa seurattavia asioita ovat toiminnallisten tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen. Toteutumisvertailusta on lisäksi käytävä ilmi se, onko menot rahoitettu talousarviossa määrättyllä tavalla vai lisäksi muulla rahoituksella. Muulla rahoituksella tarkoitetaan tällöin kassavarojen käyttöä ja muita maksuvalmiuden muutoseriä rahoituslaskelmassa.

Kunnan toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa on valtuusto asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin valtuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Käyttötalouden määrärahat sitovat toimielimiä valtuustoon nähden lautakuntatasolla.

Toimintatuotoissa kaupungin alkuperäisen talousarvion ylitykset olivat kokonaisuutena 4,7 miljoonaa euroa. Teknisen lautakunnan (sis. tilakeskus) ylitys oli 0,2 miljoonaa euroa, sivistystoimen ylitys oli 0,7 miljoonaa euroa, ympäristö- lautakuntakunnan ylitys oli 0,1 miljoonaa euroa sekä konserni- ja elinvoimapalvelut ylitti alkuperäisen talousarvion toimintatuotot 5,3 miljoonalla eurolla. Maaseutu- ja tielautakunnan toimintatuotot alittuivat 1,2 miljoonaa euroa. Liikelaitoksista Otavan opiston liikevaihto ylitti alkuperäisen talousarvion 0,04 miljoonaa euroa, mutta tuet ja avustukset Mikkelin kaupungilta alittivat alkuperäisen talousarvion 0,5 miljoonaa euroa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto alitti talousarvion 0,07 miljoonaa euroa, mutta muut toimintatuotot ylittyivät 0,15 miljoonaa euroa. Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksen tulot alittivat alkuperäisen talousarvion 0,14 miljoonaa euroa.

Toimintamenoissa kaupungin alkuperäinen talousarvio ylittyi 0,3 miljoonaa euroa. Lisämäärärahoja myönnettiin 1,4 miljoonaa euroa, jonka jälkeen muutettu talousarvio alittui 1,1 miljoonaa euroa. Teknisen toimen (sis. tilakeskus) toimintakulut ylittivät talousarvion 6,7 miljoonaa euroa, mistä 5,3 miljoonaa euroa johtui kiinteistöihin tehtävistä purkuvarauksista. Sivistystoimi alitti alkuperäisen talousarvion toimintamenot yhteensä 1,5 miljoonalla eurolla. Ympäristölautakuntakunnan toimintakulujen alitus oli 0,1 miljoonaa euroa ja konserni- ja elinvoimapalveluissa toimintakulut alittuivat 2,5 miljoonaa euroa alkuperäisestä talousarviosta. Maaseutu- ja tielautakunnan menot alittuivat 1,3 miljoonaa euroa. Liikelaitoksista Mikkelin Vesiliikelaitoksen liiketoiminnan kulut ylittyivät 0,7 miljoonaa euroa ja Otavan Opiston menot alittivat 0,7 miljoonaa euroa alkuperäisen talousarvion. Taseyksikkö Etelä-Savon pelastuslaitoksella menot alittuivat 0,1 miljoonaa euroa talousarvioon verrattuna.

Henkilöstömenot alittivat alkuperäisen talousarvion 3,2 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö siirtyi vuoden 2017 alussa Etelä- Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymään.

Kaupungin palvelujen ostot ylittivät alkuperäisen talousarvion 3,7 miljoonaa euroa, mutta palveluiden ostoihin sisältyy 5,3 miljoonaa euroa kiinteistöjen purkuvarauksia. Talousarviomuutoksia tehtiin palveluiden ostoon 2,3 miljoonaa euroa, jonka jälkeen palvelujen ostot ylittyi 1,5 miljoonaa euroa.

Verotulot ylittivät talousarvion kokonaisuutena 0,3 miljoonaa euroa. Kunnallisveroja kertyi 1,5 miljoonaa euroa talousarviota vähemmän. Yhteisöverot ylittivät talousarvion 1,8 miljoonaa euroa. Kiinteistöverot ylittivät talousarvion 0,1 miljoonaa euroa. Valtionosuudet alittivat talousarvion 1,2 miljoonaa euroa. Verotulot olivat 201,6 miljoonaa euroa ja valtionosuudet 112,8 miljoonaa euroa.

Suojaustarkoituksessa tehtyjen johdannaissopimusten menot kirjataan kohtaan muut rahoituskulut. Kokonaisuutena korkomenot ja muut rahoituskulut, johon sisältyvät lainojen korkokulut ja lainasuojausten muut rahoitusmenot, ylittivät talousarvion 0,1 miljoonaa euroa.

Suunnitelman mukaiset poistot ylittivät talousarvion 4 miljoonaa euroa ja olivat 23,2 miljoonaa euroa. Poistoihin sisältyy 6,2 miljoonaa euroa kertapoistoja kiinteistöomaisuudesta. Poistot tehdään kuntaliiton suositusten mukaisesti. Tilinpäätöksen ylijäämä oli 3,8 miljoonaa euroa, kun talousarviossa tavoiteltiin 0,3 miljoonan euron ylijäämää.

Talousarvion toteutuminen (kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitokset)
(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
Toimintatuotot	111 337	-2 221	109 116	115 807	6 691
Myyntituotot	57 708	-1 039	56 668	56 843	174
Maksutuotot	5 364	-110	5 254	5 287	33
Tuet ja avustukset	8 140	-1 072	7 068	8 617	1 548
Muut toimintatulot	40 125		40 125	45 061	4 936
Valmistus omaan käyttöön	378		378	505	127
Toimintamenot	409 545	1 393	410 938	409 797	-1 141
Henkilöstömenot	100 185	-284	99 902	96 972	-2 929
Palvelujen ostot	243 696	2 265	245 961	247 430	1 469
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	15 633	-6	15 627	15 143	-484
Avustukset muille	15 924	600	16 524	15 671	-854
<i>Avustukset liikelaitoksille</i>	4 897	-1 145	3 752	4 386	634
Muut toimintamenot	29 209	-37	29 172	30 195	1 022
Toimintakate	-297 830	-3 614	-301 444	-293 484	7 960
Verotulot	201 275		201 275	201 594	319
Valtionosuudet	114 000	-1 145	112 855	112 799	-55
Rahoitustulot ja -menot	2 030		2 030	5 753	3 723
Korkotulot	1 750		1 750	1 829	79
Muut rahoitustulot muilta	4 030		4 030	7 755	3 725
<i>Korvaus peruspääomasta liikelaitoksilta</i>	500		500	500	
Korkomenot	1 550		1 550	950	-600
Muut rahoitusmenot	2 700		2 700	3 381	681
Vuosikate	19 475	-4 760	14 716	26 661	11 946
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	19 200		19 200	23 216	4 016
Tilikauden tulos	276	-4 760	-4 484	3 446	7 930
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	45		45	383	338
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	320	-4 760	-4 439	3 830	8 269

Verotulojen erittely

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Verotulot	201 275		201 275	201 594	319
Kunnan tulovero	170 907		170 907	169 353	-1 554
Osuus yhteisöveron tuotosta	11 533		11 533	13 293	1 760
Kiinteistövero	18 835		18 835	18 948	113

	Tuloveroprosentti	Verotettava tulo, milj.€	Muutos
2013	19,75	864	2,97 %
2014	20,00	881	1,96 %
2015	20,00	884	0,34 %
2016	20,00	845	-4,40 %
2017	20,50	tietoa ei vielä saatavilla	

Kiinteistöveroprosentit

	2013	2014	2015	2016	2017
Yleinen kiinteistövero%	1,00	1,20	1,20	1,20	1,25
Vakituinen asuinrakennus	0,50	0,55	0,55	0,55	0,58
Muu kuin vakituinen asuinrakennus	1,10	1,10	1,10	1,10	1,15
Yleishyödyllinen yhteisö	-	-	-	-	-
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00	3,00	3,00	3,00	3,30
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	2,50	2,50	2,50	2,50	2,75

Valtionosuuksien toteutuminen

(1000 euroina)

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Valtionosuudet	114 000	-1 145	112 855	112 799	-55
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus				112 782	
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus				18 598	
Opetus- ja sivistystoimen muut valtionosuudet		-1 145			

Liikelaitosten ja taseyksikön vaikutus tulokseen

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaan kunnan tulee esittää laskelmat, joista käy ilmi liikelaitosten vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen ja toiminnan rahoitukseen. Laskelmien tarkoituksena on osoittaa miten liikelaitostamisesta johtuen talousarvion toteutumavertailu ja tilinpäätöksen laskelmat poikkeavat toisistaan. Kunnan talousarviossa ja toteutumisvertailussa liikelaitosta käsitellään ulkoisena talousyksikkönä, kun taas tilinpäätöksessä liikelaitos on osa kunnan taloutta.

Mikkelin kaupungin kahden liikelaitoksen (Mikkelin Vesiliikelaitos ja Otavan Opiston liikelaitos) sekä yhden taseyksikön (Etelä-Savon pelastuslaitos) vaikutus on esitetty taulukossa ”Liikelaitoksen vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostamiseen”. Etelä-Savon pelastuslaitos on laskennallisesti eriytetty taseyksikkö, jonka käsittelytapa vastaa liikelaitosten käsittelyä.

Laskelma liikelaitosten vaikutuksesta kaupungin tuloksen muodostamiseen kokoaa yhteen talousarvion tuloslaskelman toteutumavertailun, liikelaitosten tuloslaskelmat ja kaupungin tilinpäätöksen tuloslaskelman. Liikelaitosten vaikutus on esitetty laskelmassa niin sanotun peruskaupungin eli kaupungin ilman liikelaitoksia sekä liikelaitosten eliminoitujen lukujen avulla. Eliminoidut luvut on esitetty Kunta ulkoinen eliminointi ja liikelaitosten tulos eliminoitu (ei sisällä sisäisiä eriä) olevissa sarakkeissa. Sisäisillä erillä tarkoitetaan kaikkien kaupungin yksiköiden välisiä myynti- ja ostotapahtumia sekä niistä aiheutuvia yksiköiden tuloja ja menoja, jotka ovat mukana talousarvion toteutumaluvuissa.

Liikelaitoksien ja taseyksiköiden toimintatuotot olivat 34 prosenttia koko kaupungin toimintatuotoista. Liikelaitoksien ja taseyksiköiden toimintatuotoista 97 prosenttia on myyntituottoja. Liikelaitosten ja taseyksiköiden myyntituotot olivat 62,4 prosenttia koko kaupungin myyntituotoista.

Liikelaitosten ja taseyksiköiden osuus kaupungin toimintakuluista oli 4,6 prosenttia. Liikelaitosten ja taseyksiköiden henkilöstökulut olivat 17,1 prosenttia koko kaupungin henkilöstökuluista.

Verotulot ja valtionosuudet kirjataan kaupungin yhteisiin eriin, jotka raportoidaan peruskaupungin luvuissa. Rahoitustuotot ja -kulut ovat pääasiassa kaupungin yhteisten erien tuottoja ja kuluja. Liikelaitoksilla on käytössä kaupungin konsernitili, josta ne maksavat korkoa tai saavat konsernitilin talletuksille korkotuloja. Liikelaitoksista vain Mikkelin Vesiliikelaitos maksaa korvausta peruspääomasta jonka kaupunki on sijoittanut liikelaitokseen. Mikkelin Vesiliikelaitokselle peruspääomakorvaus on 500.000 euroa/vuosi.

Suunnitelman mukaisista poistoista liikelaitoksien/ taseyksiköiden osuus oli 4,4 miljoonaa euroa eli 18,9 prosenttia. Mikkelin Vesiliikelaitoksen poistojen osuus on 3,5 miljoonaa euroa eli 15,3 prosenttia koko kaupungin poistoista.

Liikelaitosten ja taseyksiköiden vaikutus kunnan tilikauden tuloksen muodostumiseen
1000 euroina

	Sitovuustarkastelu		Kokonaistarkastelu
	Talousarvion toteutuminen		
	Kunta eliminoitu	Liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä eliminoitu	Kokonaistarkastelu kunta ulkoinen eliminoitu
Toimintatuotot			
Myyntituotot	13 782 595	22 888 965	36 671 560
Maksutuotot	5 227 463	49 456	5 276 919
Tuet ja avustukset	3 651 842	576 762	4 228 604
Muut toimintatuotot	23 097 655	89 257	23 186 912
Valmistus omaan käyttöön	367 615	138 269	505 883
Toimintamenot			
Henkilöstömenot	-80 427 840	-16 544 393	-96 972 233
Palvelujen ostot	-227 495 200	0	-227 495 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-12 167 241	-2 720 591	-14 887 833
Avustukset	-19 757 057	4 086 441	-15 670 616
Muut toimintakulut	-6 862 226	-1 465 373	-8 327 599
Toimintakate	-300 582 395	7 098 792	-293 483 603
Verotulot	201 593 766	0	201 593 766
Valtionosuudet	112 799 207	0	112 799 207
Rahoitustulot ja -menot			
Korkotuotot	1 828 719	0	1 828 719
Muut rahoitustuotot	7 750 447	1 779	7 752 225
Korkokulut	-622 632	-326 607	-949 239
Muut rahoituskulut	-2 877 447	-1 645	-2 879 092
Vuosikate	19 889 664	6 772 318	26 661 982
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 825 045	-4 390 463	-23 215 509
Arvonalentumiset, muut	0	0	0
Satunnaiset erät	0	0	0
Tilikauden tulos	1 064 619	2 381 855	3 446 474

Investointien toteutuminen

Koko kaupungin nettoinvestointien toteutuma oli 27,9 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvion nettoinvestointi oli 30,49 milj. euroa.

Investoinnit jakaantuivat seuraavasti:

Investoinnit 2017 (1 000 €)	TULOT	MENOT	NETTO
PERUSKAUPUNKI	13 898	25 225	-11 326
• Muut pitkävaikutteiset menot	595	3 840	-3 245
• Maa- ja vesialueet	2 684	1 032	1 652
• Rakennusten myynnit/hankinnat	3 429		3 429
• Kiinteät rakenteet ja laitteet	307	7 181	-6 874
• Rakennukset	637	9 003	-8 366
• Koneet ja kalusto	661	899	-238
• Osakkeet, osuudet	5 584	3 270	2 314
VESILIIKELAITOS	4	15 949	-15 945
OTAVAN OPISTO	0	15	-15
E-S PELASTUSLAITOS	376	987	-611
INVESTOINNIT YHTEENSÄ	14 278	42 176	-27 898

Lisämäärärahat/määrärahasiirrot vuoden aikana hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa (§103/11.12.2017) seuraavasti:

Menot

Menoylitykset 1 100 0000 euroa katettiin määrärahasiirroin

Tulot

Tulojen lisäykset yhteensä 5 399 348 euroa

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 19.3.2018 § 29 menojen määrärahaylitykset (yli 5 %) ja tulojen alitukset seuraavasti:

Menot

- Investoinnit Kyläverkko- hankkeen menojen ylitys 0,212 milj. euroa
- Investoinnit Maa- ja vesialueiden osto menojen ylitys 0,074 milj. euroa
- Investoinnit Moisio koulun suunnittelu menojen ylitys 0,022 milj. euroa
- Investoinnit Kadut yhteinen määräraha menojen ylitys 0,395 milj. euroa
- Investoinnit Osakkeet ja osuudet menojen ylitys 0,27 milj. euroa
- Investoinnit Etelä- Savon pelastuslaitoksen investointimenojen ylitys 0,022 milj. euroa

Tulot

- Investoinnit Rakennusten myynnit (tulot) tulojen alitus 0,671 milj. euroa
- Investoinnit Kiinteistöjen rakennusautomaation uudistaminen (tulot), tulojen alitus 0,05 milj. euroa

Rakennusten myyntitulot

Rakennusten myyntejä/myyntivoittoja oli budjetoitu 2 100 000 euroa, lokakuun seurannan yhteydessä tehtiin lisäys talousarvioon ja talousarviomuutoksen jälkeen tavoite 4 100 000 euroa. Toteutuma oli 3 429 000 euroa.

Kunnallistekniikan investointien toteutuminen 2017

Kaupunkiympäristössä korjausvelkaa pienennettiin viimeistelemällä uusia alueita ja saneeraamalla vanhoja alueita. Uuden korjausvelan kasvua ehkäistiin oikea-aikaisella hoidolla ja kunnossapidolla.

- Yhteishankkeista merkittävin oli VT5 -hanke ja siihen liittyvä liitännäishankkeet. Uudet väylät avattiin liikenteelle.
- Ristiinassa kitereentien peruskorjaus
- Anttolassa saneerattiin Pajatie ja Pajakuja
- Raviradan alueella rakennettiin katuja ja pysäköintialueita
- Mannerheimintielle sairaalan kohdalla tehtiin kaistajärjestelyjä
- Urheilupuiston yleisurheilun suorituspaikat saneerattiin
- Savilahdenkadun kevytväylä rakennettiin välille saattotie- Pankkotie
- Otavan satamaan rakennettiin wc- kontti
- Haukivuoren satama-alue asfaltoitiin
- Kenkäveroon siirrettiin Annilan vanha laituri ja rakennettiin laskuluiska
- Anttolassa saneerattiin Pölkinlahden ja Taipalen laiturit
- Kirkonvarkauden asuntomessualueella rakennettiin katuja ja puistoja
- Tykkipuiston peruskorjaus saatettiin loppuun ja avajaiset pidettiin kesäkuussa 2017.
- Leikkivälineitä poistettiin ja leikkipuistoja muutettiin käyttöpuistoiksi hyväksytyn leikkipaikkaohjelman mukaisesti (Valkosenmäen leikkipaikka Rantakylässä, Kiesitien leikkipaikka Rantakylässä, Suksimäen leikkipaikka Laajalammella, Poppelitien leikkipaikka Lehmuskylässä). Ristiinan uimalan vanha pukukoppi purettiin ja paikalle asennettiin uudet 2018.
- Kenkävero- Kaihun alueella laajennettiin tapahtumapellon vahvistettua nurmikkoa, rakennettiin Mikkelpuistoon beach volley- kenttä, ravintolarakennuksen ympäristöä ja tehtiin tilaa bandy-kaukalolle.
- Pitkäjärven uimarannalle rakennettiin yhteistyössä liikuntapalvelujen kanssa invaramppi ja -pukukoppi.

Tilakeskuksen talonrakennusinvestoinnit

Merkittävimmät talonrakennusinvestointikohteet v. 2017 olivat

- Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)
- Urheilupuiston koulun peruskorjauksen suunnittelu
- Anttolan yhtenäiskoulun suunnittelu
- Moision koulun suunnittelu (vanhan osan korvaava uudisrakennus)
- Naisvuoren uimahallin peruskorjaus
- Suomenniemen entisen koulun muutostyöt (kirjasto ja nuorisotalo)
- Sodan ja rauhan keskus Muistin suunnittelu
- Taidemuseon suunnittelu
- Ristiinan sotakoulu
- Naisvuoren laite- ja väestönsuojan varavoiman uudistaminen
- Energiataloudellisten Kets- sopimusten mukaiset investoinnit, useita kohteita (mm. aurinkosähkökenttä Suomenniemen kirjaston yhteyteen).

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talous- arvio muutos- ten jälkeen	Toteu- tuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
S=SITOVUUSTASO								
KAUPUNKI								
Muut pitkävaikutteiset menot								
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) TULOT	S			500		500	595	95
Mikkelin kyläverkko-hanke (ent. Laajak.) MENOT	S			600		600	812	212
Sosiaali- ja terveystoimi								
ESPER- hanke vaihe 1 (rahoitusratkaisu)					3 028	3 028	3 028	0
Maa- ja vesialueet								
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT *	S			2 000		2 000	2 684	684
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT	S			250	550	800	874	74
Maanjalostus (rakennusten purkamiset)	S			250		250	158	-92
* sis. myyntivoitot 2.619.163,-								
Rakennukset								
Rakennusten myynti *	S			2 100	2 000	4 100	3 429	-671
*sis. myyntivoitot/-tappiot neton 1.713.743,-								
RAKENNUKSET								
Liikelaikokset								
Otavan opiston asuntolan korjaus MENOT				500		500	435	-65
Otavan opiston asuntolan korjaus TULOT							14	14
Sivistystoimi								
Rantakylän koulu (peruskorjaus ja laajennus)				6 700	-700	6 000	5 081	-919
Rakennusprojekti		10 300	1409	6 250	-700	5 550	4 886	-664
Koneet ja kalusteet (opetus)		950		450		450	195	-255
Anttolan yhtenäiskoulu (sis. 50 t irtaimistoa)				300	-250	50	20	-30
Ihastjärven koulun jatkokäyttö/ siirto								
Tuppuralan koulun korjaustyöt								
Moision koulun vanhan osan korvaaminen uudisrakennuksella				100	40	140	162	22
Vanhalan koulu (vakuudet/konkurssi) TULOT							53	53
Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimi								
Naisvuoren uimahallin peruskorjaus, MENOT				1 850	480	2 330	2 349	19
Naisvuoren uimahallin peruskorjaus, TULOT				500	60	560	560	
Suomenniemen ent. koulun muutostyöt (kunnantalon toiminnot)				350		350	318	-32
Mikaelin kunnostus				50		50	20	-30
Sotahistoriakeskuksen perustaminen (suunn.)				150	-100	50	22	-28
Siilokorttelin tontin kunnostus ja pysäköintiratkaisu				1 000		1 000	0	-1 000
Taidemuseon korjaus tai uuden rakentaminen					100	100	98	-2
Sosiaali- ja terveystoimi								
ESPER- hanke vaihe 1 (rahoitusratkaisu)				155	-150	5		-5
Julkiset rakennukset								
Sotakoulu, Ristiina MENOT				50		50	60	10
Sotakoulu, Ristiina TULOT							10	10
Naisvuoren väistö- ja suojatila				150	30	180	181	1
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt								
Koulu- ja esiopetus				100	-50	50	0	-50
Sosiaali- ja terveystoimi				50		50	0	-50
Julkiset rakennukset				50	50	100	61	-39
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. MENOT				150		150	0	-150
Kiinteistöjen rakennusautomaatiojärjestelmien uudist. TULOT				50		50	0	-50
Rakennusten suunnittelumääräraha				50	50	100	60	-40
Energialoudelliset investoinnit MENOT				150		150	85	-65
Energialoudelliset investoinnit TULOT				30	-30	0		
Rakennusten alv-korjaukset							51	51
RAKENNUKSET YHTEENSÄ								
MENOT	S			11 905	-500	11 405	9 003	-2 402
TULOT	S			580	30	610	637	27
NETTO				11 325	-530	10 795	8 365	
Kiinteät rakenteet ja laitteet								
Satamalahden kehittäminen, strateginen projekti				500		500	0	-500
Kirkonvarkaudn asuinalue sis. asuntomessualue, strateginen projekti		4 750	3 591	750		750	743	-7
VT 5 kaupungin kohta, kaupungin osuus		5 500	4 860	300		300	217	-83
Vt5 yhteysväli Mli Juva, kaupungin osuus				1 000		1 000	951	-49

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)	Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sen sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talous- arvio- muutos- ten jälkeen	Toteu- tuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
S=SITOVUUSTASO							
Sairaalakampuksen rakentamisen tukeminen, katujärjestelyt (Mannerheimintie), katu			150		150	127	-23
Raviradan alueen katu- ja pys.järjestelyt MENOT	3 650	3 504	1 400	150	1 550	1 570	20
Kadut (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			1 000		1 000	1 395	395
<i>Kadut saneeraus</i>						932	
<i>Kevytliikenne</i>						418	
<i>Pienet järjestelyt</i>						34	
<i>Suunnitteluhankkeet</i>						11	
Kadut (yritys- ja asuinrakentamisen tukeminen)			500		500	422	-78
Hanhijoen KVL silta välillä Lukio - Areena			50		50	0	-50
Ruutukaavakeskustan kehittäminen			50		50	28	-22
Mannerheimintie (siilokortteli)			100		100	0	-100
Katuvalojen ohjausyksiköt, uusiminen			50		50	47	-3
Puistot ja leikkiapaikat (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			300		300	292	-8
Urheilupuiston koulun piha			50		50	32	-18
Kaihun matkailualueen (sis. Mlipuisto) ja Pursialankadun kehittäminen			100		100	93	-7
Satamien kunnostukset (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			150	50	200	176	-24
Uimarantojen kunnostukset			40		40	38	-2
Lentoasema, MENOT			150		150	157	7
Lentoasema, TULOT						157	157
Luovutettavien yritystonttien kunnostus (Tusku, messuparkki)			150		150	120	-30
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus (työohjelma vahvistetaan käyttösuunnitelman yhteydessä)			125		125	115	-10
Urheilupuiston kenttäläjien suorituspaikkojen saneeraus, MENOT			500	150	650	656	6
Urheilupuiston kenttäläjien suorituspaikkojen saneeraus, TULOT			100		100	150	50
Kiinteät rakenteet ja laitteet menot	S		7 415	350	7 765	7 181	-584
Kiinteät rakenteet ja laitteet tulot	S		100		100	307	207
Kiinteät rakenteet laitteet netto			7 315	350	7 665	6 874	
Koneet ja kalusto							
Sosiaali- ja terveystoimi (irtaimen myynti), TULOT	S					645	645
Keskushallinto/ruoka- ja puhtauspalvelut	S		75		75	72	-3
Keskushallinto, kj:n auto TULO (myyntivoitto)						17	17
Sivistystoimi (opetus, kulttuuri, nuoriso ja liikunta)	S		900		900	809	-91
<i>Opetuslautakunta</i>						548	
<i>Kulttuuri, nuoriso ja liikunta lautakunta</i>						261	
Tekninen toimi	S		100		100	18	-82
Koneet ja kalusto menot			1 075		1 075	899	-176
Koneet ja kalusto tulot						661	661
Koneet ja kalusto netto			1 075		1 075	238	
SIIJOITUKSET							
Osakkeet ja osuudet							
Osakkeiden hankinta			3 000		3 000	3 270	-270
Osakkeiden myynti*			1 200	3 399	4 599	5 584	985
*) sis.myyntivoitot 2.916.468,-							
KAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ							
MENOT	S		24 495	3 428	27 923	25 225	-2 698
TULOT	S		6 480	5 429	11 909	13 898	1 989
NETTO			18 015	-2 001	16 014	11 326	-4 687
TASEYKSIKKÖ							
Etelä-Savon pelastuslaito							
MENOT	S		965		965	987	22
TULOT*	S		118		118	376	258
NETTO			847		847	611	-236
*sis.myyntivoiton 60.600 euroa							
LIIKELAITOKSET							
Otavan opisto							
MENOT	S		15		15	15	
Vesiliikelaitos							
MENOT	S		3 115		3 115	3 029	-86
<i>Laiteinvestoinnit</i>			1 035		1 035	300	-735
<i>Puhdistamot</i>			400		400	899	499

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (1000 €)		Kustannus- arvio ja sen muu- tokset	Ed.vuo- sien käyttö	Alkupe- räinen talous- arvio	Talous- arvio- muutok- set	Talous- arvio muutos- ten jälkeen	Toteu- tuma	Poikkeama (-) alle (+) yli
S=SITOVUUSTASO								
<i>Verkosto</i>				1 680		1 680	1 830	150
TULOT (myyntivoitto 4.032 euroa)							4	4
NETTO				3 115		3 115	3 025	-90
Vesiliikelaitos/Metsä-Sairilan puhdistamo								
MENOT	S			9 000		9 000	12 920	3 920
TULOT	S			500		500		-500
NETTO				8 500		8 500	12 920	
INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
(Ilman Metsä-Sairilan puhdistamoa)								
MENOT				28 590		32 018	29 256	-2 762
TULOT				6 598		12 027	14 278	2 251
NETTO				21 992		19 991	14 978	-5 013
INVESTOINNIT YHTEENSÄ								
MENOT	S			37 590	3 428	41 018	42 176	1 158
TULOT	S			7 098	5 429	12 527	14 278	1 751
NETTO				30 492	-2 001	28 491	27 898	-593

Rahoitusosan toteutuminen

Kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitokset sisäisin erin

(1000 euroa)

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminta ja investoinnit

Toiminnan rahavirta

Vuosikate	19 475	19 475	26 662	7 187
Tulorahoituksen korjauserät	-3 020	-3 020	-1 876	-1 144

Investointien rahavirta

Investointimenot	-37 590	-37 590	-42 176	-4 586
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 798	1 798	1 824	26
Pv vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	5 300	5 300	12 454	7 154
Investointien rahavirta yhteensä	-30 492	-30 492	-27 898	2 594

Toiminnan ja investoinnit , netto

	-14 037	-14 037	-3 112	10 925
--	---------	---------	--------	--------

Rahoitustoiminta

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten lisäykset muille			-732	-732
Antolainasaamisten vähennykset muilta	2 500	2 500	1 773	-727

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000	35 000	40 000	5 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21 000	-21 000	-16 151	4 849
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-520	-520	-22 457	-21 937

Muut maksuvalmiuden muutokset

	150	150	-14 168	-14 318
--	-----	-----	---------	---------

Rahoituksen rahavirta	16 130	16 130	-11 735	-27 865
-----------------------	--------	--------	---------	---------

Rahavarojen muutos	2 093	2 093	-14 847	-16 940
---------------------------	--------------	--------------	----------------	----------------

Yhteenveto valtuuston hyväksymien määrärahojen ja tulosarvioiden toteutumisesta

Kaupunki ja Etelä-Savon pelastus (taseyksikkö)

Päät. Kv 19.3.2018 §29

		Määrärahat				Tuloarviot							
	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat yhtys	Tuloarviot alitus
KÄYTTÖTALOUSOSA													
	B	138		138	135	3							
Keskusvaalilautakunta	B	86		86	81	4							
Tarkastuslautakunta	B	226		226	226	0							
Kaupunginvaltuusto		229 444	1 817	231 261	226 945	4 316	20 847		20 847	26 119			
Konsernipalvelut	B	40 464	-583	39 881	38 080	1 801	10 804	113	10 917	15 935	5 017		
Muu konsernipalvelut	B	179 000	2400	181 400	179 152	2 248							
Etelä-Savon sos.- ja terv.palv.ky:n laskutus	N	9 979		9 979	9 712	267	10 043		10 043	10 184	141		
Ruoka- ja puhtauspalvelut													
Ympäristölautakunta	B	2 082		2 082	1 982	100	947		947	1 037	90		
Sivistystoimi		106 243	45	106 288	104 704	1 584	7 647	-52	7 595	8 354	759		
Kasvatus- ja opetuslautakunta	B	89 041	28	89 069	88 142	927	5 349	-52	5 297	6 025	728		
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunta	B	17 202	17	17 219	16 563	657	2 298		2 298	2 329	31		
Tekninen lautakunta (sis. Tilakeskus)		35 191		35 191	41 903	-6 712	40 535		40 535	40 753	218		
Muu tekninen toimi	B	18 308		18 308	19 419	-1 110	8 397		8 397	8 490	92	1110	
Tilakeskus*	N	16 882		16 882	22 484	-5 602	32 138		32 138	32 264	126		5477
Maaseutu- ja tielautakunta	B	7 849		7 849	6 514	1 334	5 567	-1 171	4 395	4 401	6		
Rakennuslautakunta	B	1 482		1 482	1 130	352	1 695		1 695	1 687	-9		9
Kaupunki yhteensä													
Määrärahat	B	355 879	1 862	357 741	351 425	6 316	35 057	-1 110	33 947	39 902	5 955		
Tuloarviot	B												
Määrärahat	N	26 862		26 862	32 196	-5 334	42 181		42 181	42 448	267		
Tuloarviot	N												
Taseyksikkö		382 741	1 862	384 603	383 621		77 238	-1 110	76 128	82 350			
Etelä-Savon pelastustoimi	N	15 859		15 859	15 719	141	16 791		16 791	16 652	-139		
Käyttötalous kaikki yhteensä													
Määrärahat	B	355 879	1 862	357 741	351 425	6 316	35 057	-1 110	33 947	39 902	5 955		
Tuloarviot	B												
Määrärahat	N	42 721		42 721	47 915	-5 194	58 972		58 972	59 100	128		
Tuloarviot	N						94 029	-1 110	92 919	99 002			
		398 600	1 862	400 462	399 340								

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
TULOSLASKELMAOSA													
Verotulot	B						201 275		201 275	201 594	319		
Valtionosuudet	B						114 000	-1 145	112 855	112 799	-55		
Rahoitustuotot/-kulut yht:	N						6 280		6 280	10 078	3 798		
Korkotulot							1 750		1 750	1 828	78		
Muut rahoitustulot							4 530		4 530	8 250	3 720		
Korkomenot		1 240			623	617							
Muut rahoitusmenot		2 200			2 877	-677							
Tuloslaskelmaosa yhteensä		3 440		3 440	3 500	-60	321 555	-1 145	320 410	324 471	4 062		55
INVESTOINTIOSA													
KAUPUNKI													
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET													
Mikkelin kyläverkko-hanke	B	600			812	-212	500		500	595	95	212	
Esper-hanke 1.vaihe (rahoitusratkaisu)			3033		3028	5							
MAA- JA VESIALUEET													
Maa- ja vesialueiden osto	B	250			874	-74						74	
Maa- ja vesialueiden myynti	B		550				2 000		2 000	2 684	684		
Maanjalostus	B	250			158	92							
RAKENNUKSET													
Rakennusten myynnit (tulot)	B						2 100		4 100	3 429	-671		
Muut rakennukset (menot)	B	11 905	-505		9 003	-2 397	580	30	610	637	27		
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	B	7 415	350		7 181	584	100	0	100	307	207		
IRTAIMISTON INVESTOINNIT													
Konsernipalvelut (kjin auto)	B									17			
Ruoka- ja puhtauspalveluiden kalusto	B	75			72					0	0		
Sosiaali- ja terveystoimi	B	900			809	91				645	645		
Sivistystoimi	B	100			18	82							
Tekninen toimi	B												
OSAKKEET JA OSUUDET													
Osakkeet ja osuudet	B	3 000	0		3 270	-270	1 200	3 399	4 599	5 584	985	270	
Kaupungin investoinnit yhteensä		24 495	3 428		25 225	2 698	6 480	5 429	11 909	13 898	1 989		
TASEYKSIKKÖ													
Etelä-Savon pelastuslaitos	B	965			987	-22	118		118	376	258		
Investoinnit kaikki yhteensä													
Määrärahat													
Tuloarviot		25 460	3 428		26 212	2 676	6 598	5 429	12 027	14 274	2 247		
Tulorahoituksen korjauserät													
RAHOITUSOSA													
Antolainauksen muutokset	B						-3 020		-3 020	-1 873	1 148		
Antolainasaamisten lisäys					22	-22							

	Sito- vuus	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (+) alle (-) yli	Alkup. Talousarvio	TA:n muutokset	TA muut:n jälkeen	Toteutuma	Poikkeama (-) alle (+) yli	Määrärahat ylitys	Tuloarviot alitus
Antolainasaamisten vähennys	B						2500		2500	1066	-1 434		
Lainakannan muutokset													
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B												
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	21 000		21 000	16 151	4 849	20 000		20 000	25 000	5 000		
Lyhytaikaisten lainojen muutos	N	520		520	30 215	-29 695							
Oman pääoman muutokset													
Muut maksuvalmiuden muutokset					8 611	-8 611	7358	2 117	9 475	22 108	12 633		
Vaikutus maksuvalmiuteen													
YHTEENSÄ		449 020	5 290	454 311	484 051	-29 741	449 020	5 290	454 311	484 051	29 741		
Sitovuus B = brutto, N= netto													
*) toimintakattteen alitus													

Tilinpäätöslaskelmat

Tuloslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	1.1.-31.12.2017		1.1.-31.12.2016	
Toimintatuotot				
Myyntituotot	36 671 559,50		49 461 674,51	
Maksutuotot	5 276 918,68		20 578 994,40	
Tuet ja avustukset	4 228 603,76		8 513 811,84	
Muut toimintatuotot	<u>23 186 912,04</u>	69 363 993,98	<u>16 137 342,67</u>	94 691 823,42
Valmistus omaan käyttöön		505 883,03		636 139,56
Toimintakulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-72 924 347,75		-117 979 962,51	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	-19 380 505,37		-29 261 659,69	
Muut henkilösivukulut	-3 535 245,63		-7 529 266,06	
Henkilöstökorvaukset	<u>-1 132 133,97</u>	-96 972 232,72	<u>2 023 239,79</u>	-152 747 648,47
Palvelujen ostot	-227 495 199,86		-179 377 872,50	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 887 832,89		-19 261 029,32	
Avustukset	-15 670 615,75		-29 497 180,73	
Muut toimintakulut	<u>-8 327 598,86</u>	-266 381 247,36	<u>-8 831 029,94</u>	-236 967 112,49
Toimintakate		-293 483 603,07		-294 386 797,98
Verotulot		201 593 765,75		198 632 499,91
Valtionosuudet		112 799 207,00		111 475 766,00
Rahoitustuotot ja -kulut				
Korkotuotot	1 828 718,78		1 823 104,12	
Muut rahoitustuotot	7 752 225,20		5 082 789,90	
Korkokulut	-949 238,94		-881 795,97	
Muut rahoituskulut	<u>-2 879 092,24</u>	5 752 612,80	<u>-2 678 873,14</u>	3 345 224,91
Vuosikate		26 661 982,48		19 066 692,84
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	<u>-23 215 508,75</u>	-23 215 508,75	<u>-17 387 217,32</u>	-17 387 217,32
Tilikauden tulos		3 446 473,73		1 679 475,52
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		383 602,45		-787 721,13
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		0,00		1 105 260,33
Tilikauden ylijäämä (+) alijäämä (-)		3 830 076,18		1 997 014,72 *

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Rahoituslaskelma

Ulkoinen (eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

	2017	2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	26 661 982,48	19 066 692,84
Tulorahoituksen korjauserät	-1 876 248,04	-3 605 226,50
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-42 176 563,78	-28 481 156,80
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 824 500,76	1 285 234,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	12 454 061,52	3 374 431,45
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 112 267,06	-8 360 025,01
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-698 469,55	-548 051,55
Antolainasaamisten vähennykset	1 743 921,88	1 186 436,27
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	40 000 000,00	40 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-16 151 314,57	-11 844 931,23
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-26 841 868,53	-9 011 463,39
Oman pääoman muutokset	0,00	-269,75
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-5 389,66	361 131,64
Vaihto-omaisuuden muutokset	918 279,74	-1 347 444,06
Saamisten muutos	4 487 127,50	-691 920,88
Korottomien velkojen muutos	-15 187 144,40	-2 182 944,45
Rahoituksen rahavirta	-11 734 857,59	15 920 542,60
Rahavarojen muutos	-14 847 124,65	7 560 517,59
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	699 363,00	15 546 487,65
Rahavarat 1.1.	-15 546 487,65	-7 985 100,55
Ed.vuoden korjaus		-869,51
	-14 847 124,65	7 560 517,59

Tase

(Eliminoitu, kaupunki, liikelaitokset ja taseyksiköt yhteensä)

VASTAAVAT

PYSYVÄT VASTAAVAT

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikutteiset menot

Ennakkomaksut

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

Rakennukset

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Koneet ja kalusto

Muut aineelliset hyödykkeet

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

Muut lainasaamiset

Muut saamiset

TOIMEKSIANTOJEN VARAT

Lahjoitusrahastojen varat

Muut toimeksiantojen varat

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet

Muu vaihto-omaisuus

Saamiset

Pitkäaikaiset saamiset

Myyntisaamiset

Lainasaamiset

Muut saamiset

Lyhytaikaiset saamiset

Myyntisaamiset

Lainasaamiset

Muut saamiset

Siirtosaamiset

Rahoitusarvopaperit

Osakkeet ja osuudet

Rahat ja pankkisaamiset

VASTAAVAA YHTEENSÄ

	31.12.2017	31.12.2016
	1 108 240,40	2 133 904,35
	3 336 554,81	62 276,34
	4 444 795,21	2 196 180,69
	93 723 187,36	93 172 033,84
	138 435 479,37	150 897 665,64
	75 707 295,34	63 746 144,24
	4 767 516,42	5 901 945,53
	597 277,85	597 277,85
	30 422 617,58	24 016 157,12
	343 653 373,92	338 331 224,22
	78 969 571,13	78 366 562,43
	23 140 494,92	24 207 100,81
	1 809 068,21	1 787 914,66
	103 919 134,26	104 361 577,90
	935 934,73	952 628,36
	67 350,43	67 350,43
	1 003 285,16	1 019 978,79
	714 560,47	73 218,70
	0,00	1 559 621,50
	714 560,47	1 632 840,20
	169 965,35	253 085,27
	1 334 911,92	1 210 286,60
	4 000,00	4 000,00
	1 508 877,27	1 467 371,87
	4 883 966,40	7 433 796,53
	3 418 385,93	1 070 688,52
	2 817 106,20	4 565 255,43
	4 353 213,83	6 931 564,78
	15 472 672,36	20 001 305,26
	20 202,36	20 202,36
	20 202,36	20 202,36
	679 160,64	15 526 285,29
	471 416 061,65	484 556 966,58

VASTATTAVAA**OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	160 935 630,56	160 935 630,56
Arvonkorotusrahoisto	53 703 964,98	53 961 658,70
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	1 046 222,59	2 631 162,10
Tilikauden yli-/alijäämä	3 830 076,18	1 997 014,72
	<u>219 515 894,31</u>	<u>219 525 466,08</u>

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	2 567 716,30	2 951 318,75
Vapaaehtoiset varaukset	2 782 943,72	2 782 943,72
	<u>5 350 660,02</u>	<u>5 734 262,47</u>

Pakolliset varaukset

Eläkevaraukset	35 607,48	63 708,24
Muut pakolliset varaukset	8 021 247,41	2 538 466,57
	<u>8 056 854,89</u>	<u>2 602 174,81</u>

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT

Valtion toimeksiannot	705,00	776,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 999 980,10	2 826 717,24
Muut toimeksiantojen pääomat	163 733,38	359 008,53
	<u>3 164 418,48</u>	<u>3 186 501,77</u>

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	118 193 461,55	94 943 363,90
Lainat julkisyhteisöiltä	2 767 449,28	2 918 476,24
Saadut ennakot	140 000,00	280 000,00
Muut velat	3 654 198,57	3 442 596,12
Siirtovelat	685 663,36	685 663,36
	<u>125 440 772,76</u>	<u>102 270 099,62</u>

Lyhytaikainen

Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	72 349 902,35	86 072 979,55
Lainat julkisyhteisöiltä	151 026,96	178 335,02
Lainat muilta luotonantajilta	4 243 783,84	16 585 652,37
Saadut ennakot	926 437,89	1 241 878,29
Ostovelat	17 784 500,58	22 821 585,61
Muut velat	4 053 375,56	6 286 649,96
Siirtovelat	10 378 434,01	18 051 381,03
	<u>109 887 461,19</u>	<u>151 238 461,83</u>

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

471 416 061,65 484 556 966,58

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Konsernin tuloslaskelma

	01.01.-31.12.2017	01.01.-31.12.2016
Toimintatuotot	273 023 200,24	253 655 008,94
Toimintakulut	-551 933 903,63	-533 898 339,57
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	3 713 773,96	167 853,49
Toimintakate	-275 196 929,43	-280 075 477,14
Verotulot	199 350 480,70	196 606 015,05
Valtionosuudet	139 118 094,00	141 338 261,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	662 101,92	495 217,39
Muut rahoitustuotot	961 386,54	792 597,30
Korkokulut	-4 791 832,14	-4 852 182,25
Muut rahoituskulut	-1 948 392,26	-2 774 136,48
Vuosikate	58 154 909,33	51 530 294,87
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-50 042 288,66	-41 648 310,57
Omistuksen eliminointierot	0,00	-24 971,53
Arvonalentumiset	0,00	0,00
Satunnaiset erät	23 678,16	14 293,01
Tilikauden tulos	8 136 298,83	9 871 305,78
Tilinpäätössiirrot	-73 113,43	-88 367,08
Tilikauden verot	-1 462 071,17	-1 243 668,07
Laskennalliset verot	-815 481,89	-664 483,87
Vähemmistöosuudet	94 972,03	-406 728,50
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5 880 604,37	7 468 058,26

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Konsernin rahoituslaskelma

	31.12.2017	31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	58 154 909,33	51 530 294,87
Satunnaiset erät	23 678,16	14 293,01
Tilikauden verot	-1 462 071,17	-1 243 668,07
Tulorahoituksen korjauserät	-3 042 112,67	-1 630 861,76
	53 674 403,65	48 670 058,05
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-111 463 731,22	-82 947 967,66
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 393 825,29	1 822 412,42
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	24 918 394,14	17 595 465,20
Toiminnan ja investointien rahavirta	-84 151 511,79	-63 530 090,04
	-30 477 108,14	-14 860 031,99
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-392 245,55	-76 410,56
Antolainasaamisten vähennykset	522 882,38	1 591 113,56
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	75 419 690,50	81 170 975,88
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-37 829 641,38	-33 279 439,75
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-9 299 977,79	-16 596 055,67
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	12 399,92	363 748,76
Vaihto-omaisuuden muutokset	796 865,68	-476 374,34
Saamisten muutos	-1 460 442,78	-6 254 237,07
Korottomien velkojen muutos	742 086,66	479 116,94
Rahoituksen rahavirta	28 086 595,26	26 434 666,68
Rahavarojen muutos	-2 390 512,88	11 574 634,69
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	36 514 136,08	38 904 648,96
Rahavarat 1.1.	38 904 648,96	27 329 144,77
Ed.tilikauden oikaisu		-869,50
Yritysjärjestelyissä tulleet/lähteneet rahavarat	0	
	-2 390 512,88	11 574 634,69

Konsernitase (lyhyt)

VASTAAVAA	31.12.2017	31.12.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	2 929 332,11	2 414 083,59
Konserniliikearvo	261 010,39	254 967,94
Muut pitkävaikutteiset menot	2 316 713,68	3 695 300,16
Ennakkomaksut	3 336 554,81	62 276,34
	8 843 610,99	6 426 628,03
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	100 529 189,71	100 654 653,27
Rakennukset	439 802 182,87	435 433 286,33
Kiinteät rakenteet ja laitteet	84 848 400,81	73 445 965,47
Koneet ja kalusto	87 154 737,61	77 307 482,54
Muut aineelliset hyödykkeet	3 901 241,04	4 128 435,51
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	51 350 966,83	49 735 950,37
	767 586 718,87	740 705 773,49
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	18 178 457,24	9 465 135,47
Osakkeet ja osuudet	9 342 543,42	9 741 961,64
Muut lainasaamiset	25 221 932,83	25 081 365,90
Muut saamiset	1 701 332,05	1 290 861,99
	54 444 265,54	45 579 325,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	2 973 438,85	2 623 010,53
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	6 962 645,80	7 758 678,56
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	3 041 670,52	3 042 503,32
Lyhytaikaiset saamiset	49 212 540,60	48 456 465,79
	52 254 211,12	51 498 969,11
Rahoitusarvopaperit	2 332 310,84	2 339 344,39
Rahat ja pankkisaamiset	34 181 825,24	36 565 304,57
VASTAAVAA YHTEENSÄ	929 579 027,25	893 497 033,68
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	160 935 630,56	160 935 630,58
Arvonkorotusraho	60 031 049,46	60 288 743,18
Muut omat rahastot	5 865 966,79	5 940 743,33
Edellisten tilikausien yli- / alijäämä	57 476 500,00	53 703 851,66
Tilikauden yli- / alijäämä	5 880 604,38	7 468 058,26
	290 189 751,19	288 337 027,01
VÄHEMMISTÖOSUUS	10 013 189,26	10 628 927,16
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	35 607,48	63 708,24
Muut pakolliset varaukset	12 786 003,17	7 191 061,01
	12 821 610,65	7 254 769,25

TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	5 209 045,94	4 846 217,70
KONSERNIRESERVI	45 168,33	56 460,23
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	389 557 965,78	354 484 378,46
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	18 157 448,22	17 677 400,97
Lyhytaikainen korollinen pääoma	115 665 756,24	122 438 500,33
Lyhytaikainen koroton pääoma	87 919 091,64	87 773 352,57
	611 300 261,88	582 373 632,33
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	929 579 027,25	893 497 033,68

* Liitetieto 4, tilikauden vertailukelpoisuus

Liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt mikäli myöhemmin näissä liitetiedoissa ei toisin mainita. Mikäli tytäryhteisön konsernitilinpäätöksen tekemisen edellytykset eivät täyty eikä se ole tehnyt konsernitilinpäätöstä, on sen tyttärien tiedot yhdistelty konsernitilinpäätökseen suoraan. Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä.

Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistetty sellaisia tytäryhtiöidemme yhtiöitä, joita tyttäreemme eivät ole olennaisuuden arvioinnin perusteella yhdistelleet omaan tilinpäätökseensä. Nämä yhtiöt ovat: KS Energiavälitys Oy, Suomen Voimatieto Oy, Koskienergia Oy, Kiinteistö Oy Koppelonpesä ja Alakoski Oy.

Konsernitilinpäätöksessä on huomioitu kaikki olennaiset yhdisteltävien yhteisöjen ilmoittamat korjaukset, jotka ovat tulleet talouspalveluihin 8.3.2018 mennessä. Etelä-Savon Kaapelitelevisiolla ei ole toimintaa, joten sitä ei ole yhdistelty konserniin.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu. Konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on eliminoitu vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pää-omaan ja laskennallisen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisessä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhtiöiden sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pää-omasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöjen aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisöjen poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Konsernitaseesta esitetään lyhennetty versio.

Muut velat

Muiden velkojen erittelyssä ei esitetä muut velat riviä, koska eliminoidussa lyhyessä taseessa ei ole erikseen muut velat taseryhmää.

Siirtovelat

Olennaisissa erissä ei ole esitetty erikseen riviä menojäämät ja siirtovelat yhteensä, koska lyhyt eliminoitu konsernitase ei tuo rivejä erikseen. Pyydetyistä liitetiedoista on kerätty erät, jotka on ilmoitettu.

Myyntituotot

Myyntituottoihin kirjattu Etelä-Savon Koulutus Oy:n yksikköhintarahoitusta 26 318 887,00 euroa on oikaistu konsernitilinpäätöksessä valtioneuvostonkohtaan. Vuoden 2016 vastaava summa on 29 862 495,00 euroa.

Verotulot

Verotuloista on oikaistu kiinteistöveroja 2,3 milj. euroa.

Konsernitilinpäätöksen esittämistapaa koskeva liitetieto

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

- 1) Kaupunginhallitus päätti 29.1.2018 § 40 Mikkelin Vesiliikelaitoksen pysyvien vastaavien arvonkorotuksesta johtuvan sisäisen katteen purkamisesta kirjanpidollisesti.

Edellisen tilikauden tuloslaskelman vertailutietoihin on tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Suunnitelman mukaiset poistot	-131 483,48
- Tilikauden yli-/alijäämä	+131 483,48

Erät ovat Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkamisesta tuleva vuoden 2016 poiston oikaisu.

Edellisen tilikauden taseen vertailutietoihin on tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Rakennukset	+1 883 825,21
- Kiinteät rakenteet ja laitteet	+1 502 264,18
- Koneet ja kalusto	+327 359,80
- Peruspääoma	+7 078 324,43
- Edellisten tilikausien yli/alijäämä	-3 233 391,76
- Tilikauden yli/alijäämä	-131 483,48

Erät koostuvat Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkamisesta ja kokonaisvaikutus taseen loppusummaan on +3 713 449,19 euroa. Sisäisen katteen eliminointikirjauksen purkaminen kohdistettiin vuodelle 2016.

- 2) Edellisen tilikauden taseen vertailutietoihin on lisäksi tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Ennakkomaksut Aineettomat	+889 117,54
- Ennakkomaksut Aineelliset	-889 117,54

Kyseisten erien viennit ovat olleet ristissä.

- 3) Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkaminen kohdistui vuoden 2017 kirjanpidossa seuraaviin taseen eriin

- Rakennukset	- 1 794 109,95
- Kiinteät rakenteet ja laitteet	- 1 787 844,28
- Edellisten tilikausien yli/alijäämä	- 3 581 954,23

Kokonaisvaikutus taseen loppusummaan on -3 581 954,23 euroa. Pysyvien vastaavien tasearvoja kirjattiin alas jäljellä olevan sisäisen katteen suuruisesti kohdistuen kirjaukset edellisten tilikausien ylijäämää vastaan.

- 4) Vuoden 2017 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen on tullut Mikkelin opiskelija-asunnot Oy:ltä tullut tieto tilinpäätöksen korjauksesta, pitkäaikaisista saamisista on siirretty 216 798,92 euroa lyhytaikaisiin saamisiin. Konsernissa tuota korjausta ei ole tehty.

Laskennallisia verovelkoja koskeva liitetieto

Liitetieto konserni

Laskennallisia veroja koskeva liitetieto

	2017	2016
Korottomaan vieraaseen pääomaan sisältyvät laskennalliset verovelat		
Pitkäaikainen koroton vieraspääoma	3 184 323,82	3 001 587,36
Lyhytaikainen koroton vieraspääoma	5 614 322,71	5 017 938,47
Yhteensä	8 798 646,53	8 019 525,83

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteiden mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti, joita on muutettu vuoden 2013 alusta vastaamaan Kuntaliiton suosituksen mukaisia alimpia poistoaikoja. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintamenon tai sitä alemman todennäköisen hankintamenon tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaisopimukset

Koronvaihtosopimuksista esitetään oma liitetieto.

Muut toimintakulut

Luottotappioiden kirjaus

Saatavista poistetuista myyntilaskuista on tehty luottotappiokirjaukset tuloslaskelman erään muut toimintakulut.

Varausten ja rahastojen muutos

Poistoeron muutos ja varausten muutos pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen investoinnit rahoitetaan kunnilta kerättävällä maksuosuudella.

Kunnan tilinpäätöksen esittämistapaa koskeva liitetieto

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

- 1) Kaupunginhallitus päätti 29.1.2018 § 40 Mikkelin Vesiliikelaitoksen pysyvien vastaavien arvonnkorotuksesta johtuvan sisäisen katteen purkamisesta kirjanpidollisesti.

Edellisen tilikauden tuloslaskelman vertailutietoihin on tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Suunnitelman mukaiset poistot	-131 483,48
- Tilikauden yli-/alijäämä	+131 483,48

Erät ovat Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkamisesta tuleva vuoden 2016 poiston oikaisu.

Edellisen tilikauden taseen vertailutietoihin on tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Rakennukset	+1 883 825,21
- Kiinteät rakenteet ja laitteet	+1 502 264,18
- Koneet ja kalusto	+327 359,80
- Peruspääoma	+7 078 324,43
- Edellisten tilikausien yli/alijäämä	-3 233 391,76
- Tilikauden yli/alijäämä	-131 483,48

Erät koostuvat Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisenkatteen purkamisesta ja kokonaisvaikutus taseen loppusummaan on +3 713 449,19 euroa. Sisäisen katteen eliminointikirjauksen purkaminen kohdistettiin vuodelle 2016.

- 2) Edellisen tilikauden taseen vertailutietoihin on lisäksi tehty korjauksia seuraaviin eriin

- Ennakkomaksut Aineettomat	+889 117,54
- Ennakkomaksut Aineelliset	-889 117,54

Kyseisten erien viennit ovat olleet ristissä.

- 3) Mikkelin Vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purkaminen kohdistui vuoden 2017 kirjanpidossa seuraaviin taseen eriin

- Rakennukset	-1 794 109,95
- Kiinteät rakenteet ja laitteet	-1 787 844,28
- Edellisten tilikausien yli/alijäämä	-3 581 954,23

Kokonaisvaikutus taseen loppusummaan on -3 581 954,23 euroa. Pysyvien vastaavien tasearvoja kirjattiin alas jäljellä olevan sisäisen katteen suuruisesti kohdistuen kirjaukset edellisten tilikausien ylijäämää vastaan.

- 4) Vuoden 2017 poistoissa on KuntaERP- hankkeen tasearvon alaskirjaus 399 512,56 euroa sekä purettavien rakennusten tasearvojen alaskirjauksia yhteensä 6 169 220,33 euroa.

- 5) Vuoden 2017 palveluiden ostoihin sisältyy pakollisten varausten lisäyksiä koskevat käytöstä poistettujen kiinteistöjen purkukuluvaraukset 5 290 000,00 euroa sekä metsäkartellin oikeudenkäyntikuluja koskeva varaus 201 823,46 euroa. Edellä mainitut sekä muut pakollisten varausten muutokset on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 12.

- 6) Toimintatuotoissa, -kuluissa ja henkilöstömenoissa on nähtävissä vaikutus sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtymisestä Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymään.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain				
	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Keskushallinto	14 700 896,33	5 091 917,86	13 441 800,79	4 766 637,38
Sosiaali- ja terveyspalvelut	111 344 588,79	100 011 526,98	2 469 658,59	38 705 132,84
Ympäristöpalvelut	1 452 096,76	662 320,08	1 452 096,76	662 320,08
Opetuspalvelut	6 643 003,56	15 114 465,42	6 267 753,66	6 000 912,54
Kulttuuri- ja vapaa-aika	2 246 848,98	2 398 350,16	2 246 848,98	2 398 350,16
Yhdyskuntapalvelut	28 664 732,39	38 190 844,78	24 741 808,64	35 195 263,53
Muut palvelut	107 971 033,44	92 185 583,66	18 744 026,56	6 963 206,89
<i>Kunnan toimintatuotot yhteensä</i>	<i>273 023 200,25</i>	<i>253 655 008,94</i>	<i>69 363 993,98</i>	<i>94 691 823,42</i>

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 7

Verotulojen erittely

	2017	2016
Kunnan tulovero	169 353 063,87	169 039 473,72
Osuus yhteisöveron tuotosta	13 293 105,76	11 378 118,02
Kiinteistövero	18 947 596,12	18 214 908,17
<i>Verotulot yhteensä</i>	<i>201 593 765,75</i>	<i>198 632 499,91</i>

Liitetieto 8

Valtionosuuksien erittely

	2017	2016
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	112 781 763,00	113 639 115,00
<i>Siitä</i> :Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	18 598 056,00	17 789 640,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	17 444,00	-2 163 349,00
<i>Valtionosuudet yhteensä</i>	<i>112 799 207,00</i>	<i>111 475 766,00</i>

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2017	2016
Asiakaspalvelujen ostot	181 011 917,80	127 294 224,95
Muiden palvelujen ostot	46 483 282,06	52 083 647,55
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	<i>227 495 199,86</i>	<i>179 377 872,50</i>

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat hyödykkeet			
Aineettomat oikeudet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	20 % - 33,3 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Hallinto- ja laitosrakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v, 50 v	2%, 3,34%, 5%
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Vapaa-ajan rakennukset	tasapoisto	20 v, 30 v	3,34%, 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 v, 50 v	2 %, 3,34%
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Kadut, tiet, torit ja puistot	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sillat, laiturit ja uimalat	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Muut maa- ja vesirakenteet	mj-poisto	15%, 20%	15%, 20%
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	mj-poisto	15 %	15 %
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	tasapoisto	10 v	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	tasapoisto	10 v - 20 v	5 % - 10 %
Lentoasema	mj-poisto	20 %	0,2
Vesimittarit (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	20 %	0,2
Vesijohto- ja viemäriverkostot (käytössä vain Vesilaitoksella)	mj-poisto	30 v	3,34 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 v, 5 v	20% - 25%
Liikkuvat työkoneet	tasapoisto	5 v	20 %
Liikkuvat työkoneet (käytössä vain Vesilaitoksella)	tasapoisto	10 v	10 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v, 5 v	20% - 33,34%
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Sairaala- , terveydenhuolto- yms.laitteet	tasapoisto	5 v	20 %
Muut aineelliset hyödykkeet			
Luonnonvarat	poisto käytön mukaan		
Arvo- ja taide-esineet	ei poistoa		
Keskeneräiset hankinnat			
Pysyvien vastaavien sijoitukset	ei poistoa		
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa		
Taseyksiköt (Etelä-Savon pelastuslaitos)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitos (Otavan opisto)			
Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja			
Liikelaitokset (Vesilaitos)			
Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja			

Pakollisten varausten muutokset

Kohde	2017	2016	2017	2016
	Konserni	Konserni	Kunta	Kunta
Jätehuolto (siirtynyt) Mikkelin kaupunki				
Kaatopaikkojen jälkihoito 1.1.2017	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella				
Kaatopaikkojen jälkihoito 31.12.2017	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17	1 014 531,17
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 1.1.2017	1 488 935,40	1 782 158,25	1 488 935,40	1 782 158,25
Lisäykset tilikaudella	88 050,32	208 954,18	88 050,32	
Vähennykset tilikaudella	63 405,07	502 177,03	63 405,07	293 222,85
Kaatopaikkojen maisemointivaraus 31.12.2017	1 513 580,65	1 488 935,40	1 513 580,65	1 488 935,40
Ympäristövaraukset 1.1.2017	35 000,00		35 000,00	
Lisäykset tilikaudella		35 000,00		35 000,00
Vähennykset tilikaudella	33 687,87		33 687,87	
Ympäristövaraukset 31.12.2017	1 312,13	35 000,00	1 312,13	35 000,00
Muut pakolliset varaukset				
Varaukset 1.1.2017	674 330,70	765 182,99	0,00	128 651,99
Lisäykset tilikaudella	5 506 166,94	37 799,70	5 491 823,46	
Vähennykset tilikaudella		128 651,99		128 651,99
Muut pakolliset varaukset 31.12.2017	6 180 497,64	674 330,70	5 491 823,46	0,00
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 1.1.2017	3 978 263,74	2 806 359,44		
Lisäykset tilikaudella	97817,84	1 171 904,30		
Vähennykset tilikaudella				
Potilasvahinkovastuuvaraus (ky) 31.12.2017	4 076 081,58	3 978 263,74		
Eläkevastuut 1.1.2017	63 708,24	46 825,99	63 708,24	46 825,99
Lisäykset tilikaudella		52 639,52		52 639,52
Vähennykset tilikaudella	28100,76	35 757,27	28 100,76	35 757,27
Eläkevastuut 31.12.2017	35 607,48	63 708,24	35 607,48	63 708,24
	12 821 610,65	7 254 769,25	8 056 854,89	2 602 174,81

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot				
	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	2 619 163,74	2 960 219,33	2 619 163,74	2 960 219,33
Rakennusten myyntivoitot	1 812 720,64	60 371,93	1 812 720,64	59 500,00
Muut myyntivoitot	3 252 634,32	254 982,98	2 998 020,49	221 659,36
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>7 684 518,70</i>	<i>3 275 574,24</i>	<i>7 429 904,87</i>	<i>3 241 378,69</i>
Muut toimintakulut				
Kiinteistöjen myyntitappiot	98 976,75	765 138,13	98 976,75	6 144,78
Muut myyntitappiot	0,00	650,56	0,00	0,00
<i>Myyntitappiot yhteensä</i>	<i>98 976,75</i>	<i>765 788,69</i>	<i>98 976,75</i>	<i>6 144,78</i>

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00		
Muut	23 678,16	14 293,01		
<i>Satunnaiset tuotot yhteensä</i>	23 678,16	14 293,01	0,00	0,00

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	2017	2016
Osinkotuotot saman konsernin yhteisöistä		
Etelä-Savon Energia Oy	2 860 000,00	2 860 000,00
Metsäsairila Oy	350 000,00	350 625,00
YIT Kuntatekniikka Oy	480 000,00	0,00
Etelä-Savon Työterveys Oy	817 557,52	200 000,00
	4 507 557,52	3 410 625,00
Osinkotuotot muista yhteisöistä		
Muut yhtiöt	33 944,90	17 132,84
Suur-Savon Sähkö Oy	509 339,00	216 720,00
	543 283,90	233 852,84
Osuuspääoman korot	18 739,50	18 169,50
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä		153,26
	5 069 580,92	3 662 800,60

Arvonkorotukset

	Konserni		Kaupunki	
	2017	2016	2017	2016
Pysyvien vastaavien arvonkorotukset				
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 1.1.	55 593 325	55 981 422	53 840 722	54 228 819
Muut arvonkorotukset	120 936	120 936	120 936	120 936
Lisäykset				
Vähennykset	257 694	388 097	257 694	388 097
Maa- ja vesialueet arvonkorotukset 31.12.	55 456 567	55 714 261	53 703 964	53 961 658
Rakennukset arvonkorotukset 1.1.	4 574 482	4 574 482		
Lisäykset				
Vähennykset				
Rakennukset arvonkorotukset 31.12.	4 574 482	4 574 482		
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	60 031 049	60 288 743	53 703 964	53 961 658

ARVONKOROTUKSEN PERIAATTEET JA NIIDEN KOHTEIDEN ARVONMÄÄRITYKSEN MENETELMÄT

Mikkelin maa- ja vesialueiden arvonkorotukset on tehty tonttireskisteriohjelman laskelmien mukaan, arvonkorotuksista ei ole tehty ulkopuolista. Ei ole aiheutunut myyntitappioita.

Osakkeissa ja osuuksissa sekä muussa käyttöomaisuudessa ei ole arvonkorotuksia.

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavan Opisto	Yhteensä
Aineettomat hyödykkeet 31.12.2017	4 277 145	0	167 650	0	4 444 795
Muut pitkävaikutteiset menot					
Poistamaton hankintameno 1.1.2017	1 844 049	0	289 855	0	2 133 904
Lisäykset tilikauden aikana	0	0	18 666	0	18 666
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0
Siirrot erien välillä	0	0	0	0	0
Alaskirjaus **)	399 513	0	0	0	399 513
Tilikauden poistot	438 246	0	206 571	0	644 817
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1 006 290	0	101 950	0	1 108 240
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,					
aineettomat 1.1.2017	24 679	0	37 597	0	62 276
Lisäykset tilikauden aikana	3 246 176	0	28 103	0	3 274 278
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	0	0	0	0
Siirrot erien välillä	0	0	0	0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	3 270 855	0	65 700	0	3 336 555
Aineelliset hyödykkeet 31.12.2017	278 830 054	2 197 818	62 594 090	31 413	343 653 374
Maa- ja vesialueet 1.1.2017	93 114 740	0	57 293	0	93 172 034
Lisäykset tilikauden aikana	873 983	0	0	0	873 983
Vähennykset tilikauden aikana	322 829	0	0	0	322 829
Poistamaton hankintameno 31.12.	93 665 894	0	57 293	0	93 723 187
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	93 665 894	0	57 293	0	93 723 187
Rakennukset					
Poistamaton hankintameno 1.1.2017	139 404 333	0	9 609 507	0	149 013 840
Sisäisen katteen eliminoinnin palautus**)	0	0	1 883 825	0	1 883 825
Lisäykset tilikauden aikana	3 140 733	0	520 873	0	3 661 606
Rahoitusosuudet tilikaudella	627 021	0	0	0	627 021
Vähennykset tilikauden aikana	1 710 960	0	0	0	1 710 960
Siirrot erien välillä	2 015 910	0	114 579	0	2 130 489
Alaskirjaus **)	6 125 489	0	1 794 110	0	7 919 599
Tilikauden poistot	7 351 559	0	645 142	0	7 996 702
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	128 745 947	0	9 689 532	0	138 435 479
Kiinteät rakenteet ja laitteet					
Poistamaton hankintameno 1.1.2017	32 383 095	5 340	29 855 445	0	62 243 880
Sisäisen katteen eliminoinnin palautus **)	0	0	1 502 264	0	1 502 264
Lisäykset tilikauden aikana	6 509 340	0	1 835 334	0	8 344 675
Rahoitusosuudet tilikaudella	307 376	0	0	0	307 376
Vähennykset tilikauden aikana	7 973	0	0	0	7 973
Siirrot erien välillä	10 480 815	0	1 247 460	0	11 728 275
Alaskirjaus **)	43 731	0	1 787 844	0	1 831 576
Tilikauden poistot	3 770 064	2 198	2 192 613	0	5 964 874
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	45 244 107	3 142	30 460 046	0	75 707 295
Koneet ja kalusto					
Poistamaton hankintameno 1.1.2017	2 169 297	2 229 402	1 152 619	23 268	5 574 586
Sisäisen katteen eliminoinnin palautus **)	0	0	327 360	0	327 360
Lisäykset tilikauden aikana	199 171	937 624	182 622	14 975	1 334 391
Rahoitusosuudet tilikaudella	0	235 060	0	0	235 060
Vähennykset tilikauden aikana	640 942	30 600	0	0	671 542
Siirrot erien välillä	325 616	130 725	21 825	0	478 165
Tilikauden poistot	696 444	837 415	499 694	6 830	2 040 384
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1 356 697	2 194 675	1 184 731	31 413	4 767 516

	Kaupunki	Pelastus- laitos	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavan Opisto	Yhteensä
--	----------	---------------------	----------------------------------	---------------	----------

Muut aineelliset hyödykkeet

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	597 278	0	0	0	597 278
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	597 278	0	0	0	597 278

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat,

aineelliset 1.1.2017	14 662 450	130 725	9 222 982	0	24 016 157
Lisäykset tilikauden aikana	7 985 098	49 967	13 363 368	0	21 398 433
Rahoitusosuudet tilikaudella	605 076	49 967	0	0	655 043
Siirrot erien välillä	12 822 341	130 725	1 383 864	0	14 336 929
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	9 220 131	0	21 202 487	0	30 422 618

**) sisäinen kate kirjattu alas vuonna 2017

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Maa- ja vesialueet	99 447 756,54	99 005 847,37	93 723 187,36	93 172 033,84
Kiinteistöjen liittymismaksut	1 081 433,17	1 648 805,90		
Muut maa- ja vesialueet				
Maa- ja vesialueet yhteensä	100 529 189,71	100 654 653,27	93 723 187,36	93 172 033,84

Liitetieto 19b

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet					Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				
	Osakkeet Konserni- yhtiöt	Osakkeet omistusyht. Yhteisöt	Kunta- yhtymä- osuudet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	Jvk-laina saamiset	Saamiset konserni- yhteisöt	Saamiset kunta- yhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	48 233 491,50	5 942 323,10	19 910 631,42	4 280 116,41	78 366 562,43	0,00	22 106 712,55	0,00	3 888 302,91	25 995 015,46
Lisäykset	70 531,59	3 200 000,00							698 469,55	698 469,55
Vähennykset	2 471 348,34	773,13		195 401,47			1 027 742,58		716 179,30	1 743 921,88
Siirrot erien välillä										0,00
Hankintameno 31.12.	45 832 674,75	9 141 549,97	19 910 631,42	4 084 714,94	78 969 571,08	0,00	21 078 969,97	0,00	3 870 593,16	24 949 563,13

Arvonlennukset

Arvonkorotukset

Kirjanpitoarvo 31.12.

Tytäryhtiöosuudet, laskettu yhtiöiden alkuperäisistä taseista

				Kuntakonsernin osuus, euroa		
Kotipaikka	Kaupungin omistus-osuus %	Konsernin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pääomasta	tilikauden tappiosta/voitosta	
Asunto Oy Hirvipari	Mikkeli	95,69	95,69	474 581	425 363	12 834
Asunto Oy Pirttitie III	Mikkeli	100,00	100,00	35 713	866 409	30
Asunto Oy Tuppura	Mikkeli	97,00	97,00	796 534	398 273	-2 453
Asunto Oy Mikkelin Hauki-Koivikko	Mikkeli	64,27	64,27	68 830	49 294	1 531
Kiinteistö Oy Kenkäveronniemi	Mikkeli	66,70	66,70	1 009 568	181 705	-11
Kiinteistö Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Mikkeli	51,56	51,56	2 945 318	323 265	-69 137
Kiinteistö Oy TeknoGraani	Mikkeli		75,64	1 884 984	170 025	15
Mikkelin kehitysytitiö Miksei Oy	Mikkeli	79,80	79,80	289 768	1 503 753	135 747
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Mikkeli	100,00	100,00	28 809 748	130 922 600	3 488 540
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Mikkeli	100,00	100,00	8 160 289	22 654 681	150 165
Metsäsairila Oy	Mikkeli	100,00	100,00	8 595 993	1 152 572	877 729
Mikkelin Arkistotalo Oy	Mikkeli	56,00	56,00	2 358 676	4 861	169 194
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Mikkeli	100,00	100,00	2 001 844	6 901 050	3
Mikkelin Matkailu Oy	Mikkeli	100,00	100,00	132 965	0	-141
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	Mikkeli	100,00	100,00	9 004	20 291 306	1
Mikkelin Ravirata Oy	Mikkeli	52,70	52,70	287 625	168 393	15 722
Mikalo Oy	Mikkeli	100,00	100,00	3 166 128	71 086 393	253 204
Mikkelin Jäähalli Oy	Mikkeli	74,88	89,10	2 643 380	7 489 326	-7 257
Asunto Oy Mikkelin Nuottapuisto (Mikalo Oy)	Mikkeli		70,00	2 823	2 721	14
YIT Kuntatekniikka Oy	Mikkeli	60,00	60,00	0	0	375 746
Etelä-Savon Koulutus Oy	Mikkeli	62,50	62,50	4 567 348	3 154 480	-696 951
Kiinteistö Oy Jääkärintie 31	Mikkeli		100,00	8 625	8 479 641	28
Kiinteistö Oy Mikkelin Takojankatu	Mikkeli	58,63	58,63	296 288	4 042	79
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Mikkeli	100,00	100,00	7 263 807	21 421 692	-428
Kiinteistö Oy Ristiinan Suopursu	Mikkeli	70,00	70,00	68 118	246 932	-3 462
Miktech Consulting Oy	Mikkeli		100,00	0	0	-75
Etelä-Savon Työterveys Oy	Mikkeli	100,00	100,00	0	0	443 777
Kiinteistö Oy Kyyhkylä	Mikkeli		100,00	290 888	2 800 828	33 780
BioSairlla Oy	Mikkeli		80,00	749 589	3 624 273	-86 074
Ei yhdistelty koska yhtiön operatiivinen toiminta on ollut vähäistä						
Tytäryhtiöt yhteensä				76 918 437	304 323 880	5 092 149

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	jäsen	2 744	1 170 242	-157
---------------------------------	-------	-------	-----------	------

Mikkelin Asumisoikeus Oy:n omassa pääomassa on kirjattuna asumisoikeusmaksuja 2 025 894,39 euroa, jotka yhtiö on velvollinen palauttamaan asukkaalle heidän luopuessaan asumisoikeudestaan.

Ilman asumisoikeusrahastoa konsernin osuus omasta pääomasta on -24 050,02 euroa.

Kuntayhtymäosuudet

		Kuntakonsernin osuus			
	Kotipaikka	Kaupungin omistus-osuus %	omasta pää-omasta	vieraasta pää-omasta	tilikauden tappiosta / voitosta
Etelä-Savon sairaanhoitopiirin ky	Mikkeli	57,42	18 061 491	70 365 292	-75 379
Etelä-Savon maakuntaliitto	Mikkeli	33,02	211 027	242 358	-16 823
Itä-Suomen päihdehuollon ky	Mäntyharju	10,81	200 279	53 080	8 553
Etelä-Savon Kampuskiinteistöt kuntayhtymä	Mikkeli	72,30	13 394 700	22 712 959	169 139
Vaalijalan kuntayhtymä	Pieksämäki	12,37	1 223 786	2 920 959	12 985
Kuntayhtymät yhteensä			33 091 282	96 294 648	98 476

Omistusyhteisyyhteisöt

Yhteisyyhteisöt

Mikkelin Mikaeli Oy	Mikkeli	33,3	33,3	84 844	27 434	-811
---------------------	---------	------	------	--------	--------	------

Osakkuusyhtiöt

AsOy Mikkelin Lehmusrivi (6 as)	Mikkeli	40,5	40,5	80 215	1 021	-5 136
AsOy Partinkartano	Mikkeli	30,6	30,6	91 088	44 011	7
KiintOy Kattilansillan kauppakeskus	Mikkeli	32,1	32,1	86 430	699	0
KiintOy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	Mikkeli	41,2	41,2	321 776	1 007	12
KiintOy Mikkelin Musiikkiopistotalo	Mikkeli	21,2	21,2	357 357	3 177	7
KiintOy Otavan Ketola	Mikkeli	47,3	47,3	108 533	2 481	4
Kyyhkylän Asuntolat Oy	Mikkeli	49,2	49,2	9 967	31 274	13
Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy	Mikkeli	36,8	36,8	Ei toimintaa vuonna 2017		
Mikkelin Pesula Oy	Mikkeli	42,9	42,9	662 069	1 082 333	168 567
KiintOy Torikioski	Mikkeli	17,7	44,3	495 868	1 917	1 387
Kaakkois-Suomen Amk Oy	Kouvola	36,2	35,8	10 370 624	5 998 419	3 559 383
K-S Energiavälitys Oy, Jyväskylä	Jyväskylä		20,0			
Suomen Voimatieto Oy, Imatra	Imatra		21,7			
Koskienergia Oy	Mikkeli		45,0			
Kiinteistö Oy Koppelonpesä	Mikkeli		50,0			
KiintOy Suksimäki (Mikalo Oy)	Mikkeli		50,0	41 491	13 508	37 549

Yhteensä				12 710 260	7 207 283	3 760 981
-----------------	--	--	--	-------------------	------------------	------------------

Omistukset muissa yhteisöissä

	Kirjanpito-arvo 31.12.2017	Osakkeita, kpl	Omistus- osuus, %
AsOy Jääkärintie 29 (1 as)	48 774,50	10 014	15,4
AsOy Kvartetti (1 as)	353,19	21	0,2
AsOy Mikkeli (1 as)	67 275,17	27	5,4
AsOy Mikkelin Jalavapuisto (1 as)	71 743,75	762	3,8
AsOy Orijärven Kyläpuisto	293 497,00	427	20,7
AsOy Porrassalmenkatu 28 (1 as)	44 317,52	2 111	12,4
AsOy Porrassalmenkatu 43 (1 as)	16 634,69	300	2,2
AsOy Ristiinantie 17 (1 as)	807,30	480	0,6
Kiinteistö Oy Laaninkulma	209 613,59	379	27,6
Kiinteistö Oy Näsiäkara	252,28	15	10,0
Kiinteistö Oy Kankaalan Talonhoito Oy	33,64	2	6,7
Kiinteistö Oy Suomenniemen Kate	14 917,76		
Kiinteistö Oy Vaahteranlehti	440,59	3 680	18,4
Kuntarahoitus Oyj	526 083,03	222 675	
Mikkelin Keilahalli Oy	1,68	1	0,1
Pieksämäen Jäähalli Oy	1 681,88	100	
Saimaa Golf Oy	43 728,86	5	1,0
Saimaa Capital Oy	189 376,41	41 537	1,3
Suur-Savon Sähkö Oy	1 958 426,54	10 836	13,6
YH Suomi Oy			
Amplus	27 785,26	108 974	
Kuntien Tiera Oy	54 435,00	54 435	
Kunnan Taitoa Oy	64 192,00	49 492	
Suomen kalliotaideyhdistys	500,00		
Joukkoliikenteen lippu- ja maksujärjestelmä Oy	4 361,52		
Porrassalmen kehitys Oy	23 700,00	1 000	10,0
Koha-Suomi Oy	6 015,13		
osuudet:			
Luottokunta	100,00	1	
Maakunta-arkisto	5 045,64		
Mikkelin Kauppahuone	168,19		
Mikkelin Puhelinosuuskunta	254 454,06	673	
Osuuskunta Metsäliitto	128 462,47		
Olkkolan vesiosuuskunta	2 561,19	3	
Sairilan vesiosuuskunta	13 051,40	3	
Hintikan vesiosuuskunta	672,75	8	
Vesiosuuskunta Hauki	268,00		
Löytö-Vitsiälä vesiosuuskunta	84,10	1	
Hermannin vesiosuuskunta	10 898,58	5	
Yhteensä	4 084 714,67		

Saamisten erittely

	2017		2016	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	81 965,35	452 248,41	121 085,27	246 142,46
Lainasaamiset	18 668,81	1 881 151,05	49 133,02	922 564,86
Siirtosaamiset	0,00	46 743,92	0,00	30 085,48
<i>Yhteensä</i>	<i>100 634,16</i>	<i>2 380 143,38</i>	<i>170 218,29</i>	<i>1 198 792,80</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	923 893,22	0,00	185 886,20
Lainasaamiset	0,00	1 537 234,88	0,00	148 123,66
Muut saamiset	0,00	142 419,17	0,00	61 046,82
Siirtosaamiset	0,00	939,29	0,00	814 202,78
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>2 604 486,56</i>	<i>0,00</i>	<i>1 209 259,46</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	9 430,75	0,00	15 145,90
Lainasaamiset	1 072 977,50	0,00	1 089 367,50	0,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>1 072 977,50</i>	<i>9 430,75</i>	<i>1 089 367,50</i>	<i>15 145,90</i>
Saamisten erittely yhteensä	1 173 611,66	4 994 060,69	1 259 585,79	2 423 198,16

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Tulojäämät				
Etelä-Savon Sairaanhoidopiiri, ylijäämän pal.		0,00	0,00	812 850,69
Palkat 2.1.2017	0,00	2 134 037,99	0,00	2 134 037,99
Vael-maksun palautus	0,00	1 744 765,47	0,00	1 744 765,47
Työttömyysvak.maksut-tilien saldot	2 223 239,26	3 335,18	2 223 239,26	3 335,18
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	435 095,52	777 144,38	416 541,24	777 144,38
Pakolaisista aih.kustannusten korv.	12 032,53	260 035,36	12 032,53	260 035,36
Palkkatuet/Ely-keskus	219 579,57	95 016,68	219 579,57	95 016,68
Muut siirtosaamiset,projektit	1 277 509,96	1 760 954,00	276 387,55	245 506,24
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	634 904,00	0,00	634 904,00	0,00
Muut tulojäämät	7 448 345,82	5 468 794,86	570 529,68	858 872,79
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>12 250 706,66</i>	<i>12 774 012,65</i>	<i>4 353 213,83</i>	<i>6 931 564,78</i>

Oma pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Peruspääoma 1.1	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56	153 857 306,13
Lisäykset/ Mikkelin vesiliikelaitoksen sisäisen katteen purku				7 078 324,43
Vähennykset				
Peruspääoma 31.12	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56	160 935 630,56
Osuus kuntayhtymien opo:n lisäyksestä 31.12.				
Arvonkorotusrahasto 1.1	60 288 743,18	60 676 839,93	53 961 658,70	54 349 755,45
Lisäykset				
Vähennykset	257 693,72	388 096,75	257 693,72	388 096,75
Arvonkorotusrahasto 31.12	60 031 049,46	60 288 743,18	53 703 964,98	53 961 658,70
Muu rahastot/oma pääoma 1.1.	5 940 743,33	5 888 444,57		
Lisäykset	0,00	52 298,76		
Vähennykset	74 776,54			
Muut rahastot/oma pääoma 31.12.	5 865 966,79	5 940 743,33		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	61 171 909,92	54 290 099,17	4 628 176,82	2 630 892,35
Muut muutokset	-113 455,70	-48 331,76		
Edellisen tilikauden virheen oikaisu/ Mikkelin Vesiliikelait	-3 581 954,23	-537 915,75	-3 581 954,23	269,75
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	57 476 500,00	53 703 851,66	1 046 222,59	2 631 162,10
Tilikauden yli-/alijäämä	5 880 604,38	7 468 058,26	3 830 076,18	1 997 014,72
Oma pääoma yhteensä	290 189 751,19	288 337 026,99	219 515 894,31	219 525 466,08

Pitkäaikaiset velat**Velat, jotka erääntyvät 1.1.2023 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta**

	2017	2016
Joukkovelkakirjalainat		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	16 274 294,55	23 982 422,55
Lainat julkisyhteisöiltä	2 194 984,20	2 341 243,24
Liittymismaksut	3 638 694,77	3 426 594,77
Pitkäaikaiset velat yhteensä	22 107 973,52	29 750 260,56

Pakolliset varaukset

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Pakolliset varaukset				
Eläkevaraus	35 607,48	63 708,24	35 607,48	63 708,24
Muiden alueiden jälkihoito	1 411 273,97	1 418 478,47	1 411 273,97	1 418 478,47
Kaatopaikkojen jälkihoito	1 116 837,85	1 084 988,10	1 116 837,85	1 084 988,10
Ympäristövastuiden varaukset	1 312,13	35 000,00	1 312,13	35 000,00
Muut pakolliset varaukset / eläkekompensaatio	6 180 497,64	674 330,70	5 491 823,46	0,00
Etelä-Savon sairaanhoitopiiri ky:n potilasvakuutusvastuu	4 076 081,58	3 978 263,74		
Pakolliset varaukset yhteensä	12 821 610,65	7 254 769,25	8 056 854,89	2 602 174,81

Vieras pääoma

	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	1 841 369,39	0,00	2 685 913,31
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	7 128 830,99	0,00	7 826 722,81
Muut velat	0,00	42 031,01	0,00	21 955,78
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	11 390,13	0,00	60 355,81
Yhteensä	0,00	9 023 621,52	0,00	10 594 947,71

Liitetieto 31

	2017	2016
Sekkitililimiitti		
Luotollisen sekkitilin limiitti 31.12.2017	25 000 000,00	25 000 000,00
-siitä käyttämättä oleva määrä	25 000 000,00	25 000 000,00

Liitetieto 32

Muiden velkojen erittely

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut velat				
Liittymismaksut *)	10 341 003,96	13 571 734,63	0,00	0,00
Ennakonpidätysvelka	1 337 191,10	2 544 810,70	1 337 191,10	2 544 810,70
Sosiaaliturvamaksuvelka	62 245,45	202 527,72	62 245,45	202 527,72
Työnantajan tapaturmavak.maksut	736 906,76	4 038,43	736 906,76	4 038,43
Kuel-eläkevakuutusmaksut	1 250 177,74	2 247 711,51	1 250 177,74	2 247 711,51
Vael-eläkevakuutusmaksut	188 951,20	214 519,95	188 951,20	214 519,95
Kuntien lopullinen maksuosuus	48 166,81	278 233,35	48 166,81	278 233,35
Muut velat	7 747 033,65	7 381 155,67	445 240,30	810 809,65
Muut velat yhteensä	21 711 676,67	26 444 731,96	4 068 879,36	6 302 651,31

*) Liittymismaksut on siirretty v. 2016 alkaen pitkäaikaisiin velkoihin kunnan osalta.

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	13 143 987,10	16 434 357,49	9 337 501,48	16 434 357,49
Korkojaksotukset	644 231,42	798 061,22	725 490,05	550 479,79
Opetustoimen valtionosuuden lisäperintä		1 007 569,00	0,00	1 007 569,00
Muut siirtovelat	19 646 116,42	17 481 539,47	315 442,48	58 974,75
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	33 434 334,94	35 721 527,18	10 378 434,01	18 051 381,03
Siirtovelat yhteensä	33 434 334,94	35 721 527,18	10 378 434,01	18 051 381,03

Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Vuokravastuut				
Vuokravastuut yhteensä	548 939,19	76 800,00		
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus				
-sopimukseen sisältyvät lunastusveloitteet	3 153 706,39	3 094 151,91		
Leasingvastuut yhteensä	323 280,02	829 276,17	139 563,21	364 735,92
-seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	78 335,49	669 067,80	77 194,04	203 762,15
siitä kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut				
Yhteensä	4 104 261,09	4 669 295,88	139 563,21	364 735,92
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta				

Vastuusitoumukset

	Kunta	
	2017	2016
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	171 050 940,52	169 994 832,43
<i>Jäljellä pääomasta</i>	111 917 476,54	115 828 003,91
Konsernin osakkuusyhtiöiden velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	3 000 000,00	3 000 000,00
<i>Jäljellä pääomasta</i>	138 888,66	472 222,02
Konsernin ulkopuolisten velasta		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	15 395 228,92	16 591 929,97
<i>Jäljellä pääomasta</i>	4 490 297,84	4 095 619,26
Takaukset yhteensä		
<i>Alkuperäinen pääoma</i>	189 446 169,44	189 586 762,40
<i>Jäljellä pääomasta</i>	116 546 663,04	120 395 845,19

Huomautukset:

* Mikkelin kaupunki on antanut Metsäsairila Oy:lle takauksen, jota vastaan ei ole nostettu lainaa (maa-aineslain mukainen takaus, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus).

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2017	2016
Osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	305 194 883,00	263 593 401,00
Osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Mahd. vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	201 707,72	196 754,99

Takauskeskuslain 10 §:n mukaan takauskeskuksen jäsenyhteisöt vastaavat yhdessä takauskeskuksen sellaisten menojen ja sitoumusten rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuiksi, väestötietolain (507/93) 18 §:ssä tarkoitetun edeltävän vuodenvaihteen asukaslukujen mukaisessa suhteessa. Vuosina 2016 ja 2017 vakuudet ovat olleet riittävät, eikä takauskeskuslain 10 §:n mukaisia menoja ja sitoumuksia ole realisoitunut.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut	3 153 706,39	3 445 931,53		
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus				
Vuokravastuut, vastuut voimassa	548 939,19	738 030,52		
<i>Sopimusvastuut yhteensä</i>	<i>3 702 645,58</i>	<i>4 183 962,05</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Osuus kuntayhtymän alijäämästä				
Arvonlisäveron palautusvastuu **)	12 176 260,17	13 141 435,71	7 526 532,72	7 998 907,43

Liitetietoa korjattu tarkistuslaskelmien perusteella kunnan osalta. **)

Koronvaihtosopimukset

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
<i>Kaupunki</i>				
Koronvaihtosopimuksella 923251/1149081 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			5 000 000,00	5 000 000,00
Käypä arvo			-217 901,00	-388 050,00
Koronvaihtosopimuksella 923251/1804047 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 1.3.2019.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			5 000 000,00	5 000 000,00
Käypä arvo			-217 901,00	-388 050,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1250519 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			15 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo			-1 623 343,00	-2 184 507,00
Koronvaihtosopimuksella 995682/1555483 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 31.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			15 000 000,00	15 000 000,00
Käypä arvo			-1 623 343,00	-2 184 507,00
Lisähyötyswapilla 1075684/1364062 suojataan koko lainasalkkua. Sopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 3.2.2022.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			20 000 000,00	20 000 000,00
Käypä arvo			-3 073 939,00	-3 965 013,00
Koronvaihtosopimuksella 73376 suojataan koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimus erääntyy 21.9.2021.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			14 000 000,00	14 000 000,00
Käypä arvo			-1 336 853,15	-1 724 851,01
Digit hostettu koronvaihtosopimus RISTIINA1 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 12.4.2021.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä			1 013 333,37	1 013 333,37
Käypä arvo			-78 671,21	-110 138,10
Koronvaihtosopimus KSWAP012/15/19196 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2020-2040, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 31.12.2020 ja erääntyy 31.12.2040.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			30 000 000,00	30 000 000,00
Käypä arvo			-1 463 460,13	-2 322 828,00
Koronvaihtosopimus 31826/15371 Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus suojaa koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2021-2041, mikä edellyttää, että kunnalla on nostettuna vastaavan suuruinen lainamäärä. Sopimus alkaa 27.9.2021 ja erääntyy 27.9.2041.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			20 000 000,00	20 000 000,00
Käypä arvo			-3 398 273,80	-4 247 125,00
Koronvaihtosopimus 31718 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo			4 200 000,00	4 200 000,00
Käypä arvo			4 344,90	-1 504,00
Koronvaihtosopimus 31738 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			10 125 000,00	10 125 000,00
Käypä arvo			-12 206,83	-68 478,00
Koronvaihtosopimus 31800 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020.				
Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo			5 600 000,00	5 600 000,00
Käypä arvo			4 647,36	-4 691,00
Koronvaihtosopimus 31830 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo			8 000 000,00	8 000 000,00
Käypä arvo			9 192,06	-6 487,00

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Koronvaihtosopimus 32018 on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 3 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 20.12.2020. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo			11 500 000,00 15 843,27	11 500 000,00 -11 751,00
Tytäryhteisöt Johdannaisopimus on tehty yksittäisen lainan tietyn korkotason suojaamiseksi. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojausta ei ole, mikäli korko nousee yli sovitun korkoprosentin. Sopimus päättyy 7.3.2019. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	11 513 336,00 -32 335,00	12 560 002,00 -82 922,00		
Koronvaihtosopimuksella 726373/IRS13798/6019507 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus erääntyy 19.7.2021. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 800 000,00 -125 549,72	2 250 000,00 -191 802,52		
Koronvaihtosopimuksella 1043696/1318776 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 23.8.2017. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo		päättynyt 1 250 006,00 -32 480,00		
Koronvaihtosopimuksella 934218/1165245 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kuukausittain. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 31.8.2017. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo		päättynyt 4 800 000,00 -86 549,00		
Tehostetulla koronvaihtosopimuksella ETSAVENER1 varmistetaan yksittäisen lainan tietty korkotaso. Mikäli korko nousee ylisopimuksen mukaisen korkotason, myös suojauksen mukainen korkotaso nousee. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Suojauksen kassavirrat maksetaan neljä kertaa vuodessa. Sopimus päättyy 27.8.2024. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	3 500 000,00 -90 421,93	4 000 000,00 -145 844,77		
Koronvaihtosopimuksella 1823688/2902576 varmistetaan yksittäisen lainan kiinteä korko. Suojauksen kassavirrat maksetaan kaksi kertaa vuodessa. Suojattu pääoma vastaa lainapääomaa. Sopimus päättyy 2.7.2026. Lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	6 066 668,00 -20 388,00			
Koronvaihtosopimus 1197121/1581082 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 5.5.2023. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 219 750,00 -92 885,00	1 279 250,00 -121 713,00		
Koronvaihtosopimus 1524661/2088483 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 26.5.2025. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	525 000,00 -11 219,00	555 000,00 -18 177,00		
Koronvaihtosopimus 1769559/2770516 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Laina ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus on voimassa 22.2.2017 saakka. Lainan pääoma tilinpäätöshetkellä Sopimuksen käypäarvo tilinpäätöshetkellä	1 852 500,00 -61 881,00			
Koronvaihtosopimuksella 1505781-2059523 suojataan koko lainasalkkua. Yhtiö saa 1 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 20.5.2030. Laina pääomaa vastaava nimellisarvo yhteensä Käypä arvo	6 250 000,00 -1 792 437,00	6 250 000,00 -2 118 617,00		
Koronvaihtosopimus 929206/1157500 on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella on muutettu vaihtuva korko (euribor 1 kk) kiinteäksi. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä ja koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus erääntyy 22.5.2020. Lainapääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	1 918 671,00 -164 173,00	1 936 289,00 -239 699,00		
Koronvaihtosopimuksella 1393988/1895150 suojataan koko lainasalkkua. Yhtiö saa 6 kk:n euribor korkoa ja maksaa kiinteää korkoa. Sopimus erääntyy 20.8.2019. Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo Käypä arvo	4 000 000,00 -63 065,00	4 000 000,00 -85 397,00		

Järjestelyn tarkoitus	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Koronvaihtosopimus 961201/1202286				
on tehty yksittäisen lainan korkoja koskevien kassavirtojen muuttamiseksi 1 kk euribor:sta 6 kk euriboriin. Sopimus erääntyy 26.11.2020.				
Bullet-lainan pääomaa vastaava nimellisarvo	390 000,00	520 000,00		
Käypä arvo	215,00	-760,00		
Koronvaihtosopimus 1817460/2886857				
Tulevaisuudessa voimaan tuleva koronvaihtosopimus on tehty yksittäisen lainan korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2018-2023. Lainan ja koronvaihtosopimuksen pääoma, eräpäivä sekä koronmaksupäivät vastaavat toisiaan. Sopimus alkaa 27.12.2018 ja erääntyy 27.12.2023.				
Lainapääomaa vastaava nimellisarvo	3 000 000,00			
Käypä arvo	-29 852,00			

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2017	2016
Kaupunginhallitus	324	373
Ympäristölautakunta	28	24
Sosiaali- ja terveyslautakunta	0	1249
Kasvatus- ja opetuslautakunta	1167	1129
Kulttuuri, nuoriso- ja liikuntalautakunta	141	146
Tekninen lautakunta	67	62
Rakennuslautakunta	15	16
Maaseutu- ja tielautakunta	99	107
Tilakeskus	0	18
Etelä-Savon pelastuslaitos	206	206
Mikkelin Vesiliikelaitos	35	36
Otavan Opisto Liikelaitos	75	75
	2 157	3 441
Vakituiset	1766	2837
Määräaikaiset	348	570
Työllistetyt	43	34
	2157	3441

Liitetieto 43

Henkilöstökulut

	2017	2016
Henkilöstökulut		
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	74 056 481,72	117 979 962,51
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	19 380 505,37	29 261 659,69
Muut henkilösivukulut	4 667 379,60	7 529 266,06
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	1 132 133,97	2 023 239,79
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	96 972 232,72	152 747 648,47
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	505 883,03	636 139,56
Henkilöstökulut yhteensä	97 478 115,75	153 383 788,03

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2017	2016
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	13 425,11	14 881,01
Mikkelin seudun Vihreät ry	4 411,95	2 434,64
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	2 147,91	3 361,75
SDP Mlin kunnallisjärjestö	13 562,29	13 079,76
Mikkelin Kristillisdemokraatit	1 384,45	1 024,64
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	524,80	2 763,95
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	11 048,08	17 494,30
Kokoomus	35,63	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	46 540,22	55 040,05

Tilintarkastajien palkkiot		
	2017	2016
PWC julkistarkastus Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	40 415,00	43 733,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	10 296,00	
Muut palkkiot	990,00	10 179,00
Palkkiot yhteensä:	51 701,00	53 912,00

Kunnan ja intressitahon väliset toimet

Kaupunginjohtajan kanssa on 22.6.2015 solmittu kuntalain mukainen johtajasopimus, jota on viimeksi täydennetty kaupunginvaltuuston päätöksellä 12.2.2018 § 18. Johtajasopimuksessa on sovittu 12 kk palkkaa vastaavasta erokorvauksesta, mikäli virkasuhde aiotaan työnantajan toimesta irtisanoa kuntalainkuntalain 43 §:n perusteella.

Konsernin lähipiirin/ intressipiirin kanssa ei ole ollut tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

Eriytetyt tilinpäätökset -liikelaitokset

Otavan Opiston liikelaitos

Kunnallisena liikelaitoksena toimiva Otavan Opiston liikelaitos tarjoaa internaatti- ja internet-oppimispalveluita vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Liikelaitoksen tarkoituksena on tarjota koulutuspalveluita, joiden järjestäminen edellyttää yli kuntarajojen ulottuvaa toimintaa.

Palvelusuunnitelman toteutuminen

Otavan Opisto on vahvistanut asemaansa yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä. Vahvistuminen on näkynyt voimakkaana verkko-opiskelijoiden määrän kasvuna. Suunnittelua verkkokoulutuksen käyttöönottoamisesta on edistetty myös niiden oppivelvollisten osalta, joilla lähiopetukseen osallistuminen on puutteellista. Erityisenä kohderyhmänä HJK:n vaativassa valmentautumisessa oleva ryhmä.

Kaupungin strategian tukeminen nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta on kohdistunut maahanmuuttajanuoriin ja turvapaikanhakijoihin. Em. kohderyhmissä aikuisten perusopetuksessa lähiopetukseen osallistuneiden määrä on kasvanut viime vuodesta.

Elinkeinojen hyvinvoinnin näkökulmasta on selvitetty maahanmuuttajien koulutuksellista asemaa ja osaamista osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi alueellisesti. Toteutus on tapahtunut Maahanmuuttajat Etelä-Savon yritysten voimavaraksi- hankkeen avulla. Kansalaisyhteiskunnan osallisuuden kehittäminen vapaan sivistystyön palvelujen kohdentuvuutta parantamalla ei toteutunut odotetun lailla.

Alueellisesti ja valtakunnallisesti on kehitetty pilotoivia internet- ja internaattipalveluja oppilaitosten käyttöön hankkeiden avulla, joissa yhteistyötä verkko-oppimisen kehittämisessä on laajennettu myös ammatillisten oppilaitosten suuntaan Ammattiin! Etelä-Savon toisen asteen kehittämishankkeen avulla. Verkko-oppimisen vaikuttavuutta ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä on viety eteenpäin hanketoiminnan avulla (<http://www.otavanopisto.fi/hankkeet>).

Koulutuksellisesti huonossa asemassa olevien mahdollisuus perusopetukseen osallistumisen ja työelämän valmiuksien kehittämisen osalta toteutui ainoastaan maahanmuuttajien osalta. Osaamisen tunnistamiseen ja kehittämiseen liittyvää kehittämistyötä tehtiin kaupungin henkilöstöpalvelujen kanssa.

Talouden tasapainottamiseen liittyvät toimenpiteet toteutuivat yli odotusten.

Tavoitteet

Sitova tavoite	Mittari	Toteutuma 31.12.2017
Liikelyläämä	-642.000	446.396
Vakituisen henkilöstön määrä enintään	65	58

Talouden toteuma ja olennaiset poikkeamat

Otavan Opiston talous saatiin hyvin tasapainotettua, vaikka vuoden 2017 alkuperäiseen jo hyväksyttyyn talousarvioon jouduttiin tekemään noin 1,15 milj. euron leikkaus lukiokoulutuksen valtionosuuksiin ja sopeuttamaan menoja tuloihin nähden. Valtionosuuksien leikkaus johtui Opetus- ja kulttuuriministeriön keväällä 2016 käynnistämästä selvityksestä koskien lukiokoulutuksen opiskelijamäärien laskentatapaa. Valtionosuuksien aleneminen aiheutti alijäämäisen muutosbudjetin valmistelun alkuvuodesta 2017. Muutosbudjetti hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 22.5.2017, § 37.

Otavan Opiston liikelyläämä ylittyi valtuustoon nähden sitovasta tavoitteesta noin 1.088.000 euroa, tilikauden liikelyläämän ollessa 446.395,64 euroa.

Otavan Opiston taloutta ohjattiin vuoden 2017 aikana niin, että menoja pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman maltillisesti ja lisättiin sekä tarkasteltiin resursseja opetukseen ja ohjaukseen tulojen kasvattamiseksi. Lukiokoulutuksen opiskelijamäärä ylittyi talousarviosta 106 opiskelijalla. Myös perusopetuksen osalta saatiin 1473 kurssisuoritusta enemmän, kuin oli budjetoitu. Tähän vaikutti mm. uuden aikuisten perusopetukseen valmistavan ryhmän perustaminen. Vapaan sivistystyön opiskelijaviikkojen budjetoitua tavoitetta ei saavutettu, johtuen mm. Otavan Opiston

asuntolan remontista, joka osaltaan vaikutti vapaan sivistystyön kurssien toteuttamiseen kevätkauden aikana. Valtionosuudet vapaan sivistystyön osalta toteutuivat kuitenkin budjetoidun mukaisesti.

Otavan Opiston tulot vuonna 2017 olivat 5.339.102 euroa, joista suurin osa noin 82,1% saatiin lukio- ja peruskoulutuksen sekä vapaan sivistystyön valtionosuuksista. Myyntitulojen osuus oli noin 8,7% ja hankkeiden osuus tuloista oli noin 9%. Muiden tukien, maksutuottojen ja vuokrien osuus tuloista oli noin 0,2%. Kokonaisuudessaan vuodelle 2017 budjetoidut tulot ylittyivät 13,9% eli noin 650.000 eurolla, joka koostui pääsääntöisesti valtionosuuksien kasvusta.

Menopuolella alitusta budjetoituun saatiin 9% eli noin 438.400 euroa. Henkilöstökulut ylittyivät noin 42.000 euroa, johtuen muutaman henkilön palkkauksesta vuonna 2017 aikana. Nämä palkkakulut eivät sisällyneet vuoden 2017 budjettiin. Hankinnoissa säästöä saatiin noin 440.000 euroa, johtuen kulujen entistä tarkemmasta tarkastelusta ja priorisoinnista. Lisäksi hankkeille budjetoidut hankinnat eivät täysin toteutuneet. Muut toimintamenot alittuivat budjetoidusta noin 40.000 euroa, johtuen pienemmistä vuokratuloista muun muassa asuntolan, kopiokoneiden ja leasinglaitteiden osalta.

Vuoden 2017 lopussa ulkopuolista rahoitusta saavia hankkeita oli Otavan Opistolla käynnissä 21. Hankkeiden kokonaisbudjettien ollessa yhteensä noin 1.591.000 euroa. Vuodelle 2017 tulorahoitusta hankkeista saatiin noin 481.000 euroa. Ennakkotuloina saatua hankerahaa siirrettiin vuodelle 2018 noin 261.000 euroa.

Otavan Opiston investointeihin oli vuodelle 2017 budjetoitu 15.000 euroa. Investointiraha kohdennettiin Opiston remontoitun asuntolan kalustehankintoihin. Hankinta toteutui suunnitellusti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Otavan Opiston liikelaitoksen toimintaa ohjaa Mikkelin kaupungin hallintosääntö, liikelaitoksen toimintasääntö, kaupungin hankintasääntö ja kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio ja taloussuunnitelma. Vuodelle 2017 asetetuista tavoitteista ja niiden toteumasta on raportoitu Otavan Opiston johtokunnalle, kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle.

Sisäisen valvonnan osalta toimintaa valvoo ja ohjaa Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta, joka vastaa liikelaitoksen hallinnon, talouden sekä sisäisen valvonnan asianmukaisuudesta. Otavan Opiston liikelaitoksen johtaja-rehtori johtaa ja kehittää liikelaitoksen toimintaa voimassa olevien ohjeiden ja sääntöjen mukaisesti. Opiston sisäisen valvonnan turvaamiseksi toiminnasta on tehty mahdollisimman läpinäkyvää ja osallistavaa, jonka tavoitteena on myös mahdollisten riskien ennakointi ja minimoiminen. Matalalla organisaatorakenteella on pyritty mahdollisimman ketterään ja nopeaan reagointiin mahdollisten riskien realisoituessa.

Esitys tilikauden tuloksen käsittelystä

Tilikauden tulos on 446.691,50 euroa ylijäämäinen. Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta esittää, että ylijäämä 446.691,50 euroa siirretään tilikauden ylijäämätilille.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017	Toteutuma %
Liikevaihto (1 000 euroa)	5 015	4 689	5 335	113,8
Lukion opiskelijamäärä	686	700	806	115,1
Peruskoulun opiskelijamäärä	131	150	178	118,7
Vapaansivistystyön opiskelijaviikot	2103	1500	1192	79,5
Vakituinen henkilökunta	63	65	58	89,2
Määräaikainen henkilökunta *	39	50	43	86,0

* Luku sisältää myös osa-aikaiset ja sivutoimiset työntekijät.

Otavan opiston liikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	423 000	22 000	445 000	464 540	19 540
Liiketoiminnan muut tuotot	480 000	12 539	492 539	488 709	-3 830
Tuet ja avustukset kunnalta	4 897 000	-1 145 400	3 751 600	4 385 853	634 253
Materiaalit ja palvelut	-1 518 441	248 180	-1 270 261	-830 133	440 128
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-306 363	56 236	-250 127	-185 443	64 684
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 212 078	191 944	-1 020 134	-644 690	375 444
Henkilöstökulut	-3 747 321	183 771	-3 563 550	-3 605 904	-42 354
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-3 055 158	121 369	-2 933 789	-2 969 175	-35 386
<i>Henkilösivukulut</i>	-692 163	62 402	-629 761	-636 729	-6 968
<i>Eläkekulut</i>	-550 270	49 609	-500 661	-506 173	-5 512
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-141 893	12 793	-129 100	-130 556	-1 456
Suunnitelman mukaiset poistot	-6 833	0	-6 833	-6 830	3
Liiketoiminnan muut kulut	-527 405	36 910	-490 495	-449 840	40 655
Liikelylijäämä (-alijäämä)	0	-642 000	-642 000	446 396	-1 088 396
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	296	-296
<i>Korkotuotot</i>			0	0	0
<i>Muut rahoitustuotot</i>	0	0	0	515	-515
<i>Muut rahoituskulut</i>	0	0	0	-219	-219
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	0	-642 000	-642 000	446 691	1 088 692
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	0	-642 000	-642 000	446 691	1 088 692
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0	-642 000	-642 000	446 691	1 088 692

Otavan opisto liikelaitos tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	460 680,13	758 995,98
Liiketoiminnan muut tuotot	488 709,32	385 333,59
Tuet ja avustukset kunnalta	4 385 852,72	3 870 846,29
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-185 442,89	-214 808,43
Palvelujen ostot	<u>-640 830,16</u>	<u>-826 273,05</u>
		-1 068 132,81
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 969 174,71	-3 336 068,94
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-506 172,80	-574 791,57
Muut henkilösivukulut	<u>-130 556,30</u>	<u>-209 693,14</u>
	-3 605 903,81	-4 120 553,65
Poistot ja arvonalentumiset	-6 829,98	-3 394,48
Liiketoiminnan muut kulut	-449 839,69	-516 860,23
Liikeliiketoiminta (-alijäämä)	446 395,64	-693 765,31
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	0,00	0,00
Muut rahoitustuotot	514,82	1 520,86
Muut rahoituskulut	<u>-218,96</u>	<u>-1 435,67</u>
	295,86	85,19
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	446 691,50	-693 680,12
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	446 691,50	-693 680,12
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	446 691,50	-693 680,12

LIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,2	-9,5
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	6,2	-9,5
Voitto, %	97,0	-91,4

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Otavan Opisto liikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta					
Liikeliiketoiminta (-alijäämä)	0	-642 000	-642 000	446 396	1 088 396
Poistot ja arvonalentumiset	6 833	0	6 833	6 830	-3
Rahoitustuotot ja -kulut	0	0	0	296	296
	<u>6 833</u>	<u>-642 000</u>	<u>-635 167</u>	<u>453 521</u>	<u>1 088 688</u>
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-15 000	0,00	-15 000	-14 975	25
Toiminnan ja investointien rahavirta	<u>-8 167</u>	<u>-642 000</u>	<u>-650 167</u>	<u>438 546</u>	<u>1 088 713</u>

Otavan opisto liikelaitos rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2017		1.1.-31.12.2016	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä (-alijäämä)	446 395,64		-693 765,31	
Poistot ja arvonalentumiset	6 829,98		3 394,48	
Rahoitustuotot ja -kulut	295,86		85,19	
	453 521,48	453 521,48	-690 285,64	-690 285,64
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-14 975,00	-14 975,00	-12 920,00	-12 920,00
Toiminnan ja investointien rahavirta		438 546,48		-703 205,64
Rahoituksen rahavirta				
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	134 564,56		-114 531,02	
Saamisten muutos muilta	414 686,75		-6 740,54	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-14 264,62		9 929,36	
Korottomien velkojen muutos muilta	-973 351,07	-438 364,38	814 658,94	703 316,74
Rahoituksen rahavirta		-438 364,38		703 316,74
Rahavarojen muutos		182,10		111,10
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		875,20		693,10
Rahavarat 1.1.		693,10		582,00
		<u>182,10</u>		<u>111,10</u>
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT				
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta, €		1 243 068,57		2 217 251,65
Quick ratio		12,4		5,1
Current ratio		12,4		5,1

Otavan opisto liikelaitos tase

	31.12.2017	31.12.2016
Vastaavaa		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	31 412,93	23 267,91
Vaihtuvat vastaavat		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	65 557,65	212 517,22
Lainasaamiset	7 516 057,67	8 475 487,10
Muut saamiset	18 663,65	27 057,17
Siirtosaamiset	747 567,91	182 036,70
	8 347 846,88	8 897 098,19
Rahat ja pankkisaamiset	875,20	693,10
VASTAAVAA YHTEENSÄ	8 380 135,01	8 921 059,20
Vastattavaa		
Oma pääoma		
Peruspääoma	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	6 835 434,34	7 529 114,46
Tilikauden yli-/alijäämä	446 691,50	-693 680,12
	7 433 978,30	6 987 286,80
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen		
Lainat muilta luotonantajilta		
Saadut ennakot	270 165,97	176 595,52
Ostovelat	100 176,04	124 784,10
Korottomat velat kunnalta	3 381,38	17 646,00
Muut velat	154 036,90	166 851,29
Siirtovelat	418 396,42	1 447 895,49
	946 156,71	1 933 772,40
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	8 380 135,01	8 921 059,20
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	91,7	79,9
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	12,7	35,0
Velat ja vastuut käyttötuloista %	12,7	35,8
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	7 282	6 835
Lainakanta 31.12., 1000 €	0	0
Lainasaamiset 31.12., 1000 €	0	0

*) Vuoden 2016 vertailutieto korjattu

Liitetieto 1

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2017	2016
Opetuspalvelut	323 589,69	591 896,49
Muut palvelut	488 709,32	385 333,59
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	812 299,01	977 230,08

Toimintatuottojen erittely esitetään ulkoisista eristä

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely	2017	2016
Asiakaspalvelujen ostot	0,00	0,00
Muiden palvelujen ostot	640 830,16	853 324,38
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	640 830,16	853 324,38

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat oikeudet			
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	3-5 v	33,3 % - 20 %
Koneet ja kalusto			
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	5 v	20 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa		

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2017	31 413
--	---------------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	23 268
--	---------------

Lisäykset tilikauden aikana	14 975
-----------------------------	--------

Poistot tilikauden aikana	-6 830
---------------------------	--------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	31 413
----------------------------------	---------------

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	31 413
----------------------------------	---------------

Saamisten erittely

	2017		2016	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	2 210,00	0,00	975,00
Siirtosaamiset	0,00	0,00	0,00	7 648,95
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>2 210,00</i>	<i>0,00</i>	<i>8 623,95</i>
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteys yrityksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	390,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>390,00</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	2 210,00	0,00	9 013,95

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Palkkojen välitilin saldo	0,00	113 036,14
Lopullisen VOS:n oikaisu 2017	653 252,72	
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	7 796,11	14 497,74
EU-tuet ja avustukset	86 519,08	45 855,89
Muut tulojäämät	0,00	8 646,93
Tulojäämät yhteensä	747 567,91	182 036,70
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>747 567,91</i>	<i>182 036,70</i>

Oma pääoman erittely

	2017	2016
Peruspääoma 1.1	151 852,46	151 852,46
Peruspääoma 31.12	151 852,46	151 852,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	6 835 434,34	7 529 114,46
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	6 835 434,34	7 529 114,46
Tilikauden yli-/alijäämä	446 691,50	-693 680,12
Oma pääoma yhteensä	7 433 978,30	6 987 286,80

Vieras pääoma

	2017		2016	
	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen	Pitkä- aikainen	Lyhyt- aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	986,20	0,00	5 044,46
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	59,27	0,00	17,98
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>1 045,47</i>	<i>0,00</i>	<i>5 062,44</i>

Muiden velkojen erittely

	2017	2016
Muut velat		
Muut velat	154 036,90	166 851,29
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>154 036,90</i>	<i>166 851,29</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Tuloennakot		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	407 558,62	400 616,03
Valtionavun oikaisu	0,00	1 029 149,71
Muut siirtovelat	10 837,80	18 129,75
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>418 396,42</i>	<i>1 447 895,49</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>418 396,42</i>	<i>1 447 895,49</i>

Vuokrasopimusten mukaisten vuokrien jäljellä olevien määrien yhteissumma

	2017	2016
Leasingvastuut yhteensä	2 343,50	40 119,18
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	913,50	21 231,34

Leasingvuokrasopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

*Vuoden 2016 vertailutieto korjattu.

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2017	2016
Otavan Opiston liikelaitos	58	63
<i>Yhteensä</i>	<i>58</i>	<i>63</i>

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetut luottamushenkilömaksut		
	2017	2016
Keskusta, Mikkelin kunnallisjärjestö	0,00	156,75
Mikkelin Seudun Vihreät ry	57,00	72,00
Mikkelin Kokoomuksen kunnallisjärjestö	28,50	
Keskusta	171,00	
Perussuomalaiset, Mlin piiri	115,63	
SDP, Mlin kunnallisjärjestö	57,00	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	429,13	228,75

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tosittelajit

1421 OTAVAN OPISTO

Laji	Tositelajin nimi	Tositeno	Tositeno
AB	Kirjanpitotosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000502	
AZ	Purkamisen tositelaji	100001472	
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000787 -	1900000791
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatilitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
	Liitetietotositteet	1 -	14

TOS.NROT

1 Liitetieto 1 ja 4	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot
4 Liitetieto 11	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
5 Liitetieto 19	Saamisten erittely
6 Liitetieto 23	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
7 Liitetieto 24	Oman pääoman erittely
8 Liitetieto 25	Vieras pääoma
9 Liitetieto 30	Muiden velkojen erittely
10 Liitetieto 32	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
11 Liitetieto 33	Vuokravastuut
12 Liitetieto 38	Henkilöstön lukumäärä
13 Liitetieto 42	Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut
14 Liitetieto 44	

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUKSET

Otavan Opiston liikelaitoksen tilinpäätöksen 2017 allekirjoitukset:

Otavassa 22. helmikuuta 2018

Otavan Opiston liikelaitoksen johtokunta

Jere Liikanen
johtokunnan puheenjohtaja

Satu Hasanen

johtokunnan jäsen

Jaana Strandman

varajäsen

Jukka Kumpusalo

johtokunnan jäsen

Nina Kurki

johtokunnan jäsen

Inka Laurovuori

johtokunnan jäsen

Terhi Patja

johtokunnan jäsen

Vesa Sorasahi

johtokunnan jäsen

Erkki Takatalo

johtokunnan jäsen

Harri Jokinen

johtaja-rehtori Otavan Opiston liikelaitos

Mikkelin Vesiliikelaitos

Liikelaitosjohtajan katsaus

Vesiliikelaitos on toiminut vuoden 2009 alusta kuntalain mukaisena kunnallisena liikelaitoksena. Mikkelin Vesilaitos vastaa vesihuollon palvelutuotannosta toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uus- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulo- ja hoitokuluilla.

Liikelaitoksella on kahdeksanjäseninen johtokunta, joka johtaa ja kehittää alaistaan liikelaitosta ja vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä. Johtokunta seuraa ja arvioi palvelujen vaikuttavuutta ja varaa käyttäjille mahdollisuuden osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten, että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet liittyvät talouteen, peruspääomakorvaukseen ja vakituisten henkilöstön määrään. Sitovat tavoitteet toteutuivat käyttösunnitelman mukaisena pois-lukien liikeylijäämä. Liikeylijäämä alentui ennakoitua korkeamman poistotason ja käyttömenojen kasvun johdosta. Käyttömenot lisääntyivät palvelujen ostossa sekä aineissa ja tarvikkeissa. Henkilöstökulut alentuivat.

Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon rakennustyötä jatkettiin puhdistamon kalliorakennustöillä. Vuoden aikana käynnistettiin myös johtolinjatytöt vesistöalutusten ja Salosaaren osuuksilla. Hankkeen suunnittelutehtävät koostuivat tulopumppaamon urakkavaiheen toteutussuunnittelusta, urakkalaskenta- ja hankinta-aineiston valmistelusta sekä työnaikaisesta suunnittelusta.

Vesilaitos ja kaupunki laativat selvityksen Vesihuoltolain ja MRL:n muutosten edellyttämistä hulevesivastuista ja niiden jakamisesta. Neuvottelun tuloksista laadittiin selvitys sekä valtakunnallisiin ohjeisiin perustuvat jatkotoimenpide-ehdotukset. Hulevesisäädösten käyttöönottoon tulee varata kahdesta kolmeen vuotta päätöksestä alkaen.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 29.1.2018, että Vesilaitoksen käyttöomaisuuden tasearvoja kirjataan alas käyttöomaisuudessa jäljellä olevan sisäisen katteen (3.581.965,70 euroa) suuruisesti, kohdistuen kirjaukset edellisten tilikausien ylijäämää vastaan ja sisäisen katteen eliminointikirjausta ei tehdä enää vuosittain Mikkelin kaupungin tilinpäätöksessä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset tulokset

Vesilaitostoiminta sujui vuonna 2017 pääpiirteissään suunnitelmien mukaan. Kaupunginvaltuuston asettamat toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pois-lukien Ristiinan jätevesipuhdistamon toiminta, jossa kevätkaudella oli ajoittain haasteita. Ristiinan jätevesipuhdistamon esikäsittely saneeraus valmistui syksyllä. Saneerauksella oli puhdistamon toimintaa tehostava vaikutus. Vesijohtoveden laatu säilyi hyvänä eikä vedenjakelussa tapahtunut vakavia häiriöitä tai korvausvastuisiin johtaneita keskeytyksiä.

Vesilaitos osallistuu Smart Effluents- hankkeeseen, jossa tavoitteena on selvittää kalvobioreaktorilla puhdistetun jäteveden sisältämien haitta-aineiden poistamista UV-LED-hapetustekniikan avulla niin, että puhdistettua vettä voidaan kierrättää myös uudelleen esimerkiksi teollisuuden prosesseihin. Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon prosesseja vastaava koetoimintalaitos varustettiin automaatio- ja instrumenttilaitteistoilla. Koelaitosta täydennettiin talousveden ja teollisuusvesien valmistukseen rakennetulla tutkimuslaitteistolla. Hankkeelle myönnettiin Sinisen biotalouden kärkihankerahoitusta 1 100 000 euroa.

Uusien kaavoitusalueiden verkostoja valmistui Katajalahden tielle ja Kirkonvarkauden asuntomessualueelle. Verkosto-saneerauksia tehtiin mm. Pankalamminkadulla sekä Naistingin jätevesiviemärin osalla ja Kalevankankaalla.

Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamon Kalliorakennusurakka jatkui koko vuoden aikataulussa. Johtolinjaurakat JLU1 ja JLU2 aloitettiin marraskuussa. Puhdistamohankkeen rakennuskustannuksia on sidottu urakkasopimuksilla 53 %.

Liikelaitoksen talous ja tunnusluvut

Mikkelin Vesiliikelaitoksen liikevaihto vuonna 2017 oli 11 819 721 euroa ja tuotot 11 970 539 euroa. Talousarvion mukainen liikevaihtotavoite oli 11 886 000 euroa, joten tavoite ylittyi 84 539 eurolla. Liikevaihto pysyi edellisvuoden tasolla. Vuoden alussa toteutettu 1,5 % taksakorotus kompensoi vedenmyynnin alenemasta aiheutunutta tulojen laskua.

Vettä myytiin 2 695 448 m³ ja jätevettä laskutettiin 2 610 846 m³. Vedenmyynti alentui 45 000 kuutiota edellisvuodeen verran.

den määrästä (1,8 %). Laskutettu jätevesimäärä väheni 74 870 (1,8 %) edellisvuoden tasosta.

Vesilaitoksen toiminnasta syntyi kuluja yhteensä 5 569 739 euroa. Kulut kasvoivat 124 411 euroa (2,3 %) edellisvuodesta. Henkilöstökulut olivat 1 831 526 euroa, joista palkkamenojen osuus oli 1 382 124 euroa. Henkilöstökulut aleniivat 172 571 euroa (8,6 %) edellisvuodesta. Palvelujen osto sekä aineet ja tarvikkeet lisääntyivät edellisvuoden tasosta 316 998 euroa, yhteensä 3 491 798 euroa. Muita toimintakuluja kertyi 246 416 euroa.

Vesiliikelaitoksen liikeylijäämä oli 2.856.779,18 euroa. Kaupungille maksettava tuloutus oli talousarvion mukaisesti 500 000 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 065 805,07 euroa. Vakituisen henkilöstön määrä oli 30.

Sitova tavoite	Mittari	Toteuma
Liikeylijäämä	3 334 000 €	2 856 779 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €	500 000 €
Vakituisen henkilöstön määrä	36	30

Vesi- ja viemäri liittymismaksuja kertyi 212 100 euroa. Poistojen määrä oli 3 544 020 euroa.

Investoinnit olivat yhteensä 15 948 966,24 euroa. Vesilaitosinvestointeja kertyi 1.041.067,38 euroa, viemärilaitosinvestointeja 14.615.007,51 euroa ja hulevesi-investointeja 274.225,28 euroa. Viemärilaitosinvestointeihin sisältyvät Metsä-Sairilan jätevesipuhdistamoinvestoinnit olivat 12 919 649,43 euroa.

Tunnusluvut

	TP 2016	TA 2017	TP 2017
Veden myynti, 1000 m3	2741	2710	2695
Jäteveden myynti, 1000 m3	2659	2660	2611
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m3	4,10	4,16	4,16
Henkilöstö			
Vakituinen henkilökunta (sitova)	30	36	30

Johtokunnan ehdotus tuloksen käsittelystä

Tilikauden ylijäämäksi muodostui 2 065 805,07 euroa. Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ehdottaa, että tilinpäätöksessä ylijäämä kirjataan tilikauden ylijäämäksi.

Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä Mikkelin vesiliikelaitoksessa

Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että Mikkelin Vesiliikelaitoksen toiminta on taloudellista ja tulokSELLISTA, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lainsäädäntöä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta ohjaa ja valvoo Mikkelin Vesilaitoksen toimintaa. Johtokunta johtaa ja kehittää alaistaan liikelaitosta ja vastaa palvelujen tuloksellisesta järjestämisestä. Johtokunta seuraa ja arvioi palvelujen vaikutavuutta ja varaa käyttäjille mahdollisuuden osallistua palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen.

Vesilaitoksen johtaja johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena vesilaitoksen toimintaa ja huolehtii sen hallinnon, talouden ja sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tms. vaatimus tai oikeusseuraamus, ei ole ollut. Myyntisaamisten hallinta toteutetaan talouspalvelut -yksikön toimesta.

Tuloksen muodostumisesta, talousarvion toteutumisesta ja raportoinnista sekä siinä mahdollisesti esiintyneistä poikkeamista ja sen johdosta tehdyistä toimenpiteistä sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta on kerrottu edellä toimintakertomuksessa.

Mikkelin Vesilaitoksen toiminnalle aiheutuvista, vahinkoa aiheuttavista merkittävistä toiminnallisista riskeistä ei ole raportoitu. Pursialan pohjavesialueen kunnostustyöt ja raakaveden laatu edellyttävät kuitenkin edelleen jatkuvaa, tehostettua tarkkailua.

Tilikauden aikana Mikkelin Vesilaitoksessa ei ole todettu omaisuuden hankinnassa, luovutuksessa tai käyttöarvossa

menetyksiä, arvon alennuksia eikä vesilaitos ole joutunut korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Mikkelin Vesilaitoksen hankinnat ja sopimushallinta on vastuutettu. Sopimuksista aiheutuvia negatiivisia seuraamuksia ei ole ollut. Vesilaitoksen hankinnoissa on siirrytty sähköiseen kilpailutukseen, hankinnoista ei ole vireillä hankintaoikaisuja tai markkinaoikeuskäsittelyjä. Verkostorakentamisen urakkakilpailutukset tehtiin pääosin teknisen lautakunnan päätöksillä.

Metsä-Sairilan puhdistamohankkeen kustannuksista on sidottu noin puolet. Tulopumppaamon suunnittelu on käynnistetty. Pumppaamon hankinta kilpailutetaan vuonna 2018. Tehdyissä tai käynnissä olevissa rakennusurakoissa ei ole tiedossa hankkeen kannalta kustannus- tai aikatauluskejä. Hankkeen Pääurakkakilpailutus on käynnissä, hankinnan eteneminen päätetään alkuvuodesta 2018.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan, että talousveden laatu säilyy turvallisena ja asetuksen mukaisena.	Käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	Massatekstiviestipalvelu on käytössä, digitaaliset palautejärjestelmät toteutettu kotisivuille ja Vesikanta-ohjelmaan. Käyttö- ja investointitoiminnoilla mahdollistettu laadultaan häiriötön vedenjakelu. Korvattavia vedenjakelun keskeytyksiä ei muodostunut.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Sairastavuusindeksi	Huolehditaan jätevesipuhdistamojen ja jätevesipumppaamojen häiriöttömästä toiminnasta.	Käyttöpäällikkö	Automaatiojärjestelmien liittäminen REKO- tilannekuvajärjestelmään toteutettu. Tilannekuvajärjestelmää päivitetty. Puhdistamot toimivat lupamääräysten mukaisesti pois lukien Ristiinan puhdistamo kevätkaudella. Jätevesipumppaamoissa ei tapahtunut ylivuotoihin johtavia käyttöhäiriöitä.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Yritysten nettolisäys Tavoite 140 yritystä	Mahdollistetaan yritysten osallistumien puhdistamohankkeeseen (referenssikohde). Puhdistamon tutkimus ja koulutusympäristön luominen.	Vesilaitoksen johtaja	Kenkäveronniemen puhdistamolle toteutettu Metsä-Sairilan puhdistamoa vastaava Pilot-laitos. Laitos käyttöön otettu. Pilot-laitoksen vesiprosessia laajennettu tutkimuskäyttöön hankitulla puhdasvesilaitteistolla, laitteiston testiajot käynnissä.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys Tavoite imago tutkimuksessa sija 4. Yleinen yritysilma 3,5.	Puhdistamossa käyttäen edistysellistä puhdistusteknologiaa ja uusia vedenkierrätys- ja energiaratkaisuja.	Vesilaitoksen johtaja	Metsä-Sairilan puhdistamoon varattu ja louhittu tutkimus- ja koelaitosyksikkö. Laitokselle myönnetty Sinisen biotalouden kärkihankerahoitus 1 100 000 euroa.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesitöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määräosuus 90 % ->90 %	Viemärlaitostoinnasta huolehtimien lupamääräysten mukaisesti. Häiriötilanteisiin varautumien ja häiriötilanteiden hallinta suunnitelmallista.	Käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	Verkostosaneeraukset ja laajennukset tehty määrärahojen puitteissa. Ristiinan jätevesipuhdistamon esikäsittely saneerattu.
Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Luokitelluista pohjavesimuodostumista hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien muodostumien osuus (%): 33 -> 50	Raakaveden pumppaus hallittua, pohjaveden hyvä määrällinen ja ladullinen tila säilytetään. Osallistutaan pohjavesialueiden rakenne ja virtausmallityöhön (Porrassalmi) sekä pohjaveden seurantatutkimuksiin. Osallistutaan maankäytön suunniteluun ja pohjavesialueiden suojelutyöryhmän työskentelyyn.	Vesilaitoksen johtaja, käyttöpäällikkö, verkostopäällikkö	On-line pohjavesimittauksen käyttöönotto Pursialan alueella etenee yhteistyössä XAMK:in kanssa. Pohjavesialueiden suojelutyöryhmän työskentely käynnistetty. Pohjavesialueen rakenne- ja virtausmalli valmistunut Porrassalmen alueelta. Pohjavesitutkimuksia jatketaan Hanhikankaan alueella.

Mikkelin Vesiliikelaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2017		1.1.-31.12.2016	
Toiminnan rahavirta				
Liiketoimintajäämä (-alijäämä)	2 856 779,18		3 228 826,62	
Poistot ja arvonalentumiset	3 544 020,44		3 342 447,96	
Rahoitustuotot ja -kulut	-826 798,78		-704 516,26	
Muut tulo- ja rahoituksen korjaukset	-4 032,26		-23 140,17	
	5 569 968,58	5 569 968,58	5 843 618,15	5 843 618,15
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-15 948 966,24		-9 683 834,18	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	-15 948 966,24	0,00	-9 683 834,18
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	4 032,26		23 140,17	
Toiminnan ja investointien rahavirta		-10 374 965,40		-3 817 075,86
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Muilla saatujen pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 000 000,00		10 000 000,00	
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Pitkäaikaisten saamisten muutos muilta	-2 886,05		-11 719,00	
Lyhytaikaisten saamisten muutos kunnalta	-39 043,74		-6 041,66	
Lyhytaikaisten saamisten muutos muilta	-4 867 642,94		-6 876 209,12	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-409,97		-470 515,15	
Korottomien velkojen muutos muilta	284 948,10	10 374 965,40	1 181 560,79	3 817 075,86
Rahoituksen rahavirta		10 374 965,40		3 817 075,86
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä

vuodelta, €	-15 518 311,19	-5 861 150,01
Investointien tulo- ja rahoitus, %	34,9	60,3
Lainanhoitokate	-9,7	-18,4
Kassan riittävyys, pv	0,0	0,0
Quick ratio	5,1	3,3
Current ratio	5,1	3,3

Investointien tulo- ja rahoitus, %

=100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Pääomamenojen tulo- ja rahoitus, %

= 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)

Lainanhoitokate

= (Vuosikate + Korkokulut) / Korkokulut + Lainanlyhennykset

Kassan riittävyys pv

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja
pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitos rahoituslaskelman toteutumisvertailu

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminnan rahavirta

Liikelyljäämä (-alijäämä)	3 333 999	3 333 999	2 856 779	-477 220
Poistot ja arvonalentumiset	3 400 000	3 400 000	3 544 020	144 020
Tulorahoituksen korjauserät			-4 032	-4 032
Rahoitustuotot ja -kulut	-810 000	-810 000	-826 799	-16 799
	5 923 999	5 923 999	5 569 969	-354 030

Investointien rahavirta

Investointimenot	-12 115 000	-12 115 000	-15 948 966	-3 833 966
Rahoitusosuudet investointimenoihin	500 000			
Käyttöomaisuuden myyntitulot	0	0	4 032	4 032
Toiminnan ja investointien rahavirta	-5 691 001	-5 691 001	-10 374 965	-4 683 964

Rahoituksen rahavirta

Lainakannan muutokset	15 000 000	15 000 000	15 000 000	
Muut maksuvalmiuden muutokset	150 000	150 000	0	
Pa saamisten muutos muilta		0	-2 886	
Saamisten muutos kunnalta		0	-39 044	-39 044
Saamisten muutos muilta		0	-4 867 643	-4 867 643
Korottomien velkojen muutos kunnalta		0	-410	-410
Korottomien velkojen muutos muilta		0	284 948	284 948
Rahoituksen rahavirta	15 150 000	15 150 000	10 374 965	-4 622 149

Rahavarojen muutos	9 458 999	9 458 999	0	-9 306 113
---------------------------	------------------	------------------	----------	-------------------

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Maksuvalmius	0,00	0,00
Quick ratio	0,00	0,00
Current ratio	0,00	0,00

Maksuvalmius

= 365 pv x Rahavarat 31.12./Kassasta maksut tilikauden aikana

Quick ratio

= (Rahat ja pankkisaamiset+Rahoitusarvopaperit+Lyhytaikaiset saamiset) /
(Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot)

Current ratio

= (Vaihto-omaisuus+Lyhytaikaiset saamiset+Rahoitusarvopaperit+Rahat ja pankkisaamiset)/(Lyhytaikainen vieras pääoma-Saadut ennakot)

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tase

	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot	101 950,32	289 855,22
Keskeneräiset hankinnat, aineettomat	65 699,80	37 597,03
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Rakennukset	9 689 532,18	11 493 332,22
Kiinteät rakenteet ja laitteet	30 460 046,13	31 357 709,11
Koneet ja kalusto	1 184 731,11	1 479 978,67
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	21 202 486,69	9 222 982,41
Sijoitukset		
Muut saamiset	898 854,55	895 968,50
	63 660 594,21	54 834 716,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	741 764,29	658 117,41
Lainasaamiset	11 793 317,96	7 140 764,16
Muut saamiset	170 463,59	0,00
Siirtosaamiset	8 197,35	8 174,94
	12 713 743,19	7 807 056,51
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	76 374 337,40	62 641 773,10
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 145 298,54	11 164 947,63
Tilikauden yli-/alijäämä	2 065 805,07	2 562 305,14
	42 083 863,90	43 600 013,06
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	449 959,75	485 784,42
Vapaaehtoiset varaukset	2 698 849,76	2 698 849,76
	3 148 809,51	3 184 634,18
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	25 000 000,00	10 000 000,00
Muut velat	3 671 774,77	3 459 674,77
	28 671 774,77	13 459 674,77
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 780 344,12	1 732 562,40
Muut velat	149 653,93	199 487,31
Siirtovelat	539 891,17	465 401,38
	2 469 889,22	2 397 451,09
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	76 374 337,40	62 641 773,10
VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	59,2	74,7
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	263,2	133,9
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista	263,4	
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	12 211	13 727
Lainakanta 31.12., 1000 €	25 000	10 000
Omavaraisuusaste, %		
=100*(Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)/Koko pääoma-Saadut ennakot)		
Suhteellinen velkaantuneisuus, %		
=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot		
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista		
=100* (Vieras pääoma - Saadut ennakot + vuokravastuut) / Käyttötulot		
Lainakanta 31.12., 1000 €		
= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)		
Lainasaamiset 31.12., 1000 €		
= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset		

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tuloslaskelma

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	11 819 721,35	11 815 144,69
Valmistus omaan käyttöön	138 268,51	172 472,33
Liiketoiminnan muut tuotot	12 548,90	28 986,05
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-1 573 793,51	-1 490 950,21
Palvelujen ostot	-1 918 003,54	-1 683 850,25
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-1 368 519,94	-1 438 825,98
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-325 659,95	-447 201,29
Muut henkilösivukulut	-137 346,33	-118 069,39
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 544 020,44	-3 342 447,96
Liiketoiminnan muut kulut	-246 415,87	-266 431,37
Liikelylijäämä (-alijäämä)	2 856 779,18	3 228 826,62
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	3 388,64	3 998,06
Kunnalle maksetut korkokulut	0,00	-196,24
Muille maksetut korkokulut	-327 129,01	-184 888,00
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	-3 058,41	-23 430,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 029 980,40	2 524 310,36
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 029 980,40	2 524 310,36
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	35 824,67	37 994,78
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 065 805,07	2 562 305,14

VESILAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	5,5	6,8
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	5,5	6,8
Voitto, %	17,2	21,4

Sijoitetun pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + kunnalle/kuntayhtymälle maksetut korkokulut + Muille maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Sijoitettu korollinen vieras pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen satunnaisia eriä + Kunnalle maksetut korkokulut + Korvaus peruspääomasta) / (Oma pääoma + Lainat kunnalta/kuntayhtymältä + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset)

Voitto, %

= 100 * (Yli-/alijäämä ennen varauksia / Liikevaihto)

Mikkelin Vesiliikelaitos - vesilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	5 420 116,57	5 415 770,35
Liiketoiminnan muut tuotot	12296,38	18280,00
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-682 838,67	-637 135,24
Palvelujen ostot	-609 179,14	-509 366,64
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-754 893,17	-770 309,18
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-181 848,04	-259 350,88
Muut henkilösivukulut	-68 811,15	-62 123,16
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 040 747,91	-1 832 936,14
Liiketoiminnan muut kulut	-128 451,95	-133 846,07
Liikelylijäämä (-alijäämä)	965 642,92	1 228 983,04
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	3 388,64	3 998,06
Muille maksetut korkokulut	-327 129,01	-185 084,24
Korvaus peruspääomasta	-500 000,00	-500 000,00
Muut rahoituskulut	-3 058,41	-23 430,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	138 844,14	524 466,78
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	138 844,14	524 466,78
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	35 824,67	37 994,78
Vapaaehtoisten varausten lis. (-) tai väh. (+)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	174 668,81	562 461,56

Mikkelin Vesiliikelaitos - viemärilaitoksen yksikkökohtainen tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	6399604,78	6 399 374,34
Liiketoiminnan muut tuotot	252,52	10 706,05
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-890 954,84	-853 428,64
Palvelujen ostot	-1 294 007,59	-1 163 281,91
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-482 558,18	-510 766,35
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-124 297,24	-161 417,67
Muut henkilösivukulut	-48 810,87	-42 421,93
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 480 068,32	-1 488 137,11
Liiketoiminnan muut kulut	-117 963,92	-129 860,30
Liikelylijäämä (-alijäämä)	1 961 196,34	2 060 766,48
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	1 961 196,34	2 060 766,48
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	1 961 196,34	2 060 766,48
Vapaaeht. varausten lis(-) tai väh.(+)		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 961 196,34	2 060 766,48

Mikkelin Vesiliikelaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2017	Poikkeama
Liikevaihto	11 886 000		11 886 000	11 819 721	-66 279
Liiketoiminnan muut tuotot	0		0	150 817	150 817
Materiaalit ja palvelut	3 264 804		3 264 804	3 491 797	226 993
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	1 603 314		1 603 314	1 573 794	-29 520
<i>Palvelujen ostot</i>	1 661 490		1 661 490	1 918 004	256 514
Henkilöstökulut	1 643 644		1 643 644	1 831 526	187 882
<i>Palkat ja palkkiot</i>	1 211 087		1 211 087	1 368 520	157 433
<i>Eläkekulut</i>	304 217		304 217	325 660	21 443
<i>Muut henkilösivukulut</i>	128 340		128 340	137 346	9 006
Suunnitelman mukaiset poistot	3 400 000		3 400 000	3 544 020	144 020
Liiketoiminnan muut kulut	243 552		243 552	246 416	2 864
Liikelylijäämä (-alijäämä)	3 334 000		3 334 000	2 856 779	-477 221
Rahoitustuotot ja -kulut	810 000		810 000	826 799	16 799
<i>Muut rahoitustuotot</i>			0	3 389	3 389
<i>Kunnalle maksetut korkokulut</i>	1 000		1 000		-1 000
<i>Muille maksetut korkokulut</i>	309 000		309 000	327 129	18 129
<i>Muut rahoituskulut</i>	500 000		500 000	503 059	3 059
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	2 524 000		2 524 000	2 029 980	-494 020
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	2 524 000		2 524 000	2 029 980	-494 020
Poistoeron vähennys (+)	45 000			35 825	
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	2 569 000		2 569 000	2 065 805	-503 195
Tilikauden tulos	2 569 000		2 569 000	2 065 805	-503 195

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-70 060,08	-60 922,90
	-70 060,08	-60 922,90
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-251 021,07	-172 621,06
Rahoitusosuudet investointimenoihin	-251 021,07	-172 621,06
Toiminnan ja investointien rahavirta	-321 081,15	-233 543,96
Rahoituksen rahavirta		
Korottomien velkojen muutos kunnalta	321 081,15	233 543,96
Korottomien velkojen muutos muilta	321 081,15	233 543,96
Rahoituksen rahavirta	321 081,15	233 543,96
Rahavarojen muutos	0,00	0,00

Mikkelin Vesiliikelaitos - hulevedet tuloslaskelma

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana		-386,33
Palvelujen ostot	-14 816,81	-11 201,70
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-26 366,21	-20 306,78
Eläkekulut	-4 499,01	-3 597,35
Muut henkilösivukulut	-1 173,84	-1 331,03
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-23 204,21	-21 374,71
Liiketoiminnan muut kulut		-2 725,00
Liikelylijäämä (-alijäämä)	-70 060,08	-60 922,90
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-70 060,08	-60 922,90
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-70 060,08	-60 922,90
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-70 060,08	-60 922,90

Mikkelin hulevesi tase

	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	992 376,29	331 488,76
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	185,84	410 052,30
	992 562,13	741 541,06
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
VASTAAVAA YHTEENSÄ	992 562,13	741 541,06
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-121 479,90	-60 557,00
Tilikauden yli-/alijäämä	-70 060,08	-60 922,90
	-191 539,98	-121 479,90
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Muut velat	1 184 102,11	863 020,96
	1 184 102,11	863 020,96
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	992 562,13	741 541,06

TOS.NROT

1 Liitetieto 1	Jaksotusperiaatteet
2 Liitetieto 6	Toimintatuotot tehtävä alueittain
3 Liitetieto 9	Palvelujen ostojen erittely Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset
4 Liitetieto 11	poistot Pysyvien vastaavien hyödykkeiden
5 Liitetieto 13	luovutusvoitot- ja tappiot
6 Liitetieto 16	Erittely poistoeron muutoksista
7 Liitetieto 19	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet
8 Liitetieto 19a	Maa- ja vesialueet
9 Liitetieto 23	Saamisten erittely
10 Liitetieto 24	Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät
11 Liitetieto 25	Oman pääoman erittely
12 Liitetieto 26	Erittely poistoerosta
13 Liitetieto 27	Pitkäaikaiset velat
14 Liitetieto 30	Vieras pääoma
15 Liitetieto 32	Muiden velkojen erittely
16 Liitetieto 33	Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät
17 Liitetieto 38	Vuokravastuut
18 Liitetieto 42	Henkilöstön lukumäärä
19 Liitetieto 43	Henkilöstökulut
20 Liitetieto 44	Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut

Liitetieto 1

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Vesilaitokselle liikelaitoksen perustamisen yhteydessä kaupungilta siirtynyt käyttöomaisuus on uudelleen arvostettu vuonna 1994 ja siitä on tehty poistot. Vuonna 2017 on uudelleen arvostuksen jäljellä oleva summa 3 581 854,23 euroa alas kirjattu edellisten tilikausien yli-/alijäämästä.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Hulevedet

Hulevesien tuloslaskelma ja investointiosa on eriytetty viemärlaitoksesta, kirjaamalla investointi- ja käyttökustannuksia huleveteen. Tuloja ei ole tässä vaiheessa kirjattu. Tulojen määrittäminen ja tarvittavat taksamuutokset tehdään valtuustossa tehtävien linjausten ja sopimusten pohjalta.

Tästä on muodostettu tase ja rahoituslaskelma.

Hallinnollista päätöstä ei ole tehty.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2017	2016
<u>Liikevaihto</u>		
Vesilaitostoiminta	5 420 116,57	5 415 770,35
Viemärlaitostoiminta	6 399 604,78	6 399 374,34
<u>Liiketoiminnan muut tuotot</u>		
Vesilaitostoiminta	12 296,38	28 986,05
Viemärlaitostoiminta	252,52	
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	11 832 270,25	11 844 130,74

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2017	2016
Muiden palvelujen ostot	1 918 003,54	1 683 850,25
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	1 918 003,54	1 683 850,25

Liitetieto 11

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

	Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
Aineettomat oikeudet			
Muut pitkävaikutteiset menot	tasapoisto	2-5 v	20 % - 50 %
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet		ei poistoa	
Rakennukset ja rakennelmat			
Tehdas- ja tuotantorakennukset	tasapoisto	20 - 30 v	3,34 % - 5 %
Asuinrakennukset	tasapoisto	30 - 50 v	2 % - 3,34%
Kiinteät rakenteet ja laitteet			
Johtoverkostot ja laitteet	mj-poisto	7 %	7 %
Vesimittarit	mj-poisto	20 %	20 %
Vesimittarit	tasapoisto	10 v	10 %
Koneet ja kalusto			
Kuljetusvälineet	tasapoisto	4 - 5 v	20 % - 25 %
Liikkuvat työkonet	tasapoisto	5 v, 10 v	10% , 20 %
Muut laitteet ja kalusteet	tasapoisto	3 v - 10 v	10 % - 33,34 %
Muut laitteet ja kalusteet	mj-poisto	30 %	30 %
Atk-laitteet	tasapoisto	3 v	33,34 %
Keskeneräiset hankinnat		ei poistoa	

Liitetieto 13

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot

	2017	2016
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	4 032,26	23 140,17
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	4 032,26	23 140,17

Erittely poistoeron muutoksista

	2017	2016
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos	35 824,67	37 994,78
Poistoeron muutokset yhteensä	35 824,67	37 994,78

Liitetieto 19

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet 31.12.2017	167 650
--	----------------

Muut pitkävaikutteiset menot

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	289 855
--	----------------

Lisäykset tilikauden aikana	18 666
-----------------------------	--------

Tilikauden poistot	206 571
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	101 950
----------------------------------	----------------

Keskeneräiset hankinnat, aineettomat

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	37 597
--	---------------

Lisäykset tilikauden aikana	28 103
-----------------------------	--------

65 700

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2017	62 594 090
--	-------------------

Maa- ja vesialueet 1.1.2017	57 293
------------------------------------	---------------

Poistamaton hankintameno 31.12.2017	57 293
--	---------------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	57 293
----------------------------------	---------------

Rakennukset

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	11 493 332
--	-------------------

Lisäykset tilikauden aikana	520 873
-----------------------------	---------

Siirrot erien välillä	114 579
-----------------------	---------

Alaskirjaus **)	1 794 110
-----------------	-----------

Tilikauden poistot	645 142
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	9 689 532
----------------------------------	------------------

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	31 357 709
--	-------------------

Lisäykset tilikauden aikana	1 835 334
-----------------------------	-----------

Siirrot erien välillä	1 247 460
-----------------------	-----------

Alaskirjaus **)	1 787 844
-----------------	-----------

Tilikauden poistot	2 192 613
--------------------	-----------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	30 460 046
----------------------------------	-------------------

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	1 479 979
--	------------------

Lisäykset tilikauden aikana	182 622
-----------------------------	---------

Siirrot erien välillä	21 825
-----------------------	--------

Tilikauden poistot	499 694
--------------------	---------

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1 184 731
----------------------------------	------------------

Keskeneräiset hankinnat, aineelliset

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	9 222 982
--	------------------

Lisäykset tilikauden aikana	13 363 368
-----------------------------	------------

Siirrot erien välillä	1 383 864
-----------------------	-----------

21 202 487

**) Käyttöomaisuuden tasearvoista alas kirjattu
jajellä ollut sisäinen kate

3 581 954

Liitetieto 19a

Maa- ja vesialueet erittely

	2017	2016
Maa- ja vesialueet	57 293,43	57 293,43
Maa- ja vesialueet yhteensä	57 293,43	57 293,43

Liitetieto 23

Saamisten erittely

	2017		2016	
	Pitkäaikaiset	Lyhyt aikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhyt aikaiset
Saamiset Mikkelin tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		45 111,21		42 343,04
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>45 111,21</i>	<i>0,00</i>	<i>42 343,04</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset		21 285,27		23 359,90
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>21 285,27</i>	<i>0,00</i>	<i>23 359,90</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä (Mikkelin)				
Myyntisaamiset		-3 438,26		8 450,43
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>-3 438,26</i>	<i>0,00</i>	<i>8 450,43</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	62 958,22	0,00	74 153,37

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät	8 197,35	8 174,94
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	<i>8 197,35</i>	<i>8 174,94</i>

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2017	2016
Peruspääoma 1.1	29 872 760,29	29 872 760,29
Peruspääoma 31.12	29 872 760,29	29 872 760,29
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1 (*)	13 727 252,77	11 164 947,63
Edellisen tilikauden virheen oikaisu (**)	3 581 954,23	0,00
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	10 145 298,54	11 164 947,63
Tilikauden yli-/alijäämä	2 065 805,07	2 562 305,14
Oma pääoma yhteensä	42 083 863,90	43 600 013,06

*) sis. vesilaitoksen liittymismaksuja
1.1.2001-1.4.2004 1 024 458,96
(siirtokelpoiset liittymismaksut)

**) Käyttöomaisuuden tasearvoista alas kirjattu jäjellä ollut sisäinen kate

Erittely poistoerosta

	2017	2016
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	449 959,75	485 784,42
<i>Poistoero yhteensä</i>	<i>449 959,75</i>	<i>485 784,42</i>

Pitkäaikaiset velat**Velat, jotka erääntyvät 1.1.2023 tai sen jälkeen konsernin ulkopuolelta**

	2017	2016
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	21 733 340,00	9 500 000,00
Muut pitkäaikaiset velat	3 671 774,77	3 459 674,77
<i>Pitkäaikaiset velat yhteensä</i>	<i>25 405 114,77</i>	<i>12 959 674,77</i>

Vieras pääoma

	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen
Velat Mikkelin tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	88 863,42	0,00	152 242,87
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille (Mikkelin)				
Ostovelat	0,00	244,05	0,00	383,18
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>89 107,47</i>	<i>0,00</i>	<i>152 626,05</i>

Muiden velkojen erittely

	Kunta	
	2017	2016
Muut velat		
Muut velat	149 653,93	199 487,31
<i>Muut velat yhteensä</i>	<i>149 653,93</i>	<i>199 487,31</i>

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Menojäämät	3 838,57	3 414,45
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	358 517,87	363 093,38
Korkojaksotukset	177 534,73	98 893,55
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>539 891,17</i>	<i>465 401,38</i>
<i>Siirtovelat yhteensä</i>	<i>539 891,17</i>	<i>465 401,38</i>

Vuokravastuut

	Kunta	
	2017	2016
Leasingvastuut yhteensä	45 981,03	66 821,78
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	20 840,75	20 840,75
Leasingvuokrasopimuksiin ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita		

*Vuoden 2016 vertailutieto korjattu.

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2017	2016
Vesilaitos	35	30
Yhteensä	35	30

Henkilöstökulut

	2017	2016
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	1 382 124	1 440 536
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	325 660	447 201
Muut henkilösivukulut	137 346	118 069
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	13 604	1 710
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	1 831 526	2 004 097
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		
Henkilöstökulut yhteensä	1 831 526	2 004 097
Henkilökulut sisältävät aktivoituja henkilöstökuluja	138 269	172 472

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2017	2016
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	292,13	356,25
Perussuomalaiset, Mikkelin piiri	140,13	204,26
SDP Mlin kunnallisjärjestö	672,07	707,44
Kokoomus Mikkelin kunnallisjärjestö	345,58	408,50
Mikkelin seudun Vihreät ry	19,00	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	1 468,91	1 676,45

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1420 MIKKELIN VESILAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenosarja		
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000		199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000	-	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000	-	300000053
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000	-	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000		
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000	-	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000	-	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/ Sips/WS	100000000	-	199999999
KA	Toimittajatosite	1900002194	-	1900002220
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000	-	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000	-	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000	-	1599999999
PA	Palkat	100000000	-	199999999
RV	Laskun siirto	90000000	-	99999999
SA	Pääkirjatiliosite/ manuaali muistio	100000000	-	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000	-	199999999
	Liitetietotositteet	1	-	20

Mikkelin Vesiliikelaitoksen tilinpäätöksen 2017 allekirjoitus:

Mikkelissä 22. helmikuuta 2018

Mikkelin Vesiliikelaitoksen johtokunta

puheenjohtaja

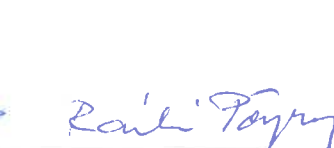

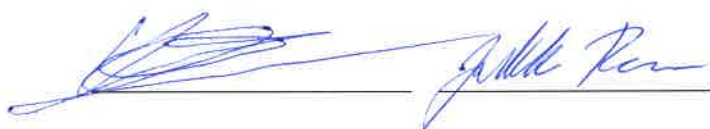

Reijo Turkki
vesilaitoksen johtaja

Eriytetyt tilinpäätökset -taseyksikkö

Etelä-Savon pelastuslaitos

Etelä-Savon pelastuslaitos tuottaa pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Etelä-Savon pelastuslaitos tuotti pelastustoimen lakisääteiset palvelut Etelä-Savon maakunnan alueella. Etelä-Savon pelastuslaitos on ollut aktiivisesti mukana erilaisissa hankkeissa, joiden tarkoitus on vahvistaa häiriötilanteiden aikais- ta toimintaa ja johtamista.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on toimintavuonna toteutettu pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja valvonta- suunnitelman mukaisesti. Turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 % alueen asukkaista.

Etelä-Savon alueella pelastuslaitos on mukana sairaanhoitopiirien vastuulla olevissa ensihoidon ja ensivasteen jär- jestelyissä. Etelä-Savon alueella toimi vuonna 2017 kolme sairaanhoitopiiriä; Etelä-Savon sairaanhoitopiiri, Itä-Savon sairaanhoitopiiri ja Pohjois-Karjalan sairaanhoitopiiri. Ensivastetoimintaa tehdään käytännössä koko maakunnan alueella.

Toiminnan painopisteet

Etelä-Savossa pelastustoimen hälytystehtävämäärät vähentyivät noin 10% edellisestä vuodesta. Vuonna 2017 häly- tystehtäviä oli 3 357 kpl. Sään muutokset ovat vaikuttaneet suuresti pelastustoimen vuosittaisiin tehtävämääriin sekä vahingontorjuntatehtävien lisääntymiseen vuosi vuodelta. Yksittäiset rankkasateet sekä myrskyt ovat aiheuttaneet yhä enemmän tehtäviä pelastuslaitokselle.

Pelastustoimen tehtävät vuosittain				
Onnettomuustyyppi (ensisijainen)	2014	2015	2016	2017
Rakennuspalo	81	79	90	68
Rakennuspalovaara	112	108	93	89
Maastopalo	153	105	105	75
Liikennevälinepalo	99	57	66	68
Muu tulipalo	79	50	77	68
Liikenneonnettomuus	541	542	550	646
Öljyvahinko	76	60	80	81
Vaarallisten aineiden onnettomuus	7	11	8	7
Räjähdykset/räjähdyksvaara	0	0	0	1
Sortuma/sortumavaara	2	0	1	1
Autom. paloilmointimen tarkastus-/ varmistustehtävä	472	482	529	427
Palovaroittimen tarkastus-/ varmistustehtävä	58	51	71	57
Muu tarkastus-/varmistustehtävä	328	336	347	329
Ensivastetehtävä	612	634	788	788
Ihmisen pelastaminen	100	112	101	104
Eläimen pelastaminen	47	45	78	55
Vahingontorjuntatehtävä	310	495	532	216
Avunantotehtävä	92	107	189	250
Virka-aputehtävä	86	75	21	27
Yhteensä	3 255	3 349	3 726	3 357

Taulukko 1 Pelastustoimen tehtävät vuosilta 2014-2017

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on toimintavuonna toteutettu pelastustoimen palvelutasopäätöksen ja valvonta- suunnitelman mukaisesti yhteensä, 4 786 kappaletta. Etelä-Savon pelastuslaitoksen pelastuslain mukaisia valvon- tasuoritteita on kirjattu yhteensä 2 934 kappaletta. Turvallisuusviestintää toteutettiin messuilla ja tapahtumissa,

turvallisuusneuvontana, -koulutuksena ja osallistumalla erilaisiin valistuskampanjoihin. Etelä-Savon pelastuslaitoksen alueella järjestettiin 452 tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä 28 119 henkilöä, joka on 19 % Etelä-Savon maakunnan väestöstä.

Etelä-Savon pelastuslaitos järjesti vuoden 2017 aikana vakinaiselle, pelastustoimintaan osallistuvalla henkilöstöllä täydennyskoulutuspäiviä, joissa harjoiteltiin savusukeltamista, vesisukellusta, veneen kuljettamista, korkean paikan työskentelyä, uusien autojen pelastustekniikoita, sähköradan hätämaadoitusta sekä kolmijalan käyttöä pelastustehtävissä. Lisäksi henkilöstöä on osallistunut Pelastusopiston järjestämiin täydennyskoulutuksiin. Suurin koulutuksellinen tapahtuma oli Joroisten lentoasemalla järjestetty lentopelastusharjoitus, johon osallistui useita eri viranomaisia.

Päällystölle järjestettiin koulutusta pelastustoiminnan johtamisesta, Boris-ohjelman (öljyntorjunta) käytöstä ja hyvää hallinnosta valvontatoiminnassa. Lisäksi on osallistuttu palontutkinnan täydennyskoulutuksiin.

Talouden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat

Vuonna 2017 pelastustoimen ja ensihoidon toimintatuotot olivat 16 652 172 euroa ja käyttötalousmenot olivat 15 718 542 euroa. Investointeihin pelastuslaitos käytti 715 536 euroa ja näihin se sai 141 780 euroa avustuksia. Ensihoidon investoinnit olivat 127 800 euroa.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinnan järjestäminen

Etelä-Savon pelastuslaitoksella on noudatettu Mikkelin kaupungin päätöksiä ja sääntöjä sekä pelastuslaitoksen omia sääntöjä ja voimassa olevia lakeja ja asetuksia. Etelä-Savon pelastuslaitoksen valvonta ja riskienhallinta on järjestetty melko hyvin. Kehitettävää on esimerkiksi tietojärjestelmien riskienhallinnan ja uuden tietosuojadirektiivin vaatimusten huomioimisessa kaikilla tasoilla organisaatiossa. Organisaatorakenteessa on tunnistettu kehittämistarpeita ja maakuntauudistuksen yhteydessä viimeistään vuoden 2020 alusta on hyvä tilaisuus kehittää toimintatapoja. Pelastustoimen valtakunnallisen kehittämishankkeen yhteydessä on mietitty pelastustoimen prosesseja. Valtakunnallisen prosessityön avulla on mahdollisuus kehittää Etelä-Savon pelastuslaitoksen toimintaa siten, että se olisi entistä parempaa. Henkilöstökyselyiden yhteydessä on tullut esille muun muassa se, että tiedonkulku pitäisi olla parempaa ja pelastuslaitoksen toiminnan ja johtamisen pitäisi olla entistä avoimempaa. Tähän on kiinnitetty huomiota ja henkilöstöä pyritään pitämään tilanteen tasalla entistä aktiivisemmin.

Etelä-Savon pelastuslautakunta ohjaa ja valvoo tavoitteiden toteutumista. Etelä-Savon pelastuslaitoksen pelastusjohtaja johtaa pelastuslautakunnan alaisena pelastuslaitoksen toimintaa sekä huolehtii pelastuslaitoksen toiminnan, talouden ja organisaation kehittämisestä.

Etelä-Savon pelastuslaitokselle on laadittu palvelutasopäätöksen yhteydessä pelastustoimen riskianalyysi, jota päivitetään vuosittain. Sisäinen riskienhallinta on järjestetty Mikkelin kaupungin ohjeiden mukaisesti.

Pelastuslaitoksen investoinnit on tehty pelastuslautakunnan päättämän investointisuunnitelman mukaan. Hankinnat on kilpailutettu Mikkelin kaupungin hankintatoimiston kautta. Lisäksi on hyödynnetty Itä-Suomessa toimivaa pelastuslaitosten yhteistä hankintarengasta.

Pelastuslaitoksen sopimukset ovat ajan tasalla. Pelastustoiminnan osalta merkittävin sopimuskuppani on Etelä-Savossa toimivat vapaaehtoispolokunnat. Ensihoito ja ensivastetoiminta perustuvat yhteistyösopimuksen mukaiseen palvelutuotantoon. Etelä-Savossa on piirinuohousjärjestelmä ja tässä toiminnassa on voimassa olevat sopimukset piirinuohoojien kanssa. Nuohoustoiminnasta on tullut jonkin verran palautetta asiakkailta ja näihin pelastuslaitos on aina tapauskohtaisesti puuttanut.

ASUKKAIDEN OSALLISTAMINEN HYVINVOINNIN TUOTTAMISEEN

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Ei yhtään läheistä ystävää, %-osuus	Palokuntanuorisotyön toimintaedellytysten turvaaminen	Seppo Lokka	Palokuntanuorten määrä on pysynyt ennallaan.

ELINKEINOJEN HYVINVOINTI JA KOKO KAUPUNGIN ELINVOIMA

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Mikkelin mainekuvan kehitys.	Turvallisuuspalvelut toimivat valvontasuunnitelman mukaan.	Jyri Silmäri	Pelastuslaitoksen valvontatyön laatuun on kiinnitetty huomiota. Lisäksi turvallisuusviestinnässä tavoitettiin 19 % alueen asukkaista.

LUONNON JA YMPÄRISTÖN HYVINVOINTI

Kaupunkistrategian toimeenpano (vaikuttavuus)			
Indikaattori kaupunkistrategiasta	Toimenpide	Vastuutus toimialalla	Toteutuma
Vesistöistä hyvässä tai erinomaisessa kunnossa olevien luokiteltujen vesimuodostumien määrä %-osuus.	Pelastustoiminnan toiminta- valmius ja toimintakyky pidetään hyvänä vaarallisten aineiden ja öljyntorjunnan osalta.	Tuomo Halmeslahti	Toteutui tavoitteiden mukaisesti. Öljyntorjuntavalmiutta on kehitetty öljyntorjuntasuunnitelman mukaisesti.

Etelä-Savon pelastuslaitos

Talousarvion toteutuminen

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Liikevaihto	16 652 083		16 652 083	16 434 946	-217 137
Liiketoiminnan muut tuotot	127 000		127 000	217 226	90 226
Materiaalit ja palvelut	-2 267 009		-2 267 009	-2 487 407	-220 398
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-966 953		-966 953	-1 193 671	-226 718
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 300 056		-1 300 056	-1 293 736	6 320
Henkilöstökulut	-11 636 068		-11 636 068	-11 106 963	529 105
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-9 225 653		-9 225 653	-8 800 781	424 872
<i>Henkilösivukulut</i>	-2 410 415		-2 410 415	-2 306 182	104 233
<i>Eläkekulut</i>	-1 928 332		-1 928 332	-1 778 978	149 354
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-482 083		-482 083	-527 204	-45 121
Suunnitelman mukaiset poistot	-932 000	0	-932 000	-839 613	92 387
Liiketoiminnan muut kulut	-1 944 006		-1 944 006	-2 124 174	-180 168
Liikelylijäämä (-alijäämä)	0		0	94 016	94 016
Rahoitustuotot ja -kulut				28	28
<i>Korkotuotot</i>				520	520
<i>Muut rahoituskulut</i>				-492	-492
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä				94 044	94 044
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia					
Poistoeron vähennys				-94 044	-94 044
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)				0	0

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tuloslaskelma 2017

Ostot ja myynnit kaupungilta mukana

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liikevaihto	16 434 945,95	16 446 880,68
Liiketoiminnan muut tuotot	217 225,92	481 684,30
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
<i>Ostot tilikauden aikana</i>	-1 193 670,51	-1 165 415,11
<i>Palvelujen ostot</i>	-1 293 736,25	-1 343 494,97
Henkilöstökulut		
<i>Palkat ja palkkiot</i>	-8 800 780,73	-9 092 349,97
<i>Henkilösivukulut</i>		
<i>Eläkekulut</i>	-1 778 978,18	-1 857 150,16
<i>Muut henkilösivukulut</i>	-527 203,90	-627 603,58
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-839 612,85	-848 150,70
Liiketoiminnan muut kulut	-2 124 173,56	-2 156 748,19
Liikelylijäämä (-alijäämä)	94 015,89	-162 347,70
Rahoitustuotot ja -kulut		
<i>Korkotuotot</i>	0,00	0,00
<i>Muut rahoitustuotot</i>	520,24	287,19
<i>Korkokulut</i>	0,00	0,00
<i>Muut rahoituskulut</i>	-492,40	-677,01
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	94 043,73	-162 737,52
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	94 043,73	-162 737,52
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-94 043,73	162 737,52
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,00	0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelman toteutumisvertailu

Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-----------	-----------

Toiminnan rahavirta

Liikelyljäämä (-alijäämä)	0	0	94 016	94 016
Poistot ja arvonalentumiset	932 000	932 000	839 613	-92 387
Rahoitustuotot ja -kulut			28	28
Tulorahoituksen korjauserät			-60 600	-60 600
	932 000	932 000	873 057	-58 943

Investointien rahavirta

Investointimenot	-965 000	-965 000	-987 407	-22 407
Rahoitusosuudet investointimenoihin	118 000	118 000	284 844	166 844
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot			91 200	91 200
Toiminnan ja investointien rahavirta	85 000	85 000	261 694	176 694

Etelä-Savon pelastuslaitoksen rahoituslaskelma

varsinainen toiminnan ja investointien rahavirta

	1.1.-31.12.2017		1.1.-31.12.2016	
Toiminnan rahavirta				
Liikelyljäämä (-alijäämä)	94 015,89		-162 347,70	
Poistot ja arvonalentumiset	839 612,85		848 150,70	
Rahoitustuotot ja -kulut	27,84		-389,82	
Muut tulorahoituksen korjauserät	-60 600,00		-70 222,73	
	873 056,58	873 056,58	615 190,45	615 190,45
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-987 406,68		-1 576 703,14	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	284 843,74		892 203,00	
Käyttöomaisuuden myyntitulot	91 200,00	-611 362,94	102 816,13	-581 684,01
Toiminnan ja investointien rahavirta		261 693,64		33 506,44
Rahoituksen rahavirta				
Lainakannan muutokset				
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	0,00		0,00	
Lyhytaikaisten lainojen muutos muilta	0,00	0,00	0,00	0,00
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Saamisten muutos kunnalta	697 678,09		1 443 530,81	
Saamisten muutos muilta	-683 960,13		-721 563,51	
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-3 369,52		-1 511,44	
Korottomien velkojen muutos muilta	-272 042,08	-261 693,64	-753 962,30	-33 506,44
Rahoituksen rahavirta		-261 693,64		-33 506,44
Rahavarojen muutos		0,00		0,00
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		0,00		0,00
Rahavarat 1.1.		0,00		0,00
		0,00		0,00

Etelä-Savon pelastuslaitoksen tase 31.12.2017

	2017	2016
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Kiinteät rakenteet ja laitteet	3 142,29	5 339,79
Koneet ja kalusto	2 194 674,42	2 229 402,19
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	0,00	130 724,64
	<u>2 197 816,71</u>	<u>2 365 466,62</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Saamiset		
Lyhytaikaiset lainasaamiset	1 250 573,29	558 632,32
Myyntisaamiset	116 555,71	100 748,74
Muut saamiset	543 604,20	1 236 772,86
Siirtosaamiset	83 529,58	111 826,82
	<u>1 994 262,78</u>	<u>2 007 980,74</u>
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
VASTAAVAA YHTEENSÄ	4 192 079,49	4 373 447,36
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
	<u>7 049,04</u>	<u>7 049,04</u>
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset		
Poistoero	1 674 632,11	1 580 588,38
Vapaaehtoiset varaukset	0,00	0,00
	<u>1 674 632,11</u>	<u>1 580 588,38</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Saadut ennakot	115 875,42	214 689,31
Ostovelat	517 604,28	403 887,52
Muut velat	543 544,43	844 386,24
Siirtovelat	1 333 374,21	1 322 846,87
	<u>2 510 398,34</u>	<u>2 785 809,94</u>
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	4 192 079,49	4 373 447,36

Liitetieto 1

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Tilinpäätöstä laadittaessa noudatetut arvostusperiaatteet ja -menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja -menetelmät (KPA 2:2.1 § 1-kohta)

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Liitetieto 6

Toimintatuotot tehtäväalueittain

	2017	2016
Pelastuspalvelut	12 769 847,75	12 425 546,60
Ensihoitopalvelut	3 665 098,20	4 021 334,08
<i>Toimintatuotot yhteensä</i>	16 434 945,95	16 446 880,68

Liitetieto 9

Palvelujen ostojen erittely		
	Kunta	
	2017	2016
Muiden palvelujen ostot	1 293 736,25	1 343 494,97
<i>Kunnan palvelujen ostot yhteensä</i>	1 293 736,25	1 343 494,97

Pysyvien vastaavien suunnitelman mukaiset poistot

Poistotapa	Poistoaika tai poisto-%	Vuotuiset poistoprosentit
------------	-------------------------	---------------------------

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut pitkävaikutteiset menot

tasapoisto

2 - 5 v

20 % - 50 %

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet

ei poistoa

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset

tasapoisto

20 v, 30 v, 50 v

2%, 3,34%, 5%

Tehdas- ja tuotantorakennukset

tasapoisto

30 v, 50 v

2 %, 3,34%

Vapaa-ajan rakennukset

tasapoisto

20 v, 30 v

3,34%, 5 %

Asuinrakennukset

tasapoisto

30 v, 50 v

2 %, 3,34%

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Sillat, laiturit ja uimalat

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Muut maa- ja vesirakenteet

mj-poisto

15%, 20%

15 %

Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet

mj-poisto

15 %

15 %

Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset

tasapoisto

10 v

10 %

Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet

tasapoisto

10 v -20 v

5 % - 10 %

Koneet ja kalusto

Kuljetusvälineet

tasapoisto

4 v, 5 v

20% - 25%

Liikkuvat työkoneet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut laitteet ja kalusteet

tasapoisto

3 v, 5 v

20% - 33,34%

Atk-laitteet

tasapoisto

3 v

33,34 %

Sairaala-, terveydenhuolto- yms.laitteet

tasapoisto

5 v

20 %

Muut aineelliset hyödykkeet

Luonnonvarat

poisto käytön mukaan

Arvo- ja taide-esineet

ei poistoa

Keskeneräiset hankinnat

ei poistoa

Pysyvien vastaavien sijoitukset

Osakkeet ja osuudet

ei poistoa

Taseyksikkö (Etelä-Savon pelastuslaitos)

Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja

Liikelaitos (Otavan opisto)

Noudattaa kaupungin käyttämiä poistoaikoja

Liikelaitos (Vesilaitos)

Noudatetaan liikelaitoksen johtokunnan määrittelemiä poistoaikoja

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot

	2017	2016
Muut toimintatuotot		
Muut myyntivoitot	60 600,00	70 222,73
<i>Myyntivoitot yhteensä</i>	<i>60 600,00</i>	<i>70 222,73</i>

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet 31.12.2017	2 197 817
--	------------------

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	5 340
Tilikauden poistot	2 198
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	3 142

Koneet ja kalusto

Poistamaton hankintameno 1.1.2017	2 229 402
Lisäykset tilikauden aikana	937 624
Rahoitusosuudet tilikaudella	235 060
Vähennykset tilikauden aikana	30 600
Siirrot erien välillä	130 725
Tilikauden poistot	837 415
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	2 194 674

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat 1.1.2017

	130 725
Lisäykset tilikauden aikana	49 967
Rahoitusosuudet tilikaudella	49 967
Siirrot erien välillä	130 725
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	0

Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Kirjanpitoarvo 31.12.2017	2 197 817
----------------------------------	------------------

Saamisten erittely

	2017		2016	
	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset	Pitkä- aikaiset	Lyhyt- aikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	212,00	0,00	1 270,24
Siirtosaamiset	0,00	14 600,00	0,00	7 840,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>14 812,00</i>	<i>0,00</i>	<i>9 110,24</i>
Kuntayhtymiltä, joissa Mikkeli jäsenenä				
Myyntisaamiset	0,00	17 723,11	0,00	8 414,62
Muut saamiset	0,00	268 148,84	0,00	61 046,82
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>285 871,95</i>	<i>0,00</i>	<i>69 461,44</i>
Osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä				
Myyntisaamiset	0,00	0,00	0,00	2 756,25
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>2 756,25</i>
Kunnan sisäiset myyntisaamiset				
Myyntisaamiset	0,00	424,00	0,00	6 161,12
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>424,00</i>	<i>0,00</i>	<i>6 161,12</i>
Saamisten erittely yhteensä	0,00	301 107,95	0,00	87 489,05

Liitetieto 24

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Kelan korvaus työterveydenhuollosta	49 706,51 €	65 856,34 €
Muut tulojäämät	33 833,07 €	45 970,48 €
Tulojäämät yhteensä	83 539,58	111 826,82
<i>Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä</i>	83 539,58	111 826,82

Liitetieto 25

Oma pääoman erittely

	2017	2016
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1	7 049,04	7 049,04
Edellisen tilikauden virheen oikaisu		
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12	7 049,04	7 049,04
Tilikauden yli-/alijäämä	0,00	0,00
Oma pääoma yhteensä	7 049,04	7 049,04

Liitetieto 30

Vieras pääoma

	2017		2016	
	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen	Pitkäaikainen	Lyhyt aikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	76 741,19	0,00	29 114,79
Muut velat	0,00	0,00	0,00	28 275,76
Velat kuntayhtymille, joissa Mikkeli on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	19 840,00	0,00	21,00
Muut velat	0,00	90 197,82	0,00	437 569,78
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille (Mikkelin)				
Ostovelat	0,00	69,87	0,00	0,00
<i>Yhteensä</i>	<i>0,00</i>	<i>186 779,01</i>	<i>0,00</i>	<i>494 981,33</i>

Liitetieto 33

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	2017	2016
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Palkkojen ja henkilöstösivukulujen jaksotukset	1 330 957,10	1 293 936,80
Muut siirtovelat	2 417,11	28 910,07
<i>Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä</i>	<i>1 333 374,21</i>	<i>1 322 846,87</i>
Siirtovelat yhteensä	1 333 374,21	1 322 846,87

Liitetieto 42

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2017	2016
Pelastuslaitos	206	207
	206	207

Liitetieto 44

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut		
	2017	2016
Keskusta Mikkelin kunnallisjärjestö	14,25	381,39
SDP kaakkois-suomen sosiaalidemokraatit	313,50	285,00
Kaakkois-Suomen Kokoomus Ry	66,50	
Keskusta	474,21	
Mikkelin kristillisdemokraatit	9,50	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	877,96	666,39

Allekirjoitukset

Tilinpäätöksen allekirjoitukset

Mikkelissä 26.3.2018

Markku Aholainen
kaupunginhallituksen puheenjohtaja

Kirsi Olkkonen

Armi Salo-Oksa

Jarno Strengell

Soile Kuitunen

Petri Pekonen

Pekka Pöyry

Jyrki Koivikko

Juha Vuori

Liisa Ahonen

Minna Pöntinen

Timo Halonen
kaupunginjohtaja

Tilintarkastajan merkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Mikkelissä 22. touko kuuta 2018

PwC Julkistarkastus Oy

Elina Hämäläinen
vastuunalainen tilintarkastaja
JHT, KHT

Luettelo ja selvitykset

LUETTELO KÄYTETYISTÄ KIRJANPITOKIRJOISTA

Käytetyt tilikirjat

Päiväkirja
Pääkirja
Tase
Talousarvion toteutumisvertailu
Tasetilien avaussaldolista

LUETTELO KÄYTETYISTÄ TOSITELAJEISTA

Käytetyt tositelajit

1402 MIKKELIN KAUPUNKI

Laji	Tositelajin nimi:	Tositeno	Tositeno
AA	Käyttöomaisuuskirjaus	100000000 -	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000049
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000 -	1800000007
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000000	1999999999
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KP	TV/LV-tilin selvitys	4800000000 -	4800000005
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RE	Lasku - brutto	5100000000 -	5199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
WE	Tavaravastaanotto	5000000000 -	5999999999
ZA	Tilin avaussaldo	100001791	
ZK	Palvelukassa	2000000000 -	2999999999
	Liitetietositteet	1 -	38

1410 ETELÄ-SAVON PELASTUSLAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositeno	Tositeno
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000028
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliittymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900002961 -	1900002989
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliosite / manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus / Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
	Liitetietositteet	1 -	13

1420 MIKKELIN VESILAITOS

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AA	Käyttöomaisuus kirjaus	100000000	199999999
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000053
AZ	Purkamisen tositelaji	100000000 -	199999999
DA	Asiakastosite	1800000000	
DZ	Asiakkaat-maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliiittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliiittymä/ Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900002194 -	1900002220
KG	Toimittajat-hyvit.	1900000000 -	199999999
KR	Toimittajat-lasku	1900000000 -	199999999
KZ	Toimittajat-maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliitosite/ manuaali muistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/Lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
	Liitetietotositteet	1 -	20

1421 OTAVAN OPISTO

Laji	Tositelajin nimi	Tositenro	Tositenro
AB	Kirjanpitosite	100000000 -	199999999
AF	Poistokirjaukset	300000000 -	300000011
AZ	Purkamisen tositelaji	100000502	
AZ	Purkamisen tositelaji	100001472	
DZ	Asiakkaat - maksu	1400000000 -	1499999999
K1	Kirjanpitoliiittymä	100000000 -	199999999
K2	Kirjanpitoliiittymä/Sips/WS	100000000 -	199999999
KA	Toimittajatosite	1900000787 -	1900000791
KG	Toimittajat - hyvitys	1900000000 -	1999999999
KR	Toimittajat - lasku	1900000000 -	1999999999
KZ	Toimittajat - maksu	1500000000 -	1599999999
PA	Palkat	100000000 -	199999999
RV	Laskun siirto	90000000 -	999999999
SA	Pääkirjatiliitosite/manuaalimuistio	100000000 -	199999999
SB	Pääkirjatilikirjaus/lomapalkkavelka	100000000 -	199999999
	Liitetietotositteet	1 -	14

